

Pact 2020

Kernindicatoren
Meting 2016

Vlaamse
overheid

STUDIEDIENST VAN DE VLAAMSE REGERING

Boudewijnlaan 30 bus 23

1000 Brussel

Tel 02 553 52 07

Fax 02 553 58 08

svr@kb.vlaanderen.be

Samenstelling

Coördinatie: Luk Bral

Redactie

Luk Bral, Veerle Beyst, Thierry Vergeynst,
Guy Pauwels, Jo Noppe, Myriam Vanweddingen,
Michaël Goethals, Dirk Smets, Pieter De Maesschalck,
Dirk Festraets, Dirk Moons, Greta Sienap

Vormgeving

Karina Van de Velde, Guy De Smet

Verantwoordelijke uitgever

Martin Ruebens
Secretaris-generaal

Depotnummer

D/2016/3241/258

Voorwoord

In het Vlaamse regeerakkoord 2014-2019 wordt het belang van de realisatie van de Pact 2020 doelstellingen onderschreven. Wel wordt aangegeven dat de indicatoren zullen geactualiseerd worden in functie van gewijzigde externe omstandigheden na overleg met de SERV en de Verenigde Verenigingen.

In het voorjaar 2015 werd per doelstelling nagegaan of de huidige set van indicatoren een optimale toetsing van de doelstellingen mogelijk maakt. De Vlaamse Regering keurde op 26 juni 2015 de geactualiseerde set van indicatoren goed. In totaal zijn in deze editie 125 indicatoren opgenomen, waarvan 73 behouden uit de bestaande set van indicatoren, 42 aangepaste en 10 nieuwe indicatoren. 17 indicatoren werden geschrapt.

In overleg en nauwe samenwerking met de departementen actualiseerde de Studiedienst van de Vlaamse Regering de indicatorenset, die ook integraal in VRIND 2016 is opgenomen.

Door opsplitsingen naar doelgroepen, sectoren of deelgebieden zijn in totaal 213 reeksen of subindicatoren verwerkt. Globaal gaat de helft van de indicatoren er op vooruit de voorbije jaren. Een kwart is eerder stabiel of wisselend en een vijfde gaat er op achteruit. De indicatoren die de fysiek-ecologische en de sociaal-maatschappelijke doelstellingen opvolgen, gaan er meer op vooruit dan deze die de economische doelstellingen opvolgen. De welvaart gaat er wel op vooruit maar ondernemingen blijven het moeilijk hebben en zowel inzake export als innovatie is nog heel wat vooruitgang mogelijk.

Luk Bral

projectleider

Oktober 2016

Overzicht indicatoren

D1. Duurzame topregio

1. Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
2. Vlaanderen behoort in 2020 tot de top vijf van de kennisintensieve regio's op het vlak van geproduceerde en verdiende welvaart.
3. Het Vlaamse Gewest blijft in 2020 bij de top vijf van de kennisintensieve regio's op het gebied van investeringen.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
1.1.1	Arbeidsproductiviteit	16
1.1.2	Loonkost per eenheid product	18
1.1.4	Aandeel van de industrie in de totale bruto toegevoegde waarde en in totale tewerkstelling	20
1.1.5	Geharmoniseerde competitiviteitsindicatoren	22
1.1.6	Index voor duurzame welvaart	24
1.2.1	BBP per hoofd van de bevolking	26
1.3.1	Totale investeringsratio: investeringen in vaste activa	30

D 2. Solidaire open regio

1. In 2020 is Vlaanderen een solidaire, open en verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top vijf van Europese landen.
2. Alle inwoners van Vlaanderen kunnen in 2020 worden bereikt door een vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw. De participatie aan cultuur en sport neemt toe.
3. De Vlamingen hebben in 2020 intense sociale contacten, meer vertrouwen in de medemens en in de samenleving.
4. Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.
5. Tegen 2020 is de huidige bijdrage van Vlaanderen inzake ontwikkelingssamenwerking verdubbeld. Samen met alle gedecentraliseerde besturen bedraagt de bijdrage van Vlaanderen minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
2.1	Sociaal kapitaal: actieve betrokkenheid in vrijwilligerswerk, sociale contacten en vertrouwen in de medemens Europees vergeleken	32
2.2	Proportionele deelname kansengroepen op verschillende maatschappelijke terreinen: cultuur, sport, lidmaatschap, internetgebruik, levenslang leren en politieke participatie	34
2.4.1	Houding ten opzichte van holebi's en holebiseksualiteit	36
2.4.2	Houding ten opzichte van de rollen van mannen en vrouwen in het gezin en de samenleving	38

2.4.3	Houding ten opzichte van vreemdelingen en migratie	40
2.4.4	Houding ten opzichte van personen met een handicap	42
2.4.5	Houding ten opzichte van transgenders	44
2.4.6	Werkzaamheidskloven bij 20 – 64 jarigen	46
2.5.1	Vlaamse officiële ontwikkelingsamenwerking (ODA), in euro en jaarlijkse groei	48
2.5.2	Aandeel Vlaamse overheid en gedecentraliseerde besturen met name de Vlaamse provincies en gemeenten in Belgische ODA, in euro	50

D 3. Internationalisering

1. Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren aandeel in de wereldexportmarkt en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten).
2. Het aantal buitenlandse directe investeringen in het Vlaamse Gewest neemt toe, evenals het ermee gepaard gaande investeringsbedrag.
3. Tegen 2020 neemt het aantal exporterende bedrijven toe, het aantal exporterende kmo's verdubbelt (tegenover 2007).
4. Het aandeel van de totale Vlaamse uitvoer naar snelgroeiende markten groeit tegen 2020 tot 10%.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
3.1.1	Nieuw: evolutie Vlaamse uitvoer van goederen en diensten	52
3.1.2	Aandeel van de Vlaamse uitvoer in een aantal snel groeiende markten	54
3.1.3	Aandeel van de uitvoer van (medium)-HT goederen in de Vlaamse uitvoer	58
3.2	Buitenlandse directe investeringen (FDI) in het Vlaamse Gewest: aantal projecten en investeringsbedrag	60
3.3	Aantal exporterende bedrijven (inclusief KMO's)	62

D 4. Innovatie

1. Vanuit een oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie besteedt Vlaanderen tegen 2020 3% van zijn BBP aan O&O.
2. Dat uit zich in een verdubbeling (vanaf 2007) van de omzet uit nieuwe of verbeterde producten en diensten, een hogere vertegenwoordiging van de speerpunt domeinen, zoals ICT en gezondheidszorg, logistiek en een slim elektriciteitsnetwerk en een hoger aandeel werkenden in kennisintensieve sectoren tot op een gelijk niveau als de Europese topregio's.
3. Ook het aantal patentaanvragen stijgt jaar op jaar. Innovatie wordt meer en beter verspreid over alle sectoren, bedrijfstypes en maatschappelijke geledingen, mede met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.
4. De overheidssteun voor eco-innovatie staat tegen 2020 op het niveau van de top vijf van de Europese regio's.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
4.1.1	Totale O&O-bestedingen in % van het BBP (GERD) en opsplitsing GERD in totale uitgaven door de overheid en door het bedrijfsleven	64

4.1.2	Nieuw: Innovatie Output Indicator	66
4.2.1	Aandeel van de omzet gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten per bedrijfsgrootte en industrie/diensten	68
4.2.2	Aandeel werkenden in medium HT industrie en diensten als % van de totale actieve bevolking	70
4.3.1	Aangevraagde en toegekende EPO, USPTO en PCT-octrooien per miljoen inwoners en naar bedrijfsgrootte	72
4.3.2	Innoverende bedrijven als % van alle industriële en dienstenbedrijven (per bedrijfsgrootte en industrie/diensten)	74

D 5. Ondernemerschap

1. Tegen 2020 kent Vlaanderen een sterke ondernemerscultuur, stijgt het ondernemerschap en de waardering ervoor aanzienlijk, alsook het aantal ondernemingen in het Vlaamse Gewest, zodat we even goed scoren als de top vijf van de Europese regio's. Jonge starters worden aangemoedigd zodat de oprichtingsratio stijgt. Het ondernemerschap bij vrouwen, allochtonen en ouderen neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij.
2. In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.
3. In Vlaanderen zullen er belangrijke planningsinspanningen moeten gebeuren om de langetermijnvraag naar bedrijventerreinen te kunnen invullen. De ruimte die hiervoor nodig is, zal wetenschappelijk bepaald worden in het kader van het RSV-2020. Een economisch activeringsbeleid en de filosofie van de ijzeren voorraad dienen tegen 2020 het aantal effectief bruikbare bedrijventerreinen te verhogen tot minimaal 95% van het totale aantal bestemde bedrijventerreinen.
4. In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking kan doorstaan met de Europese landbouweconomische topregio's. Tegen 2020 zal in Vlaanderen het landbouwareaal uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen juridisch verankerd zijn met het oog op rechtszekerheid inzake exploitatie.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
5.1.1	Aandeel zelfstandigen of ondernemers in de beroepsbevolking (EAK)	76
5.1.2	Houding t.o.v. ondernemerschap	78
5.2.1	Aantal ondernemingen en spreiding van het aantal vestigingen naar personeelsklasse	80
5.2.2	Overlevingsgraad op 5 jaar en aandeel overlevende ondernemingen in de populatie	82
5.2.3	Geboorte- en sterftcijfer van ondernemingen	84
5.2.4	Snelgroeïende ondernemingen	86
5.3	Nieuw: aandeel effectief bruikbare bedrijventerreinen op aantal bestemde bedrijventerreinen	88
5.4	Landbouw: netto toegevoegde waarde per bedrijf en per volwaardige arbeidskracht	90

D 6. Logistiek en infrastructuur

1. De economische poorten zijn in 2020 vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer).
2. Hiermee realiseren we in 2020 minder dan 5% verliesuren (op het totaal aantal gereden voertuiguren) op de hoofdwegen en beperken we de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
3. Hiertoe worden tegen 2020 missing links in het transportnetwerk (op de weg, water en het spoor) van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen weggewerkt.
4. De vervoersstromen worden in 2020 dynamisch beheerd teneinde de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken.
5. Om logistieke activiteiten in 2020 maximaal te valoriseren, trekken we logistieke spelers aan die ten volle toegevoegde waarde en werkgelegenheid creëren.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
6.1.1	Bereikbaarheid van economische poorten via openbaar vervoer (spoor, havens, binnenvaart)	92
6.1.2	Reisbetrouwbaarheid en reistijdfactor voor het globale hoofdwegenet	94
6.1.2	Filezwaarte op het hoofdwegenet	96
6.2.1	Aantal verliesuren op het snelwegenet	98
6.2.1	Milieu – impact transport	100
6.3	Aantal weggewerkte missing links uit RSV	102
6.4	% van de autosnelwegen met dynamisch verkeersmanagementsysteem	106
6.5	Evolutie aandeel logistieke sector in werkgelegenheid en bruto toegevoegde waarde.	108

D 7. Energie

1. Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
2. Hiertoe worden enerzijds efficiëntiewinsten geboekt om de elektriciteitsvraag te beperken. Daardoor en in overeenstemming met de Europees aangegane verbintenissen, is tegen 2020 de energie-efficiëntie gestegen, en dienovereenkomstig het (relatieve) energiegebruik gedaald. Zodoende is de CO₂-emissie tegen 2020 gedaald overeenkomstig de Europese aangegane verbintenissen.
3. Anderzijds wordt de productiecapaciteit voor elektriciteit uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie.
4. Het elektriciteitsnet wordt tegen 2020 omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net waarop decentrale productie-eenheden en nieuwe toepassingen kunnen worden gekoppeld.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
7.1.1	Aandeel lokale energieproductie in de totale Vlaamse energievraag	110
7.1.2	Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	112
7.1.3	Concentratiegraad in de elektriciteits- en aardgasmarkt	116
7.1.4	Frequentie en duur van stroom- en gasonderbrekingen op het distributienet	120
7.1.5	Evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen	122
7.2	Energiegebruik per sector en energie-intensiteit op Vlaams niveau	124
7.3.1	Productiecapaciteit elektriciteit in Vlaanderen per type brandstof	126
7.3.2	Aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het finaal energiegebruik	128
7.4.1	Transmissie- en distributienetverliezen	130
7.4.2	Slim elektriciteitsnet	132

D 8. Eco-efficiëntie

1. Een verdere ontkoppeling van economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie is in 2020 gerealiseerd door een gestaag stijgende materiaal- en energie-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren.
2. De plaatsing van dak- of zoldervloerisolatie, de vervanging van enkel glas en inefficiënte verwarmingsinstallaties en innovaties in de sector zorgen er tegen 2020 onder andere voor dat het energiegebruik van het gebouwenpark aanzienlijk daalt.
3. Tegen 2020 beantwoorden nieuwbouwwoningen aan de optimale energieprestatienorm.
4. Vlaanderen slaagt er in 2020 in om het potentieel aan economische activiteiten en werkgelegenheid dat uit deze beleidsopties voortvloeit, in het bijzonder ook in de hernieuwbare energiesector, zoveel mogelijk te realiseren.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
8.1.1	Nieuw: afvalrecuperatie	134
8.1.2	Eco-efficiëntie globaal en per sector	136
8.2	Energiegebruik gebouwenpark	142
8.3	Spreiding van het gerealiseerde E-peil bij nieuwbouwwoningen	144
8.4	Omzet, werkgelegenheid, export en aantal starters in de hernieuwbare energiesector	146

D 9. Werkzaamheid

1. De globale werkzaamheidsgraad stijgt tot minstens 70% in 2020 (20-64 jarigen), dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens een 0,5 procentpunt.
2. De werkzaamheidsgraad van vrouwen blijft verder stijgen.
3. Voor kansengroepen (allochtonen, personen met een arbeidshandicap en 50+) verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse groei tot minstens 1 procentpunt.
4. De Europese doelstelling voor 55+ (werkzaamheidsgraad van 50%) komt daarmee in zicht.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
9.1.1	Werkzaamheidsgraad (20-64j) (EAK)	148
9.1.2	Nieuw: werkzame Vlamingen naar sector	150
9.2	Werkzaamheidsgraad voor vrouwen en kansengroepen	152
9.4		

D 10. Werkbaarheid

1. Zowel de werkbaarheid van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt.
2. De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020, en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%.
3. Dat impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk - privé balans) in 2020 hogere groeicijfers gescoord worden.
4. Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
10.1.1	Werkbaarheidsmonitor werknemers	154
10.1.2	Werkbaarheidsmonitor zelfstandigen	156
10.4.1	Werkbaarheidsmonitor voor vrouwen en kansengroepen	158
10.4.3	Arbeidsdeelname naar huishoudtype (EAK)	160
10.4.4	Deeltijds werk omwille van gebrek aan opvang of zorgtaken t.o.v. totaal aantal vrouwen / mannen (EMCO-indicator)	162

D 11. Talent

1. In 2020 is Vlaanderen verder uitgegroeid tot een lerende samenleving. Zoveel mogelijk kinderen en volwassenen moeten het best mogelijke onderwijs en de best mogelijke vorming genieten.
2. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat i) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken ii) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het hoger onderwijs iii) meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).
3. Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
4. In 2020 zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren.
5. Een lerende samenleving in 2020 erkent competenties, waar en hoe ze ook verworven zijn.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
11.2.1	Aandeel kortgeschoolden 25-64 jaar op actieve leeftijd	164
11.2.2	Levenslang leren	166
11.3.1	Vroegtijdige schoolverlaters: aandeel 18-24 jarigen	168
11.3.2	Aandeel 18-jarigen dat niet beschikt over een kwalificatie van het niveau secundair onderwijs en zich niet meer in het leerplichtonderwijs bevindt	170
11.3.3	Aandeel jongeren met een diploma hoger onderwijs 20-29 jaar (aandeel 20-24 jaar, 25-29 en 30-34 jaar als achtergrondvariabele)	172
11.3.4	% van de schoolbevolking (gewoon secundair onderwijs) met 2 jaar of meer achterstand	174
11.3.5	% leerlingen in kleuter, gewoon lager onderwijs en secundair onderwijs met een laagopgeleide moeder, een gezinstaal die niet de instructietaal is en % leerlingen dat een schooltoelage ontvangt	176
11.3.6	Aandeel jongeren met een diploma hoger onderwijs naar herkomst; werksituatie en opleidingsniveau van de moeder, naar geslacht, in %	178
11.3.7	Aandeel starters in het hoger onderwijs naar opleidingsniveau van de moeder, naar geslacht van de starter, in %	180
11.4.1	Indicator Competentiegerichte Organisaties (ICO), gebaseerd op de driejaarlijkse Technologie-Organisatie-Arbeid (TOA) screening (SERV/STV)	182
11.4.2	Aandeel werknemers in opleiding en financiële opleidingsinvestering in % van de loonmassa	184
11.5	Aantal titels van beroepsbekwaamheid/aantal uitgereikte ervaringsbewijzen: in absolute cijfers en relatief t.o.v. werkende en werkzoekende beroepsbevolking	186

D 12. Zorg

1. In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
2. Bij de organisatie van het volledige hulp- en zorgcontinuüm staan in 2020 efficiëntie, effectiviteit en daardoor de kwaliteit vanuit het oogpunt van de gebruiker centraal.
3. Eerstelijnszorg- en thuiszorg zijn in 2020 versterkt.
4. Het ontstaan van groepspraktijken wordt gestimuleerd.
5. In de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er in 2020 voldoende aanbod gecreëerd.
6. Voor minstens de helft van de kinderen tot 3 jaar worden in 2020 formele en kwaliteitsvolle vormen van kinderopvang aangeboden.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
12.1.1	Het aandeel van de bevolking dat in het voorbije jaar medische consumptie heeft moeten uitstellen om financiële redenen	188
12.1.2	Percentage kinderen met minimum 2 huisbezoeken in de eerste drie levensmaanden en met minstens 3 consulten in het eerste levensjaar	190
12.1.3	Capaciteit zorg- en gezondheidsvoorzieningen	192
12.3	Geholpen gezinnen in de gezinszorg en aanvullende thuiszorg per 100 huishoudens	194
12.5.1	De wachttijd bij de centra Geestelijke Gezondheidszorg	196
12.5.4	Het aantal meerderjarige personen met VAPH-ondersteuning, naar het aantal niet-ingevulde zorgaanvragen VAPH	198
12.6	Aantal plaatsen in formele kinderopvang per duizend kinderen (0-3 jaar)	200

13. Armoede

1. In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen.
2. Dat houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoede-risicodrempel bereikt.
3. In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen, ...
4. Die inspanningen resulteren o.m. in een halvering van het aantal kinderen dat geboren wordt in armoede, een beperking van de laaggeletterdheid tot 3% en op het vlak van huisvesting in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort, o.a. door de creatie van minstens 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Grond- en pandenbeleid.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
13.1.1	Personen in armoede of sociale uitsluiting: internationale vergelijking	202
13.2	% personen en huishoudens met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel na sociale transfers	206
13.3	GINI-coëfficiënt	210
13.4.1	Kansarmoede-index Kind en Gezin	212
13.4.3	Percentage personen van 16 tot 65 jaar met geletterdheid niveau 1 of minder op de PIAAC-laaggeletterdheidschaal	214
13.4.5	% bevolking dat een woning betreft met 2 of meer structurele gebreken en/of gebrek aan basiscomfort en/of gebrek aan ruimte	216
13.4.6	Evolutie van het aantal sociale huurwoningen	218

D 14. Milieu

1. Voor water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen in 2020 even goed als Europese economische topregio's.
2. De gestage afname van de druk op milieu en natuur maakt dat het aantal gezonde levensjaren dat verloren gaat als gevolg van milieuvervuiling, significant daalt tegen 2020.
3. Het beleid in 2020 focust binnen een Europese context op belangrijke uitdagingen en risico's. Zo moeten de gekozen maatregelen leiden tot een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving, een vermindering in 2020 van de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM10) met 25% t.a.v. 2007, waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd.
4. Een significante daling van de potentieel ernstig gehinderden door geluidsoverlast door verkeer met 15% tegen 2020.
5. De meeste Vlaamse waterlopen hebben een goede ecologische toestand bereikt zodat het effectief mogelijk is dat ten laatste in 2021 voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de kaderrichtlijn water.
6. Om de gevolgen van de klimaatswijziging op vlak van o.a. waterhuishouding en biodiversiteit op te vangen, is in 2020 werk gemaakt van een heus adaptatiebeleid.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
14.1.1	Regionale benchmark op basis van een selectie van milieu-indicatoren	220
14.1.2	Aantal gronden met een historische verontreiniging waarvoor de sanering gestart is	224
14.2	DALY's ten gevolge van milieuvervuiling	226
14.3.1	Broeikasgasemissies opgedeeld naar ETS en naar non-ETS sectoren (gebouwen, transport, landbouw, kleinere industriële installaties)	228
14.3.2	Jaar- en daggemiddelde concentratie PM10 en PM2,5	230
14.4	Aandeel van de bevolking dat potentieel ernstig gehinderd wordt door verkeersgeluid	232
14.5	Aandeel van de Vlaamse oppervlaktewaterlichamen met een goede toestand of potentieel (ecologische en chemische toestand)	234

D 15. Natuur

1. Inzake biodiversiteit kan Vlaanderen in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aan.
2. Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
3. Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
4. Natuurbehoud en landschapszorg zorgen in 2020 voor bijkomende tewerkstelling.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
15.1	Europese Broedvogel-, Vlinder- en index Overwinterende Watervogels	236
15.2.1	Staat van instandhouding van soorten en habitats van Europees belang	238
15.2.2	Evolutie oppervlakte onder effectief natuurbeheer	240
15.2.3	Evolutie oppervlakte herbestemmingscategorieën volgens bestemmingen in de gewestplannen (waaronder bossen)	242
15.2.4	Druk op open ruimte: aaneengesloten groengebied	244
15.3.1	Aandeel stedelijke of kleinstedelijke gebieden met een stadsbos of stadsbosproject	246
15.3.2	Bosbarometer	248

D 16. Mobiliteit

1. In 2020 heeft Vlaanderen een verkeers- en vervoerssysteem dat tot de performantste van Europa behoort.
2. Hiervoor wordt co-modaliteit ondersteund door een gericht locatiebeleid en door het STOP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer en Privé - Vervoer) als hoeksteen van het Vlaamse mobiliteitsbeleid toe te passen, zodanig dat vanuit economisch, sociaal, ecologisch en logistiek oogpunt de meest optimale modus wordt ingezet.
3. We zorgen dat we voldoen aan de milieudoelstellingen die andere Europese landen ook dienen te bereiken tegen 2020.
4. Investerings in verkeers- en vervoerssystemen worden in 2020 beleidsmatig ondersteund door een sociaaleconomische evaluatie en een Vlaamse bereikbaarheidsmonitor.
5. Tegen 2020 is Vlaanderen één van de beste Europese regio's op het gebied van verkeersveiligheid, zowel uitgedrukt in functie van het aantal doden en zwaargewonde verkeersslachtoffers per miljoen afgelegde kilometers als per miljoen inwoners.
6. Ten opzichte van de objectieven in het Vlaamse verkeersveiligheidsplan, te realiseren tegen 2015, wordt een daling van 20% op de dodelijke slachtoffers en 25% op de zwaargewonde slachtoffers gerealiseerd in 2020.
7. Het aantal afgelegde km per persoon in het woon-werkverkeer per auto wordt drastisch verlaagd tegen 2020. Onder meer thuiswerk wordt daartoe gestimuleerd.
8. Tegen 2020 zullen bovendien 40% van de woon-werkverplaatsingen gebeuren enerzijds door collectief vervoer, waaronder het openbaar vervoer en anderzijds te voet of per fiets.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
16.1	Emissies transportsector	250
16.2	Modale verdeling goederenvervoer	252
16.5	Aantal verkeersdoden en zwaargewonden (op landenniveau: doden en gewonden per miljoen inwoners en afgelegde km; regio: enkel doden per miljoen inwoners)	256
16.8	Modale verdeling woon - werk en woon - schoolverplaatsingen	260

D 17. Gezondheidsbevordering

1. In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.
2. Hiertoe voert Vlaanderen in 2020 een inclusief beleid dat transversaal doorheen de verschillende beleidsdomeinen wordt uitgebouwd, in het bijzonder in de ouderenzorg, de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de bijzondere jeugdzorg.
3. Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
17.1.1	Geluksgevoel	262
17.1.2	Tevredenheid levensaspecten	264
17.1.3	Levensverwachting zonder beperking op 65-jarige leeftijd	266
17.3.1	Vermijdbare sterfte	268
17.3.2	Gezondheidsdoelstelling: Borstkankeropsporing	270
17.3.3	Gezondheidsdoelstelling: Tabak, alcohol, drugs	274
17.3.4	Gezondheidsdoelstelling: Ongevallen in de privésfeer	276
17.3.5	Nieuw Gezondheidsdoelstelling: voeding en beweging	278
17.3.6	Gezondheidsdoelstelling: Depressie en zelfdoding	280
17.3.7	Gezondheidsdoelstelling: Infectieziekten en vaccinatie	282

D 18. Overheid

1. Een efficiënte en kwaliteitsvolle overheid en regelgeving draagt in 2020 op structurele wijze bij tot het welzijn en de welvaart van de bevolking.
2. De overheden, elk op hun niveau, realiseren in 2020 substantiële efficiëntiewinsten, vergelijkbaar met de topregio's die een vergelijkbaar overheidsaanbod realiseren wat hen toelaat de kwaliteit van dienstverlening aan burgers en ondernemingen sterk te verbeteren.
3. De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie én de relatie tussen alle dimensies van het overheidsingrijpen kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
18.2	Netto saldo gemeten administratieve lasten (voorlopig volgens meetmethode compensatiemaatregel*)	284
18.3.1	Overheidsuitgaven volgens COFOG domeinen, evolutie in tijd, in %BBP, per inwoner, per gewest	286

18.3.2	Vertrouwen in overheidsinstellingen: internationale vergelijking (Eurobarometer)	290
18.3.3	Vertrouwen in overheidsinstellingen op verschillende bestuursniveaus	292
18.3.4	Tevredenheid met de voorzieningen	294
18.3.2	Nieuw: klachtenregistratie	296

D 19. Maatschappelijke betrokkenheid en verantwoordelijkheid

1. Alle maatschappelijke actoren worden tegen 2020 meer actief bij het beleid betrokken. Dat bevordert het gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsbesef en de gemeenschappelijke actieve oplossingsgerichtheid van de overheid en het middenveld voor belangrijke maatschappelijke uitdagingen, zoals duurzame ontwikkeling.
2. In 2020 nemen meer organisaties en ondernemingen maatschappelijke verantwoordelijkheid op en is MVO algemeen verspreid. Organisaties en ondernemingen worden daarbij ondersteund door de sociale partners en door de overheid.
3. Het Vlaams sociaaleconomische overleg - zowel tussen de sociale partners onderling als met de overheid – over het volledige sociaaleconomische spectrum ondersteunt in 2020 in sterkere mate het maatschappelijk draagvlak en verhoogt de efficiëntie van het overheidsbeleid.
4. Ook het overleg tussen de Verenigde Verenigingen en de overheid in het kader van hun charter draagt daartoe bij.

Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
	Aantal adviezen SAR	-
	Maatschappelijk verantwoord ondernemen	-

20. Begroting

1. De Vlaamse overheid blijft volgend decennium financieel gezond. Het uitgangspunt is de eind 2008 verworven schuldenvrije positie te behouden.
2. De begrotingsdoelstellingen worden gewaarborgd door een eigen Vlaams stabiliteitsprogramma dat binnen het kader van een meerjarenbegroting de jaarlijkse begrotingsdoelstellingen vastlegt in functie van de conjunctuur en de verwachte toekomstige uitdagingen.
3. De Vlaamse overheid zet in de komende jaren substantiële stappen om te komen tot een meer prestatiegerichte begroting.

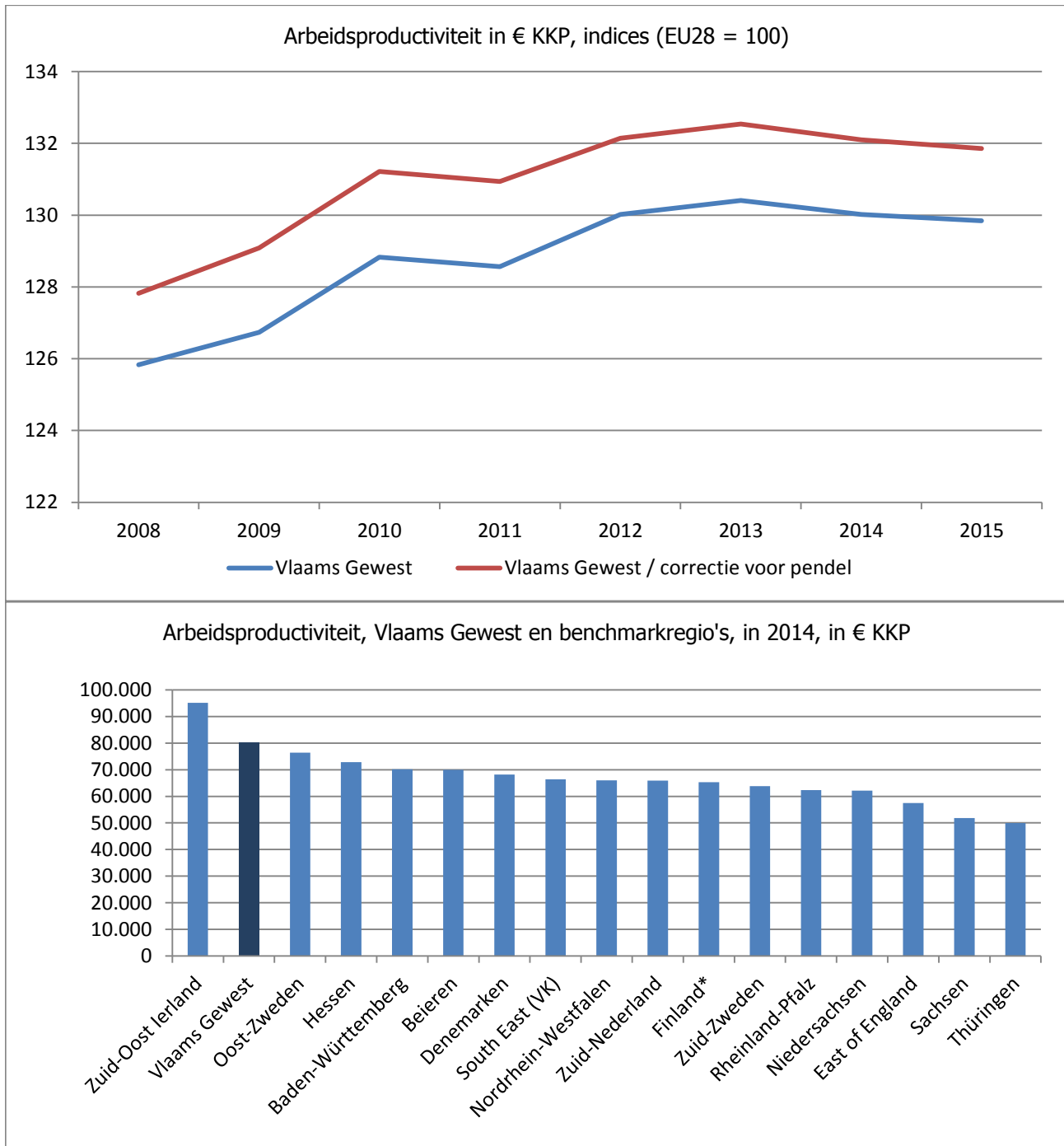
Kernindicatoren

D	Indicator	Pag.
20.1	Geconsolideerde Vlaamse Schuld volgens Europese ESR-definitie	298
20.3	Prestatiegericht begroten	300

Doelstelling	1.1.1 Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
Kernindicatoren	Arbeidsproductiviteit
Definitie	Bruto toegevoegde waarde per werkzame persoon (volgens ESR 2010), uitgedrukt in kettingeuro's met referentiejaar 2005.
Streefwaarde	Een toename van de arbeidsproductiviteit in reële termen
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarcijfers vanaf 2009
Frequentie en stiptheid	Officiële registratie: De data voor T komen jaarlijks beschikbaar eind T+1 of in het voorjaar van T+2. Herzieningen zijn mogelijk in het najaar van T+2. Schattingen en prognoses: deze lopen een vijftal jaren in de toekomst. Telkens is er in juni van elk jaar een update. Hier wordt de reeks afgesloten tot en met het laatste afgesloten kalenderjaar.
Laatst gewijzigd	9/08/2016
Meetmethode	Bruto toegevoegde waarde uit de jaarrekeningen van de bedrijven + schattingen voor de niet-jaarrekeningplichtige bedrijven. Selectie voor Vlaams Gewest. (op basis BTW, RSZ, ...). Werkgelegenheid: op basis RSZ en RSVZ, omgerekend naar definities ESR2010. De data voor de recentste en voor toekomstige gegevens zijn afkomstig uit econometrische schattingen.
Bron data	Hermreg
Meer informatie	http://www.plan.be/press/press.php?lang=nl&TM=64&IS=67

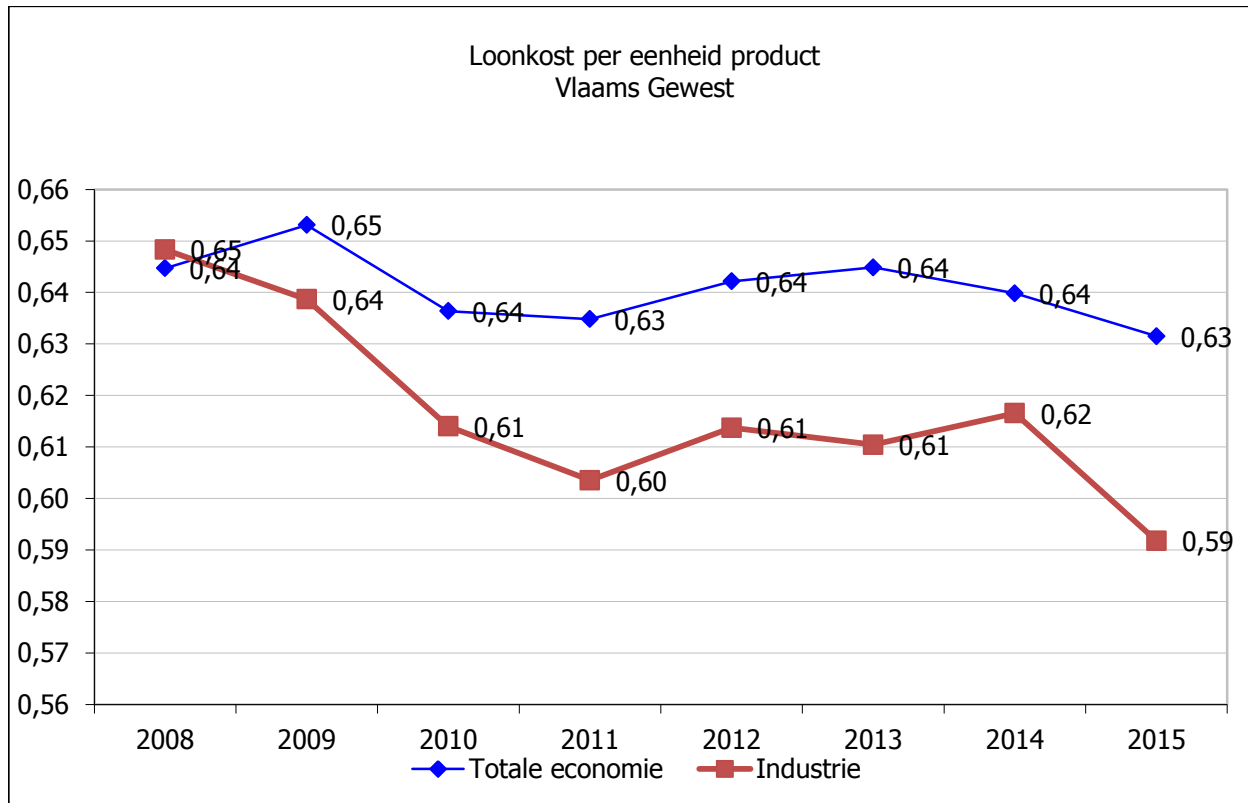
Bespreking

De arbeidsproductiviteit is de belangrijkste determinant van de Vlaamse welvaart. In 2008 en verder in 2009 was er een inzinking als gevolg van de financieel-economische crisis. Nadien zette zich opnieuw een herstelbeweging in. Die gaat onverwijld door in 2015.

De arbeidsproductiviteit is structureel hoger in het Vlaamse Gewest dan in de EU28. Maar tussen 2000 en 2008 verloor het Vlaamse Gewest terrein ten opzichte van de EU28. Tot omstreeks 2013 vergrootte de voorsprong van het Vlaamse Gewest opnieuw (omdat de crisis relatief minder hard toesloeg in Vlaanderen). Maar vanaf 2013 verliest het Vlaamse Gewest opnieuw lichtjes terrein.

Het Vlaamse Gewest staat op een 2de plaats in de vernieuwde lijst van benchmarkregio's, na Zuid-Oost Ierland. Dit was ook zo in 2010 (het eerste jaar waarvoor exhaustieve regionale data beschikbaar zijn).

Doelstelling	1.1.2 Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
Kernindicatoren	Loonkost per eenheid product
Definitie	Verhouding van: - de verloning (=loonkost per werknemer en raming van de inkomsten van zelfstandigen); - arbeidsproductiviteit (bruto toegevoegde waarde per werknemer) Uitgedrukt in lopende prijzen, berekend volgens het ESR 2010
Streefwaarde	Een afname van de loonkost per eenheid product
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarcijfers sedert 1999
Frequentie en stiptheid	Officiële registratie: De data voor T komen jaarlijks beschikbaar eind T+2 of in het voorjaar van T+3. Herzieningen zijn mogelijk in het najaar van T+3. Schattingen en prognoses: deze lopen een vijftal jaren in de toekomst. Telkens is er in juni van elk jaar een update. Hier wordt de reeks afgesloten tot en met het laatste afgesloten kalenderjaar.
Laatst gewijzigd	19/07/2016
Meetmethode	Bruto toegevoegde waarde uit de jaarrekeningen van de bedrijven + schattingen voor de niet-jaarrekeningplichtige bedrijven. Selectie voor Vlaams Gewest. (op basis BTW, RSZ, ...). Loonmassa: op basis RSZ, omgerekend naar definities ESR2010. Werknemers: op basis RSZ, omgerekend naar definities ESR2010. De data voor de recentste en voor toekomstige gegevens zijn afkomstig uit econometrische schattingen. Verloning zelfstandigen: raming op basis gemiddeld loon werknemer.
Bron data	Hermreg
Meer informatie	http://www.plan.be/press/press.php?lang=nl&TM=64&IS=67

Bespreking

De loonkost per eenheid product is een maatstaf voor het concurrentievermogen van de Vlaamse economie.

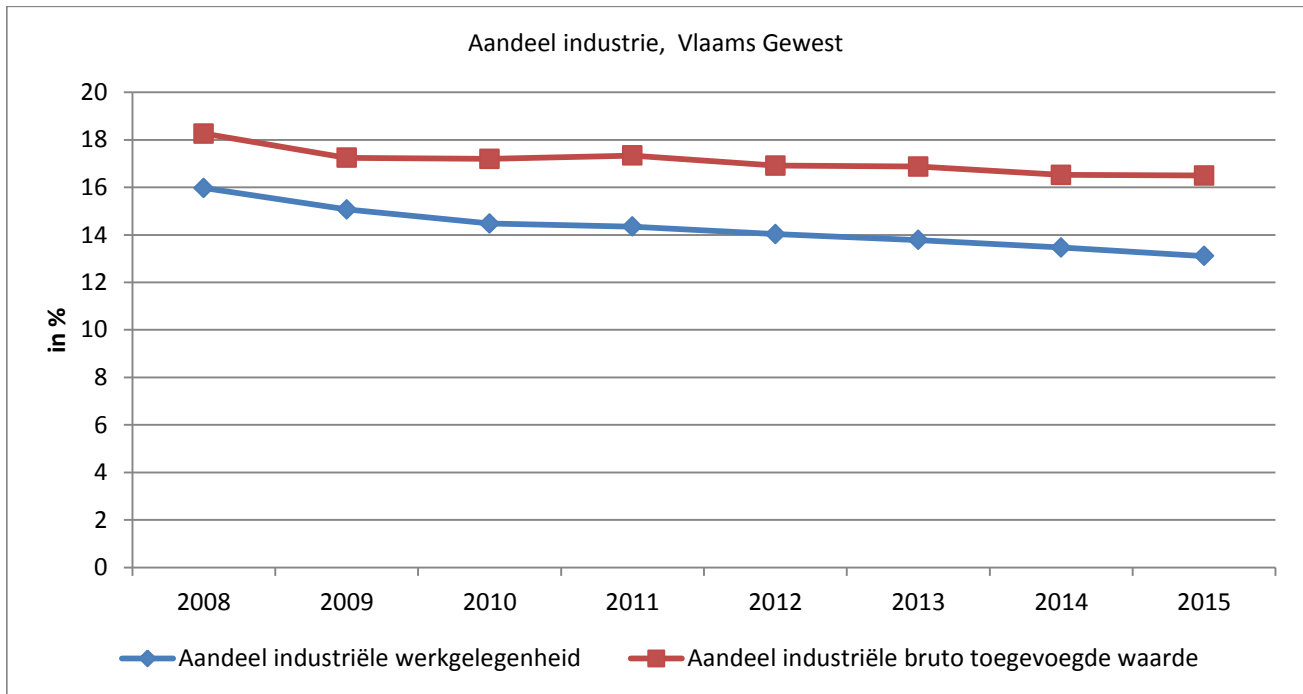
De indicator kende een toename tussen 1995 en 2002, zij het niet ononderbroken.

Tussen 2002 en 2007 was er een duidelijke daling (= evolutie ten gunste). Maar in 2008 en 2009 is opnieuw een opmerkelijke stijging waar te nemen. De verslechterende conjunctuur van 2008 en 2009 zorgde immers voor een hoger aandeel van de loonkost in de bruto toegevoegde waarde (het werknemersbestand hield beter stand omwille van een vertraagde reactie op conjunctuurbewegingen en omwille van de sociale bescherming van werknemers - terwijl de bruto toegevoegde waarde afnam). In 2010 en 2011 was er beterschap. De conjunctuurverslechtering van 2012 en 2013 zorgde echter opnieuw voor een ommekeer. Dat komt doordat de nominale lonen toen sterker stegen dan de nominale toegevoegde waarde. In 2014 en 2015 was er een terug lichte afname van de indicator voor de totale economie.

De indicator voor de industrie doet het beter (ligt op een lager niveau).

In de Vlaamse internationale benchmarking wordt de indicator nu anders gedefinieerd (opname van de inkomens van zelfstandigen, door middel van een schatting). In de rangschikking met de 15 innovatieve benchmarkregio's staat het Vlaamse Gewest, volgens deze gewijzigde definitie, 11de genoteerd in 2010 (aflopende rangschikking, van lage kost naar hoge kost). Dat is een vrij gemiddelde prestatie, maar toch beter dan in 2008 (15de) of 2009 (13de).

Doelstelling	1.1.4 Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
Kernindicatoren	Aandeel van de industrie in de totale bruto toegevoegde waarde en in de totale tewerkstelling
Definitie	Verhouding van de werkgelegenheid in de industrie tot de totale werkgelegenheid. Industrie: gedefinieerd volgens NACE rev. 2: Sectie BB, CE, CF, CG, CH, CI, CJ, CK, CL, CA, CB, CC en CM
Streefwaarde	Stijging toegevoegde waarde, behoud tewerkstelling industrie
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarcijfers sedert 1999
Frequentie en stiptheid	Officiële registratie: De data voor T komen jaarlijks beschikbaar eind T+1 of in het voorjaar van T+2. Herzieningen zijn mogelijk in het najaar van T+2. Schattingen en prognoses: deze lopen een vijftal jaren in de toekomst. Telkens is er in juni van elk jaar een update. Hier wordt de reeks afgesloten tot en met het laatste afgesloten kalenderjaar.
Laatst gewijzigd	9/08/2016
Meetmethode	Werkgelegenheid: op basis RSZ en RSVZ, omgerekend naar definities ESR2010. De data voor de recentste en voor toekomstige gegevens zijn afkomstig uit econometrische schattingen.
Bron data	Hermreg
Meer informatie	http://www.plan.be/press/press.php?lang=nl&TM=64&IS=67

Bespreking

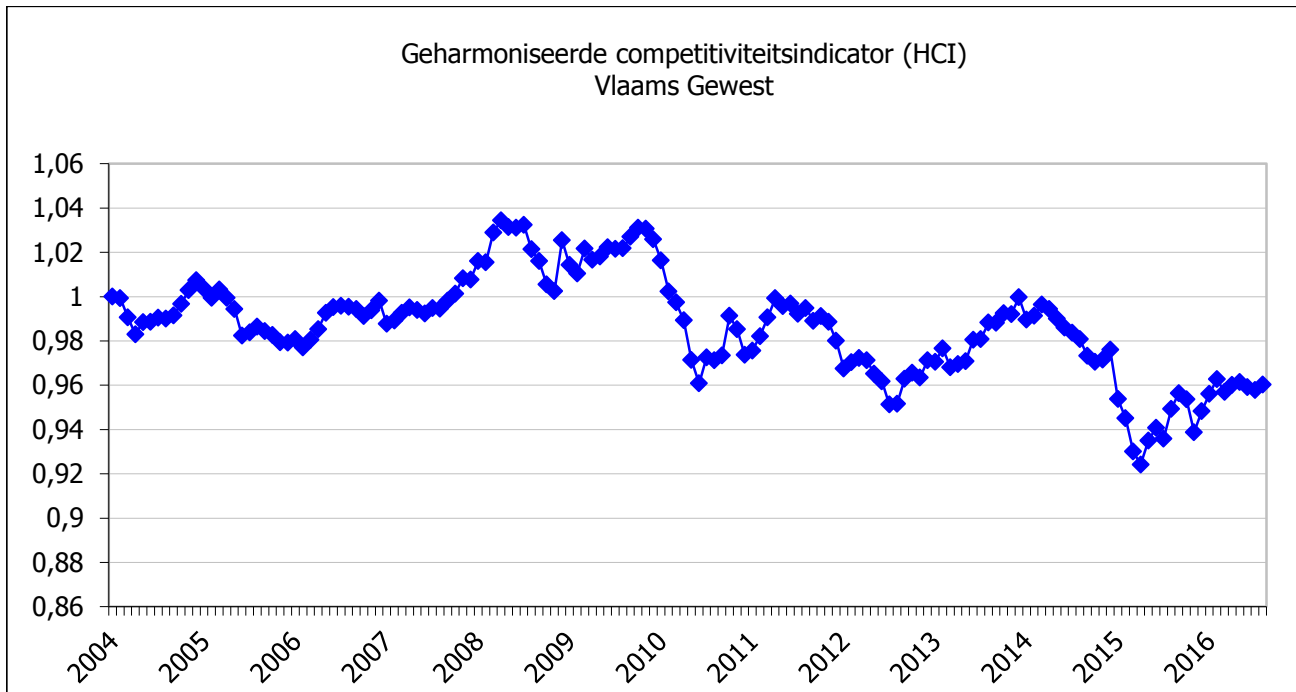
Het aandeel van de industrie neemt trendmatig af in de tijd. Dat is te verklaren door

- 1° uitbesteding van niet-industriële activiteiten aan de tertiaire sector (vb. catering);
- 2° sterkere concurrentie omwille van meer internationale activiteiten: dat drukt de prijzen;
- 3° relatief sterkere vraag naar persoonsgerichte diensten door een welvarender en ouder wordende bevolking.

In 2015 kwam het aandeel van de industrie volgens het nieuwe ESR2010 op 16,5% in de totale bruto toegevoegde waarde en 13,1% in de totale werkgelegenheid. Met het uitbreken van de financieel-economische crisis zakten beide aandelen relatief sterker dan hun dalende trend. Dat was vooral zo voor het aandeel in de bruto toegevoegde waarde. Maar in 2015 stabiliseert het bruto toegevoegde waarde-aandeel, terwijl het aandeel in de werkgelegenheid verder daalt.

Doelstelling	1.1.5 Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
Kernindicatoren	Geharmoniseerde competitiviteitsindicator (Harmonized Competitiveness Indicator of HCI) / gebaseerd op de consumptieprijsindex
Definitie	<p>De HCI is een maat voor de prijs- en kostencompetitiviteit van een land. De HCI voor het Vlaamse Gewest wordt berekend ten opzichte van een ruime set van 56 handelspartners. De reeks start in januari 2004. De Vlaamse HCI is in sterke mate afgestemd op de berekeningen van de HCI's van de eurolanden door de Europese Centrale Bank (ECB). Een exacte vergelijkbaarheid is niet mogelijk omdat de ECB het basismateriaal voor de berekeningen niet vrijgeeft en enkel de methode omschrijft in een aantal papers.</p> <p>Een daling van de HCI wijst op een verbeterende concurrentiekracht. Dat kan doordat de inflatie lager is in het Vlaamse Gewest in vergelijking met de meeste of de belangrijkste van de partnerlanden, doordat de wisselkoers van de euro gunstig evolueert ten opzichte van de niet-eurolanden of doordat er zich wijzigingen voordoen in het handelspatroon (meer handel met landen die qua inflatie en/of wisselkoers ongunstiger evolueren). Het omgekeerde is uiteraard waar voor een stijging van de Vlaamse HCI.</p>
Streefwaarde	Een lagere HCI (= competitievere Vlaamse economie)
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest (zegt iets over de prijs- en kostencompetitiviteit van de Vlaamse economie). Er zijn ook HCI's voor de eurolanden, maar die zijn niet strikt 100% vergelijkbaar.
Vergelijking tijd	Maandcijfers sedert 2004
Frequentie en stiptheid	De Vlaamse HCI wordt jaarlijks door SVR berekend in mei. De recentste waarde voor de berekeningen slaat dan op januari/februari.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Het gaat is essentie om een gewogen reële wisselkoers (gewogen = naar een korf van handelspartners). Daarbij wordt rekening gehouden met inflatieverschillen met de handelspartners en met de intensiteit van de handelsrelaties. De export wordt zodanig verrekend dat rekening wordt gehouden met 'derde markteffecten' of de concurrentie die het Vlaams Gewest ondervindt op derde markten van andere exporteurs.
Bron data	SVR op basis van UNCTAD, Eurostat, INR en OESO.
Meer informatie	http://www.ecb.int/stats/exchange/hci/html/index.en.html

Bespreking

De HCI moet zo gelezen worden dat een daling wijst op een verbeterde concurrentiekracht. Dit kan omwille van volgende redenen:

- * een lagere inflatie in het Vlaamse Gewest in vergelijking met de meeste handelspartners;
- * een gunstige evolutie van de wisselkoers van de euro ten opzichte van de niet-eurolanden;
- * wijzigingen in het handelspatroon, bijvoorbeeld een groter gewicht van landen die qua inflatie en wisselkoers ongunstig evolueren;
- * een combinatie van bovenstaande

Het omgekeerde is uiteraard waar voor een stijgende HCI.

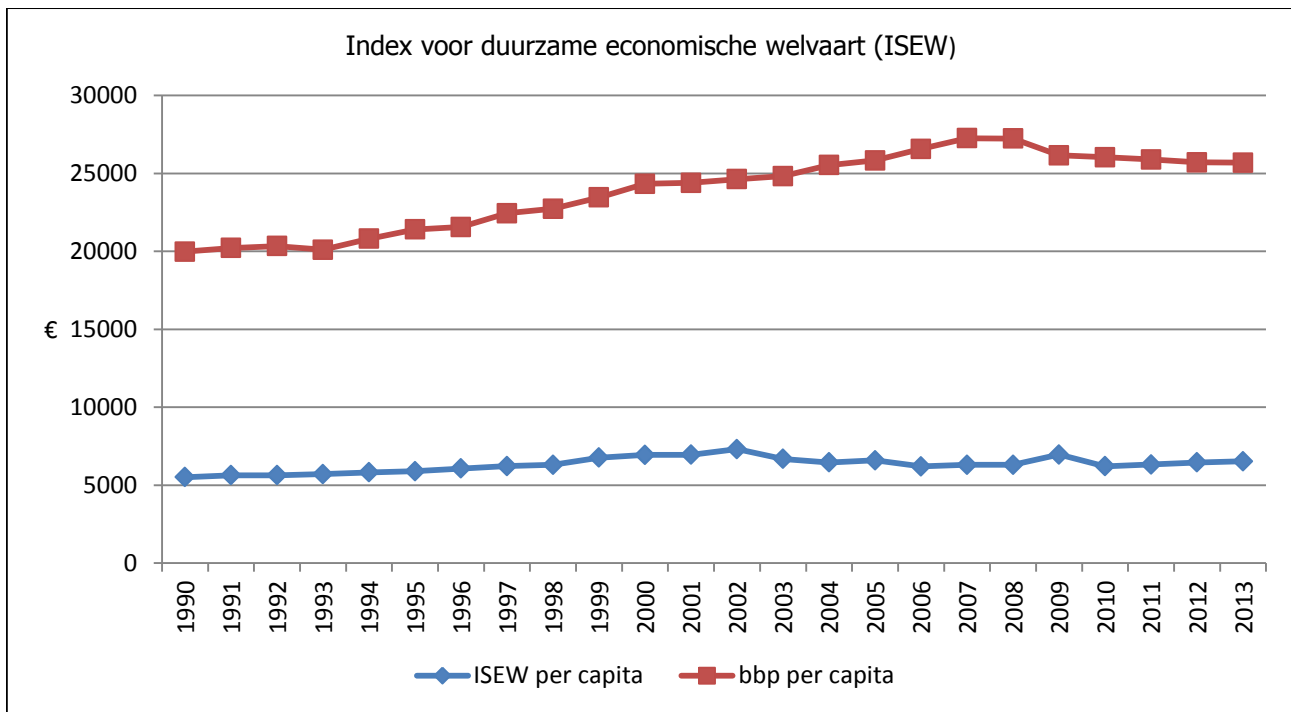
De bespreking focust op de recentste ontwikkelingen. Vanaf de zomer 2013 tot en met maart 2014 deed de Vlaamse HCI het minder goed. De voornaamste redenen zijn de depreciërende dollar en Yen. Maar toch bevond het niveau van de Vlaamse HCI zich nog steeds onder dit van 2008-2009 (dat wil dus zeggen dat de competitiviteitspositie dan nog slechter was).

Vanaf april 2014 tot oktober 2014 was er opnieuw een kentering ten goede: de verbetering in de Vlaamse HCI is te wijten aan de depreciatie van de euro ten opzichte van de munten van de voornaamste niet-euro handelspartners (dollar, yen, pond, yuan, Indische roepia...). Nadien, en tot het einde van 2014 zorgden de waardevermindering van de roebel en in mindere mate van de yen voor een verzwakking van de Vlaamse HCI. In het begin van 2015 verbeterde de HCI opnieuw duidelijk omwille van de waardevermindering van de euro ten opzichte van de Amerikaanse dollar, de Chinese yuan en het Britse pond.

Maar in de periode april 2015 tot en met februari 2016 verloor Vlaanderen opnieuw een deel van zijn concurrentiekracht (hier uitgedrukt door een toename van de HCI). Vooral de toename van de euro ten opzichte van de Russische roebel, de Chinese yuan en het Britse pond speelde een rol. In mindere mate was dat ook het geval ten opzichte van de Indische roepia, Turkse lira en Amerikaanse dollar. Tussen maart en augustus 2016 bleef de Vlaamse concurrentiepositie volgens de HCI zowat constant. Dit was het resultaat van een aantal bewegingen die elkaar ongeveer neutraliseerden: de euro werd duurder ten opzichte van het Britse pond, en in mindere mate de Chinese Yuan. Aan de andere kant boekte de euro voordeel ten opzichte van de Japanse yen en in mindere mate de Russische roebel.

Over een langer tijdsperspectief beschouwd duidt de Vlaamse HCI nog steeds op een vrij gunstige monetaire concurrentiekracht.

Doelstelling	1.1.6 Vlaanderen groeit in 2020 uit tot een competitieve, polyvalente kenniseconomie die op een duurzame manier welvaart creëert.
Kernindicatoren	Index voor duurzame economische welvaart (ISEW, index for Sustainable Economic Welfare)
Definitie	De ISEW is een aangepast bruto binnenlands product (bbp), dat de werkelijke economische welvaart, zoals die door de mensen wordt ervaren, beter weergeeft. Het normale bbp houdt geen rekening met de inbreng van onbetaalde arbeid, meer bepaald huishoudelijke arbeid, of met de productie van goederen en diensten door de overheid. Daarom wordt bij de bestedingen van de huishoudens, zoals die normaal in de berekening van het bbp worden opgenomen, een raming gevoegd van de waarde van de huishoudelijke arbeid en van de waarde van de overheidsdiensten. Anderzijds vergroten "defensieve" uitgaven, zoals de strijd tegen de inkomensonzekerheid, niet echt de welvaart maar houden die enkel in stand. Die uitgaven worden dus in mindering gebracht. Ten slotte houdt het bbp geen rekening met de inkomensongelijkheid. Ook dat wordt door de ISEW gecorrigeerd: wanneer de inkomensongelijkheid toeneemt, neemt de reële economische welvaart van de mensen af. Daarenboven is het bbp blind voor economische consequenties op lange termijn: economische groei kan ten koste gaan van het milieukapitaal dat aan toekomstige generaties wordt doorgegeven. De ISEW corrigeert die afwijking door de depreciatie van het natuurlijk kapitaal af te trekken.
Streefwaarde	Toename
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest. Beperkte internationale vergelijkbaarheid omwille van verschillen in de methodologie.
Vergelijking tijd	1990-2013
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	7/06/2016
Meetmethode	De ISEW vertrekt van de private consumptieve bestedingen in de veronderstelling dat deze een goede inschatting geven van de psychische diensten die consumenten ervaren bij het gebruik van goederen en diensten. Maar om te komen tot de <i>'echte' baten</i> zijn er aanpassingen nodig. De waarde van huishoudelijke arbeid, de welvaartsverliezen door inkomensongelijkheid en uitgaven met een defensieve aard worden in rekening gebracht. De <i>'echte' kosten</i> van economische activiteiten hebben voornamelijk betrekking op de achteruitgang van het milieu en de uitputting van het natuurlijk kapitaal. De ISEW houdt rekening met water- en luchtverontreiniging, de kosten van klimaatverandering, de aantasting van de ozonlaag en de vervangingskost voor het gebruik van niet-hernieuwbare energiebronnen.
Bron data	MIRA, Hogeschool Gent
Meer informatie	http://www.milieurapport.be/upload/main/0_onderzoeksrapporten/2015/ein_drapport_ISEW_Index_Duurzame_Economische_Welvaart_TW_red.pdf http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/gevolgen-voor-mens-natuur-en-economie/milieu-en-economie/duurzame-economische-welvaart/index-voor-duurzame-economische-welvaart-voor-vlaanderen/

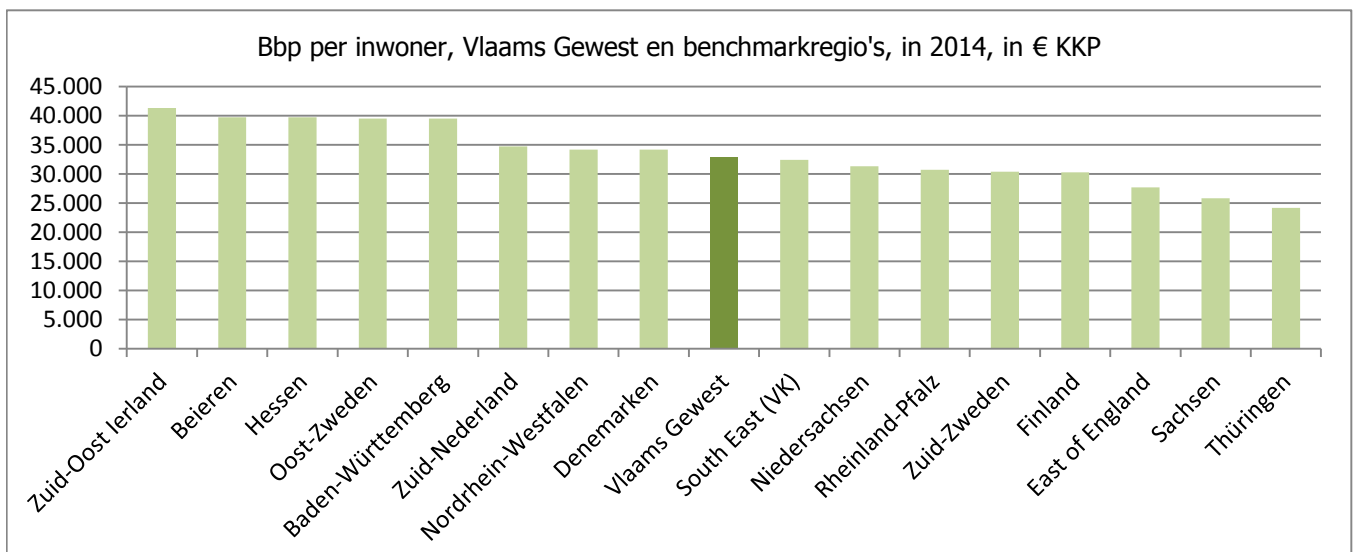
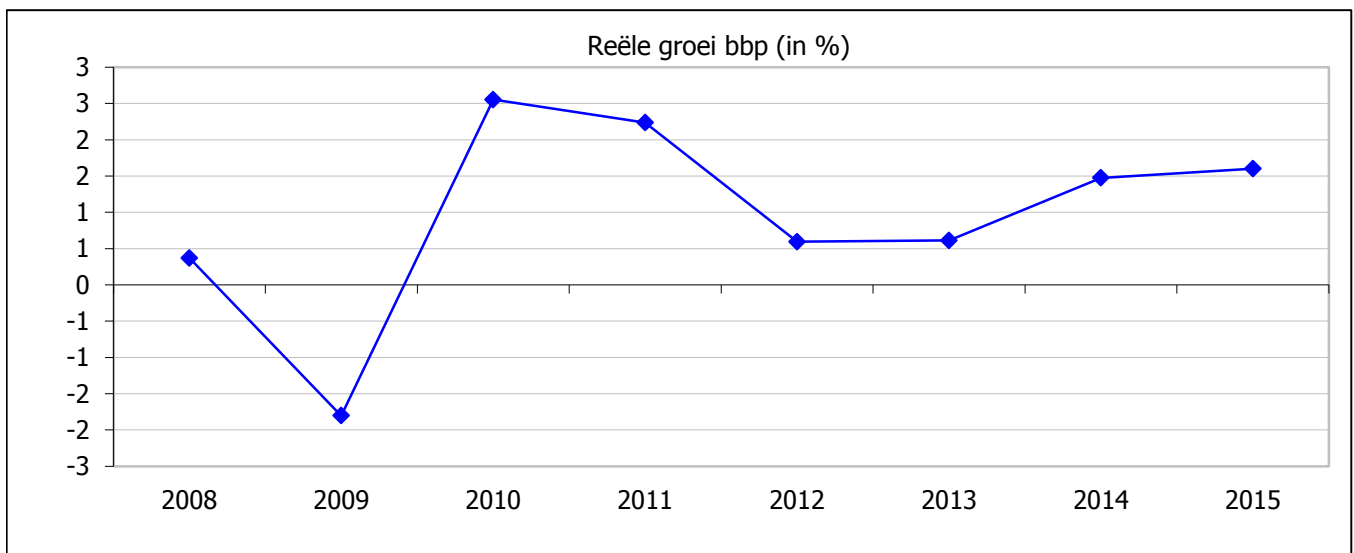
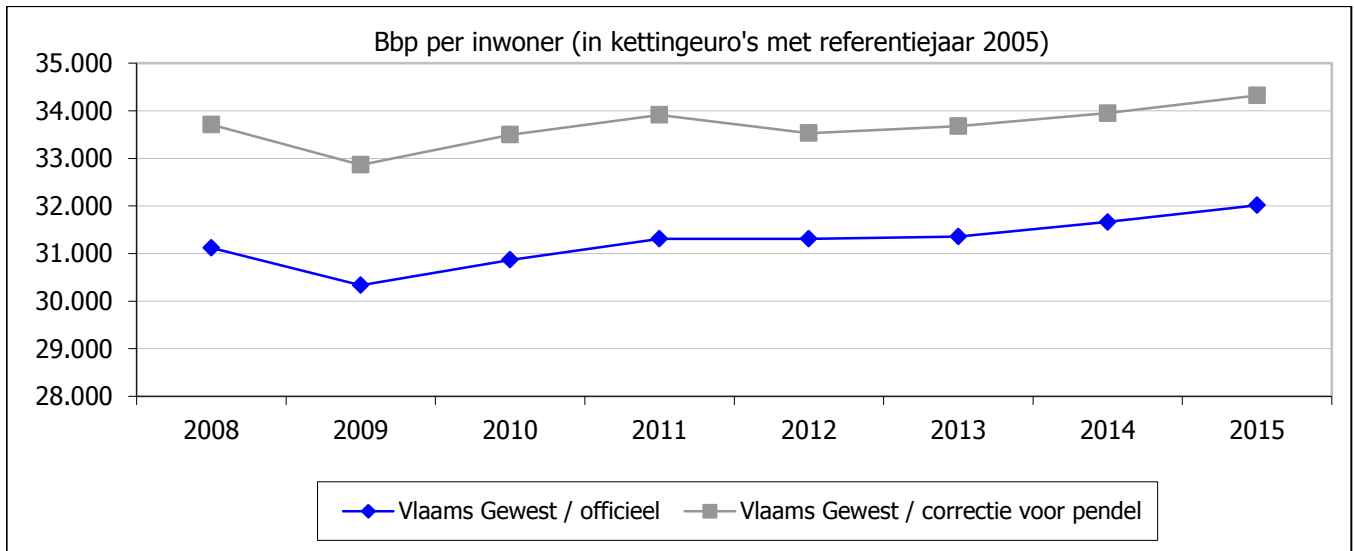

Bespreking

Tussen 1990 en 2013 steeg in Vlaanderen het bbp per capita gestaag met ongeveer 28,6%. Tussen 2008 en 2013 kromp het bbp/capita ten gevolge van de financieel-economische crisis.

De Index voor Duurzame Economische Welvaart voor Vlaanderen kende een ander verloop. Tussen 1990 en 2013 steeg de ISEW per capita met 19,9%. De duurzame economische welvaart in Vlaanderen nam toe tot het jaar 2000, om nadien terug te vallen. Tussen 2002 en 2008 daalde de ISEW/capita met bijna 15% door een toename van de inkomensongelijkheid. In 2009 steeg de ISEW/capita opvallend sterk (+10,5%) als gevolg van de financieel-economische crisis (de kosten van onze economische activiteiten namen af). Het bbp per capita daalde toen sterk door de crisis. In 2010 daalde de ISEW/capita sterk (-10,9%) om de volgende 3 jaren terug lichtjes toe te nemen - een licht contrast met de daling van het bbp/capita in deze periode.

Doelstelling	1.2.1 Vlaanderen behoort in 2020 tot de top vijf van de kennisintensieve regio's op het vlak van geproduceerde en verdiende welvaart.
Kernindicatoren	Bbp per inwoner
Definitie	Bbp (volgens ESR2010) gedeeld door het inwoneraantal. Twee reeksen voor het BBP: - de officieel geregistreerde reeks - de reeks gecorrigeerd voor pendelbewegingen. Het bbp is uitgedrukt in kettingeuro's met referentiejaar 2005. Naast het niveau wordt ook de reële groei van het bbp weergegeven.
Streefwaarde	Het Vlaamse Gewest moet behoren tot de top-5 van de VIA kennisintensieve regio's.
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	geen
Vergelijking tijd	Jaarcijfers sedert 2009
Frequentie en stiptheid	Officiële registratie: de data voor T komen jaarlijks beschikbaar in het voorjaar van T+2. Herzieningen zijn mogelijk in het najaar van T+2. Telkens is er in juni van elk jaar een update. Schattingen en prognoses: deze lopen een vijftal jaren in de toekomst. Hier wordt de reeks afgesloten tot en met het laatste afgesloten kalenderjaar.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Bbp en Bruto toegevoegde waarde uit de jaarrekeningen van de bedrijven + schattingen voor de niet-jaarrekeningplichtige bedrijven. Selectie voor Vlaams Gewest (op basis BTW, RSZ, ...). Inwoneraantal: Eurostat-data op basis van de nationale statistische instituten. De data zijn afkomstig uit econometrische schattingen.
Bron data	Hermreg
Meer informatie	http://www.plan.be/press/press.php?lang=nl&TM=64&IS=67

Bespreking

In 2009 was er een inzinking van het niveau van het bbp per inwoner omwille van de impact van de financieel-economische crisis. In 2010 en 2011 volgde een herstel. Maar de zwakke conjunctuur in 2012 en 2013 zorgde nadien voor een stabilisatie. De wat betere economische toestand bracht opnieuw een toename van het bbp per inwoner teweeg in 2014 en 2015.

Het bbp per inwoner voor pendel gecorrigeerd, ligt op een structureel hoger niveau dan het officiële bbp per inwoner. De evolutie van beide reeksen is zeer gelijklopend.

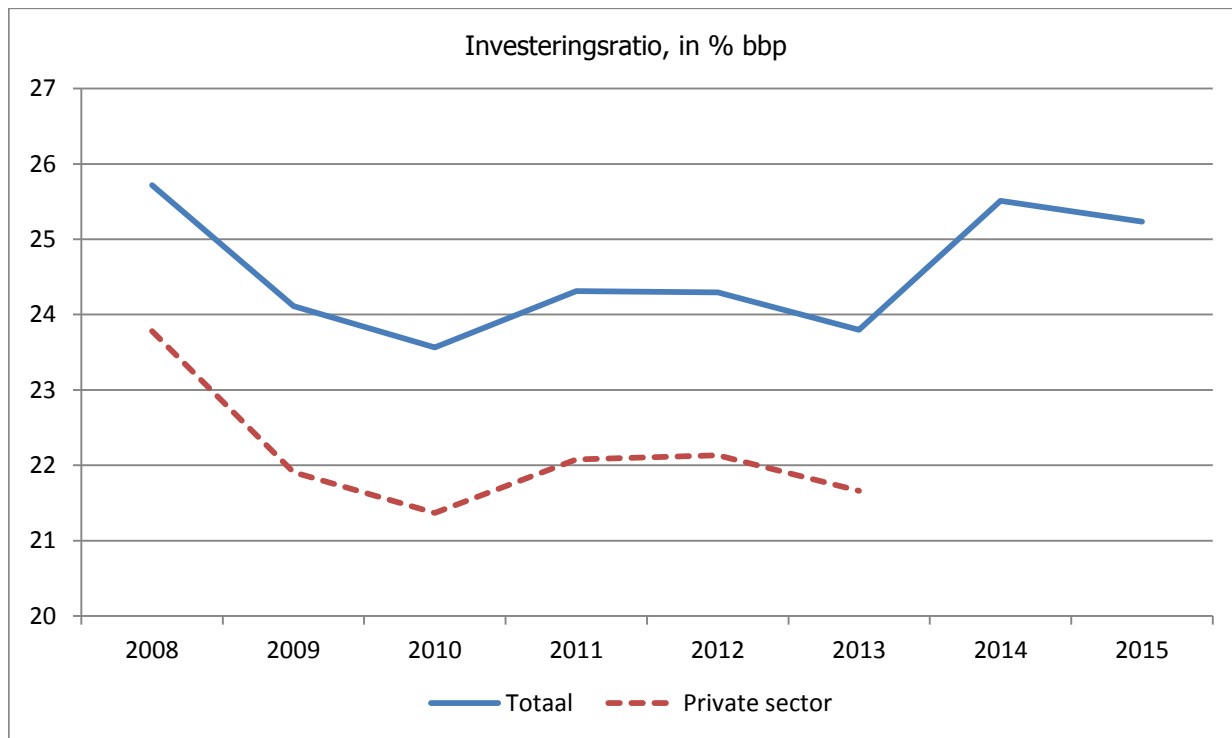
De reële groei van het bbp komt op +1,6% in 2015. Dat is iets beter dan in 2014 (+1,5%), en betekent een lichte groeiversnelling ten opzichte van de conjunctureel zwakke jaren 2012 en 2013.

In een vernieuwde rangschikking van 17 innovatieve regio's inzake bbp per hoofd staat het Vlaamse Gewest 9de in 2014, net zoals in 2013. Omwille van de introductie van het nieuwe ESR 2010 rekenstelsel is geen lange tijdreeks beschikbaar. Een aantal Duitse Länder, Denemarken, Zuid-Nederland, Zuid-Oost Ierland en Oost-Zweden scoren hoger. Deze positie is ook dezelfde als in 2010 (het vroegste jaar waarvoor volledige gegevens beschikbaar zijn).

Doelstelling	1.3.1 Het Vlaamse Gewest blijft in 2020 bij de top vijf van de kennisintensieve regio's op het gebied van investeringen.
Kernindicatoren	Totale investeringsratio
Definitie	Investeringen van de totale economie in verhouding tot het BBP, in lopende prijzen. Totaal en private sector.
Streefwaarde	Het Vlaamse Gewest zit in de top-5 op het vlak van de investeringsratio in de lijst met VIA kennisintensieve regio's.
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	16 ViA benchmarkregio's (maar geen recent cijfermateriaal beschikbaar)
Vergelijking tijd	Jaarcijfers sedert 2009
Frequentie en stiptheid	De data voor T komen jaarlijks beschikbaar in T+1.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Bruto vaste kapitaalvorming uit de jaarrekeningen van bedrijven, BTW-statistieken e.a. Opmaak volgen ESR2010-rekenstelsel door Eurostat.
Bron data	Hermreg
Meer informatie	http://www.plan.be/press/press.php?lang=nl&TM=64&IS=67

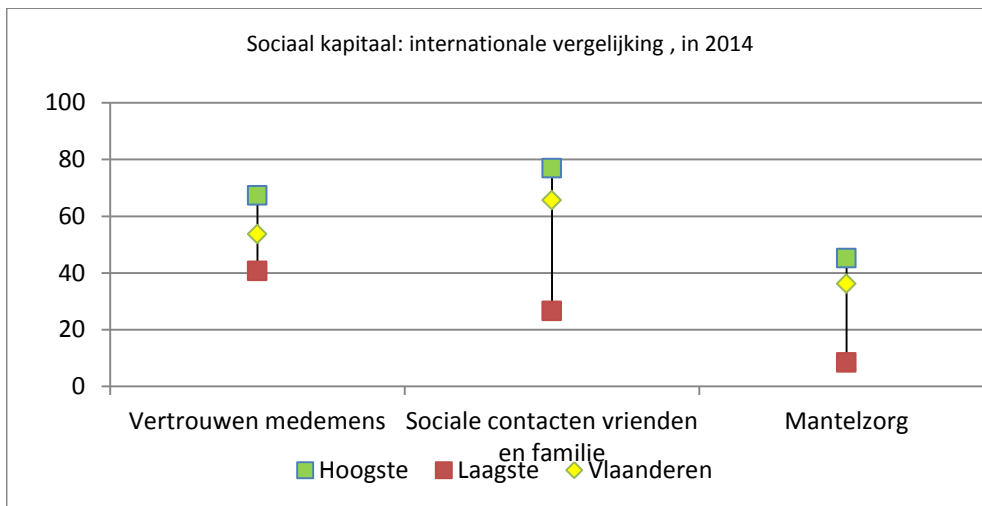
Bespreking

De totale investeringsratio nam toe in 2014 en 2015 (25,2%). In de periode 2009 - 2013 schommelde de ratio rond 24%. Vanaf 2014 volgde dan een lichte opleving. De private sector alleen is goed voor een investeringsratio van 21,7% in 2013. Deze ratio daalde in 2009 en bleef dan vrij constant (geen recente gegevens).

Het investeringsklimaat is nog steeds vrij gunstig in 2016, hoewel een aantal indicatoren iets verslechterden ten opzichte van eind 2015. Dat geldt met name voor de bezettingsgraad van het productievermogen, het voorraadniveau en de vraagvooruitzichten.

Er zijn onvolledige gegevens voor een actuele benchmark met de 15 innovatieve topregio's. Het Vlaamse Gewest noteert de hoogste investeringsratio van de regio's waarvoor cijfers beschikbaar zijn. Maar de gegevens van de benchmarkregio's uit Duitsland, Frankrijk en Spanje ontbreken, zodat dit maar een heel partieel resultaat is.

Doelstelling	2.1/2.2 In 2020 is Vlaanderen een solidaire, open en verdraagzame samenleving waarin het sociaal kapitaal minstens op het niveau ligt van de top vijf van Europese landen.
Kernindicator	Sociaal kapitaal wordt hier gemeten aan de hand van drie indicatoren: 1) vertrouwen in de medemens 2) sociale contacten met vrienden, familie en burens 3) vrijwilligerswerk of mantelzorg
Definitie	1) mantelzorg is het aandeel van de bevolking dat aangeeft zich in te zetten voor familie, vrienden of burens die daar nood aan hebben ; 2) vertrouwen in de medemens is de gemiddelde score op een schaal van 0 tot 100; 3) contacten met vrienden, familie en burens is het aandeel van de bevolking dat minstens wekelijks contact heeft. De figuur geeft de hoogste score, de laagste score en de score voor Vlaanderen. Tevens wordt telkens de ranking aangegeven
Streefwaarde	Top 5 van de Europese landen
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	24 landen nemen aan het European Social Survey programma deel waaronder 18 EU-lidstaten waarmee hier vergeleken wordt. De resultaten voor Vlaanderen zijn In 2012 gebaseerd op 544 respondenten.
Vergelijking tijd	
Frequentie en stiptheid	2 jaarlijks zonder garanties dat vraagstelling identiek blijft.
Laatst gewijzigd	9/09/2016
Meetmethode	Face-to-face-survey aangestuurd door wetenschappelijke onderzoeksinstituten. Voor Vlaanderen de KULeuven.
Bron data	European Social Survey (ESS)

* ranking 18 landen

** score op 100

Bespreking

Europees vergelijkend onderzoek laat toe cijfers voor Vlaanderen met enkele andere Europese landen te vergelijken. In 2014 halen de Vlamingen op de vertrouwensschaal van 0 tot een gemiddelde score van 56. Vlaanderen behoort daarmee tot de subtop. Enkel de Scandinaviërs, de Nederlanders en de Ieren halen hogere scores.

Van de Vlamingen heeft 65% wekelijks contact met familie en vrienden. Dit cijfer is vergelijkbaar met de bevraging in 2012.

In 2014 geeft meer dan een derde van de Vlamingen aan zich in te zetten voor familieleden, vrienden of buren die daar nood aan hebben. Gemiddeld besteden mantelzorgers 5 uur per week aan verzorging. Internationaal vergeleken nemen de Vlamingen een middenpositie in zowel voor het aandeel mantelzorgers als het aantal uren inzet per week.

Doelstelling	2.2 Alle inwoners van Vlaanderen kunnen in 2020 worden bereikt door een vereniging, een buurtwerking, een vrijwilligersorganisatie of door samenlevingsopbouw. De participatie aan cultuur en sport neemt toe. 2.4.5 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.
Kernindicator	Proportionele deelname kansengroepen op verschillende maatschappelijke terreinen: cultuur, sport, lidmaatschap, internetgebruik, politieke participatie
Definitie	<p>1) cultuurparticipatie: personen die aan minstens 3 verschillende culturele activiteiten (concertbezoek, bibliotheekbezoek,...) minstens 1 keer per jaar deelnemen</p> <p>2) sportbeoefening: personen die aangeven aan sport te doen, inclusief fietsen en wandelen</p> <p>3) lidmaatschap verenigingsleven: personen die aangeven van minstens één vereniging actief lid of bestuurslid te zijn</p> <p>4) internetgebruik: personen die de afgelopen 3 maanden internet gebruikt hebben</p> <p>5) politieke participatie: personen die aan minstens één politieke actie uit een lijst van 12 (petitie ondertekenen, deelnemen demonstratie, bijwonen politieke vergadering....) hebben deelgenomen</p>
Streefwaarde	Proportionele deelname: het aandeel in de participatie wordt gedeeld door het aandeel in de bevolking. De waarde 1 geeft hierbij een evenredige deelname aan.
Dimensies	Kansengroepen (op basis van screening beleidsnota's) : geslacht (vrouwen), leeftijd (ouderen, 55+), functioneringsmogelijkheden (personen met af en toe of veel last van een functiebeperking), huishoudtype (alleenstaande ouders), scholingsniveau (laaggeschoolden, ten hoogste lager secundair onderwijs), herkomst (niet-EU herkomst), seksuele voorkeur (holebi)
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	Nieuwe meetmethode, gepoolde dataset 2013-2015.
Frequentie en stiptheid	1 keer per jaar, afhankelijk van de SCV-bevraging
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey 2013, 2014 en 2015
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1069.htm

Proportionele deelname van kansengroepen: verhouding aandeel in de participatie op aandeel in de bevolking 2013-2015									
	Vrouwen	Laaggeschoolden	Ouderen	Personen met een functiebeperking	Niet EU-herkomst	Holebi	Alleenstaande ouders	Alleenstaanden	Algemene participatiegraad, in %
Cultuurparticipatie	1,01	0,40	0,61	0,70	0,74	1,04	1,12	0,76	43,1
Sportbeoefening	0,91	0,71	0,81	0,77	1,06	1,05	0,81	0,80	57,2
Lidmaatschap vereniging	0,92	0,80	0,95	0,84	0,69	0,93	0,74	0,85	51,9
Internetgebruik	0,95	0,66	0,69	0,84	1,12	1,11	1,06	0,69	76,7
Politieke participatie	0,96	0,66	0,83	0,93	0,61	1,14	0,98	0,91	43,1
<i>Gemiddelde score</i>	<i>0,95</i>	<i>0,65</i>	<i>0,78</i>	<i>0,82</i>	<i>0,84</i>	<i>1,05</i>	<i>0,94</i>	<i>0,80</i>	
Bespreking									

In het Pact 2020 heeft de Vlaamse Regering zich tot doel gesteld om de maatschappelijke participatie van al de genoemde kansengroepen te verbeteren en dit op vlak van cultuur, sport, het verenigingsleven, internetgebruik en politieke participatie. De vorderingen worden gemeten door het aandeel van elke kansengroep bij de participanten te vergelijken met het aandeel van de kansengroep in de totale bevolking. Is die verhouding gelijk aan 1 dan is er sprake van een proportionele deelname van de kansengroep in kwestie. Is die verhouding lager dan 1 dan neemt de kansengroep te weinig deel.

Bij nagenoeg alle groepen en op quasi alle domeinen wijzen de resultaten van de SCV-survey op een achterstand. Enige uitzondering hierop zijn de holebi's die op haast alle domeinen - behalve aan het verenigingsleven - meer dan proportioneel participeren. Ook de alleenstaande ouders halen op vlak van cultuurparticipatie en internetgebruik een score (beperkt) hoger dan 1. Hetzelfde geldt voor de cultuurparticipatie bij vrouwen en voor de internet- en sportparticipatie van personen met een niet-EU-herkomst. Maar bij alle andere groepen en alle andere aspecten is er telkens sprake van een achterstand. Algemeen genomen is de achterstand het grootst bij de laaggeschoolden en de ouderen.

Doelstelling	2.4.1 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun deel in de bevolking.
Kernindicatoren	Houding ten opzichte van holebi's en holebiseksualiteit
Definitie	<p>De houding ten opzichte van holebi's en holebiseksualiteit wordt opgevolgd aan de hand van een specifieke module in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Er wordt aan de respondenten gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met een aantal stellingen (helemaal eens, eens, noch eens noch oneens, oneens, helemaal oneens).</p> <p>Via een factoranalyse kunnen binnen deze stellingen 3 verschillende dimensies worden onderscheiden. Een eerste dimensie groepeert een aantal stellingen over huwelijks- en adoptierecht. Door de gemiddelde score te berekenen van deze stellingen wordt een samengestelde variabele geconstrueerd die de mate van "weerstand tegen gelijke rechten voor holebi's" weergeeft. Een tweede dimensie groepeert een aantal stellingen over de aandacht voor holebiseksualiteit in het openbaar en de media op basis waarvan een samengestelde variabele kan worden geconstrueerd die het "weerstand tegen aandacht voor holebiseksualiteit in de samenleving" weergeeft. Een derde dimensie groepeert een aantal stellingen over de houding ten opzichte van holebiseksualiteit in de naaste omgeving op basis waarvan een samengestelde variabele kan worden geconstrueerd die de "weerstand tegen holebiseksualiteit in de naaste omgeving" weergeeft. Voor de 3 variabelen geldt: hoe hoger de score, hoe negatiever de houding.</p>
Streefwaarde	Discriminatie is in 2020 uitgebannen.
Dimensies	Houding wordt weergegeven voor gehele Vlaamse bevolking van 18 tot 85 jaar en opgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep.
Vergelijking ruimte	-
Vergelijking tijd	2006, 2007, 2011, 2013 en 2015
Frequentie en stiptheid	Module wordt periodiek opgenomen in de SCV-survey. Werd al opgenomen in 2006, 2007, 2011, 2013 en 2015. Nieuwe opname is voorzien in de SCV van 2017.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4006.htm

Variabele "**weerstand tegen gelijke rechten voor holebi's**" omvat volgende stellingen:

1. Het is goed dat paren van hetzelfde geslacht nu ook kunnen trouwen
2. Koppels van 2 mannen moeten dezelfde rechten krijgen als koppels van verschillend geslacht om kinderen te adopteren
3. Koppels van 2 vrouwen moeten dezelfde rechten krijgen als koppels van verschillend geslacht om kinderen te adopteren

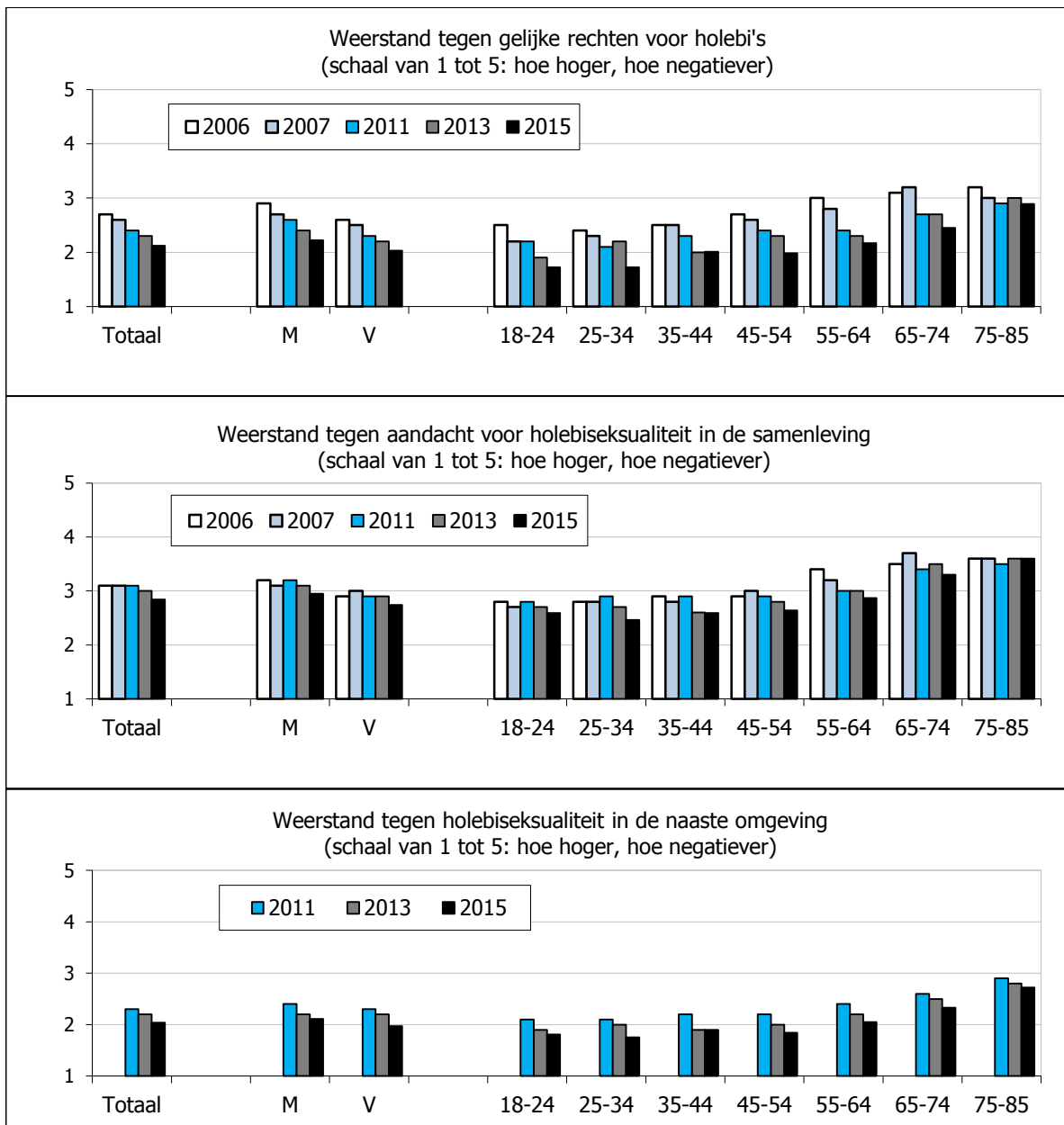
Variabele "**weerstand tegen aandacht voor holebiseksualiteit in de samenleving**" omvat volgende stellingen:

1. Er is in het algemeen teveel aandacht voor homoseksualiteit
2. Homoseksuelen moeten niet zo overdreven doen
3. Als homoseksuelen net zo behandeld willen worden als iedereen, moeten ze niet zo veel ophef maken over hun seksuele voorkeur
4. Al die aandacht voor homoseksuelen gaat u op den duur vervelen

5. Documentaires op televisie over homoseksuelen vindt u onnodig

Variabele "**weerstand tegen holebiseksualiteit in de naaste omgeving**" omvat volgende stellingen:

1. U zou het een probleem vinden als uw kind op school les krijgt van een homoseksuele leraar of lerares
2. U vindt het aanstootgevend als 2 mannen in het openbaar zoenen
3. U vindt het aanstootgevend als 2 vrouwen in het openbaar zoenen
4. U zou het een probleem vinden als er een homoseksueel koppel in het huis naast u zou komen wonen
5. U zou het een probleem vinden als uw kind zou samenwonen met een partner van hetzelfde geslacht

Bespreking

De stellingen in de SCV-module hebben betrekking op verschillende aspecten van de houding ten opzichte van holebi's en holebiseksualiteit. Op basis van een factoranalyse kunnen 3 verschillende samengestelde variabelen worden geconstrueerd.

Tussen 2006 en 2015 is de houding tegenover gelijke rechten voor holebi's duidelijk positiever geworden. Ook de houdingen tegenover de andere aspecten zijn in de meest recente jaren verbeterd, zij het dat dit bij de houding tegenover de aandacht voor holebiseksualiteit in de samenleving vrij beperkt blijft. De houding tegenover de aanwezigheid van holebi's in de naaste omgeving wordt wel pas bevestigd sinds 2011.

Uit de analyse blijkt verder dat mannen iets negatiever staan tegenover holebiseksualiteit dan vrouwen en dat de houding negatiever wordt naarmate de leeftijd toeneemt. Dat de houding van de Vlaming tegenover holebi's het afgelopen decennium positiever is geworden is terug te vinden bij nagenoeg alle leeftijdsgroepen en op alle gemeten dimensies. Enkel bij de 75-plussers is er inzake de houding tegenover de aandacht voor holebi's in de samenleving geen verbetering merkbaar.

Doelstelling	2.4.2 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun deel in de bevolking.
Kernindicatoren	Houding ten opzichte van de rollen van mannen en vrouwen in het gezin en de samenleving
Definitie	<p>De houding ten opzichte van de rollen van mannen en vrouwen in het gezin en de samenleving wordt opgevolgd aan de hand van een specifieke module in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Er wordt aan de respondenten gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met een aantal stellingen (helemaal eens, eens, noch eens noch oneens, oneens, helemaal oneens).</p> <p>Via een factoranalyse kunnen binnen deze stellingen 3 verschillende dimensies worden onderscheiden. Een eerste dimensie groepeert 2 stellingen over de taakverdeling in het huishouden. Door de gemiddelde score te berekenen van deze stellingen wordt een samengestelde variabele geconstrueerd die de mate van "weerstand tegen een gelijke taakverdeling bij huishoudelijke taken" weergeeft. Een tweede dimensie groepeert een aantal stellingen over de inbreng van mannen en vrouwen in de opvoeding van kinderen. Op basis hiervan kan een samengestelde variabele worden geconstrueerd die de "weerstand tegen een gelijke taakverdeling in de opvoeding van kinderen" weergeeft. Een derde dimensie groepeert een aantal stellingen over de aanwezigheid van vrouwen in belangrijke maatschappelijke functies op basis waarvan een samengestelde variabele kan worden geconstrueerd die de "weerstand tegen een gelijke aanwezigheid in topfuncties" weergeeft. Voor de 3 variabelen geldt: hoe hoger de score, hoe negatiever de houding ten opzichte van een gelijke taakverdeling tussen of deelname van mannen en vrouwen</p>
Streefwaarde	Discriminatie is in 2020 uitgebannen.
Dimensies	Houding wordt weergegeven voor gehele Vlaamse bevolking en opgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep.
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	1996, 2006, 2012 en 2014
Frequentie en stiptheid	Module wordt periodiek opgenomen in de SCV-survey. Werd al opgenomen in 1996, 2006, 2012 en 2014. Nieuwe opname is voorzien in de SCV van 2016.
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1069.htm

Variabele "**weerstand tegen gelijke taakverdeling bij huishoudelijke taken**" omvat volgende stellingen:

1. Strijken is evengoed een taak van de man als van de vrouw
2. De vaat doen is evengoed een taak van de man als van de vrouw

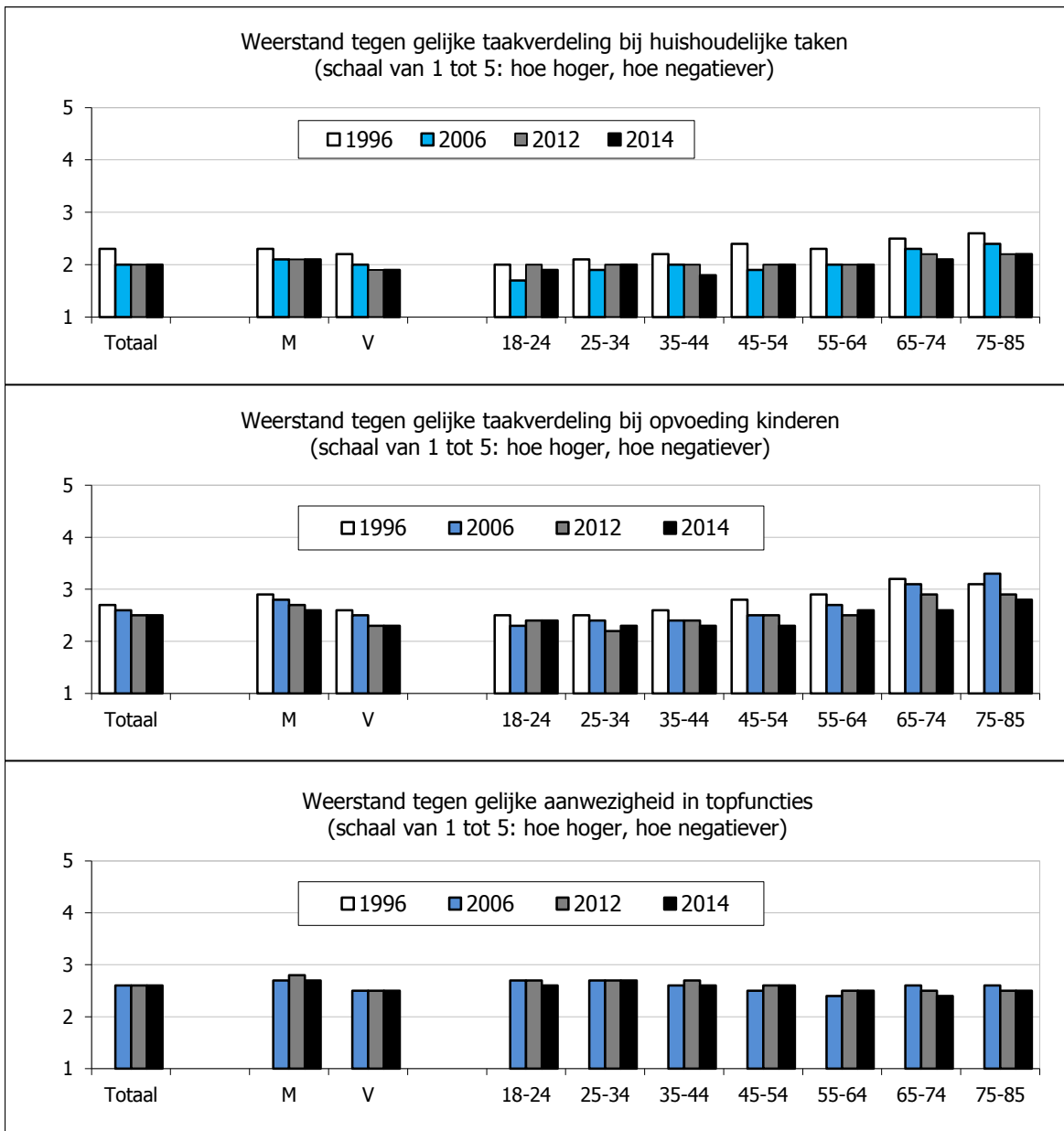
Variabele "**weerstand tegen gelijke taakverdeling bij de opvoeding van kinderen**" omvat volgende stellingen:

1. Een vrouw is beter geschikt om kinderen op te voeden dan een man
2. Mannen en vrouwen zijn even geschikt om kleine kinderen op te voeden

Variabele "**weerstand tegen gelijke aanwezigheid in topfuncties**" omvat volgende stellingen:

1. Het aantal vrouwen in topfuncties zou de komende vijf jaar minstens moeten verdubbelen
2. Het zou goed zijn als de volgende eerste minister een vrouw is
3. Om vrouwen de kans te geven hun achterstand in besluitvormende posities in te halen, zouden bedrijven hen voorrang moeten geven bij het deelnemen aan managementtrainingen
4. Het is goed te begrijpen dat vrouwenorganisaties zich inspinnen om het aandeel van vrouwen in topfuncties te vergroten

Bespreking

De stellingen in de SCV-module hebben betrekking op verschillende aspecten van de houding ten opzichte van de rollen van mannen en vrouwen. Op basis van een factoranalyse kunnen 3 verschillende samengestelde variabelen worden geconstrueerd.

Uit de samengestelde variabelen blijkt dat de weerstand tegen een gelijke taakverdeling tussen mannen en vrouwen in het huishouden en in de opvoeding van kinderen tussen 1996 en 2014 significant is afgenomen, al is de daling bij de weerstand tegen een taakverdeling in het huishouden sinds 2006 gestopt. De weerstand tegen de gelijke aanwezigheid van mannen en vrouwen in topfuncties is niet significant gewijzigd tussen 2006 en 2014. Deze houding werd niet gemeten vóór 2006.

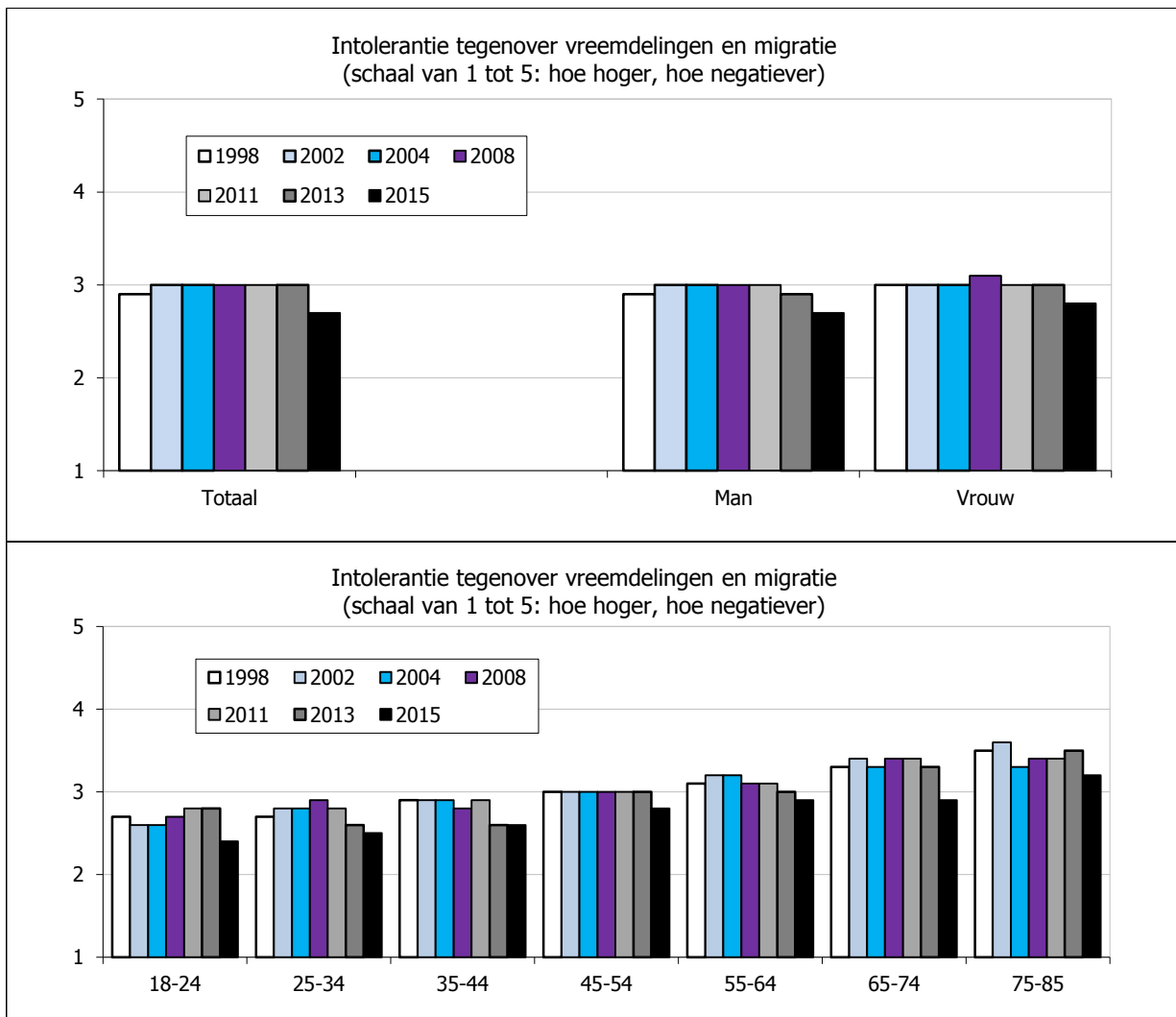
In 2014 staan net als in de voorgaande metingen mannen significant negatiever tegenover een gelijke taakverdeling in het huishouden en bij de opvoeding van kinderen. Dat is ook het geval tegenover de aanwezigheid van vrouwen in topfuncties.

De weerstand tegen een gelijke verdeling van de huishoudelijke taken en de opvoeding van kinderen neemt ook toe met de leeftijd, al zijn de verschillen tussen de leeftijdsgroepen tegenover de vorige metingen wel afgenomen. Ten slotte valt op dat de weerstand tegen vrouwen in topfuncties juist afneemt met de leeftijd. Jongeren staan het meest negatief tegenover vrouwen in topfuncties.

Doelstelling	2.4.3 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun deel in de bevolking.
Kernindicatoren	Houding ten opzichte van vreemdelingen en migratie
Definitie	<p>De houding ten opzichte van vreemdelingen en migratie wordt opgevolgd aan de hand van een specifieke module in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Er wordt aan de respondenten gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met een aantal stellingen (helemaal eens, eens, noch eens noch oneens, oneens, helemaal oneens).</p> <p>Een betrouwbaarheidsanalyse geeft aan dat de 4 items deel uitmaken van 1 schaal, wat toelaat een samengestelde variabele "intolerantie tegenover vreemdelingen en migratie" te maken. Dat gebeurt door de gemiddelde score te berekenen voor deze stellingen. Hoe hoger de score, hoe negatiever de houding ten opzichte van vreemdelingen.</p>
Streefwaarde	Discriminatie is in 2020 uitgebannen.
Dimensies	Houding wordt weergegeven voor gehele Vlaamse bevolking en opgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep.
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	1998, 2002, 2004, 2008, 2011, 2013 en 2015.
Frequentie en stiptheid	Module wordt periodiek opgenomen in de SCV-survey. Werd al opgenomen in 1998, 2002, 2004, 2008, 2011, 2013 en 2015. Nieuwe opname is voorzien in SCV van 2017.
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4061.htm

Variabele "**intolerantie tegenover vreemdelingen en migratie**" omvat volgende stellingen:

1. Migranten zijn over het algemeen niet te vertrouwen
2. Migranten komen hier profiteren van onze sociale zekerheid
3. Migranten zijn een bedreiging voor onze cultuur en gebruiken
4. De aanwezigheid van verschillende culturen is een verrijking van onze samenleving

Bespreking

Terwijl de houding tegenover vreemdelingen en migratie tussen 1998 en 2013 nauwelijks wijzigde, is deze tussen 2013 en 2015 significant positiever geworden. Dat blijkt uit de resultaten van de samengestelde variabele "intolerantie tegenover vreemdelingen en migratie". Het positiever worden van de houding is te zien bij zowel mannen als vrouwen en bij alle leeftijdsgroepen. Het blijft in 2015 wel zo dat de intolerantie toeneemt met de leeftijd. Naar geslacht is er nauwelijks een verschil.

Doelstelling	2.4.3 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun deel in de bevolking.
Kernindicatoren	Houding ten opzichte van personen met een handicap
Definitie	De houding ten opzichte van personen met een handicap wordt opgevolgd aan de hand van een specifieke module in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Er wordt aan de respondenten gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met een aantal stellingen (helemaal eens, eens, noch eens noch oneens, oneens, helemaal oneens). Via een factoranalyse kunnen binnen deze stellingen 3 verschillende dimensies worden onderscheiden. Een eerste dimensie groepeert een aantal stellingen over rechten van personen met een handicap. Door de gemiddelde score te berekenen van deze stellingen wordt een samengestelde variabele geconstrueerd die de mate van "weerstand tegen gelijke rechten" weergeeft. Een tweede dimensie groepeert een aantal stellingen over contacten met personen met een handicap op basis waarvan een samengestelde variabele kan worden geconstrueerd die de "weerstand tegen contacten" weergeeft. Een derde dimensie groepeert een aantal stellingen over de houding ten opzichte van overheidsbeleid ter ondersteuning van personen met een handicap op basis waarvan een samengestelde variabele kan worden geconstrueerd die de "weerstand tegen overheidssteuning" weergeeft. Voor de 3 variabelen geldt: hoe hoger de score, hoe negatiever de houding.
Streefwaarde	Discriminatie is in 2020 uitgebannen.
Dimensies	Houding wordt weergegeven voor gehele Vlaamse bevolking en opgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep.
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	Nog niet mogelijk
Frequentie en stiptheid	Module wordt in de toekomst periodiek opgenomen in de SCV-survey. Werd voor de eerste keer opgenomen in SCV 2014. Nieuwe opname is voorzien in de SCV van 2016.
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4061.htm

Variabele "**weerstand tegen gelijke rechten**" omvat volgende stellingen:

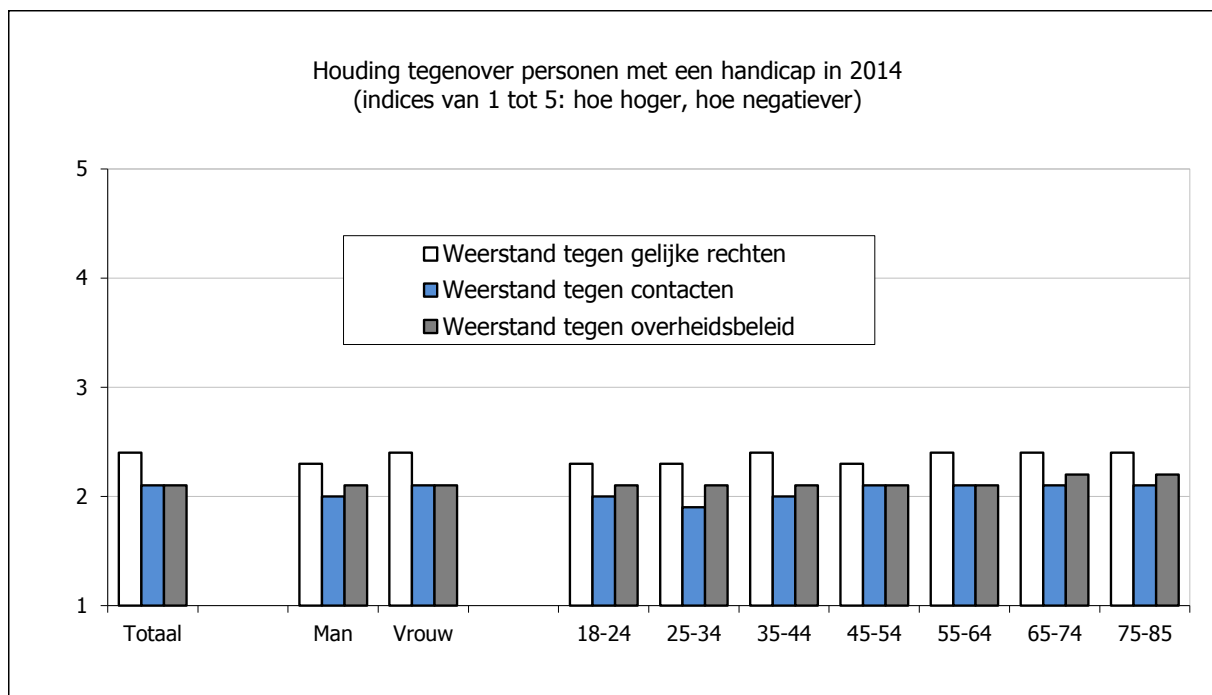
1. Mensen met een handicap moeten hun leven kunnen leiden zoals zij dat willen.
2. Mensen met een handicap zouden in onze samenleving evenveel kansen moeten krijgen als mensen zonder handicap.
3. Kinderen met een lichamelijke handicap moeten naar dezelfde scholen kunnen gaan als andere kinderen.
4. Kinderen met een verstandelijke handicap moeten naar dezelfde scholen kunnen gaan als andere kinderen.
5. Mensen met een lichamelijke handicap hebben het recht om een gezin te stichten.
6. Mensen met een verstandelijke handicap hebben het recht om een gezin te stichten.

Variabele "**weerstand tegen contacten**" omvat volgende stellingen:

1. U vindt het lastig als een persoon met een lichamelijke handicap u op straat aanspreekt.
2. U zou het geen probleem vinden als er een persoon met een lichamelijke handicap in het huis naast u zou komen wonen.
3. U vindt het lastig als een persoon met een verstandelijke handicap u op straat aanspreekt.
4. U zou het geen probleem vinden als er een persoon met een verstandelijke handicap in het huis naast u zou komen wonen.
5. U zou het een probleem vinden als uw kind zou samenwonen met een persoon met een lichamelijke handicap.

Variabele "**weerstand tegen overheidssteuning**" omvat volgende stellingen:

1. Werkgevers zouden meer aangespoord moeten worden om meer mensen met een handicap aan te werven, ook al leidt dit tot extra kosten.
2. De speciale parkeerplaatsen voor mensen met een handicap, moeten voor iedereen beschikbaar zijn als alle andere parkeerplaatsen bezet zijn.
3. Mensen met een handicap krijgen van ons belastinggeld voordelen die anderen beter kunnen gebruiken.

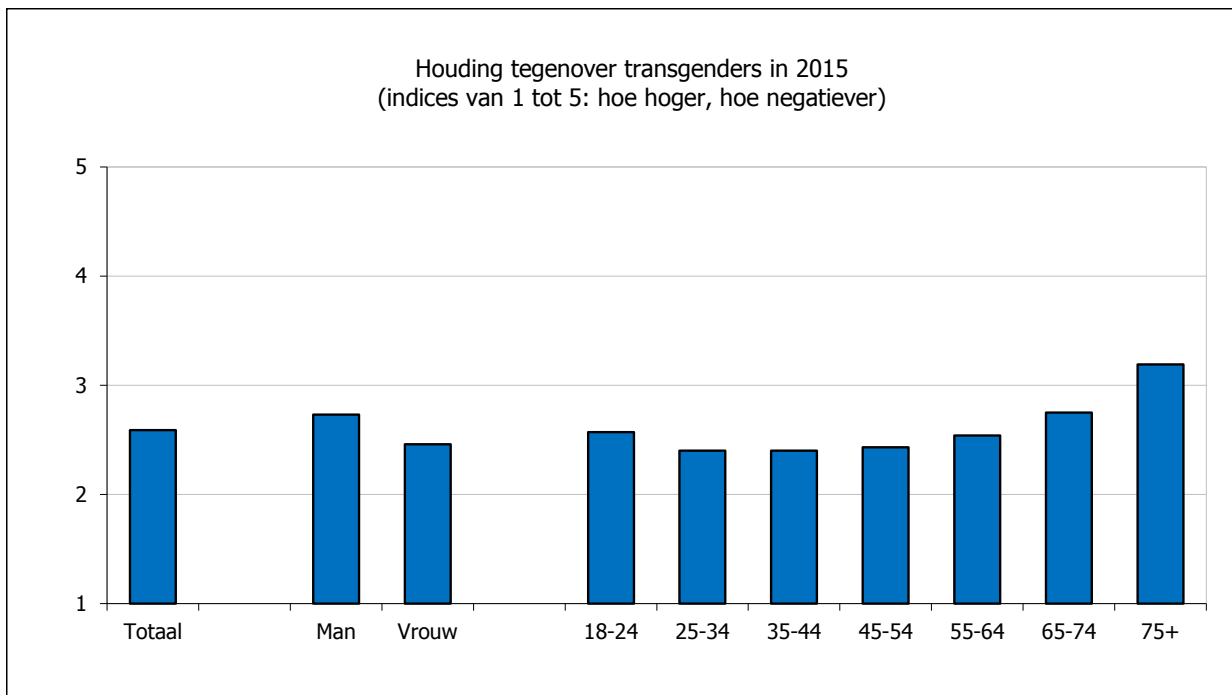
Bespreking

De houding tegenover personen met een handicap wordt in beeld gebracht aan de hand van 3 samengestelde variabelen. Aangezien in 2014 pas voor de eerste keer deze verschillende aspecten werden gemeten, kan voorlopig nog geen vergelijking in de tijd worden gemaakt. Wel kan via deze indices de houding van verschillende groepen met elkaar worden vergeleken. Daaruit blijkt dat er weinig of geen verschil is tussen de houding van mannen en vrouwen. Naar leeftijd is er enkel tegenover contacten met personen met een handicap een duidelijk verschil: de jongere leeftijdsgroepen staan positiever tegenover contacten met personen met een handicap dan de oudere leeftijdsgroepen.

Doelstelling	2.4.1 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun deel in de bevolking.
Kernindicatoren	Houding ten opzichte van transgenders
Definitie	De houding ten opzichte van transgenders wordt opgevolgd aan de hand van een specifieke module in de SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Er wordt aan de respondenten gevraagd aan te geven in welke mate ze het eens zijn met een aantal stellingen (helemaal eens, eens, noch eens noch oneens, oneens, helemaal oneens). Een betrouwbaarheidsanalyse geeft aan dat de 7 items deel uitmaken van 1 schaal wat toelaat een samengestelde variabele "intolerantie tegenover transgenders" te maken. Dat gebeurt door de gemiddelde score te berekenen voor deze stellingen. Hoe hoger de score, hoe negatiever de houding ten opzichte van transgenders.
Streefwaarde	Discriminatie is in 2020 uitgebannen.
Dimensies	Houding wordt weergegeven voor gehele Vlaamse bevolking en opgesplitst naar geslacht en leeftijdsgroep.
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	Nog niet mogelijk
Frequentie en stiptheid	Module wordt in de toekomst periodiek opgenomen in de SCV-survey. Werd voor de eerste keer opgenomen in SCV 2015. Nieuwe opname is voorzien in de SCV van 2017.
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1069.htm

Variabele "**weerstand tegen transgenders**" omvat volgende stellingen:

1. Er is iets mis met mensen die zich geen man of vrouw voelen
2. Als u iemand ontmoet, dan vindt u het belangrijk om te weten of iemand een man of vrouw is
3. U gaat liever niet om met mensen van wie niet duidelijk is of ze man of vrouw zijn
4. Als iemand goed heeft nagedacht over het veranderen van zijn of haar geslacht, dan is een operatie een goed idee
5. U verbreekt de vriendschap als blijkt dat een goede vriend zijn lichaam wil laten aanpassen om vrouw te worden
6. U verbreekt de vriendschap als blijkt dat een goede vriendin haar lichaam wil laten aanpassen om man te worden
7. Operaties om van geslacht te veranderen moeten mensen zelf maar betalen

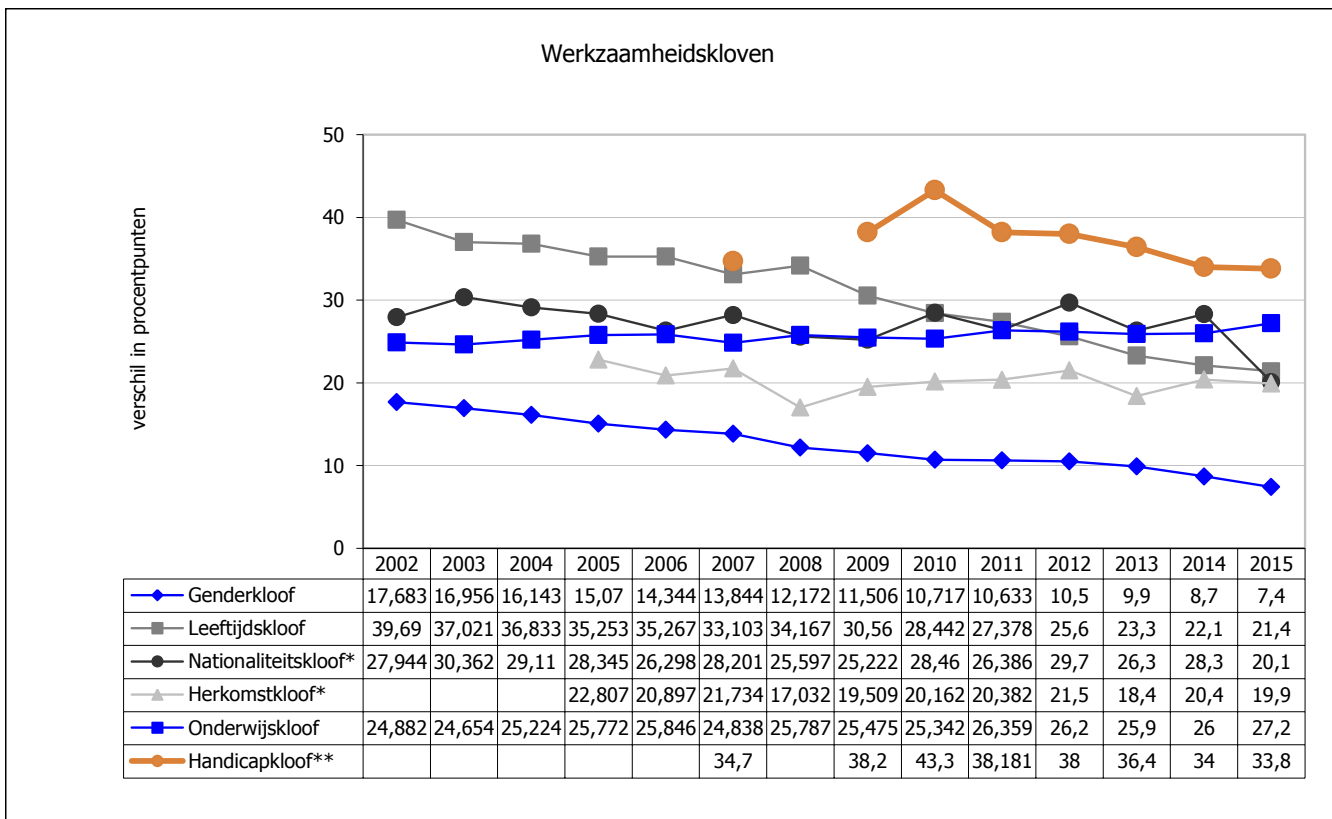

Bespreking

In de SCV-survey van 2015 werd voor het eerst de houding van de Vlamingen tegenover transgenders gemeten. Een betrouwbaarheidsanalyse geeft aan dat de 7 items deel uitmaken van 1 schaal wat toelaat een samenvattende maat van de houding tegenover transgenders te berekenen. Deze samenvattende maat maakt vergelijkingen tussen bevolkingsgroepen mogelijk. Daaruit blijkt dat vrouwen positiever staan tegenover transgenders dan mannen. Daarnaast zijn de leeftijdsgroepen tussen 25 en 54 jaar positiever over transgenders dan de jongste en de oudste leeftijdsgroepen.

Doelstelling	2.4.4 Discriminatie is in 2020 uitgebannen, de evenredige arbeidsdeelname is verzekerd en de deelname van alle kansengroepen aan de andere domeinen van de maatschappij is proportioneel tot hun aandeel in de bevolking.
Kernindicator	Werkzaamheidskloven bij 20-64-jarigen
Definitie	De evenredige arbeidsdeelname kan worden gemeten aan de hand van de werkzaamheidsgraden van de verschillende kansengroepen (vrouwen, ouderen, laaggeschoolden, allochtonen en arbeidsgehandicapten) die worden vergeleken met de werkzaamheidsgraad bij referentiegroepen. De kloof is het verschil in procentpunten tussen de kansengroep en referentiegroep. Zo wordt de genderkloof berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van mannen enerzijds en van vrouwen anderzijds. De onderwijskloof wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van laaggeschoolden enerzijds en van midden- en hooggeschoolden anderzijds. De leeftijdskloof wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van 20-49-jarigen enerzijds en van 50-64-jarigen anderzijds. De nationaliteitskloof wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van Belgen enerzijds en niet-EU-ers anderzijds. De herkomstkloof wordt berekend als het verschil in werkzaamheidsgraad tussen personen geboren in de huidige verblijfplaats (= geboorteland) en geboren buiten EU. De handicapkloof wordt berekend als het verschil tussen de werkzaamheidsgraad van de bevolking zonder handicap enerzijds en van de bevolking met handicap anderzijds.
Streefwaarde	Evenredige deelname aan de arbeidsmarkt voor de verschillende kansengroepen.
Dimensies	Naar geslacht, leeftijd, onderwijsniveau, nationaliteit, geboorteland, arbeidshandicap
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2002-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in juli van het jaar x+1. Vanaf 2009 is de handicapvraag geïntegreerd in de algemene enquête en is vanaf dan ook jaarlijks beschikbaar. Voordien werden de gegevens m.b.t. handicap op onregelmatige basis bevroed.
Laatst gewijzigd	18/05/2016
Meetmethode	De Eurostat Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie, waarvan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (ADS) de Belgische uitvoering is.
Bron data	Eurostat LFS, FOD Economie - ADS EAK (bewerking Departement WSE/Steunpunt Werk)
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/392.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/3456.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5687.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/3461.htm

* T.e.m. 2004 is de EU gelijk aan EU15; voor 2005 en 2006 gaat het om EU25; vanaf 2007 om EU27 en vanaf 2013 om EU28.

** Tussen 2007 en 2009 is er een tijdreeksbreuk. Vanaf 2009 worden jaargegevens gebruikt, daarvoor zijn het tweede kwartaalgegevens.

Bespreking

De evenredige arbeidsdeelname van kansengroepen op de arbeidsmarkt kan in beeld gebracht worden door de kloof met de werkzaamheidsgraad van referentiegroepen te nemen. Op deze manier kan er achterhaald worden of kansengroepen in gelijke mate met de referentiegroepen participeren op de arbeidsmarkt.

Al maken vrouwen geen prioritair kansengroep uit op de arbeidsmarkt, toch blijven ze nog achter op de mannelijke arbeidsdeelname. Ofschoon deze genderkloof tussen 2002 en 2015 verder verkleind is, is de vrouwelijke werkzaamheid nog 7,4 procentpunten lager dan de mannelijke arbeidsdeelname.

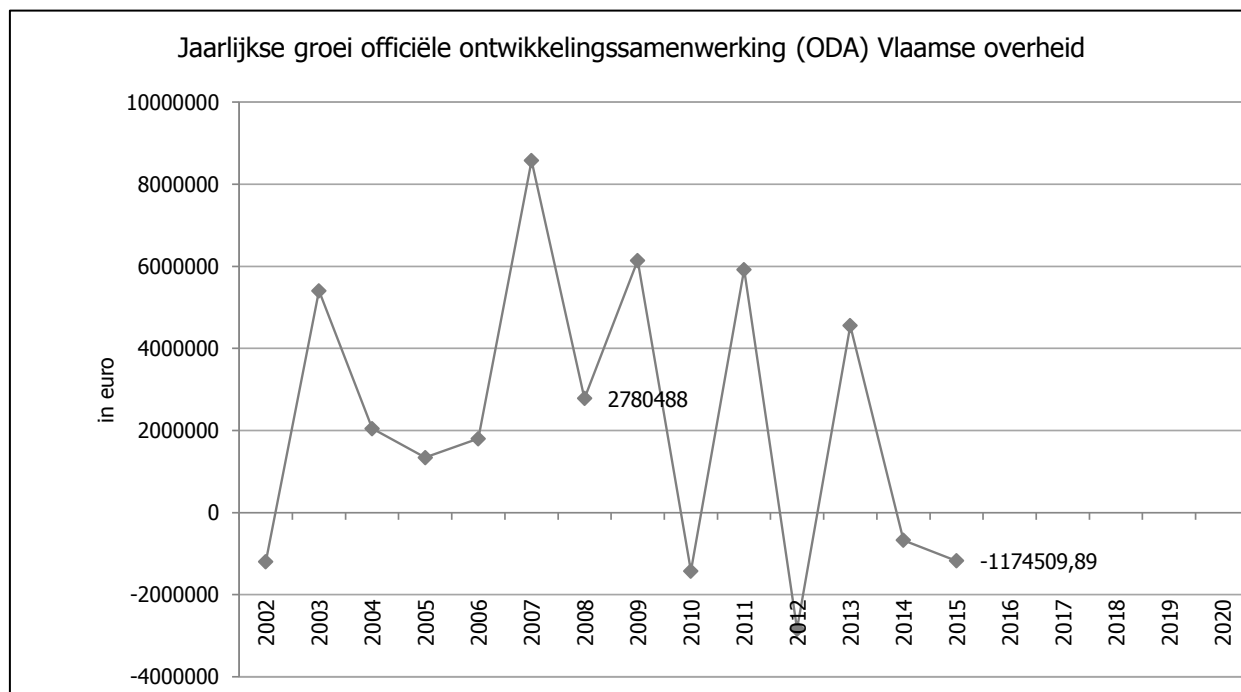
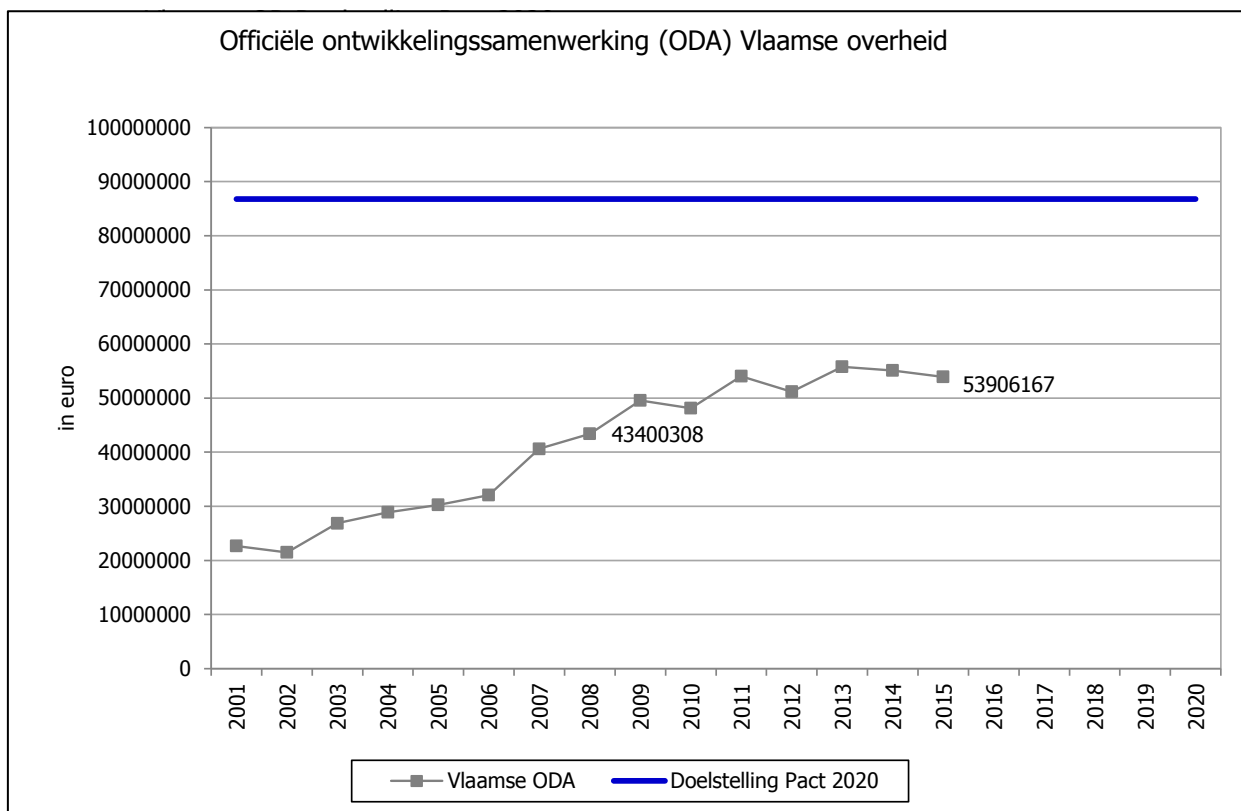
Het verschil tussen de arbeidsdeelname bij de 20-49-jarigen en de 50-64-jarigen neemt verder af. Anno 2015 komt de leeftijdskloof op 21,4 procentpunten.

De kloof tussen de werkzaamheid van niet-EU-burgers en Belgen kent een schommelend verloop. De nationaliteitskloof is het afgelopen decennium nooit onder de 25 procentpunten gezakt. In 2015 is dat wel het geval, maar dit zou maar gedeeltelijk een reële evolutie zijn en een ook voor een stuk een effect van een verschillende respons in vergelijking met het jaar voordien. De herkomstkloof, die het verschil in werkzaamheid aangeeft tussen personen die hier geboren zijn en diegenen die geboren zijn buiten de EU, blijft rond de 20 procentpunten hangen.

De onderwijskloof, die vrij stabiel is de afgelopen periode, klokt af op een lichtjes hogere 27,2 procentpunten in 2015. Dat wil zeggen dat de laaggeschoolden vandaag nog steeds een aanzienlijk lagere werkzaamheid kennen in vergelijking met de arbeidsdeelname bij de midden- en hogeschoolden.

Het verschil in arbeidsdeelname tussen personen met een arbeidshandicap en personen zonder handicap komt in 2015 op 33,8 procentpunten. De laatste jaren verkleint de handicapkloof.

Doelstelling	2.5.1 Tegen 2020 is de huidige bijdrage van Vlaanderen inzake ontwikkelingssamenwerking verdubbeld. Samen met alle gedecentraliseerde besturen bedraagt de bijdrage van Vlaanderen minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.
Kernindicator	Vlaamse officiële ontwikkelingssamenwerking (ODA), in euro en jaarlijkse groei
Definitie	De Vlaamse ODA zijn de reële uitgaven die door de Vlaamse overheid aan ontwikkelingshulp worden besteed. Deze uitgaven voldoen aan de officiële criteria voor ontwikkelingssamenwerking (Official Development Assistance) internationaal vastgelegd door het Ontwikkelingcomité (DAC) van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). Deze uitgaven worden zowel weergegeven in totaal bedrag per jaar als in jaarlijkse groei
Streefwaarde	Verdubbeling tegen 2020
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	Vlaanderen
Vergelijking tijd	2001-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in april van het jaar x+1.
Laatst gewijzigd	24/05/2016
Meetmethode	Administratieve registratie in het kader van een decretaal verplichte rapportering aan het Vlaamse Parlement.
Bron data	Departement internationaal Vlaanderen

Bespreking

De Vlaamse officiële ontwikkelingshulp (ODA) kende het afgelopen decennium, op een aantal jaren na, een positieve groei. In 2011 werd voor het eerst de kaap van de 50 miljoen euro overschreden. Anno 2015 klokt de ODA van de Vlaamse overheid af op 53.906.167,04 euro; dat is 2,1% lager dan in 2014.

Doelstelling	2.5.2 Tegen 2020 is de huidige bijdrage van Vlaanderen inzake ontwikkelingssamenwerking verdubbeld. Samen met alle gedecentraliseerde besturen bedraagt de bijdrage van Vlaanderen minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.
Kernindicator	Aandeel Vlaamse overheid en gedecentraliseerde besturen met name de Vlaamse provincies en gemeenten in de Belgische ODA
Definitie	De Vlaamse ODA zijn de reële uitgaven die door de Vlaamse overheid aan ontwikkelingshulp worden besteed. Deze uitgaven voldoen aan de officiële criteria voor ontwikkelingssamenwerking (Official Development Assistance) internationaal vastgelegd door het Ontwikkelingcomité (DAC) van de Organisatie voor Economische samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De totale Vlaamse ODA kan berekend worden door het optellen van de ODA van de Vlaamse overheid met deze van de Vlaamse gemeenten en provincies. Op die manier kan het aandeel van Vlaanderen in de totale Belgische ODA berekend worden
Streefwaarde	Minstens 7% van de officiële Belgische ontwikkelingshulp.
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	Vlaanderen, provincies en gemeenten, België
Vergelijking tijd	2001-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, (definitieve) statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in het jaar x+2
Laatst gewijzigd	23/05/2016
Meetmethode	De ODA van de Vlaamse overheid betreft een administratieve registratie in het kader van een decretaal verplichte rapportering aan het Vlaamse Parlement. De ODA van de gemeenten en provincies wordt, naast gelijkaardige gegevens van alle Belgische overheden, door de federale Directie-Generaal Ontwikkelingssamenwerking en Humanitaire hulp (DGD) verzameld en samengenomen tot de Belgische ODA om aan het Ontwikkelingscomité van de OESO te rapporteren
Bron data	Departement internationaal Vlaanderen, DGD

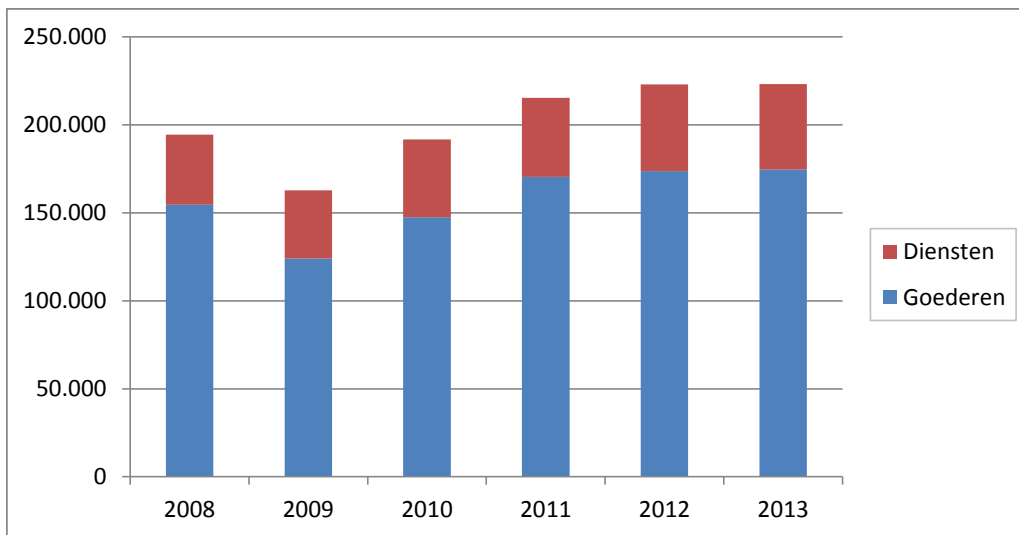
Totale Vlaamse ODA als % van de officiële Belgische ontwikkelingshulp

	Vlaanderen (Vlaamse overheid)	Vlaanderen (gemeenten en provincies)	België	Aandeel Vlaamse ODA in totale Belgische ODA
	in euro	in euro	in euro	in %
2001	22654785	7416180	935838904	3,2
2002	21453081	6057864	1066846803	2,6
2003	26856836	8167353	1591269546	2,2
2004	28901423	8157345	1176011895	3,2
2005	30241069	9421091	1573972971	2,5
2006	32042984	7523083	1575720347	2,5
2007	40619820	7655847	1426542915	3,4
2008	43400308	8136837	1654752782	3,1
2009	49544245	8966020	1873797285	3,1
2010	48117307	10429997	2268828038	2,6
2011	54037368	10349768	2018494076	3,2
2012	51200047	9492631	1815270000	3,3
2013	55755445	9085238	1731510000	3,7
2014	55080677	10225306	1845390000	3,5

Bespreking

De ODA van de Vlaamse overheid bedroeg 55.080.676,93 euro in 2014. In dat jaar gaven de Vlaamse gemeenten en provincies 10.225.306 euro uit aan ontwikkelingssamenwerking. De totale Vlaamse ODA komt daarmee anno 2014 op 65.305.982 euro of 3,5% van de Belgische officiële ontwikkelingssamenwerking. Dit percentage kende de voorbije jaren een schommelend verloop.

Doelstelling	3.1.1 Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren marktaandeel in de wereldeconomie en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten).
Kernindicatoren	Evolutie van de Vlaamse uitvoer van goederen en diensten
Definitie	De statistiek is opgesteld conform de principes van het ESR 2010 raamwerk. De uitvoer wordt regionaal verdeeld volgens het arrondissement waar de uitvoerder (eigenaar van het goed) is gevestigd. In het geval dat een aangever vestigingen heeft in meerdere arrondissementen wordt de uitvoer opgesplitst over de arrondissementen volgens het aantal jobs per vestiging volgens de RSZ.
Streefwaarde	Toename
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarlijks sedert 2002; Voor de diensten (en dus ook het totaalcijfer) zijn er ontbrekende waarden voor 2006 en 2007.
Frequentie en stiptheid	De gegevens kwamen tot stand in het kader van een samenwerkingsovereenkomst tussen de gewesten en de NBB. In een eerste versie was het laatst beschikbaar jaar 2011, en volgens ESR95. De updates zijn gebaseerd op het ESR2010.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	De NBB vertrekt voor de goederenuitvoer van de statistiek van de buitenlandse handel en voor de dienstenuitvoer van de dienstenrekening van de betalingsbalans.
Bron data	NBB
Meer informatie	https://www.nbb.be/doc/dg/n/dg3/histo/nng9512.pdf

Bespreking

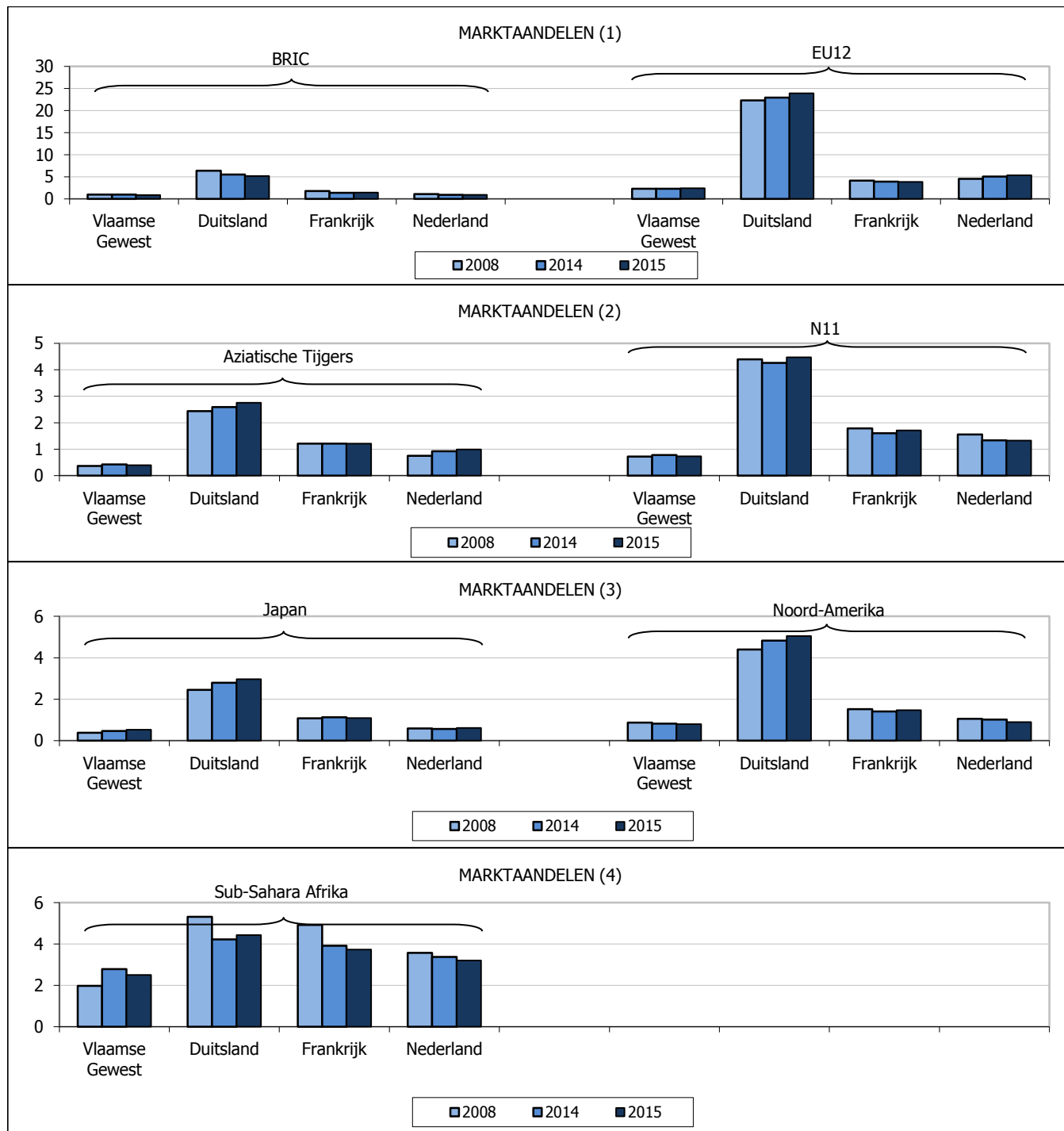
In 2013 kwam de totale Vlaamse uitvoer van goederen en diensten (volgens het ESR 2010) op 223,2 miljoen euro. De diensten maakten 21,8% uit van de totale uitvoer. Op langere termijn neemt het aandeel van de diensten toe (18,0% in 2002).

De totale uitvoer kende een inzinking in 2009 (crisisjaar), maar herpakte nadien. In 2010 en 2011 bedroegen de groeicijfers +17,8% en +12,4%. Onder invloed van zwakke conjuncturele jaren kalfde de groei af tot 3,5% in 2012 en werd vrijwel nihil (+0,1%) in 2013.

De categorie van de goederen kende een toename met 0,5% in 2013. Dit was vooral te wijten aan de bedrijfstakken van de farmacie, elektriciteit en gas, voedingsmiddelen en de handel. De diensten daarentegen lieten een daling zien in 2013 met 1,4%. Dat was voornamelijk toe te schrijven aan de sector van het vervoer en de opslag. De sectoren van de handel, onroerend goed en farmaceutische sector kenden een toename van de uitvoer van diensten, maar konden het resultaat niet voldoende beïnvloeden.

Doelstelling	3.1.1 Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren marktaandeel in de wereldeconomie en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten).
Kernindicatoren	Aandeel van de Vlaamse uitvoer in een aantal snel groeiende markten
Definitie	Dit is het aandeel van het Vlaamse Gewest in het totale invoerpakket van snelgroeiende markten (BRIC, N11, Aziatische Tijgers, EU12) + Japan, Noord-Amerika (VS, Canada) en Sub-Sahara Afrika. BRIC: Brazilië, Rusland, Indië en China. N11: Bangladesh, Egypte, Indonesië, Iran, Zuid-Korea, Mexico, Nigeria, Filippijnen, Pakistan, Turkije en Vietnam. EU12: Bulgarije, Cyprus, Tsjechië, Estland, Hongarije, Litouwen, Letland, Malta, Polen, Roemenië, Slovenië en Slowakije.
Streefwaarde	Toename van het marktaandeel
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Vergelijk met de drie buurlanden Nederland, Frankrijk en Duitsland.
Vergelijking tijd	2008, 2014 en 2015.
Frequentie en stiptheid	Kan jaarlijks berekend worden. Data voor jaar T zijn beschikbaar in T+2.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Eigen berekeningen op basis van data Eurostat en UNCTAD
Bron data	SVR, Eurostat
Meer informatie	http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sRF_ActivePath=p.15912&sRF_Expanded=p.15912

Bespreking

De grootte van een marktaandeel staat in verband met de omvang van de economie waarvan de marktaandelen berekend worden. Zo maakt een groot land meer kans om een belangrijke handelspartner te zijn dan een klein land. In een aantal opkomende handelsblokken verliezen de EU-landen, waaronder ook het Vlaamse Gewest, marktaandeel. Dat valt deels te verklaren door de toegenomen onderlinge handel van deze groeilanden zelf. Hierna komen de marktaandelen aan bod van het Vlaamse Gewest en de drie buurlanden in een aantal opkomende handelsblokken, in Japan en Noord-Amerika, en in Sub-Sahara Afrika.

* Het Vlaamse totale wereldmarktaandeel bedraagt 2,04% in 2015. Dat brokkelt de laatste jaren vrij stelselmatig af tot in 2012. Sedertdien is er omzeggens een stabilisatie. Ook onze buurlanden kennen een daling van hun wereldmarktaandeel op lange termijn. Duitsland kon echter een deel herwinnen tussen 2012 en 2015. Dat was niet zo in Frankrijk (stabilisatie, net zoals in het Vlaamse Gewest) en Nederland (verdere achteruitgang).

* Het marktaandeel van het Vlaamse Gewest in de BRIC komt in 2015 op 0,84%. Duitsland heeft een fors hoger marktaandeel (5,14%). Frankrijk en Nederland noteren 1,40% en 0,88%. Het Vlaamse marktaandeel in de BRIC is iets gedaald sedert 2011, maar dat was ook zo voor de buurlanden.

* Het Vlaamse Gewest kan in 2015 een marktaandeel van 2,37% in de EU12 lidstaten optekenen. Duitsland (23,92%) en in mindere mate Nederland en Frankrijk scoren hoger. De ligging van Duitsland in de nabijheid van de nieuwe lidstaten verklaart een en ander. Tussen 2008 en 2015 nam het Vlaamse marktaandeel heel lichtjes toe. Nederland en Duitsland konden hun marktaandeel in de EU12 uitbreiden over deze periode. Dat was niet zo voor Frankrijk.

* In de Aziatische Tijgers kan het Vlaamse Gewest op een marktaandeel van 0,39% rekenen anno 2015. Ook hier ligt de waarde van de indicator hoger voor de 3 buurlanden. Sedert 2008 won het Vlaamse Gewest er aanvankelijk marktaandeel, maar moest dit tegen 2015 opnieuw prijsgeven. Dat was ook het geval voor Frankrijk. Duitsland en Nederland wonnen terrein.

* Het marktaandeel van het Vlaamse Gewest in de N11 bedraagt 0,73% in 2015, wat minder is dan in de 3 buurlanden. In vergelijking met 2008 is er een status quo voor het Vlaamse Gewest. Duitsland won iets. De twee andere buurlanden verloren marktaandeel in de N11.

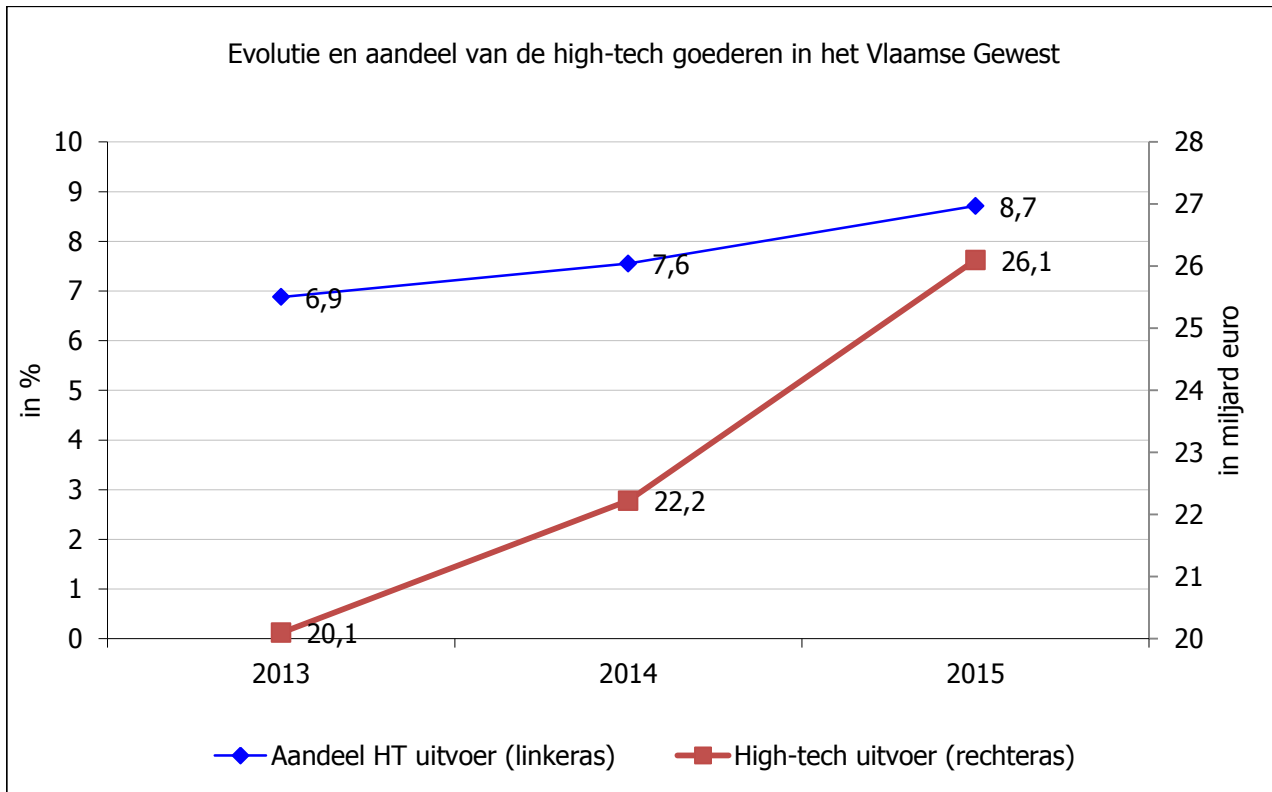
* Het Vlaamse marktaandeel in Japan belooft 0,52% anno 2015. Dat is niet zoveel lager dan dit van Nederland, en duidelijk lager dan dit van Duitsland en Frankrijk. Op 7 jaar tijd was er een klim van het Vlaamse marktaandeel in Japan, net als voor Duitsland en Nederland. Frankrijk kende een stabilisatie.

* Het Vlaamse marktaandeel in Noord-Amerika wordt becijferd op 0,80% in 2015. De 3 buurlanden scoren hoger. Tussen 2008 en 2015 was er een lichte achteruitgang van het Vlaamse marktaandeel. Van de drie buurlanden kon enkel Duitsland winst boeken in Noord-Amerika over deze periode.

* Het Vlaamse Gewest noteert een marktaandeel van 2,51% in Sub-Sahara Afrika in 2015. De (grotere) buurlanden scoren opnieuw hoger. Het Vlaamse Gewest kon zijn marktaandeel opvallend uitbreiden. Dat staat in contrast tot de afname waarmee de 3 buurlanden te maken hebben.

Doelstelling	3.1.3 Vlaanderen herwint tegen 2020 zijn in de afgelopen tien jaar verloren marktaandeel in de wereldeconomie en exploreert in veel sterkere mate dan vandaag onbenut potentieel op het vlak van internationalisatie (zowel in goederen als in diensten)
Kernindicator	Aandeel van de uitvoer van (medium)-HT goederen in de Vlaamse uitvoer
Definitie	Het gaat om bedrijven in België die een goed exporteren waarbij de laatste toegevoegde waarde gerealiseerd werd in het Vlaamse Gewest. De berekeningen gebeuren op data volgens het communautaire concept (omdat dit een betere internationale vergelijkbaarheid toelaat). Definitie High-tech: Eurostat, SITC rev 4. Let op: voor de indicatoren versie 2016 wordt de SITC rev.4 gehanteerd. In vorige edities was dit de oude SITC rev 3.
Streefwaarde	Toename van het aandeel van high-techgoederen in de Vlaamse uitvoer.
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	De reeks werd herzien volgens de nieuwe SITC rev 4 goederenindeling. Gegevens jaarlijks berekend sedert 2013.
Frequentie en stiptheid	De data moeten ad hoc aangevraagd worden aan het INR. Normaal komen de data van T beschikbaar in T+2.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Het INR betreft de data uit twee bronnen: - voor de extracommunautaire handel zijn dat de douanedocumenten (Extrastat) - voor de intracommunautaire handel is dit Intrastat: momenteel moeten enkel ondernemingen die op jaarbasis meer dan 1 miljoen euro naar EU-landen verzenden rapporteren in Intrastat (vóór 2007 was de drempel 250.000 euro). Voor het bekomen van de exportwaarde doet het INR bijstellingen om een volledige statistiek te bekomen.
Bron data	INR
Meer informatie	http://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/Annexes/htec_esms_an5.pdf

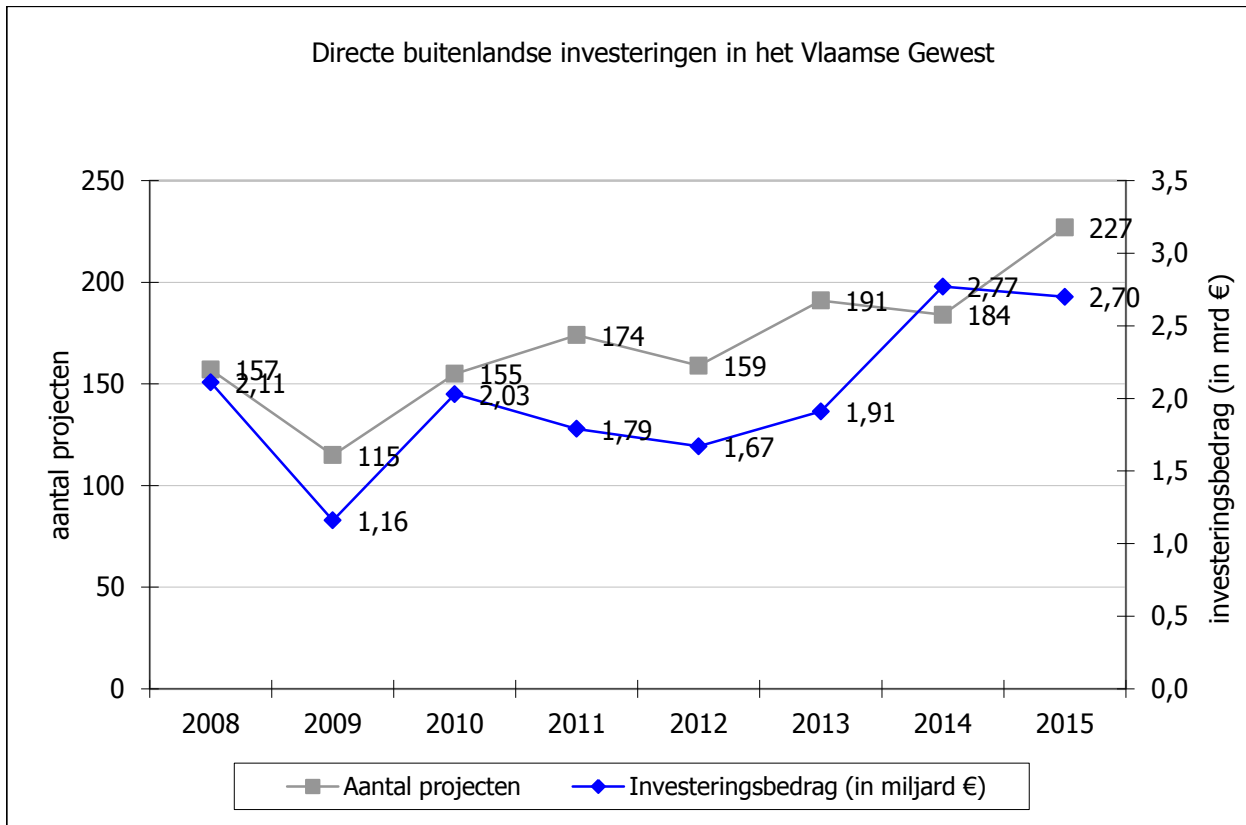
Bespreking

In deze editie wordt voortaan met de nieuwe SITC rev 4 goederenindeling gewerkt. Dit maakt een vergelijking met oudere edities moeilijk.

Het aandeel van de high-techgoederen in de Vlaamse uitvoer (communautair concept) bedroeg 8,7% in 2014. De indicator gaat gedurende de laatste drie jaren in stijgende lijn. Vrijwel de helft van de Vlaamse high techuitvoer bestaat uit farmaceutische producten.

De twee andere gewesten noteren hogere waarden voor 2015 (Waalse Gewest: 17,8%, Brusselse Hoofdstedelijke Gewest: 14,7%).

Doelstelling	3.2 Het aantal buitenlandse directe investeringen in het Vlaamse Gewest neemt toe, evenals het ermee gepaard gaande investeringsbedrag.
Kernindicatoren	Aantal projecten en bedrag van de buitenlandse directe investeringen
Definitie	Het gaat om de investeringsprojecten die Flanders Investment and Trade (FIT) registreert uit allerlei bronnen (vakliteratuur, kranten, contacten, ...).
Streefwaarde	Toename van het de buitenlandse directe investeringen (naar aantal projecten en bedrag)
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarlijks sedert 2004
Frequentie en stiptheid	Kan jaarlijks berekend worden. Data voor jaar T zijn beschikbaar in de tweede helft van T+1.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Eigen registratie FIT
Bron data	FIT
Meer informatie	http://www.fitagency.be/

Bespreking

Het aantal investeringsprojecten van buitenlandse investeerders bedroeg 227 in 2015, een recordaantal.

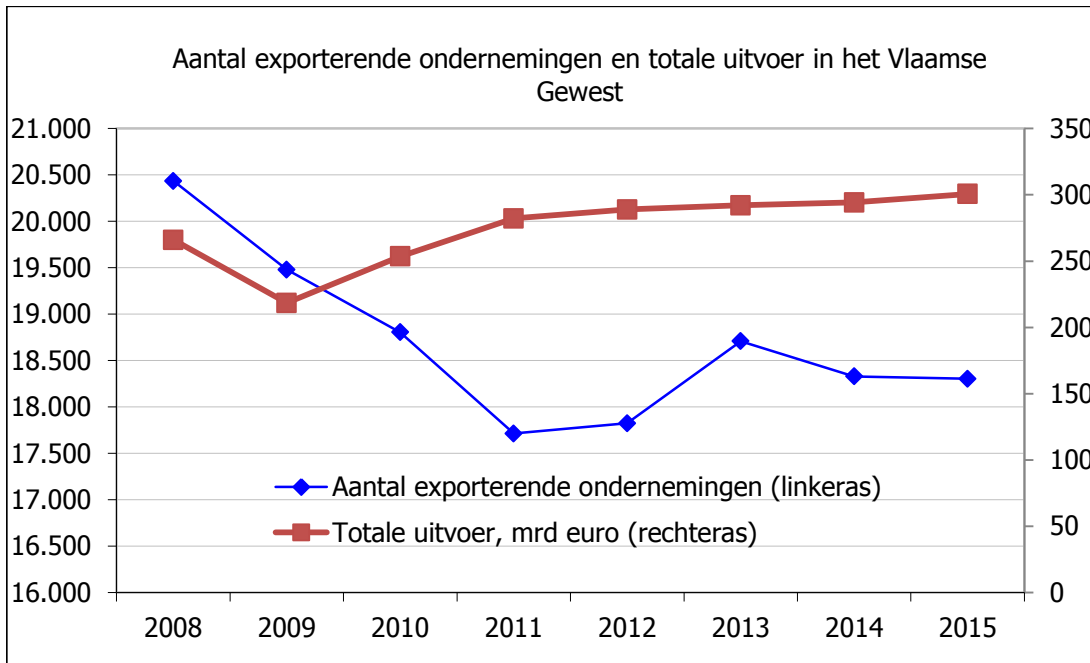
Het investeringsbedrag was met € 2,70 miljard in 2015 bijna even hoog als in 2014. Het bedrag ligt ook boven het tienjaars gemiddelde (€ 2,03 miljard).

Greenfield investeringen vormen de belangrijkste categorie (45%), na uitbreidingsinvesteringen (28%) en fusies en overnames (27%).

De belangrijkste categorie buitenlandse investeringen zijn greenfield projecten (48% in 2015). Uitbreidingen en fusies en overnames zijn goed voor 31% en 21%. Naar activiteit staan verkoop en marketing en de verwerkende nijverheid met 28% en 26% op kop. De rest is vooral afkomstig van activiteiten rond onderzoek en ontwikkeling (22%) en logistiek (19%).

Doelstelling	3.3 Tegen 2020 neemt het aantal exporterende bedrijven toe, het aantal exporterende KMO's verdubbelt (tegenover 2007).
Kernindicatoren	Aantal exporterende Vlaamse bedrijven (inclusief KMO's)
Definitie	Het gaat om bedrijven in België die een goed exporteren waarbij de laatste toegevoegde waarde gerealiseerd werd in het Vlaamse Gewest.
Streefwaarde	Toename van het aantal exporterende bedrijven, verdubbeling exporterende KMO's
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarlijks vanaf 2007
Frequentie en stiptheid	De statistiek van het aantal exporterende Vlaamse bedrijven kan jaarlijks berekend worden. Data voor jaar T zijn beschikbaar in mei T+1. Het is vooralsnog niet mogelijk de deelpopulatie van de KMO's te beschouwen.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Het INR betreft de data uit twee bronnen: - voor de extracommunautaire handel zijn dat de douanedocumenten (Extrastat) - voor de intracommunautaire handel is dit Intrastat: momenteel moeten enkel ondernemingen die op jaarbasis meer dan 1 miljoen euro naar EU-landen verzenden rapporteren in Intrastat (vóór 2007 was de drempel 250.000 euro). Voor het bekomen van de exportwaarde doet het INR bijschattingen om een volledige statistiek te bekomen.
Bron data	INR
Meer informatie	http://www.nbb.be/pub/05_00_00_00_00/05_04_00_00_00/05_04_06_00_00.htm?l=nl#Kwartaalbericht

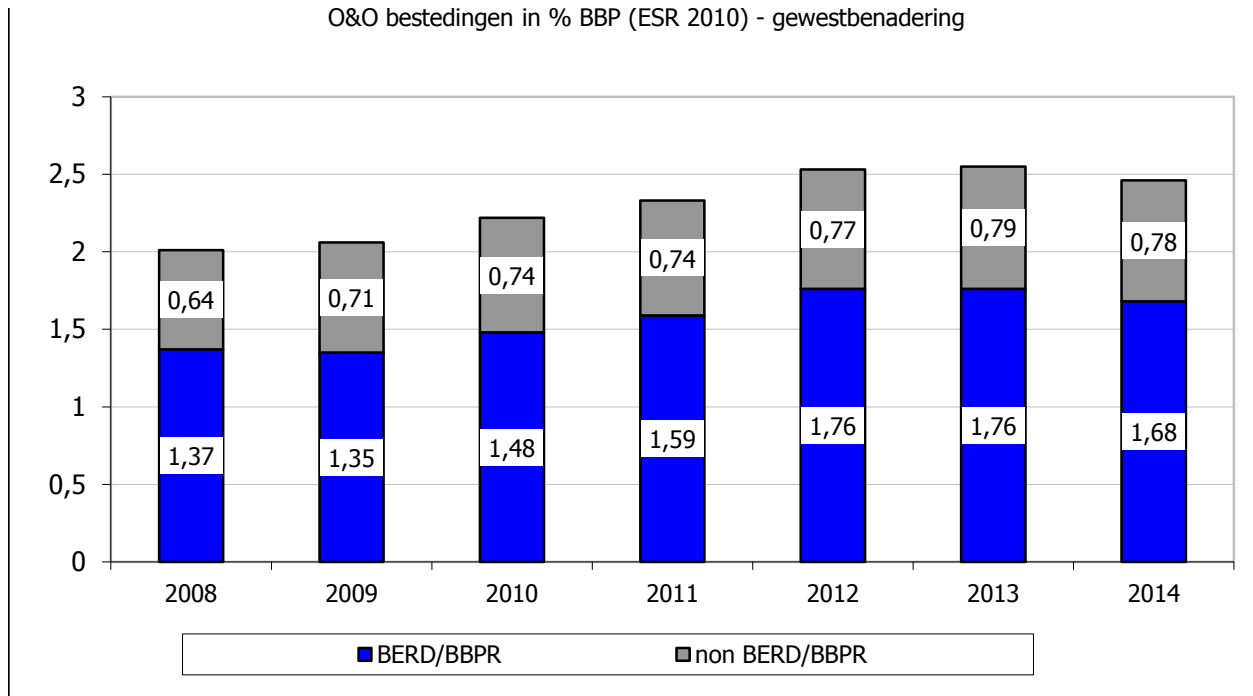

Bespreking

Het aantal exporterende ondernemingen in het Vlaamse Gewest was het hoogst in het beginjaar 2007 (bijna 20.500). Nadien volgde een terugval tot net iets meer dan 17.700 in 2011. De economisch zwakke jaren kunnen een verklaring zijn. Het exportbedrag liep immers terug in het crisisjaar 2009. Het aantal exporterende ondernemingen bleef op een relatief laag niveau in 2012, maar hernam in 2013 (18.700). In 2014 was er opnieuw een lichte achteruitgang tot 18.300, in lijn met de zwakke groei van het exportbedrag. In 2015 is het aantal exporterende ondernemingen omzeggens status quo (18.302).

Doelstelling	4.1 Vanuit het oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie besteedt Vlaanderen tegen 2020 3% van zijn BBP aan O&O.
Kernindicatoren	Totale O&O-bestedingen (GERD) in % van het BBP (O&O-intensiteit) en opsplitsing GERD in totale uitgaven door de overheid en door het bedrijfsleven
Definitie(s)	<p>GERD = BERD + GOVERD + HERD + PNP</p> <p>GERD = Gross Expenditure on Research & development (R&D) (= BUOO = Bruto Binnenlandse Uitgaven voor Onderzoek & Ontwikkeling (O&O))</p> <p>BERD = Business Expenditure on R&D (= uitgaven voor O&O van de bedrijven en de Collectieve Onderzoekscentra COC)</p> <p>GOVERD = Government Expenditures on R&D</p> <p>HERD = Higher Education Expenditures on R&D</p> <p>PNP = Not for profit Organisations Expenditures on R&D = instellingen zonder winstoogmerk, zowel semi-publieke als private organisaties en internationale organisaties</p> <p>De O&O-intensiteit drukt de GERD uit relatief ten opzichte van het Bruto Binnenlands Product.</p> <p>De Gewestbenadering is de internationaal aanvaarde procedure om alle componenten van GERD en BBPR op éénzelfde eenheid, in casu het gewest, toe te passen. Het Expertisecentrum O&O Monitoring (ECOOM) rapporteert daarnaast over de O&O-bestedingen op gemeenschapsniveau waarbij ook rekening wordt gehouden met de Vlaamse onderwijsinstellingen (van de HERD-component) in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Dit levert dan de HERD en de GERD volgens de Gemeenschapsbenadering.</p>
Streefwaarde	3% GERD en 1% publiek gefinancierde O&O-intensiteit
Dimensies	BERD, GOVERD, HERD, PNP (zie hiervoor)
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2008-2014
Frequentie	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	4/10/2016
Meetmethode	*De GERD berekeningen worden uitgevoerd op basis van CIS gegevens voor de bedrijven en een schatting voor de publieke sector en de collectieve onderzoekscentra. Het bbp in de noemer wordt berekend volgens het nieuwe ESR2010 rekenstelsel. Daardoor verhoogt het bbp structureel in vergelijking met het oude ESR95 (en daalt dus de O&O ratio).
Bron data	Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECOOM)
Meer informatie	<p>Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECOOM)</p> <p>http://www.ewi-vlaanderen.be/landschap/cijfers-indicatoren/3-norm</p> <p>http://www.ewi-vlaanderen.be/speurgids</p> <p>http://www.ecoom.be/nl/node/287</p>

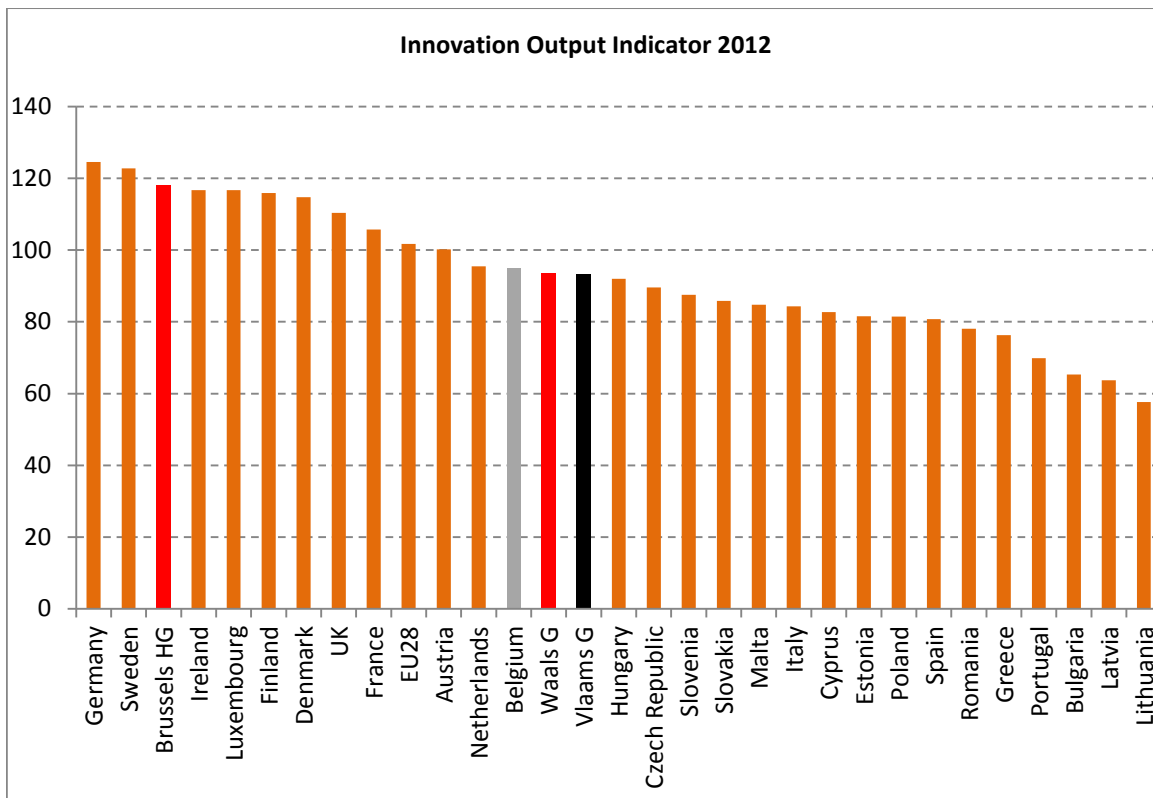
Bespreking

Een basisindicator om de O&O-activiteit van een regio weer te geven is de O&O intensiteit: het percentage van het bbp dat besteed wordt aan O&O.

De totale O&O-uitgaven (GERD) kwamen in 2014 op 2,46% van het bbp. Van 2008 tot 2013 zat de waarde van de indicator continu in de lift. In 2014 is er een geringe terugval. Dat komt door de private sector. In 2014 was de BERD goed voor een O&O percentage van 1,68% van het bbp. Voor de non BERD was dit 0,78%.

De private sector was met 69% van het totaal het belangrijkste financieringskanaal in 2013.

Doelstelling	4.1 Vanuit het oogpunt van economische en maatschappelijke valorisatie besteedt Vlaanderen tegen 2020 3% van zijn BBP aan O&O.
Kernindicatoren	Innovatie Output Indicator (IOI)
Definitie(s)	Het betreft een nieuwe innovatie-indicator van DG Research & Innovation die de innovatieresultaten wil meten.
Streefwaarde	Toename van de IOI voor het Vlaamse Gewest
Dimensies	geen
Vergelijking ruimte	Belgische gewesten, EU landen
Vergelijking tijd	2010-2011-2012
Frequentie	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	5/06/2015
Meetmethode	De IOI is een samengestelde indicator op basis van de onderliggende variabelen: * Technologische innovatie: aantal aangevraagde PCT patenten in verhouding tot het bbp, * Vaardigheden en economische structuur: aandeel tewerkstelling in kennisintensieve sectoren, * Concurrentiekracht: aandeel uitvoer van hoogtechnologische / kennisintensieve goederen en diensten, * Dynamisme: aandeel tewerkstelling in snelgroeiende innovatieve bedrijfstakken.
Bron data	Studiedienst van de Vlaamse Regering
Meer informatie	https://ec.europa.eu/jrc/sites/default/files/ioi_methodsology_report_2014.pdf

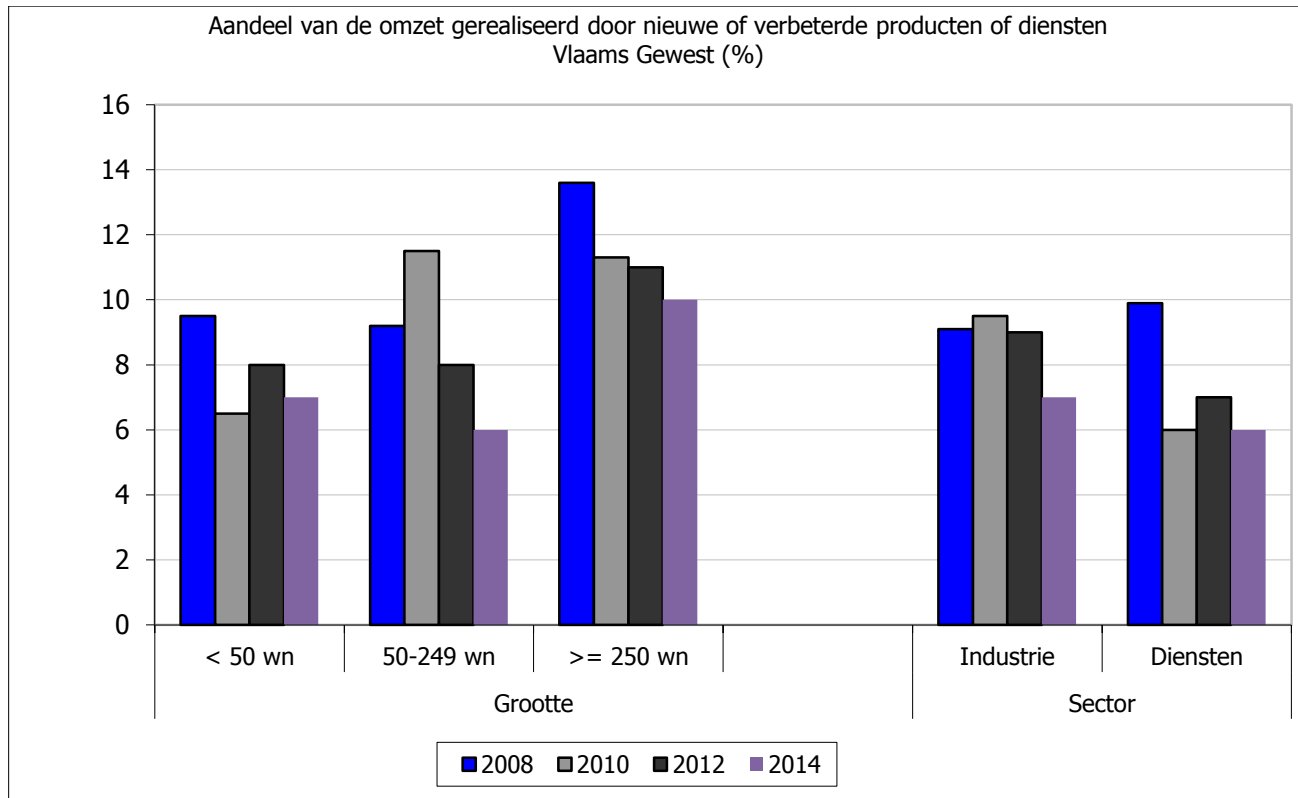
Bespreking

Het Vlaamse Gewest heeft een gemiddelde score op de IOI voor 2012 (93,2). De EU toplanden inzake innovatie (de Scandinavische landen, Duitsland, het VK) presteren beter. De zuidelijke en oostelijke lidstaten doen het dan weer minder goed. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest doet het goed. De score voor het Vlaamse Gewest moet gerelativeerd worden. De samenstelling van de indicator verklaart immers een en ander: er zijn naar verhouding meer kennisintensieve bedrijfstakken in hoofdstedelijke regio's zoals het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Ook qua snelgroeiende bedrijfstakken doet dit laatste gewest het naar verhouding beter. De uitdrukking van het aantal patenten ten opzichte van het bbp in plaats van de bevolking is dan weer voordelig voor het Waalse Gewest.

De IOI voor het Vlaamse Gewest bleef de laatste drie jaren quasi constant (93,4 in 2010 en 94,2 in 2011).

In een alternatieve berekening werd rekening gehouden met de werkplaats van werkenden (bij de tewerkstellingsindicatoren). Dat levert geen grote verschillen op voor het Vlaamse Gewest. De positie van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest verbetert dan iets; dit van het Waalse Gewest verslechtert dan weer enigszins.

Doelstelling	4.2.1 Dat uit zich in een verdubbeling (vanaf 2007) van de omzet uit nieuwe of verbeterde producten en diensten, een hogere vertegenwoordiging van de speerpunt domeinen, zoals ICT en gezondheidszorg, logistiek en een slim elektriciteitsnetwerk en een hoger aandeel werkenden in kennisintensieve sectoren tot op een gelijk niveau als de Europese topregio's.
Kernindicatoren	Aandeel van de omzet gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten per bedrijfsgrootte, innovatieniveau en per bedrijfssector
Definitie	Aandeel van de omzet (in percent) gerealiseerd door nieuwe of verbeterde producten of diensten ten opzichte van de gemiddelde omzet.
Streefwaarde	Verdubbeling vanaf 2007
Dimensies	<ul style="list-style-type: none"> - Tijd : 2-jaarlijks - Sector : Industrie, Diensten (en totaal) - Bedrijfsgrootte volgens klassen van werknemers : < 50, 50-249, >= 250 - Gegevens over bouw NIET beschikbaar
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Editie 2008, editie 2010, editie 2012, editie 2014
Frequentie en stiptheid	2-jaarlijkse update. Gegevens van het jaar X zijn beschikbaar in X+2
Laatst gewijzigd	4/10/2016
Meetmethode	<p>Het gaat om een internationale enquête waarvoor de aanbevelingen van Eurostat in het Vlaamse Gewest nagenoeg volledig gevolgd werden. De bedrijfstakken die ondervraagd worden verschillen soms van editie tot editie.</p> <p>Voor de enquête wordt een steekproef getrokken van Vlaamse ondernemingen op basis van bedrijfsgrootte en NACE-code. Bedrijven die hun hoofdkwartier hebben in Brussel, maar activiteiten uitoefenen in het Vlaamse Gewest werden eveneens bevroegd.</p> <p>De gebruikte sectorclassificatie wijzigde lichtjes in de CIS-2013. Dit heeft geen invloed op de ruimere indeling in industrie/diensten.</p>
Bron data	Community Innovation Survey (CIS) - ECOOM.
Meer informatie	http://www.ecoom.be/indicatorenboek

Bespreking

Anno 2014 haalt een gemiddeld Vlaams bedrijf 7% van zijn omzet uit innovatieve goederen of diensten. Er is daarmee een lichte daling in de gerapporteerde cijfers (8% in 2012, 7,5% in 2010 en 9,5% in 2008).

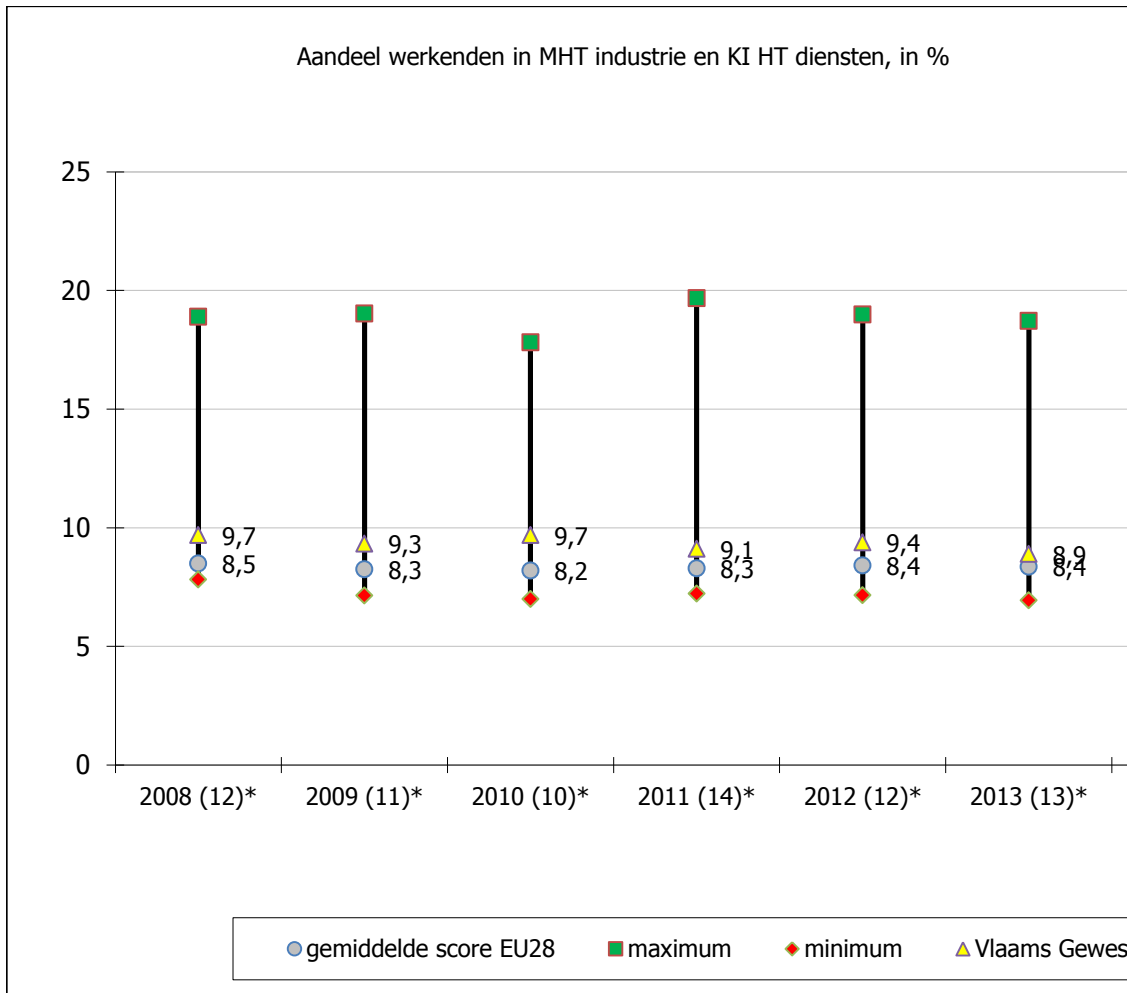
Ongeveer de helft daarvan is afkomstig uit goederen en diensten die nieuw zijn voor de markt. De rest komt uit goederen of diensten die nieuw zijn voor het bedrijf zelf, niet voor de afzetmarkt.

Grote bedrijven (250 of meer werknemers) halen een groter deel van hun omzet uit innovatieve goederen of diensten dan KMO's (minder dan 250 werknemers). De industrie (7%) scoort hoger dan de diensten (6%). Dat was de voorgaande jaren ook zo. De score ligt het hoogst in de sector van de informatiediensten (15%).

Wanneer we de evolutie van deze cijfers doorheen de tijd bekijken is de nodige voorzichtigheid geboden. Deze cijfers zijn een extrapolatie van de reacties van een steekproef van bedrijven – op basis van de CIS-2015 enquête voor 2014 en op basis van de CIS-2013 enquête voor 2012 – en dus inherent gevoelig voor een zekere foutenmarge. Niet alleen beantwoorden niet alle bedrijven deze vraag, ook zijn de antwoorden vaak ruwe schattingen. Dat is niet alleen voor het Vlaamse Gewest, maar ook voor de andere landen het geval. Dit is ook een van de redenen waarom de gegevens tussen de verschillende tweejaarlijkse CIS-enquêtes onderling sterk kunnen schommelen. Het is alleszins aan te raden de evoluties over een ruimer tijds kader te bekijken.

Doelstelling	4.2.2 Dat uit zich in een verdubbeling (vanaf 2007) van de omzet uit nieuwe of verbeterde producten en diensten, een hogere vertegenwoordiging van de speerpunt domeinen, zoals ICT en gezondheidszorg, logistiek en een slim elektriciteitsnetwerk en een hoger aandeel werkenden in kennisintensieve sectoren tot op een gelijk niveau als de Europese topregio's.
Kernindicatoren	Aandeel van de werkenden in (medium)-hightech industrie en kennisintensieve diensten
Definitie	<ul style="list-style-type: none"> - Mediumhoogtechnologische industrie: elektrische machines, auto's, chemie, overig transport, machinebouw - Hoogtechnologische industrie: vliegtuigbouw, farmacie, computers en kantoormachines, audio-, video- en telecommunicatieapparatuur, medische, precisie en optische instrumenten - Kennisintensieve hightechdiensten: post en telecommunicatie, informatica, spoor- en ontwikkelingswerk. <p>--> tot en met 2007: bepaald o.b.v. de oude NACE rev.1.1 --> vanaf 2008: bepaald o.b.v. de nieuwe NACE rev.2</p>
Streefwaarde	Stijgend aandeel tot op niveau EU-topregio's
Dimensies	geen specifieke dimensies weergegeven. Indien gewenst zijn de gegevens beschikbaar volgens subcategorie (medium HT industrie, HT industrie, KI diensten).
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest, 16 ViA benchmarkregio's
Vergelijking tijd	Jaarlijks vanaf 2008 (nieuwe bedrijfstakindeling vanaf 2008)
Frequentie en stiptheid	De gegevens zijn beschikbaar op jaarbasis. In internationaal verband zijn de data voor jaar T beschikbaar eind T+2.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	<p>Enquête bij Vlamingen in private huishoudens over hun activiteit in de loop van een gegeven referentieweek.</p> <p>Op het niveau van België omvat de steekproef bijna 50.000 huishoudens (gebaseerd op het Rijksregister).</p> <p>De enquête wordt face-to-face afgenomen op basis van een tweetraps-steekproef gestratificeerd volgens geografische secties in een gemeente en huishoudens</p>
Bron data	ADS, Eurostat
Meer informatie	http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/High-technology_versus_low-technology_manufacturing

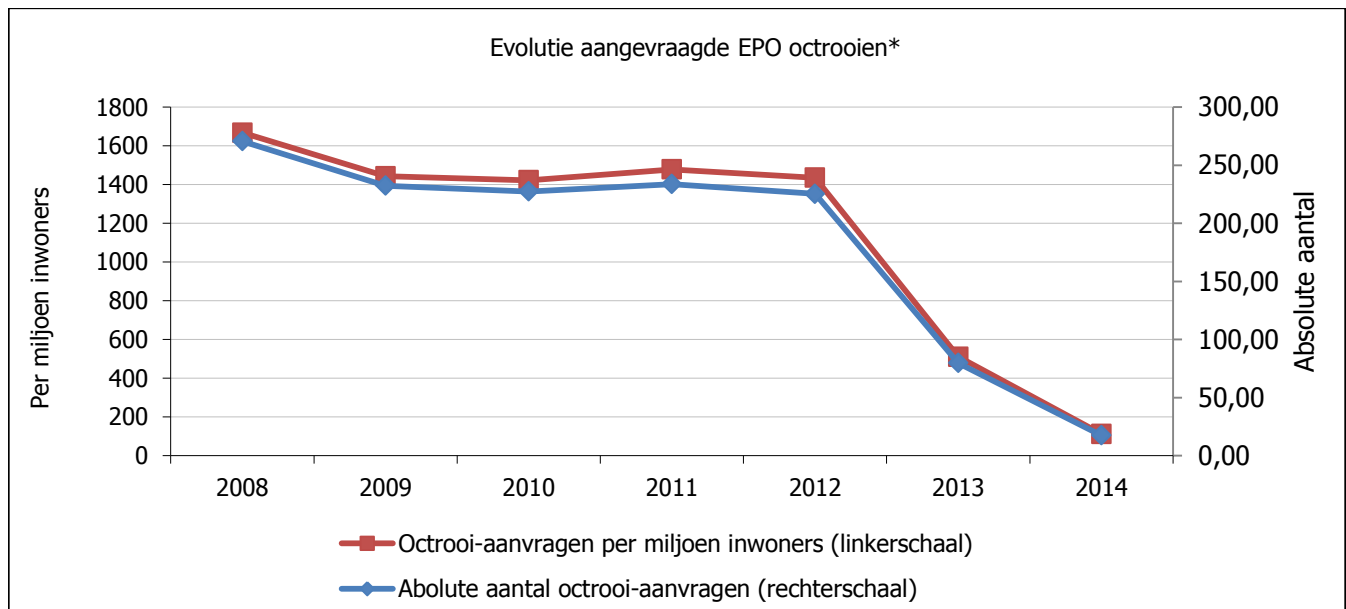

* vanaf 2008 berekend o.b.v. de nieuwe NACE rev.2.

Bespreking

In 2014 waren er op 100 werkenden woonachtig in het Vlaamse Gewest 8,7 actief in kennisintense sectoren. Dit aandeel kalft de laatste jaren lichtjes af, vooral door de industriële component van de indicator. Het EU28 gemiddelde komt op 8,5%. In een vergelijking met 17 benchmarkregio's die presteren op het vlak van innovatie staat het Vlaamse Gewest op een 14de plaats. In 2008 stond het Vlaamse Gewest nog op een 12de plaats. De Duitse benchmarkregio's scoren het hoogst (tussen België als geheel haalt 8,0%). Van onze buurlanden doet Duitsland het goed (12,2%). Frankrijk presteren zwakker (7,6% en 5,8%), omwille van een zwakkere industriële component.

Doelstelling	4.3.1 Ook het aantal patentaanvragen stijgt jaar op jaar. Innovatie wordt meer en beter verspreid over alle sectoren, bedrijfstypes en maatschappelijke geledingen, mede met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.
Kernindicatoren	Aangevraagde en toegekende EPO, USPTO en PCT-octrooien per miljoen inwoners en naar bedrijfsgrootte
Definitie	"Een octrooi is een document, verleend door een officiële instantie, dat het recht toekent om anderen uit te sluiten van de aanmaak of het gebruik van een nieuw werktuig, apparaat of werkwijze (procédé) voor de duur van een nader bepaald aantal jaren. Het recht wordt verleend aan de uitvinder van het werktuig of de werkwijze na onderzoek van zowel de nieuwigheid als van de mogelijke bruikbaarheid ervan. Het recht besloten in het octrooi kan door de uitvinder aan iemand anders worden toegewezen, gewoonlijk zijn werkgever, een onderneming en/of worden verkocht of vergund voor gebruik door iemand anders. Dit recht kan worden afgedwongen hetzij door de bedreiging van een rechtszaak hetzij door de rechtszaak zelf voor schending van eigendomsrechten." (vrij vertaald naar Zvi Griliches, Journal of Economic Literature, 1990; originele passage geciteerd in Vlaams Indicatorenboek WTI 2009, p.150). Voor de bepaling van het aantal octrooien naar bedrijfsgrootte wordt vanaf de versie van 2014 niet enkel het aantal werknemers in ogenschouw genomen, maar ook omzet en balanstotaal. Bovendien wordt ook rekening gehouden met
Streefwaarde	Stijging jaar op jaar
Dimensies	European Patent Office (EPO).
Vergelijking ruimte	Vlaanderen, België en 19 OESO-lidstaten.
Vergelijking tijd	2008-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	4/10/2016
Meetmethode	Tellingen
Bron data	Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring, Vlaams Indicatorenboek, ECOOM. PATSTAT
Meer informatie	Expertisecentrum Onderzoek en Ontwikkelingsmonitoring (ECOOM) http://www.kuleuven.be/onderzoek/onderzoeksdatabase/project/3H09/3H090011.htm http://www.ecoom.be/index.php?id=40&L=1

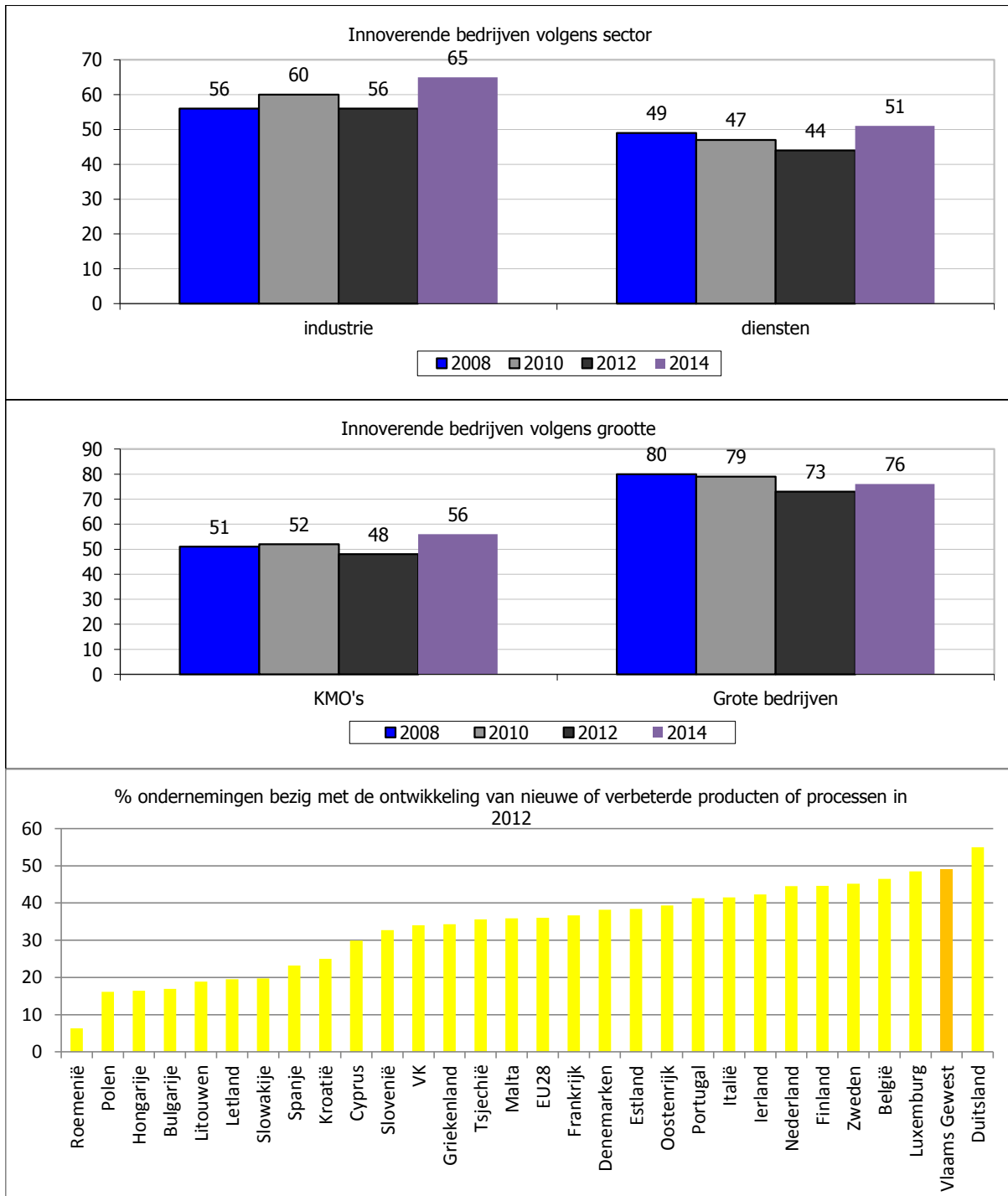
* Vlaanderen = Gewest/Gemeenschap = Vlaams Gewest + alle gemeenschapsbevoegdheden in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest

Bespreking

Het Vlaamse Gewest telde in 2012 225 octrooiaanvragen per miljoen inwoners (naar origine van de uitvinder of aanvrager). Tussen 2009 en 2012 bleef dit aantal vrij constant.

In een internationale vergelijking zit Vlaanderen in de subtop. Over de jaren is er een stijgende trend tot medio jaren 2000. Na 2007 wijzigt dit in een licht fluctuerende, maar eerder dalende trend. Een dergelijke trend is overigens ook zichtbaar voor België en Nederland. De trend is ook gelijkaardig, zij het minder uitgesproken, voor de andere referentielanden (Duitsland, Denemarken, Finland). Vooral (multinationale) bedrijven zijn actief in het aanvragen van octrooien in Vlaanderen. Daarnaast profileren kenniscentra (bijvoorbeeld IMEC en VIB) en universiteiten zich meer en meer als octrooiaanvragers.

Doelstelling	4.3.2 Ook het aantal patentaanvragen stijgt jaar op jaar. Innovatie wordt meer en beter verspreid over alle sectoren, bedrijfstypes en maatschappelijke geledingen, mede met het oog op het bevorderen van duurzame ontwikkeling.
Kernindicatoren	Innoverende bedrijven als % van alle industriële en dienstenbedrijven (per bedrijfsgrootte, en industrie/diensten)
Definitie	Percentage ondernemingen per jaar in de diverse categorieën, verder onderverdeeld per sector en per grootte.
Streefwaarde	Stijging
Dimensies	<ul style="list-style-type: none"> - Sector : Industrie, Diensten (en totaal) - Bedrijfsgrootte volgens klassen van werknemers : < 50, 50-249, >= 250 - Enkel enige vorm van (al dan niet voltooide) product- en procesinnovatie - Gegevens over bouwsector NIET beschikbaar
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Editie 2008, editie 2010, editie 2012, editie 2014
Frequentie en stiptheid	2-jaarlijkse update. Gegevens van het jaar X zijn beschikbaar in X+2
Laatst gewijzigd	4/10/2016
Meetmethode	<p>Het gaat om een internationale enquête waarvoor de aanbevelingen van Eurostat in het Vlaamse Gewest nagenoeg volledig gevolgd werden. De bedrijfstakken die ondervraagd worden verschillen soms van editie tot editie.</p> <p>Voor de enquête wordt een steekproef getrokken van Vlaamse ondernemingen op basis van bedrijfsgrootte en NACE-code. Bedrijven die hun hoofdkwartier hebben in Brussel, maar activiteiten uitoefenen in het Vlaamse Gewest werden eveneens bevraagd.</p>
Bron data	Community Innovation Survey (CIS)
Meer informatie	http://www.ecoom.be/indicatorenboek

Bespreking

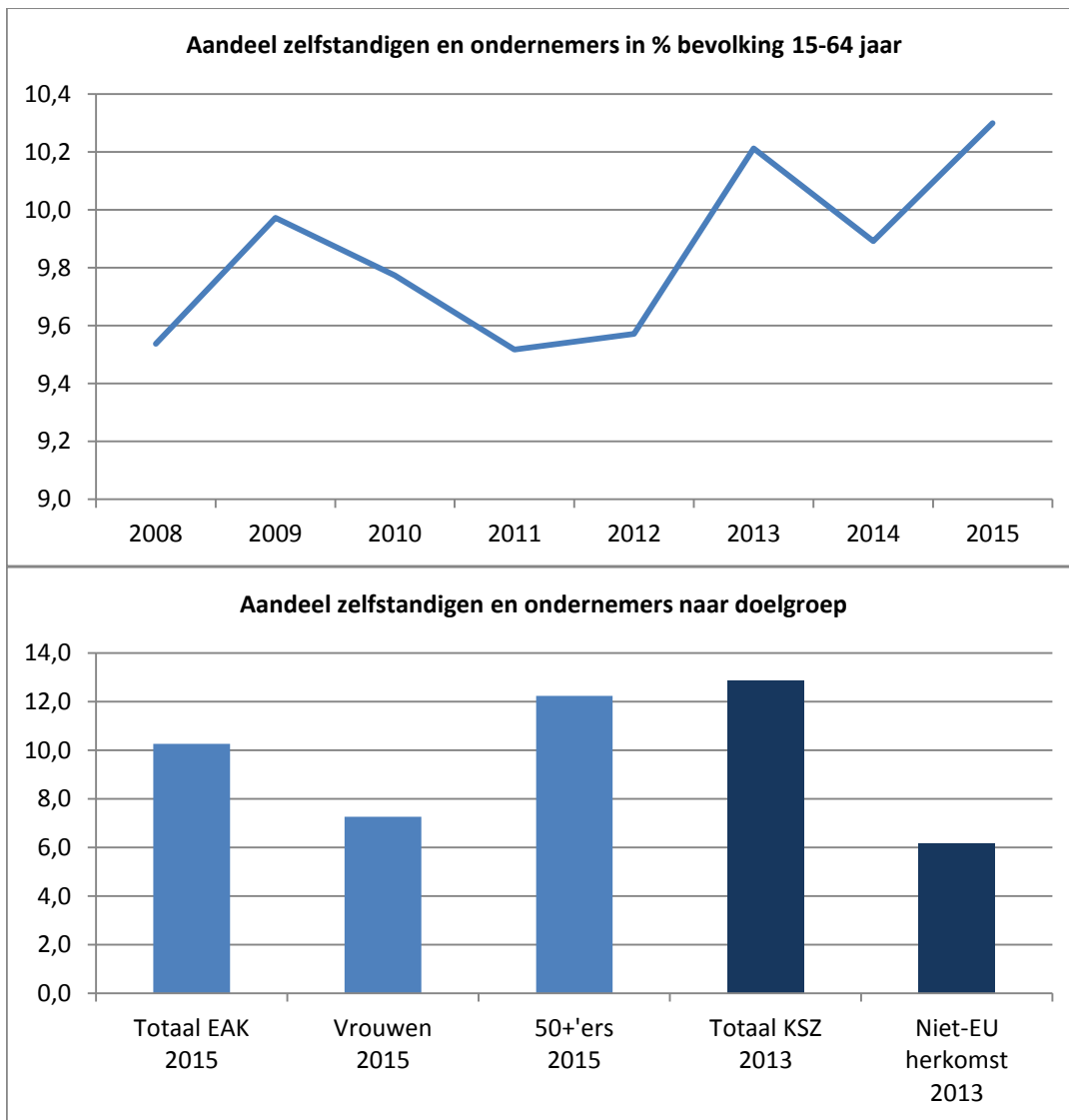
In 2014 was 57% van de Vlaamse ondernemingen bezig met de ontwikkeling van nieuwe of verbeterde producten of processen. Dat is de hoogste score van de afgelopen jaren (52% in 2008, 53% in 2010, 49% in 2012).

De innovatiegraad, gemeten volgens deze indicator, is hoger in de industrie (65% in 2014) dan in de diensten (51%). De bouwsector wordt niet bevraagd in de CIS-enquêtes.

De grote bedrijven zijn meer innovatief dan de middelgrote en kleine bedrijven (76% versus 56% in 2014). De meest innovatieve sector in 2014 is de chemie/farma (76% van de bedrijven in deze sector geeft aan (al dan niet voltooide) product- en/of procesinnovatie-activiteiten gehad te hebben) (niet in grafiek).

In de context van de EU landen doet het Vlaamse Gewest het zeer goed (enkel Duitsland doet het beter, data van 2012).

Doelstelling	5.1.1 Tegen 2020 kent Vlaanderen een sterke ondernemerscultuur, stijgt het ondernemerschap en de waardering ervoor aanzienlijk, alsook het aantal ondernemingen in het Vlaamse Gewest, zodat we even goed scoren als de top-vijf van de Europese regio's. Jonge starters worden aangemoedigd, zodat de oprichtingsratio stijgt. Het ondernemerschap bij vrouwen, allochtonen en ouderen neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij.
Kernindicatoren	Aandeel zelfstandigen ten opzichte van de bevolking 15-64 jaar
Definitie	Het gaat om informatie over de tewerkstellingssituatie van de Vlamingen (totaal, vrouwen, ouderen) zoals geregistreerd in de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) door ADSEI afgenomen en eveneens door Eurostat verwerkt. Voor de personen van allochtone herkomst is de bron de Kruispuntbank Sociale Zekerheid (KSZ). Zelfstandigen: hoofd- en nevenactiviteit en zelfstandige ondernemers.
Streefwaarde	Toename van het aandeel zelfstandigen, totaal en ook volgens doelgroep.
Dimensies	Totaal, vrouwen, 50+'ers en personen van allochtone herkomst.
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarlijks sedert 2008
Frequentie en stiptheid	De data worden berekend door WSE op basis van de EAK-gegevens. De gegevens voor T komen beschikbaar in de zomer van T+1. De KSZ data komen beschikbaar via een speciale aanvraag.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	EAK: Enquête bij Vlamingen in private huishoudens over hun activiteit in de loop van een gegeven referentieweek. Op het niveau van België omvat de steekproef bijna 50.000 huishoudens (gebaseerd op het Rijksregister). De enquête wordt face-to-face afgenomen op basis van een tweetraps-steekproef gestratificeerd volgens geografische secties in een gemeente en huishouden. KSZ: door koppeling van de gegevens in het Datawarehouse Arbeidsmarkt en Sociale Bescherming aan persoonsgegevens in het Rijks- en wachtregister kan informatie bekomen worden over de herkomst van werkenden (in casu zelfstandigen). Voor de herkomst van een persoon wordt niet enkel gekeken naar de huidige nationaliteit, maar ook naar de nationaliteit bij de geboorte <i>en/of die van de ouders</i> .
Bron data	FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Departement WSE) & Eurostat en Kruispuntbank Sociale Zekerheid.
Meer informatie	http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/arbeid_leven/werk/absoluut/ http://aps.vlaanderen.be/sqml/largereeksen/6572.htm

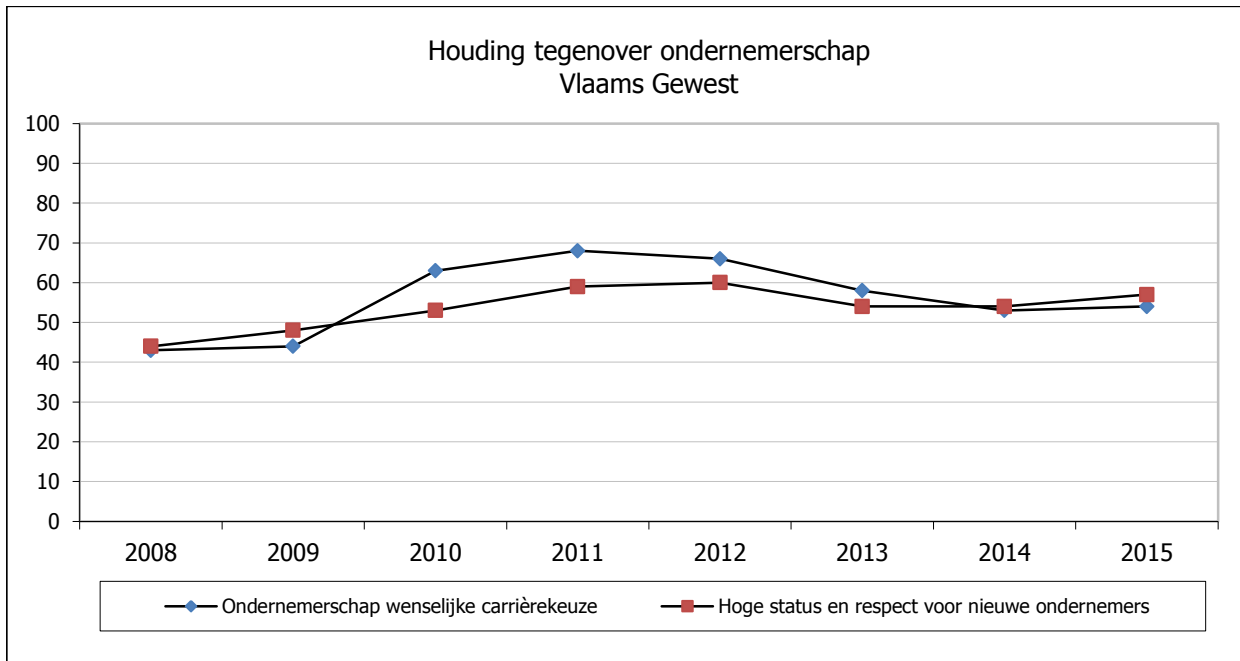
Bespreking

In 2015 waren er 10,3% zelfstandigen op de bevolking 15-64 jaar in het Vlaamse Gewest. De indicator gaat de laatste jaren in licht stijgende lijn, zij het niet continu.

De indicator ligt lager bij de vrouwen (7,3% in 2015). Het aantal zelfstandigen in de bevolking 50-64 jaar daarentegen is hoger (12,2%). Duidelijk is ook dat de indicator ongeveer de helft lager ligt bij personen van niet EU-herkomst (6,2% in 2013 ten opzichte van de bevolking 18-64 jaar, KSZ definitie). Vooral de categorieën niet-EU Europa (4,6%) en Maghreb (3,9%) scoren laag. Bij de allochtonen van Turkse herkomst is de waarde voor de indicator hoger (8,4%).

Doelstelling	5.1.3 Tegen 2020 kent Vlaanderen een sterke ondernemerscultuur, stijgt het ondernemerschap en de waardering ervoor aanzienlijk, alsook het aantal ondernemingen in het Vlaamse Gewest, zodat we even goed scoren als de top-vijf van de Europese regio's. Jonge starters worden aangemoedigd, zodat de oprichtingsratio stijgt. Het ondernemerschap bij vrouwen, allochtonen en ouderen neemt toe tot een niveau dat evenredig is met hun aanwezigheid in de maatschappij.
Kernindicatoren	Houding tegenover ondernemerschap
Definitie	In de Global Entrepreneurship Monitor worden de volgende twee vragen gesteld: 1° wenselijkheid van ondernemerschap als carrièrekeuze; 2° inschatting van de status en het respect voor nieuwe ondernemers.
Streefwaarde	Toename van de wenselijkheid van ondernemerschap als carrièrekeuze en van de inschatting van de status en het respect voor nieuwe ondernemers.
Dimensies	geen
Vergelijking ruimte	niveau Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jaarlijks sedert 2008
Frequentie en stiptheid	De gegevens voor T komen beschikbaar in de zomer van T+1.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Het betreft een onderzoek bij 18-64 jarigen in het Vlaamse Gewest (en ook internationaal). Circa 2000 personen die in staat zijn te werken worden telefonisch ondervraagd in de periode juni-augustus. De responsratio is ongeveer één derde. Mogelijke afwijkingen tussen het steekproefkader en de doelpopulatie werden verholpen door gebruik van een representatieve steekproef en gewichtsfactoren om te corrigeren voor de resterende afwijkingen.
Bron data	Vlerick Leuven Gent Management School
Meer informatie	http://www.gemconsortium.org/

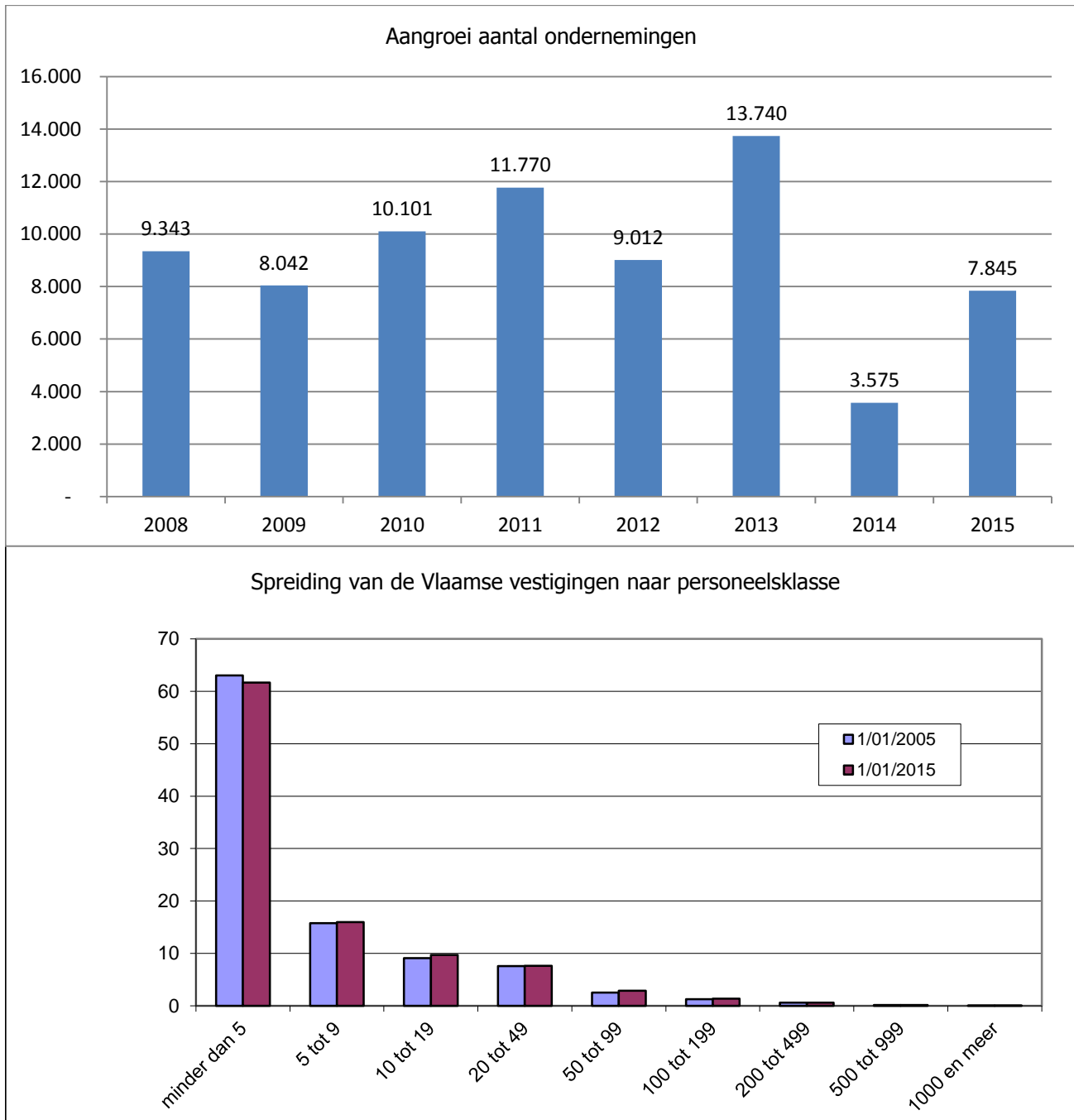

Bespreking

In 2015 is 54% van de Vlamingen van oordeel dat ondernemerschap een wenselijke carrièrekeuze is. Na een aanvankelijke opflakking tussen 2010 en 2012 is het enthousiasme van de Vlamingen vanaf 2013 opnieuw iets geluwd, maar het is toch nog hoger dan in 2008 of 2009, toen de waarde van deze indicator 40 à 45% bedroeg. Verder vindt 57% van de Vlamingen in 2015 dat ondernemers een hoge status hebben en respect verdienen. Daarmee neemt de waarde van deze indicator lichtjes toe in vergelijking met de twee voorgaande jaren. Ook hier was het resultaat tussen 2010 en 2012 beter, en slechter in de jaren daarvoor. Deze cijfers wijzen er toch op dat de attitude ten aanzien van ondernemen verbeterd is in vergelijking met de periode kort voor en tijdens de crisis.

Doelstelling	5.2.1 In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen
Kernindicator	Aantal ondernemingen en spreiding van het aantal vestigingen naar personeelsklasse
Definitie	Ondernemingen: BTWplichtige natuurlijke en rechtspersonen waarvan de laatste categorie beperkt is tot de commerciële vennootschappen (NV, BVBA, VOF, ...) Vestiging: onderneming of - in voorkomend geval - deel van een onderneming met bezoldigd personeel in dienst
Streefwaarde	Een hoger aantal ondernemingen
Dimensies	Rechtspersonen (vennootschappen) versus natuurlijke personen (zelfstandigen) en naar hoofdsector (NACE-2008)
Vergelijking ruimte	Niveau Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1/1/2008 - 1/1/2015
Frequentie en stiptheid	De gegevens over ondernemingen worden jaarlijks berekend. Dit kan een drietal maanden na afsluiten van het jaar. Data over de spreiding over personeelsklassen zijn 9 maanden na het afsluiten van het jaar beschikbaar.
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Verplichte inschrijvingen bij de Kruispuntbank Ondernemingen - focus op BTWplichtige ondernemingen Verplichte inschrijvingen bij de RSZ en RSZPPO in het kader van de arbeidswetgeving
Bron data	Kruispuntbank Ondernemingen - KBO en RSZ-data
Meer informatie	Studiedienst van de Vlaamse Regering - SVR

Bespreking

Het Vlaamse Gewest telde op 1 januari 2016 509.700 BTW-plichtige ondernemingen waarvan 267.500 vennootschappen en 242.200 zelfstandigen. In vergelijking met het jaar voordien zijn er dat goed 7.800 meer. De toename is hoger dan in 2014, maar is toch nog duidelijk lager dan de gemiddelde groei van het aantal bedrijven tussen 2008 en 2013 (+ 10.300).

De grote meerderheid van de Vlaamse ondernemingen heeft minder dan vijf werknemers in dienst. Maar het aandeel van de grotere ondernemingen neemt de laatste jaren iets toe.

Doelstelling	5.2.2 In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.
Kernindicatoren	Overlevingsgraad op 5 jaar (EIP : Survival Rate 5 jaar)
Definitie	<p>De definitie achter de EIP-indicatoren is vastgelegd door Eurostat en de OESO. De Studiedienst van de Vlaamse Regering past deze definitie zo exact mogelijk toe op de VKBO-data om een regionaal cijfer te bekomen.</p> <p>Onderneming : aantal ondernemingen volgens de SVR-definitie, zijnde de som van de BTW-plichtige natuurlijke personen en de BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een commerciële onderneming (NV, BVBA, VOF, ...)</p> <p>Teller : aantal starters in T-X die minstens 1825 dagen geleefd hebben (of nog in leven zijn) en waarbij X gelijk is 5. Noemer : Aantal starters in T-X.</p>
Streefwaarde	Een hogere overlevingsgraad
Dimensies	Per sector verkrijgbaar
Vergelijking ruimte	België, Gewesten en EU27-landen (via Eurostat, nog in experimentele fase)
Vergelijking tijd	Jaarlijks vanaf 2008
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. Beschikbaar na 4 maanden na het afsluiten van het jaar
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	<p>Volledige populatie van de kruispuntbank ondernemingen, gelimiteerd tot alle ondernemingen die onder de SVR-definitie vallen.</p> <p>Deze indicator is nog in ontwikkeling en wordt jaarlijks bijgestuurd.</p>
Bron data	Kruispuntbank ondernemingen, bewerking SVR en Corve
Meer informatie	http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/entrepreneurship/indicators

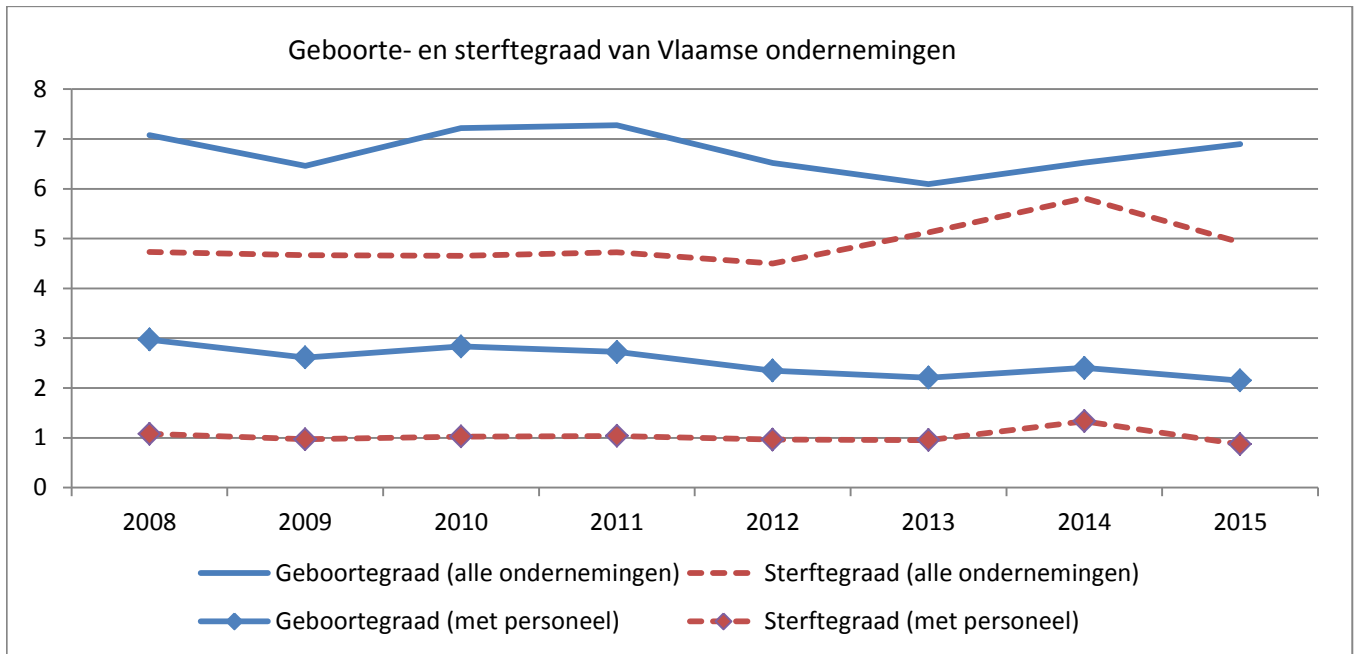

Bespreking

De overlevingsgraad op 5 jaar is in Vlaanderen globaal dalende. In 2015 komt de indicator op 72,8%. Een en ander houdt verband met de jaren van zwakke economische groei vanaf 2008.

Startende ondernemingen worden met tal van problemen geconfronteerd op het vlak van liquiditeit, bedrijfsvoering, betalingsachterstand of de lancering van producten. De jaren van zwakke conjunctuur wegen extra zwaar.

Doelstelling	5.2.3 In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.
Kernindicatoren	Geboorte- en sterftcijfer van ondernemingen (EIP : Employer firm birth rate : geboortecijfer van ondernemingen met werkgelegenheid volgens VKBO data en Employer firm death rate : sterftcijfer van ondernemingen met werkgelegenheid volgens VKBO data
Definitie	<p>De definitie achter de EIP-indicatoren is vastgelegd door Eurostat en de OESO. De Studiedienst van de Vlaamse Regering past deze definitie zo exact mogelijk toe op de VKBO-data om een regionaal cijfer te bekomen.</p> <p>Onderneming : aantal ondernemingen volgens de SVR-definitie, zijnde de som van de BTW-plichtige natuurlijke personen en de BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming. Enkel ondernemingen die actief zijn in de NACE2008-classes C tot en met K.</p> <p>Teller : aantal startende ondernemingen met personeel in het jaar T + aantal bestaande ondernemingen die in het jaar T voor de eerste keer personeel in dienst namen</p> <p>Noemer : Aantal ondernemingen aan het begin van het jaar T.</p> <p>Aandachtspunt : momenteel is enkel het eerste deel van de teller beschikbaar. Teneinde te voldoen als EIP-indicator moet dus nog het aantal ondernemingen toegevoegd worden die in de loop van het jaar T voor de eerste keer personeel in dienst namen. Deze indicator is dus nog onderschat en zal bijgestuurd worden wanneer de RSZ en VKBO-databanken aan elkaar gekoppeld kunnen worden.</p>
Streefwaarde	Een hogere geboortegraad en lagere sterftegraad
Dimensies	Per sector verkrijgbaar
Vergelijking ruimte	België, Gewesten en EU27-landen (via Eurostat, nog in experimentele fase)
Vergelijking tijd	Jaarlijks vanaf 2008
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. Beschikbaar na 3 maanden na het afsluiten van het jaar
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Volledige populatie van de kruispuntbank ondernemingen, gelimiteerd tot alle ondernemingen die onder de SVR-definitie vallen. Deze indicator is nog in ontwikkeling en wordt jaarlijks bijgestuurd.
Bron data	Kruispuntbank Ondernemingen, bewerking SVR en Corve
Meer informatie	http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/entrepreneurship/indicators

Bespreking

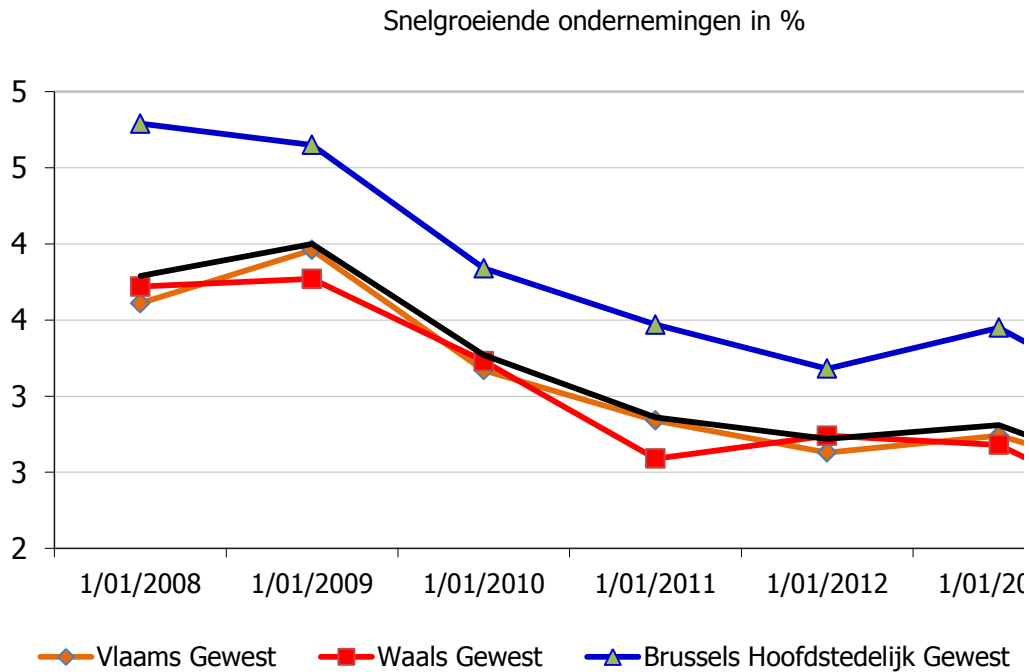
De geboortegraad van alle Vlaamse ondernemingen duidt op het aantal nieuw opgerichte ondernemingen in een jaar ten opzichte van het bestaande aantal bij het begin van het jaar. Analoog geeft de sterftegraad het aantal verdwenen ondernemingen weer door stopzetting of faillissement.

De geboortegraad (alle ondernemingen) bedraagt 6,9% in 2015. Dat is beter dan in 2012, 2013 en 2014. De sterftegraad (alle ondernemingen) is met 4,9% lager. De sterftegraad daalde ook ten opzichte van 2013 en 2014 en is nu weer onder de drempel van 5% zoals in de jaren vóór 2013. De netto-groeiratio van het totaal aantal ondernemingen komt op 2,0% in 2015. Dat is een herneming ten opzichte van de twee voorgaande jaren.

De geboorte- en sterftegraden voor ondernemingen met personeel liggen op een lager niveau.

Doelstelling	5.2.4 In 2020 is er meer doorgroei van bestaande ondernemingen.
Kernindicatoren	Snelgroeiende ondernemingen (EIP : High Growth Firm Rate)
Definitie	<p>De definitie achter de EIP-indicatoren is vastgelegd door Eurostat en de OESO. De Studiedienst van de Vlaamse Regering past deze definitie zo exact mogelijk toe op de VKBO-data om een regionaal cijfer te bekomen.</p> <p>Onderneming : aantal ondernemingen volgens de SVR-definitie, zijnde de som van de BTW-plichtige natuurlijke personen en de BTW-plichtige rechtspersonen in de aard van een handelsonderneming.</p> <p>Teller : Aantal ondernemingen die in de 3 voorafgaande jaren een cumulatieve groei van 20% op jaarbasis hebben gerealiseerd en die minstens 10 personen tewerk stelden bij de aanvang van die observatieperiode.</p> <p>Noemer : Aantal ondernemingen met minstens 10 personeelsleden in het jaar T-3</p> <p>De ratio geeft het aandeel van de ondernemingen weer die een groei in het aantal personeelsleden weet te realiseren tussen tijdstip T-3 en T van minstens 72,8% (dit is 1,20 tot de derde macht - of dus 20% cumulatieve groei) in die periode tegenover het aantal ondernemingen die minstens 10 personeelsleden tewerk stelde in T-3.</p>
Streefwaarde	Een hogere aandeel snelgroeiende ondernemingen
Dimensies	Per sector verkrijgbaar
Vergelijking ruimte	België, Gewesten en EU27-landen (via Eurostat, nog in experimentele fase)
Vergelijking tijd	Jaarlijks vanaf 1/1/2008
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. Beschikbaar na 9 maanden na het afsluiten van het jaar (RSZ)
Laatst gewijzigd	3/10/2016
Meetmethode	Volledige populatie van de kruispuntbank ondernemingen, gelimiteerd tot alle ondernemingen die onder de SVR-definitie vallen. Deze indicator is nog in ontwikkeling en wordt jaarlijks bijgestuurd.
Bron data	Kruispuntbank Ondernemingen, bewerking SVR en Corve
Meer informatie	http://ec.europa.eu/eurostat/web/structural-business-statistics/entrepreneurship/indicators

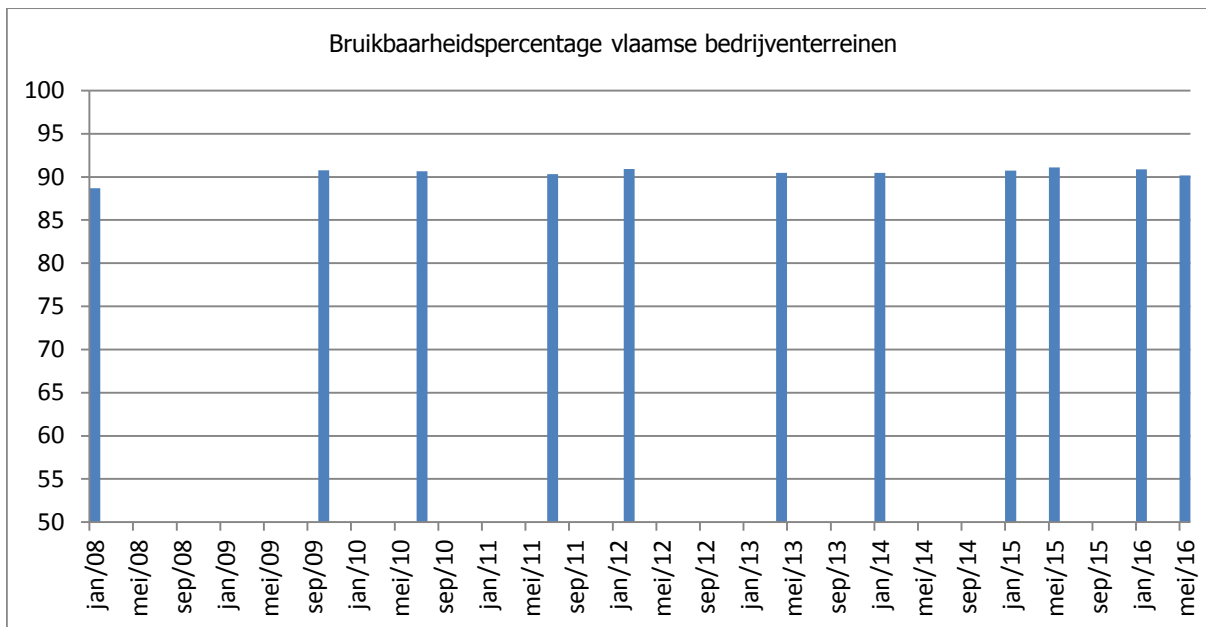

Bespreking

Op 1 januari 2014 waren er 2,4% snelgroeiende ondernemingen of gazellen onder de Vlaamse met 10 of meer werknemers. De laatste jaren gaat deze indicator in dalende lijn. Het Waalse lager cijfer; het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest scoort hoger. Gazellen zijn belangrijk omwille van hun voorbeeldfunctie voor beginnende bedrijven.

Onderzoek wijst uit dat hoge groei ondernemingen vooral gedijen in regio's met veel innovatie kan gestimuleerd worden door in te zetten op de kwaliteit van instituties, een hoogopgeleide aanwezigheid van een creatieve klasse en de aanwezige infrastructuur.

Doelstelling	5.3 In Vlaanderen zullen er belangrijke planningsinspanningen moeten gebeuren om de langetermijnvraag naar bedrijventerreinen te kunnen invullen. De ruimte die hiervoor nodig is, zal wetenschappelijk bepaald worden in het kader van het RSV-2020. Een economisch activeringsbeleid en de filosofie van de ijzeren voorraad dienen tegen 2020 het aantal effectief bruikbare bedrijventerreinen te verhogen tot minimaal 95% van het totale aantal bestemde bedrijventerreinen.
Kernindicatoren	Aandeel effectief bruikbare bedrijventerreinen op het aantal bestemde.
Definitie	Bruikbare bedrijventerreinen: gedeelten van het terrein waarop zich infrastructuur bevindt + bebouwde gedeelten (bezet, leegstand, in ontwikkeling) + onbebouwde gedeelten (actief aanbod, gronden in gebruik door bedrijf, reservegrond, in ontwikkeling). De tijdelijk niet-realiseerbare onbebouwde oppervlakte komt dus niet in aanmerking (percelen die omwille van afwijkend gebruik en/of structurele, procedurele of eigendomsredenen niet actief aangeboden worden).
Streefwaarde	Toename van het aandeel bruikbare bedrijventerreinen.
Dimensies	geen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	jan 2008 - mei 2016
Frequentie en stiptheid	De data worden meermaals per jaar geactualiseerd.
Laatst gewijzigd	4/10/2016
Meetmethode	Een bedrijventerrein dat bestemd is wordt in de inventaris opgenomen. Om de bezetting te monitoren worden alle bedrijventerreinen vanaf 5 hectare anderhalfjaarlijks bezocht ter plaatse (op termijn jaarlijks). De bedrijventerreinen kleiner dan 5 ha worden niet ter plaatse bezocht maar gecontroleerd aan de hand van andere databronnen. Daarbij is ook hulp van de Provinciale Ontwikkelingsmaatschappijen (POM's).
Bron data	Agentschap Ondernemen
Meer informatie	http://www.agentschapondernemen.be/artikel/hoe-wordt-de-kwaliteit-van-de-dataset-gegarandeerd

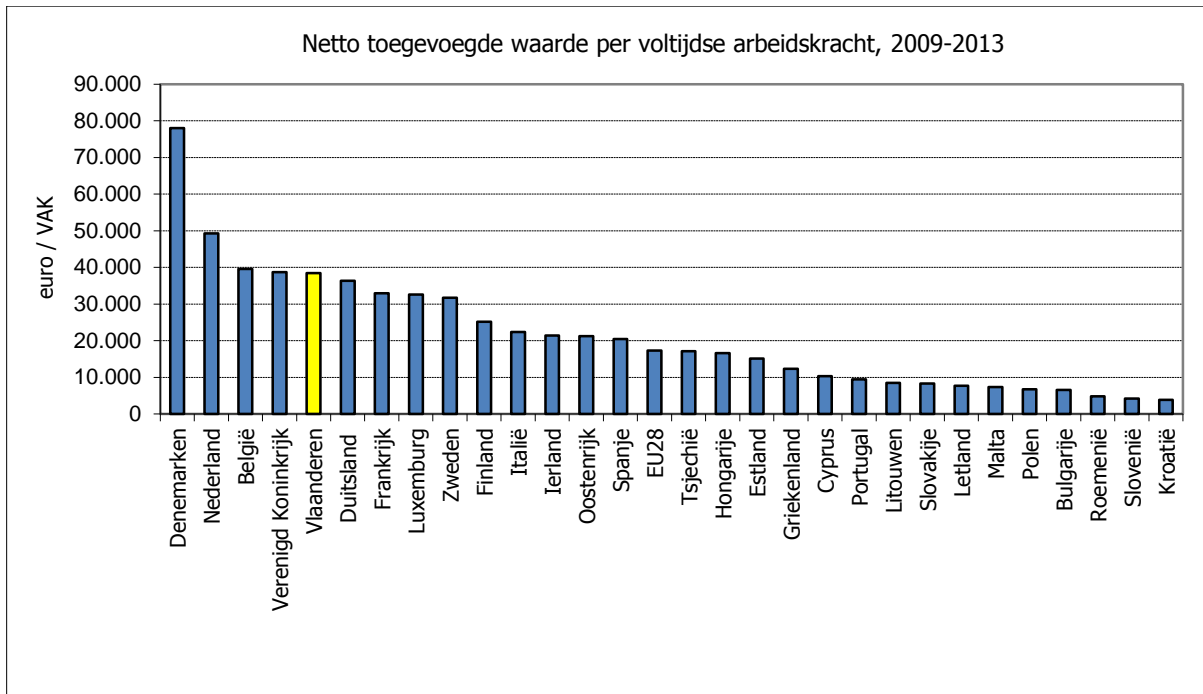

Bespreking

Het bruikbaarheidspercentage van de Vlaamse bedrijventerreinen neemt met de tijd geleidelijk toe tot in 2009, waarna het min of meer constant blijft. In mei 2016 komt het bruikbaarheidspercentage op 90,2%.

Het grootste deel van de bedrijventerreinen is bezet voor een economische of afwijkende functie (63,4% in mei 2016). Het beschikbaar aanbod (onbebouwd) maakte in mei 2016 3,6% uit. Het aandeel van deze laatste categorie neemt lichtjes toe met de tijd (2,5% in januari 2008).

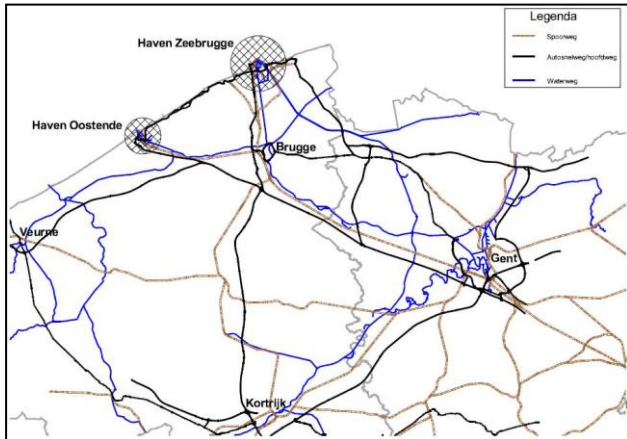
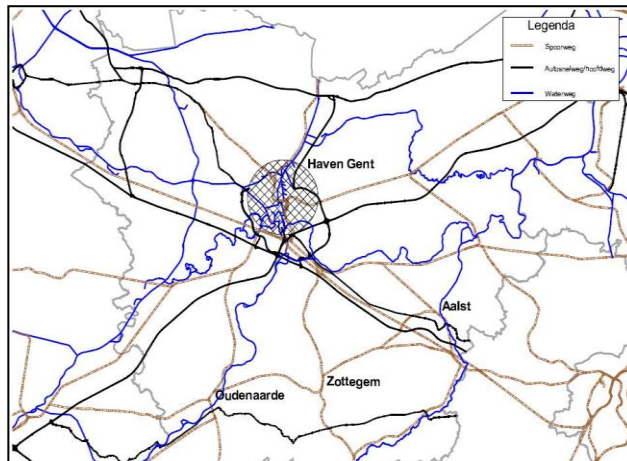
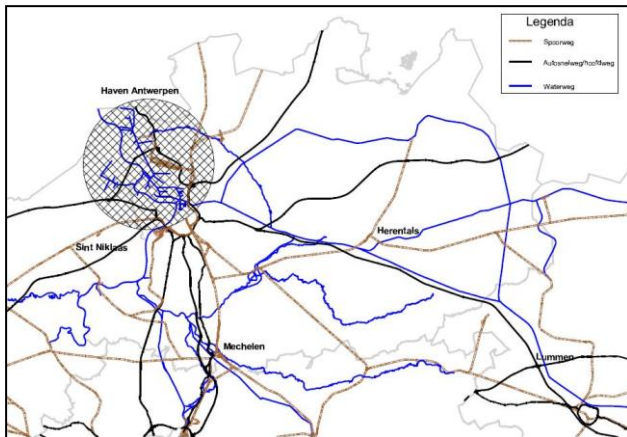
Doelstelling	5.4 In 2020 heeft Vlaanderen een performante landbouw die de vergelijking kan doorstaan met de Europese landbouweconomische topregio's. Tegen 2020 zal in Vlaanderen het landbouwareaal uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen juridisch verankerd zijn.
Kernindicatoren	Landbouw: netto toegevoegde waarde per volwaardige arbeidskracht
Definitie	Netto toegevoegde waarde per voltijdse arbeidskracht (VAK) (of FNVA/Annual Working Unit (AWU)) : Deze indicator is losgekoppeld van de bedrijfsgrootte door de netto toegevoegde waarde te bekijken per voltijdse arbeidskracht.
Streefwaarde	Behoren tot de Europese toplanden
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest, EU28
Vergelijking tijd	2009-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	2/09/2016
Meetmethode	De boekhoudkundige gegevens zijn herberekend voor Vlaanderen als regio en conform de ILB-methodologie.
Bron data	Europese Informatienet inzake landbouwboekhoudingen (ILB) (Farm Accountancy Data Network (FADN))
Meer informatie	Bergen D., Tacquenier B., EU-benchmarking en vergelijking van enkele bedrijfseconomische indicatoren voor de belangrijkste bedrijfstypes in Vlaanderen (2005-2009). Beleidsdomein Landbouw en Visserij, afdeling Monitoring en Studie, Brussel, 2012.

Bespreking

De intensieve productie van de Vlaamse landbouw leidt tot hoge opbrengsten per voltijdse arbeidskracht. De netto toegevoegde waarde per voltijdse arbeidskracht geeft een idee over het inkomen in de landbouwsector. Over de periode 2009-2013 behoort Vlaanderen met een gemiddelde waarde van 38.500 euro/VAK tot de kopgroep van de EU28, slechts voorafgaan door vier lidstaten: Denemarken, Nederland, België en het Verenigd Koninkrijk. Verder in de rij komen Duitsland, Frankrijk, Luxemburg en Zweden. Vooral lidstaten uit Zuid- en Oost-Europa blijven onder het Europese gemiddelde van 17.300 euro/VAK.

Doelstelling	6.1/6.2 De economische poorten zijn vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% verliesuren (op het totaal aantal gereden voertuiguren) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
Kernindicatoren	Bereikbaarheid van economische poorten via openbaar vervoer (spoor, havens, binnenvaart)
Definitie	Ontsluitingen per spoor/ per waterweg van de economische poorten naar het hinterland met indicatie van de capaciteit (cartografische weergave) en evolutie ladingen en lossingen via zeevaart, binnenvaart en spoor. Voor de volumes vracht via de weg is onvoldoende informatie beschikbaar op het niveau van de poorten.
Streefwaarde	Vlotte multimodale ontsluiting economische poorten met hinterland
Dimensies	Ladingen en lossingen zeevaart, binnenvaart en spoor.
Vergelijking ruimte	Economische poorten in Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2009-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks (x-1)
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	Jaarlijkse inventarisatie van de spoor- en waterweginfrastructuur van de hinterlandverbindingen vanuit de betreffende economische poorten. Momenteel omvat deze inventarisatie de zeehavens. Later kunnen extra economische poorten worden opgenomen.
Bron data	Jaaroverzicht Vlaamse Havens, Vlaamse Havencommissie, MORA
Meer informatie	http://vlaamsehavencommissie.be/vhc/thema/1133

Ladingen & lossingen (miljoen ton)

Haven Antwerpen

	Zeevaart	Binnenvaart	Spoor
2009	157,8	78,6	19,0
2010	178,2	85,9	16,1
2011	187,2	87,1	n.b.
2012	184,1	87,6	n.b.
2013	191,0	94,3	n.b.
2014	199,0	96,5	n.b.
2015	208,4	91,3	n.b.

Haven Gent

	Zeevaart	Binnenvaart	Spoor
2009	20,8	16,5	3,6
2010	27,3	20,7	4,0
2011	27,2	22,9	n.b.
2012	26,3	23,1	n.b.
2013	26,0	22,2	n.b.
2014	25,9	21,8	n.b.
2015	26,4	20,1	n.b.

Haven Zeebrugge

	Zeevaart	Binnenvaart	Spoor
2009	44,9	0,6	5,8
2010	49,6	0,6	3,6
2011	47,0	0,7	n.b.
2012	43,5	0,6	n.b.
2013	42,8	0,6	n.b.
2014	42,5	0,8	n.b.
2015	38,3	0,8	n.b.

Haven Oostende

	Zeevaart	Binnenvaart	Spoor
2009	5,4	0,2	0,0
2010	4,9	0,2	0,0
2011	3,8	0,3	n.b.
2012	3,2	0,3	n.b.
2013	1,8	0,3	n.b.
2014	1,4	0,3	n.b.
2015	1,3	0,2	n.b.

Bespreking

Bovenstaande kaarten geven weer hoe de 4 Vlaamse zeehavens worden ontsloten met het hinterland via snelwegen, spoorwegen en binnenwaterwegen.

De wijze van aan- en afvoer verschilt sterk van haven tot haven. Zo is binnenvaart erg belangrijk voor de haven van Gent, terwijl in Zeebrugge slechts een fractie van het transport via binnenwater gebeurt.

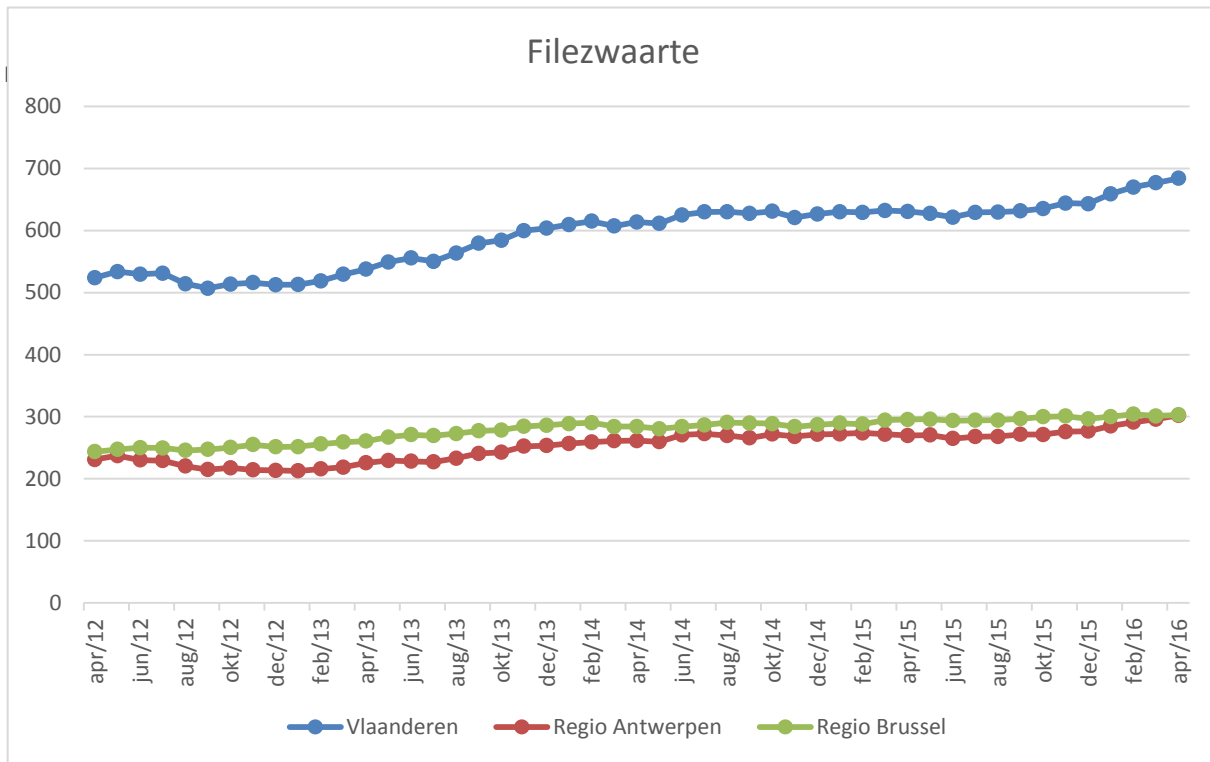
Alle havens en alle modi kenden een (tijdelijke) terugval in 2009 door de economische crisis. Het volume ladingen en lossingen nam het jaar nadien opnieuw toe. De laatste jaren kende enkel de Antwerpse haven een groei, terwijl de andere havens status quo blijven of en (gestage) terugval kennen.

Doelstelling	6.1/6.2 De economische poorten zijn <u>vlot bereikbaar</u> via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% verliesuren (op het totaal aantal gereden voertuiguren) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
Kernindicatoren	Reisbetrouwbaarheid en reistijdfactor voor het globale hoofdwegennet Vlaanderen
Definitie	Reisbetrouwbaarheid is een maat voor de variabiliteit van de reistijd. Een reistijd is voorspelbaar en wordt bijgevolg bestempeld als betrouwbaar indien deze minder dan 20% afwijkt van de gemiddelde reistijd. Reisbetrouwbaarheid gaat na hoe vaak dit het geval is. Reistijdfactor is een maat voor het verschil tussen de gemiddelde reistijd en de reistijd bij vlot verkeer.
Streefwaarde	Een reisbetrouwbaarheid die zo dicht mogelijk bij 100 aanleunt, en een reistijdfactor die zo dicht mogelijk bij 1 ligt.
Dimensies	Reisbetrouwbaarheid en reistijdfactor worden bepaald voor 3 tijdsvensters (ochtendspits, avondspits, daluren tussen ochtend- en avondspits) op werkdagen voor enerzijds niet-vrachtverkeer en voor anderzijds gelede vracht. Hier wordt de reisbetrouwbaarheid en reistijdfactor voor vrachtwagens op een schooldag voor wegsegmenten die relevant zijn voor de ontsluiting van zeehavens weergegeven.
Vergelijking ruimte	Vlaanderen (totale hoofdwegennet)
Vergelijking tijd	juli 2016 (voortschrijdend jaargemiddelde)
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	De basis voor deze berekeningen zijn de verkeerstellingen en verkeerssnelheden ingewonnen m.b.v. de vaste telposten (dubbele detectielussen) van het meetnet 'Meten in Vlaanderen'. Het hoofdwegennet wordt opgedeeld in trajecten waarvoor op iedere minuut trajectreistijden worden bepaald. Hieruit worden beide indicatoren afgeleid per traject en per tijdsvenster. Aggregatie naar cijfers voor het hoofdwegennet in zijn totaliteit gebeurt door middel van een gewogen middeling van de cijfers per traject waarbij de gewichten worden bepaald door de verkeerstellingen op de trajecten (m.a.w. drukkere trajecten wegen zwaarder door in het globale cijfer)
Bron data	MOW, Verkeerscentrum
Meer informatie	

		Haven	Reisbetrouwbaarheid			Reistijdfactor		
			7:00-9:00	11:30-13:30	16:00-18:00	7:00-9:00	11:30-13:30	16:00-18:00
A1/E19	Mechelen-Noord - Antwerpen Zuid (R1)	A	91,3	94,9	53,6	1,10	1,10	1,39
	Antwerpen-Noord (R1) - Brecht	A	99,8	98,7	97,7	1,01	1,05	1,04
	Brecht - grens Nederland	A	99,9	97,9	92,9	1,00	1,05	1,03
A10/E40	Erpe-Mere - Zwijnaarde (E17)	G	72,9	98,8	95,1	1,15	1,02	1,03
	Zwijnaarde (E17) - Aalter	G	97,8	98,5	98,0	1,02	1,02	1,02
	Aalter - Brugge (E403)	ZB	99,6	99,3	98,9	1,01	1,02	1,01
	Brugge (E403) - Jabbeke	ZB, O	100	100	100	1,03	1,04	1,03
	Jabbeke - Oostende	ZB,O	90,8	99,9	99,8	0,98	0,98	0,96
A11/E34	St-Anna-Linkeroever - Beveren (R2)	A, G, ZB	100	99,8	98,1	1,05	1,06	1,04
	Beveren (R2) - Zelzate-West	A, G, ZB	99,8	100	97,0	1,01	1,02	1,01
A12	Puurs - Schelle	A	60,9	97,3	79,8	1,19	1,04	1,08
	Antwerpen-Noord (R1) - Antwerpen-Haven (R2)	A	95,0	98,6	98,8	1,05	1,05	1,04
	Antwerpen-Haven (R2) - grens Nederland	A	100	99,2	97,8	1,01	1,05	1,04
A13/E313	Antwerpen-Oost (R1) - Ranst (E34)	A	98,9	98,1	72,0	0,99	1,01	1,05
	Ranst (E34) - Geel-West	A	96,8	97,6	92,9	1,08	1,09	1,15
A14/E17	Antwerpen-West (R1) - Waasmunster	A	97,3	98,8	91,9	1,02	1,04	1,07
	Waasmunster - Destelbergen (R4)	A, G	78,4	99,3	97,1	1,10	1,03	1,06
	Destelbergen (R4) - Gent-Centrum	G	80,4	99,3	91,8	1,11	1,02	1,04
	Zwijnaarde (E40) - Waregem	G	98,9	99,8	96,8	1,03	1,03	1,06
A17/E403	Roeselare-Izegem - Brugge (E40)	ZB	90,2	99,6	98,8	1,06	1,02	1,02
A18/E40	Jabbeke - Nieuwpoort	ZB, O	98,4	96,6	98,0	1,03	1,02	1,01
	Nieuwpoort - grens Frankrijk	ZB, O	99,6	97,8	98,9	1,01	1,02	1,01
A21/E34	Ranst (E313) - Turnhout-West	A	99,7	98,2	96,6	0,99	1,02	1,03
A112	Valaar (A12) - Antwerpen-Centrum (R1)	A	98,7	99,4	87,9	1,01	1,04	1,04
R1	St-Anna-Linkeroever (E34) - Antwerpen-West (E17)	A	66,1	93,7	22,5	1,11	1,06	5,91
	Antwerpen-West (E17) - Antwerpen-Centrum (A112)	A	80,9	61,2	44,5	2,10	1,77	4,49
	Antwerpen-Centrum (A112) - Antwerpen-Zuid (A12+E19)	A	93,7	86,2	55,3	1,12	1,12	7,21
	Antwerpen-Zuid (A12+E19) - Antwerpen-Oost (E313)	A	85,4	76,2	79,3	1,12	1,14	2,13
	Antwerpen-Oost (E313) - Antwerpen-Noord (A12+E19)	A	97,3	97,7	98,6	0,99	1,01	1,00
R2	Beveren - Antwerpen-Haven	A	97,4	95,8	78,8	0,96	0,99	0,99
R4	Gent-Zeehaven - Destelbergen (E17)	G	98,3	99,7	99,0	1,08	1,08	1,08
	Destelbergen (E17) - Merelbeke (E40)	G	98,8	100	75,0	0,98	0,97	0,99

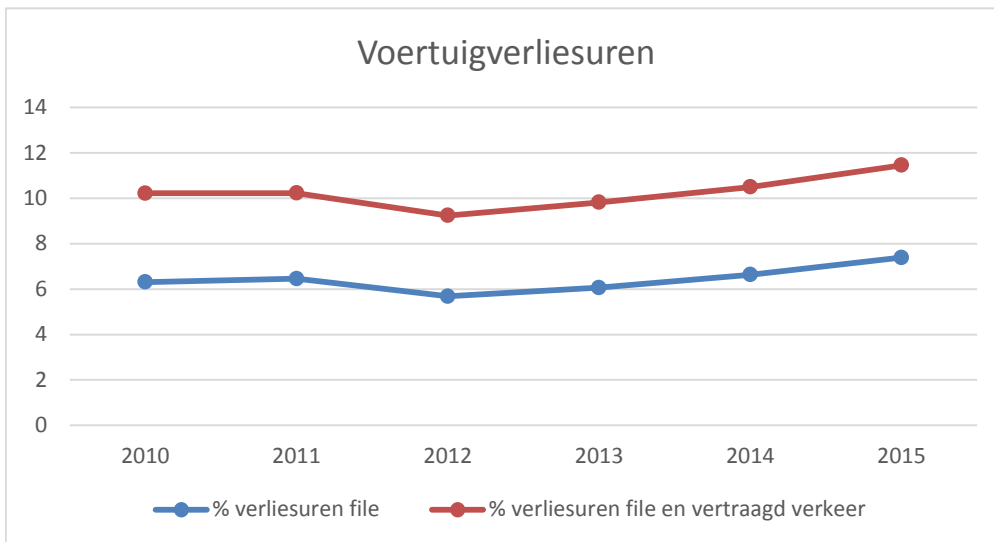
Doelstelling	6.1/6.2 De economische poorten zijn vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% verliezen (op het totaal aantal gereden voertuigen) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
Kernindicator	Filezwaarte op het snelwegennet
Definitie	Filezwaarte wordt gedefinieerd als het product tussen de filelengte en de fileduur en dit gesommeerd over alle tijdstippen.
Streefwaarde	Daling filezwaarte
Dimensies	dagdeel 0-24u, werkdagen, snelwegen en knopen, alle voertuigklassen
Vergelijking ruimte	Vlaanderen, regio Antwerpen en regio Brussel
Vergelijking tijd	2012-2016
Frequentie en stiptheid	maandelijks
Laatst gewijzigd	30/05/2016
Meetmethode	De basis voor deze berekening zijn de filemeldingen zoals deze in de controlezaal van het verkeerscentrum worden aangemaakt, gevalideerd en uitgestuurd als real time verkeersinformatie. Deze filemeldingen zijn gebaseerd op de metingen van de verkeersdetectoren op de weg (telcamera's, automatische incidentdetectiecamera's, dubbele inductieve lussen) en bijkomend meldingen die in de controlezaal binnenkomen via de politie, praatpalen, weggebruikers... De cijfers betreffen de filezwaarte op werkdagen (schooldagen + schoolvakanties). Iedere maandwaarde in de grafiek/tabel stelt hierbij het gemiddelde voor over de voorbije 12 maanden. Zo is bijvoorbeeld de waarde gerapporteerd voor april 2013 het gemiddelde over de periode mei 2012 tot en met april 2013. Hierdoor bevat iedere waarde de cijfers voor alle maanden en worden variaties ingevolge seizoensinvloeden of vakantieperiodes automatisch weggewerkt. Indien de waarde van het voortschrijdend gemiddelde stijgt in een bepaalde maand, bijvoorbeeld april 2013, dan wil dit zeggen dat de filezwaarte in april 2013 groter was dan in de overeenkomstige maand een jaar voordien, nl. april 2012. Nadeel van deze methode is echter dat een tijdelijk fenomeen, in een bepaalde maand, 12 maanden zichtbaar blijft in het voortschrijdend gemiddelde.
Bron data	MOW, Verkeerscentrum
Meer informatie	http://www.verkeerscentrum.be/verkeersinfo/verkeersindicatoren/overzicht http://indicatoren.verkeerscentrum.be/vc.indicators.web.gui/indicator/index

Bespreking

In 2013 was er een sterke algemene toename van de filezwaarte. De toename in Antwerpen is groter dan in Brussel. In 2014 was er een toename van de avondfiles maar een afname van de ochtendfiles. In 2015 was er een matige algemene toename van de filezwaarte. De voorbije jaren vonden er in de regio's Antwerpen en Brussel talrijke ingrijpende wegenwerken plaats die gepaard gingen met extra congestie. Hierdoor worden de evolutiecijfers verstoord. Tussen 2012 en 2015 is de filezwaarte in Vlaanderen toegenomen met 18 à 33%, afhankelijk van het dagdeel.

Doelstelling	6.1/6.2 De economische poorten zijn vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% <u>verliesuren</u> (op het totaal aantal gereden voertuigen) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
Kernindicator	Aandeel verliesuren op het snelwegennet (criterium snelheid < 90% van de snelheid in normale omstandigheden of criterium snelheid < 50% van de snelheid in normale omstandigheden)
Definitie	Verliesuren: verschil tussen de werkelijke op de weg gepresteerde trajecttijd en de tijd die in normale omstandigheden (bij normale kruissnelheid) hiervoor nodig was geweest. Als de gemiddelde snelheid van de verkeersstroom op een wegvak daalt onder 90%, dan wel onder 50% van de normale snelheid wordt dit als verliesuur gerekend. Als normale snelheid wordt de gemiddelde snelheid genomen bij lage bezettingsgraad (3-5%). Het verlies wordt vermenigvuldigd met het aantal voertuigen dat zich op het wegvak bevindt op het ogenblik van de vertraging (tot het moment dat de voertuigen het wegvak verlaten of tot het moment dat de snelheid terug stijgt tot boven de 90% of 50% grens).
Streefwaarde	minder dan 5% verliesuren op totaal aantal gereden voertuigen
Dimensies	verliesuren t.o.v. 50% normale snelheid: maatstaf voor tijdverlies in file; verliesuren t.o.v. 90% normale snelheid: maatstaf voor verliesuren in file én vertraagd verkeer
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2010-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	31/03/2016
Meetmethode	Gebaseerd op verkeerstellingen en verkeerssnelheden ingewonnen met behulp van de vaste telposten (dubbele detectielussen van het meetnet 'Meten in Vlaanderen'). Op deze resultaten worden algoritmen toegepast om het aantal verliesuren te berekenen. De cijfers betreffen de verliesuren op weekdays, alle voertuigtypes.
Bron data	MOW, Verkeerscentrum
Meer informatie	http://indicatoren.verkeerscentrum.be/vc.indicators.web.gui/indicator/index

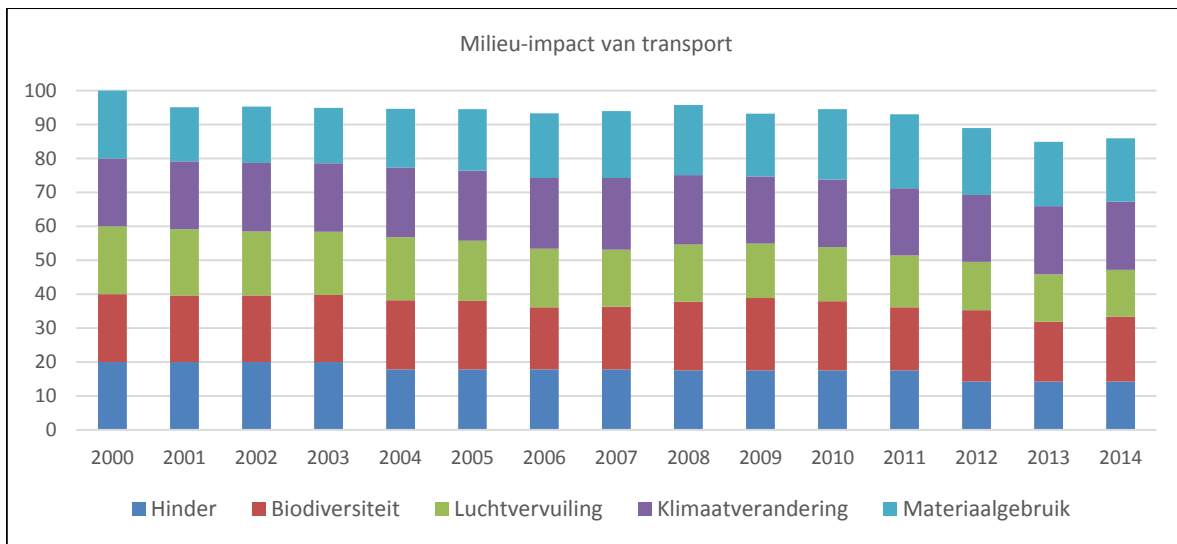

Bespreking

Het aandeel voertuigverliesuren in file in Vlaanderen schommelde de voorbije 5 jaar rond 6% (van de totaal aantal gepresteerde voertuiguren). In 2015 steeg het verder tot 7,4%. Er zijn wel grote regionale verschillen. In het invloedsgebied van Brussel loopt het aandeel verliesuren op tot meer dan 12% terwijl het in het invloedsgebied van Gent beperkt blijft tot 3,8%. Wanneer we de verliesuren in file én vertraagd verkeer bekijken, neemt het aandeel voor Vlaanderen toe tot 11,5% in 2015. In het invloedsgebied van Brussel loopt het zelfs op tot 19%.

In 2015 is het aandeel voertuigverliesuren op de snelwegen toegenomen ten

Doelstelling	6.1/6.2 De economische poorten zijn vlot bereikbaar via de verschillende transportmodi (weg, spoor, water of lucht) en via de verschillende transportdragers (zowel privaat als openbaar vervoer). Hiermee realiseren we minder dan 5% verliesuren (op het totaal aantal gereden voertuiguren) op de hoofdwegen en beperken de milieu-impact van het goederen- en personenvervoer.
Kernindicator	Milieu-impact van transport (MITRANS)
Definitie	Zie meetmethode
Streefwaarde	Milieu-impact van het goederen- en personenvervoer beperken
Dimensies	Hinder, biodiversiteit en habitat, impact van luchtvervuiling, klimaatverandering (broeikasgasemissies) en materiaalgebruik
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	De MITRANS-indicator is een geaggregeerde indicator die is opgebouwd uit 5 hoofdeffecten en 11 subindicatoren. De hoofdeffecten zijn: hinder, biodiversiteit en habitat, impact van luchtvervuiling, klimaatverandering en materiaalgebruik. De indicatoren zijn: licht-, geluid- en geurhinder, densiteit van infrastructuur, krediet voor natuurtechnische ontsnippering, ruimtebeslag van infrastructuur, hoeveelheid strooizout, indirecte en directe emissies, indirecte en directe broeikasgasemissies, aantal nieuw verkochte voertuigen en ingezamelde banden. De 5 hoofdeffecten hebben een gelijke weging gekregen, met name 20%. De subindicatoren zijn genormaliseerd ten opzichte van het basisjaar 2000. Als aggregatiemethode werd het rekenkundig gemiddelde gebruikt. De MITRANS-indicator is gelijk aan 100 voor het jaar 2000. Een waarde groter dan 100 betekent een verslechtering ten opzichte van het jaar 2000, een waarde kleiner dan 100 betekent een verbetering van de milieu-impact t.o.v. 2000.
Bron data	SLO, SVR, LNE, MIRA, TREMOVE, planbureau, Recytyre
Meer informatie	http://www.tmleuven.be/project/milieuimpact/home.htm

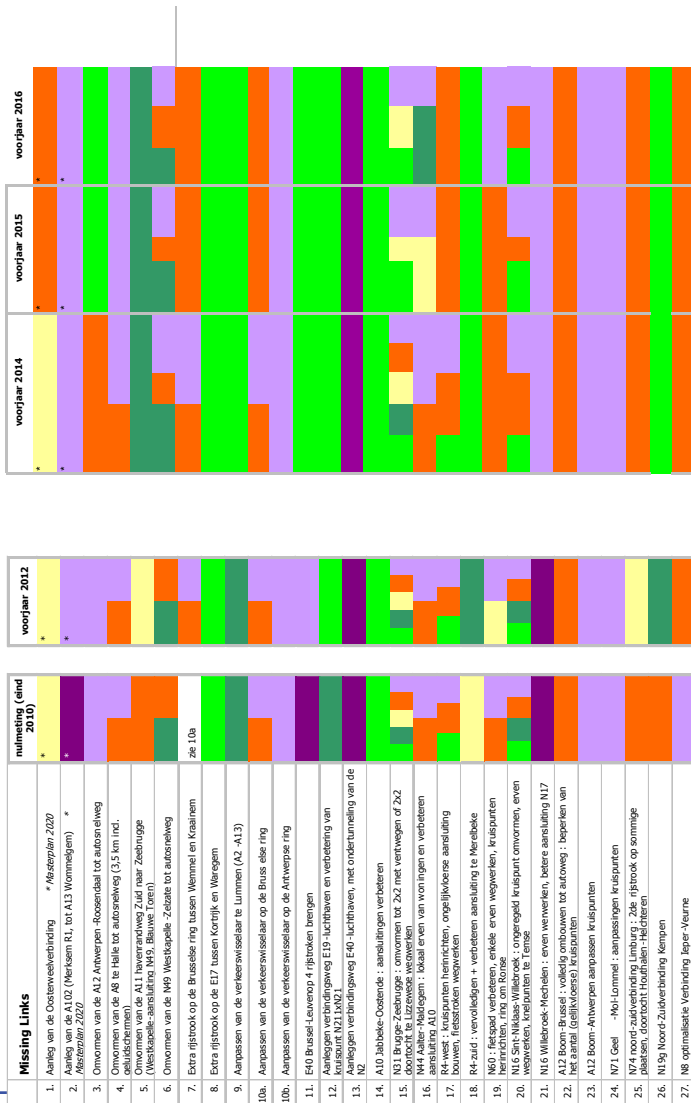
Bespreking

In het algemeen zien we voor de periode 2000-2014 een daling van de totale milieu-impact van transport en zijn infrastructuur. De sterkste daling doet zich voor tussen 2000-2001 en 2010-2013. De daling tussen 2008 en 2009 komt voornamelijk door de daling van de indicatoren voor materiaalgebruik en de daling van de luchtvervuiling en de broeikasgasemissies. Dit heeft uiteraard te maken met de financieel-economische crisis.

De MITRANS-indicator bedraagt in 2014 86 en is dus met 14% gedaald ten opzichte van 2000.

Doelstelling	6.3 Hiertoe worden de missing links in het transportnetwerk (op de weg, water en het spoor) van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen weggewerkt.
Kernindicator	Aantal weggewerkte missing links uit RSV, missing links in het waterwegennet, missing links bij de traminfrastructuur
Definitie	Het Ruimtelijk Structuurplan bevat een opsomming van geplande werken voor wegen, waterwegen en spoorwegen. Een missing link kan uit verschillende deelprojecten bestaan die zich in een andere uitvoeringsfase bevinden. Het Infrastructuurmasterplan Horizon 2020 van de Vlaamse waterwegbeheerders vormt het uitgangspunt om missing links, bottlenecks en tekortkomingen in het waterwegennet weg te werken.
Streefwaarde	De missing links worden weggewerkt. In de beleidsnota van MOW 2009-2014 wordt prioriteit gegeven aan 6 missing links die via PPS gebeuren. Dit zijn de projecten met nummers 5, 12, 18, 19, 25 en 26. In de huidige legislatuur wordt er verder gewerkt aan de reeds opgestarte missing links. Daarnaast wordt er ook gewerkt aan de projecten die als prioritair genoemd worden in het Regeerakkoord 2014-2019. Concreet gaat het om de projecten 2, 6, 10a, 17, 19, 22, 27.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Stand van zaken eind 2010 (nulmeting), voorjaar 2012, voorjaar 2014, voorjaar 2015, voorjaar 2016
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	24/08/2016
Meetmethode	projectopvolging
Bron data	MOW, Agentschap Wegen en Verkeer, Waterwegen en Zeekanaal NV, NV De Scheepvaart
Meer informatie	http://wegenenverkeer.be/stand-van-zaken http://www.bestuurszaken.be/sites/bz.vlaanderen.be/files/overeenkomsten/_beheersovereenkomst_AWV_2011_2015.pdf

Legende
 Start op te starten
 Ongeveer
 Aankomst
 Aanbesteding
 Uitvoering
 Voltooid

Bespreking

In de Beleidsnota MOW 2009-2014 wordt prioriteit gegeven aan 6 missing links die via PPS gebeuren. Dit zijn de projecten 5, 12, 18, 19, 25 en 26. Hiervan zijn 3 projecten voltooid: de noordelijke wegontsluiting van de luchthaven van Zaventem, de Noord-Zuid verbinding Kempen (N19) en het vervollijken van de zuidelijke tak van de R4 te Gent. De overige projecten zijn in de fase van de uitvoering of in ontwerp. In de huidige legislatuur wordt er verder gewerkt aan de reeds opgestarte missing links. Daarnaast wordt er ook gewerkt aan de projecten die als prioritair genoemd worden in het Regeerakkoord 2014-2019. Concreet gaat het om de projecten 2, 6, 10a, 17, 19, 22, 27. De meeste daarvan zitten in de ontwerpfase.

In 2015 werden verdere stappen gezet met betrekking tot de vertraaming van het openbaar vervoer. In het kader van het project Brabantnet, dat de aanleg van drie nieuwe, hoogwaardige openbaar vervoerslijnen in Vlaams-Brabant en de Brusselse rand omvat, werd gestart met de gemeentelijk ruimtelijk uitvoeringsplannen (GRUP) voor deze 3 lijnen.

In Antwerpen werd gewerkt aan de tramprojecten BRABO 2 en Livaan. De werken aan BRABO 2 zijn in maart 2016 gestart. De 'Reuzen pijp', de slapende metrokoer onder de Turfhuusbaan, is in april 2015 in gebruik genomen. Gelet op de technische problemen met betrekking tot de tramdoortocht over de Wilheminabrug in Maastricht, is er tot op heden geen duidelijkheid over de realisering van het traject van de sneltramlijn 1 Hasselt-Maastricht tot aan het station Maastricht. De Nederlandse Raad van State heeft het bestemmingsplan op 10 februari 2016 vernietigd. Inreake sneltramlijn 2 Hasselt-Genk wordt in overleg met de betrokken lokale besturen een startmoda uitgevoerd. Aangaande sneltramlijn 3 Hasselt-Noord-Limburg wordt een voorligingsnota aan de Vlaamse Regering voorbereid.

In Gent zijn de werkzaamheden aan de tramverbinding Zwijnaarde Dorp in uitvoering en werd de tramverbinding naar 'UZ Gent in maart 2016 in gebruik genomen. Ook 'The Loop' kleine lus (fase 1) is sinds augustus 2015 in gebruik genomen. Voorbereiding van de vertraaming van de lijnen 3 en 7 zijn lopende.

De studie inzake de vertraaming aan de beide uiteinden van de kusttram is lopende: in het westen van Koksijde naar Veurne, in het oosten een vertijging van Krokke naar Westkapelle en een afkapping van Zeebrugge naar Brugge.

Inzake de spooververbinding Brugge-Zeebrugge worden middelen een maatschappelijke kosten-batenanalyse (MKBA) verschillende opties op hun technische haalbaarheid afgewogen.

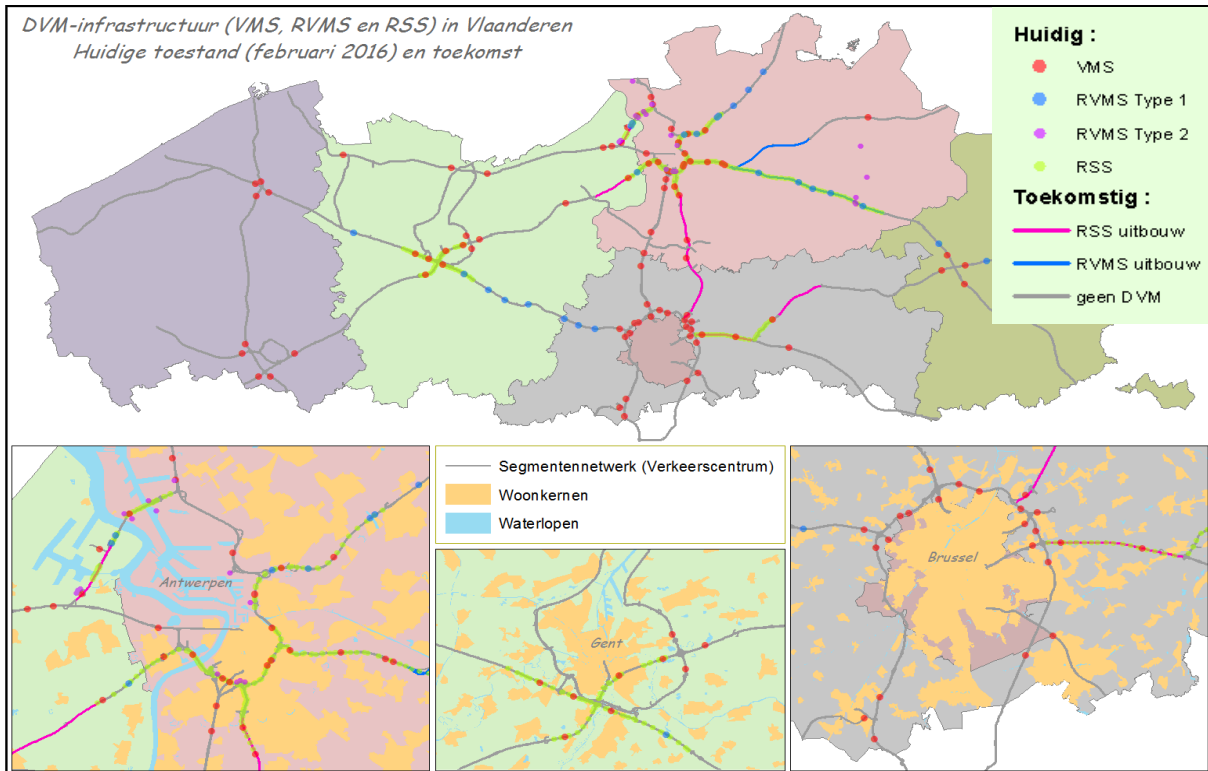
zie pdf bestand in VRIND folder mobiliteit.

Bespreking

Het Masterplan voor de binnenvaart op de Vlaamse waterwegen - Horizon 2020 van de Vlaamse waterwegbeheerders vormt het uitgangspunt om missing links, bottlenecks en tekortkomingen in het waterwegennet weg te werken. In 2015 kenden verschillende studies en deelprojecten in het kader van het globale Seine-Scheldeproject een belangrijke vooruitgang. Zo is er verder gewerkt aan het verruimen van het Afleidingskanaal van de Leie en de doortocht van de Leie te Wervik. De ontwerpstudie voor de bouw van een nieuwe sluis van Sint-Baafs-Vijve en de studies voor de modernisering van het kanaal Roeselare-Leie en het kanaal Bossuit-Kortrijk werden verdergezet. Het kanaalvak Wintam-Willebroek werd verder afgewerkt. Voorbereidingen werden getroffen voor de opwaardering van het Kanaal naar Charleroi, voor de ontsluiting van de Haven van Zeebrugge, voor nieuwe sluizen op de Boven-Schelde, voor de opwaardering van de Dender afwaarts van Aalst en voor de bevaarbaarheid van de Boven-Zeeschelde. Ook de verruiming van het Albertkanaal tussen Wijnegem en Antwerpen kreeg verder vorm. Van de 14 km te herbouwen oevers is momenteel 4,5 km herbouwd en 0,8 km in uitvoering. De Vlaamse Regering heeft het project van de verhoging van de bruggen over het Albertkanaal erkend als PPS-project. Met reguliere kredieten werden de brugprojecten Massenhoven, Deurne-Bal en Genk opgestart. Met het oog op de opwaardering van het kanaal Bocholt-Herentals werd een bijkomende studie uitgevoerd in het kader van het project-MER.

Doelstelling	6.4 De vervoersstromen worden in 2020 dynamisch beheerd teneinde de beschikbare infrastructuur optimaal te gebruiken.
Kernindicator	Aandeel van de autosnelwegen dat uitgerust is met een dynamisch verkeersmanagementsysteem (DVM)
Definitie	Evolutie in de uitrusting van snelwegen met een verkeersmanagementsysteem (volwaardige uitrusting conform DVM-plan Vlaanderen). De ligging van deze systemen wordt aangeduid op een kaart.
Streefwaarde	Optimalisatie capaciteit bestaande wegeninfrastructuur a.d.h.v. uitbreiding DVM-systemen. Dit moet meer voertuigen een vlotte rit garanderen zonder investeringen in extra rijvakken en infrastructuur.
Dimensies	Verschillende types variabele signalisatie (RVMS, VMS, RSS). De ligging van deze systemen wordt aangeduid op een kaart.
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	8/12/2010 - 1/2/2016
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/02/2016
Meetmethode	Inventarisatie
Bron data	MOW, Verkeerscentrum
Meer informatie	http://wegenverkeer.be/dynamisch-verkeersmanagement

Overzicht DVM-systemen	8/12/2010	1/02/2016	Objectief 2020	Realisatiegraad
VMS / Dynamisch infobord boven weg	48	87	87	100%
RVMS / Dynamisch infobord naast weg	7	45	54	83%
RSS / Dynamische rijstrooksignalisatieportalen	149	331	485	68%

Bespreking

Met behulp van technische hulpmiddelen in de vorm van dynamische verkeersmanagementsystemen tracht men de capaciteit van het bestaande wegennet te verhogen (optimaliseren). De dynamische signalisatie is niet gelijk verspreid over de Vlaamse snelwegen, zoals bijhorend kaartje duidelijk maakt. Het wordt vooral ingezet op die plaatsen waar ze het meeste nut hebben. Op iets meer dan vier jaar tijd kende het aantal DVM-systemen op Vlaamse wegen bijna een verdubbeling. De objectieven voor 2020 lijken haalbaar, met nu al een realisatiegraad van 68% tot 100%.

Doelstelling	6.5 Om de logistieke activiteiten maximaal te valoriseren, trekken we logistieke spelers aan die ten volle toegevoegde waarde en werkgelegenheid creëren.
Kernindicator	4 kernindicatoren: evolutie aandeel logistieke sector in werkgelegenheid (1) en bruto toegevoegde waarde (2); werkgelegenheid per tonkilometer (3) en toegevoegde waarde per tonkilometer (4)
Definitie	Afbakening logistieke sector gebaseerd op working paper 125 van de NBB. (zie link bij 'meer informatie'). De verhouding van de toegevoegde waarde en de werkgelegenheid die de logistieke sector creëert ten opzichte van het aantal tonkilometer via vrachtovervoer is een soort verhouding tussen de lasten en de lasten van de logistieke activiteiten.
Streefwaarde	Meer werkgelegenheid en toegevoegde waarde per tonkilometer
Dimensies	Tonkilometer enkel voor spoor, vrachtwagen en binnenvaart. Dus exclusief luchtvaart, pijpleidingen, ...
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2014
Frequentie en stiptheid	jaarlijks (x-2)
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	Zie "meer informatie". Het gaat om directe toegevoegde waarde en directe werkgelegenheidscreatie. Indirecte effecten (door toeleverende bedrijfstakken) worden hier niet in rekening gebracht.
Bron data	INR, RSZ, NBB; NMBS, PBV, FOD MV, ADSEI
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5377.htm http://www.nbb.be/doc/ts/publications/wp/wp125En.pdf

Bruto toegevoegde waarde logistiek/vrachtervoer, Vlaams Gewest , tegen basisprijzen in miljoen euro								
NACE	Omschrijving	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013
60	Vervoer te land; vervoer via pijpleidingen (partim)	2.476,1	2.534,7	2.389,2	2.421,9	2.441,5	2.435,8	2.401,5
61	Vervoer over water	92,3	915,9	342,0	613,1	321,0	335,6	324,3
62	Luchtvaart	28,8	41,4	34,9	31,6	27,1	27,9	28,4
63	Vervoerondersteunende activiteiten; reisbureau's (partim)	3.175,0	5.173,9	5.521,5	5.361,3	5.737,8	5.766,9	5.466,2
64	Post en telecommunicatie (partim)	795,8	906,9	783,9	771,0	763,8	758,4	793,2
	Totaal Logistiek / vrachtransport	6.568,0	9.572,8	9.071,6	9.198,8	9.291,2	9.324,5	9.013,6
	Aandeel Logistiek / vrachtransport	4,5%	5,2%	5,0%	4,9%	4,7%	4,6%	4,4%
	Toegevoegde waarde logistieke sector per miljard tkm.*	166,2	195,0	207,0	194,6	205,9	205,2	163,9

Bespreking

Het aandeel van de logistiek in de bruto toegevoegde waarde bedroeg in 2013 4,4%. Dat is iets minder dan het jaar voordien, en bijna een procentpunt minder dan het recordjaar 2008. De logistieke sector werd hard getroffen door de economische crisis, waardoor haar aandeel in de bruto toegevoegde waarde terugliep. Het aandeel van de logistieke sector in de werkgelegenheid ligt iets lager en haalt 4,2%. Ook hier noteren we een daling sinds 2009, zonder heropleving in de daaropvolgende jaren.

Als de toegevoegde waarde en werkgelegenheid worden afgezet op het aantal tonkilometer door vrachtervoer zien we een meer wisselende evolutie over de jaren heen. De toegevoegde waarde per miljard tonkilometer veerde de laatste jaren een beetje op. De werkgelegenheid per miljard tonkilometer kende een licht dalende trend. Het meest recente cijfer van 2013 is niet te vergelijken met de voorgaande jaren, wegens een grote methodologische wijziging in het meten van het aantal tonkilometer bij vrachtwagens.

Totale werkgelegenheid (in personen) in logistiek, vrachtervoer, Vlaams Gewest									
NACE	Omschrijving	2003	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
60	Vervoer te land; vervoer via pijpleidingen (partim)	46.165	42.578	41.278	40.859	39.878	39.119	37.803	38.294
61	Vervoer over water	3.117	3.411	3.272	3.319	3.176	2.861	2.929	3.124
62	Luchtvaart	353	372	381	374	388	395	396	395
63	Vervoerondersteunende activiteiten; reisbureau's (partim)	42.181	51.247	56.483	55.215	55.492	55.022	52.709	51.534
64	Post en telecommunicatie (partim)	25.899	25.442	23.860	22.638	20.658	19.897	19.761	18.769
	Totaal Logistiek / vrachtransport	117.715	123.050	125.274	122.404	119.592	117.294	113.597	112.117
	Aandeel Logistiek / vrachtransport	4,9%	4,8%	4,9%	4,7%	4,6%	4,4%	4,3%	4,2%
	Werkgelegenheid logistieke sector per miljard tkm.*	2.979,6	2.506,5	2.858,6	2.590,0	2.650,4	2.580,9	2.066,2	-

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.1.1 Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
Kernindicator	Aandeel lokale energieproductie in de totale Vlaamse energievraag
Definitie	Het gaat om lokale of decentrale energie-opwekking op de site van de klant zelf of geïntegreerd in het lokale distributienetwerk. Dit ondermeer door de installatie van WKK's, PV-panelen, windturbines, zonneboilers, warmtepompen, etc...
Streefwaarde	Een hoger aandeel lokale energieproductie.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2008-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	De indicator wordt afgeleid uit de jaarlijkse inventaris duurzame energie (lokale energieproductie) en de jaarlijkse Vlaamse energiebalans (finale energievraag).
Bron data	VITO
Meer informatie	http://www.emis.vito.be/rapport-energiebalans-vlaanderen http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/sectoren/energiesector/energiegebruik-in-vlaanderen/afhankelijkheid-van-import-en-aandeel-decentralelokale-energieproductie/

Aandeel lokale energieproductie in de totale Vlaamse energievraag

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lokale energieproductie (PJ)	525	513	566	513	530	552	503
waarvan elektriciteitsproductie door WKK, zelfproducenten, autonome producenten (dus exclusief grote elektriciteitscentrales)	39	44	50	48	52	48	43
waarvan elektriciteitsproductie door wind, water en zon (niet-stuurbare productie)	1	2	3	5	9	10	11
waarvan totale warmteproductie	485	466	513	459	469	494	449
waarvan warmteproductie door WKK-installaties (exclusief de grote electriciteitscentrales en turbojets Ebel en SPE)	45	51	58	59	64	54	63
waarvan warmteproductie door installaties die enkel warmte produceren	440	416	455	400	405	439	385
Totale Vlaamse energievraag (PJ) (totaal bruto binnenlands energieverbruik)	1.605	1.533	1.654	1.570	1.523	1.550	1.449
Aandeel lokale energieproductie in de totale Vlaamse energievraag (%)	32,7	33,4	34,2	32,7	34,8	35,6	34,7

Bespreking

In Vlaanderen is er een toenemende trend naar energieproductie dichtbij of door de eindgebruiker zelf. Installatie van ondermeer WKK's, zonnepanelen, windturbines, zonneboilers en warmtepompen brengt zo het aandeel lokale (decentrale) energieproductie (electriciteit en warmte) in de totale Vlaamse energievraag op 34,7% in 2014.

Dit aandeel omvat ook de warmte geproduceerd in verwarmingsketels bij eindgebruikers vertrekkende van ondermeer stookolie, aardgas en biomassa. De lagere verwarmingsbehoefte door het warmere jaar 2014 draagt dan ook bij aan de afname van het aandeel lokale productie.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.1.2 Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
Kernindicator	Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import
Definitie	Voor de importafhankelijkheid wordt de netto invoer afgezet tegenover het primair energieverbruik. Dit primair energieverbruik is de hoeveelheid energie die een geografische entiteit nodig heeft om gedurende de bestudeerde periode aan de vraag naar energie te kunnen voldoen en is de som van de primaire energieproductie en de netto invoer van energie.
Streefwaarde	Een lagere afhankelijkheid van ingevoerde energie.
Dimensies	Kolen, petroleumproducten, gas, elektriciteit, splijtstoffen en biomassa.
Vergelijking ruimte	Import energiebronnen: Vlaams Gewest; Import elektriciteit: België
Vergelijking tijd	2005-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Berekening op basis van de Vlaamse energiebalans.
Bron data	Import energiebronnen: Energiebalans Vito, VMM-MIRA; Import elektriciteit: FOD Economie, Algemene Directie Energie; Interconnectiecapaciteit: ELIA.
Meer informatie	http://www.emis.vito.be/rapport-energiebalans-vlaanderen http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/sectoren/energiesector/energiegebruik-in-vlaanderen/afhankelijkheid-van-import-en-aandeel-decentralelokale-energieproductie/

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import

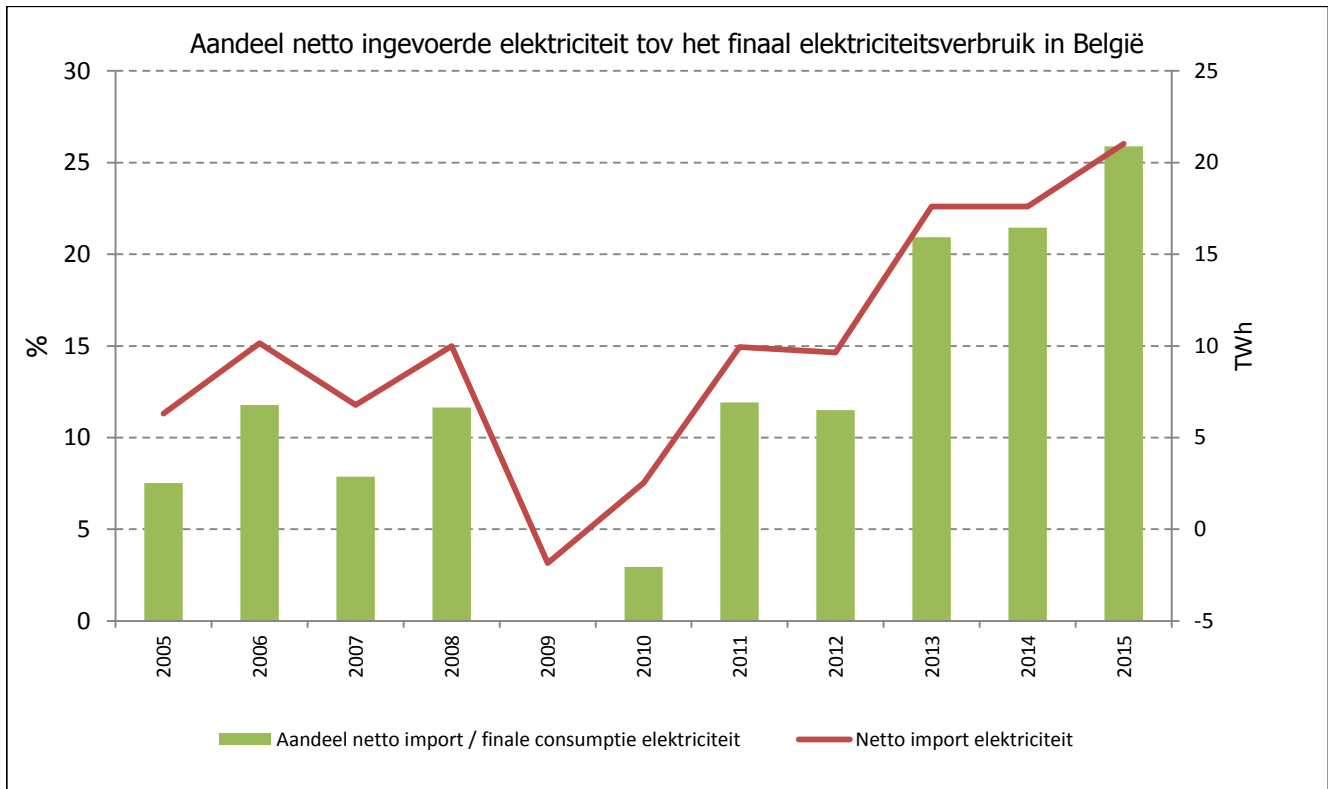
	Netto invoer van						Totaal netto invoer (PJ)	Primair verbruik (PJ)	Aandeel invoer (%)
	Kolen (PJ)	Petroleum-producten (PJ)	Gas (PJ)	Elektriciteit (PJ)	Splijtstoffen (PJ)	Biomassa (PJ)			
2005	173,9	1.046,5	412,6	21,3	239,4	9,0	1.902,8	2.014,6	94,4
2006	163,9	1.069,6	414,0	31,6	235,8	10,7	1.925,6	2.039,3	94,4
2007	152,0	1.103,8	420,6	23,9	246,3	12,2	1.958,9	2.075,3	94,4
2008	138,8	1.092,6	433,4	32,7	222,2	14,1	1.933,7	2.060,7	93,8
2009	122,9	924,9	441,9	8,0	228,6	17,2	1.743,3	1.873,3	93,1
2010	130,9	981,2	487,5	17,8	234,6	19,1	1.871,1	2.018,8	92,7
2011	122,1	937,1	414,5	20,9	243,8	18,2	1.756,6	1.900,6	92,4
2012	122,5	873,9	421,1	36,1	195,3	22,2	1.671,1	1.822,6	91,7
2013	127,9	877,4	413,5	39,1	221,3	21,7	1.701,0	1.861,3	91,4
2014	117,2	854,8	363,8	67,2	150,3	19,4	1.572,8	1.719,5	91,5

Bespreking

Vlaanderen heeft geen gekende reserves van uranium, aardolie of aardgas en door de goedkopere prijzen op de wereldmarkt werd de ontginning van steenkool stopgezet. Daarom wordt het gros van de benodigde primaire energiebronnen ingevoerd: 91,5% in 2014. Dit cijfer vertoont de jongste jaren wel een dalende trend.

Voor uranium zijn geen specifieke importcijfers voor Vlaanderen beschikbaar, maar wereldwijd zijn Kazachstan, Canada en Australië de grootste leveranciers. Voor aardgas en petroleumproducten rekent Vlaanderen vooral op aanvoer uit andere Europese landen (Nederland en Noorwegen voor aardgas, Rusland en Noorwegen voor aardolie), aangevuld met leveringen uit het Midden-Oosten.

Niettegenstaande technisch winbare reserves voor steenkool in het Kempens bekken, voert Vlaanderen alle steenkool in, vooral uit Zuid-Afrika, de Verenigde Staten, Australië en Rusland.

Interconnectiecapaciteit van België met de buurlanden (Net transfer capacity, MW)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Frankrijk -> België	1.700	1.600	1.700	1.700	1.850	1.850	1.850	1.850	1.850	1.850
België -> Frankrijk	600	600	600	800	800	800	800	800	800	600
Nederland -> België	0	0	1.219	830	946	946	946	946	946	950
België -> Nederland	0	0	1.219	830	946	946	1.128	946	946	950

Bespreking

Het aandeel netto ingevoerde elektriciteit in België schommelt van jaar tot jaar maar kent over het algemeen toch een stijgende tendens doorheen de tijd. In 2015 komt 26% van de in België verbruikte elektriciteit uit het buitenland. Uiteraard ook een gevolg van de problemen met de kerncentrales.

De toegenomen afhankelijkheid van ingevoerde elektriciteit houdt vanuit het perspectief van de energiebevoorradingzekerheid mogelijks een verhoogd risico in. Vanuit het perspectief van een transitie naar een koolstofarm geïnterconnecteerd Europees elektriciteitssysteem (supergrid) kan het op een positieve evolutie wijzen.

Of de importafhankelijkheid de bevoorradingzekerheid bedreigt, zal afhangen van de ontwikkeling van het regelgevende kader, de internationale afspraken, de geldende contracten, etc. .

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.1.3 Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
Kernindicator	Concentratiegraad in de elektriciteits- en aardgasmarkt
Definitie	De Herfindahl-Hirschman Index (HHI) is een vaak gebruikte maatstaf voor de concentratiegraad in een sector. De berekening is gebaseerd op de verdeling van de markt onder verschillende aanbieders. De uitkomst van de berekening ligt steeds tussen 0 (volledige mededinging) en 10.000 (monopolie). In het algemeen is een HHI onder de 2.000 aangewezen, terwijl een HHI boven de 2.500 op zware risico's voor de marktwerking wijst.
Streefwaarde	Elektriciteits- en gaslevering en elektriciteitsproductie verdelen over meerdere spelers. Voor de HHI een evolutie richting de streefwaarde van 2.000.
Dimensies	Elektriciteitslevering, aardgaslevering en elektriciteitsproductie
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2004-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Berekening door VREG
Bron data	VREG
Meer informatie	http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-03.pdf

Elektriciteitslevering: marktaandelen geleverde elektriciteit aan afnemers op distributienet

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Engie	75,8	69,8	68,6	70,6	70,1	68,9	66,4	62,1	55,9	50,3	49,6	49,0
EDF-Luminus	16,5	19,3	19,0	15,2	13,9	15,2	17,2	19,8	20,5	20,5	19,8	19,1
Eni	3,9	5,4	5,9	5,5	5,4	5,7	6,9	7,2	9,2	8,9	8,9	6,8
E.ON	0,7	1,1	1,9	2,3	2,9	3,1	3,7	4,7	4,3	3,9	4,6	4,7
Essent	1,3	2,0	2,3	2,2	2,2	1,8	1,7	2,0	3,3	4,8	4,3	4,2
Lampiris						0,1	0,5	0,9	2,3	3,6	3,1	3,5
Eneco	0,0	0,0	0,5	1,5	2,5	2,7	1,9	1,5	1,8	2,7	2,3	2,1
Overige	1,8	2,4	1,7	2,7	3,0	2,6	1,8	1,8	2,7	5,2	7,4	10,6

Gaslevering: marktaandelen geleverd aardgas aan afnemers op het distributienet

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Engie	77,8	73,3	69,4	66,3	65,6	62,8	60,9	56,8	49,9	39,4	37,2	36,9
Eni	7,9	11,3	12,9	14,7	13,7	12,7	13,2	15,3	15,4	17,8	17,6	14,6
EDF-Luminus	13,0	12,3	14,8	13,9	14,5	16,0	16,2	16,7	16,7	16,7	15,1	14,3
Essent						1,3	1,2	1,8	4,6	6,7	5,7	6,1
Lampiris						0,4	1,3	2,9	5,0	7,2	6,4	6,0
Eneco						1,9	1,1	1,5	2,6	4,5	3,7	3,2
Wingas						1,9	1,8	1,7	2,3	2,1	3,4	2,5
Overige	1,4	3,2	2,8	5,1	6,2	3,1	4,4	3,3	3,6	5,6	10,9	16,4

Elektriciteitsproductie: aandelen

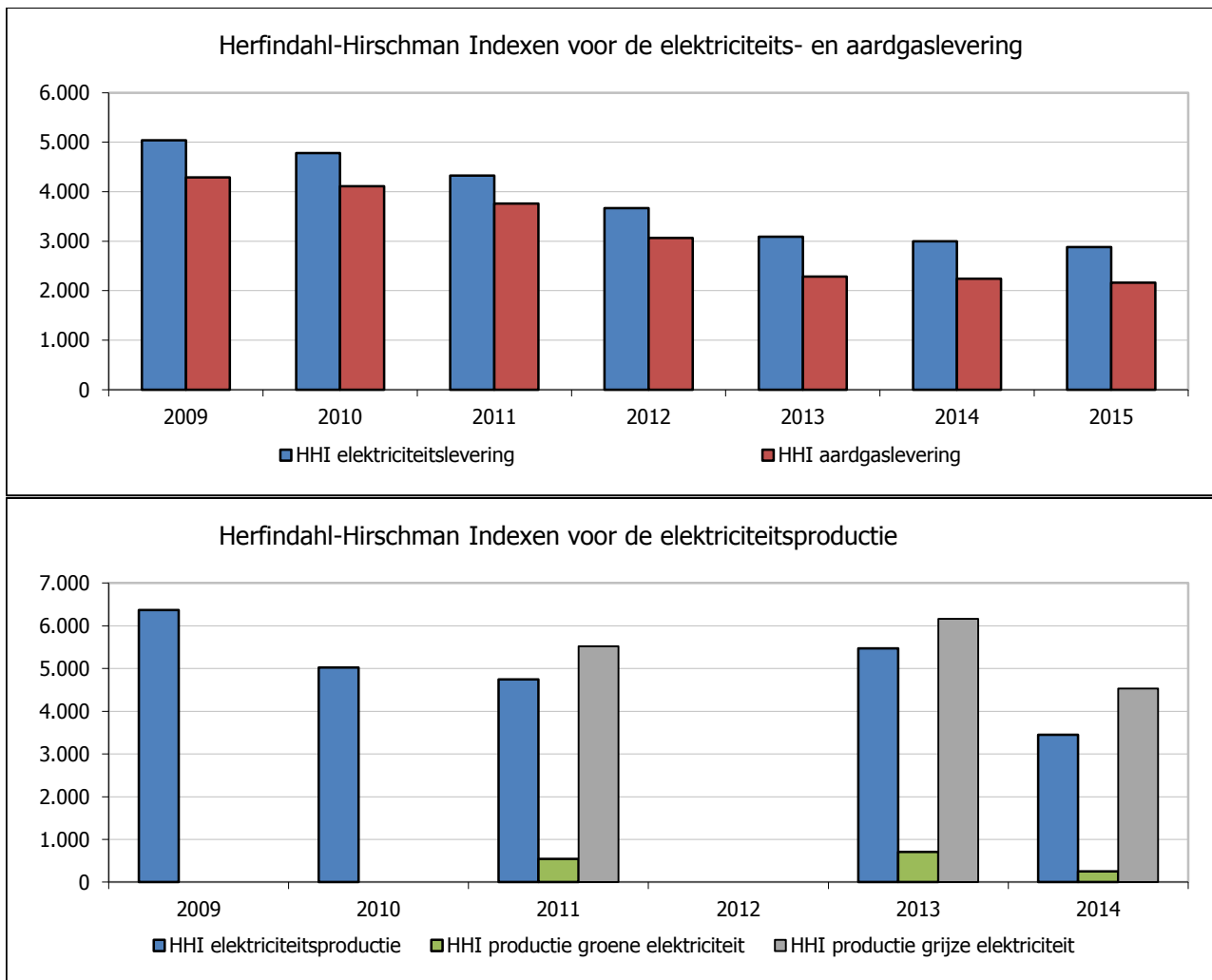
	2009	2010	2011	2013	2014
Engie	79,3	69,8	68,2	73,5	57,8
E.ON	nvt	9,0	7,4	5,2	5,8
EDF-Luminus	8,3	7,9	4,9	6,1	6,6
RWE	2,8	2,7	1,4	1,4	1,9
Overige	9,7	10,7	18,2	12,9	27,8

Bespreking

Het aandeel in de elektriciteitsleveringen door de Engie groep (Electrabel) neemt opnieuw licht af naar 49%. In 2004, het eerste jaar van de vrijmaking van de markt, bedroeg hun aandeel nog 76%. De drie grootste elektriciteitsleveranciers (Engie, EDF-Luminus en Eni) leveren samen 75% van alle elektriciteit aan eindafnemers op het distributienet in Vlaanderen.

Ook voor aardgas neemt de groep Engie nog steeds het grootste deel van de leveringen op het distributienet voor haar rekening, maar met een marktaandeel van 37% is de dominantie sterk afgenomen de voorbije jaren. Voor aardgas zijn de drie grootste leveranciers Engie, Eni en EDF-Luminus. Samen leveren ze 66% van het totale volume aardgas aan de eindafnemers. In 2004 bedroeg dit nog bijna 99%. Er is hier dus een positieve evolutie merkbaar.

Bij de elektriciteitsproductie was de Engie groep met 58% verreweg de grootste producent in 2014. De afname tegenover 2013 is voornamelijk een gevolg van het stilleggen van Doel 3 en 4.

Bespreking

De positieve evolutie van de concentratiegraad in de leveranciersmarkt zet zich verder in 2015. De HHI daalt sterker dan in 2014, maar de evolutie was minder sterk dan in 2012 en 2013. Hoewel de index voor de elektriciteitsmarkt ook eind 2015 nog niet op het niveau is dat aanzien wordt als een volledig concurrentiële markt, betekent 2015 wel opnieuw een lichte verbetering op dit vlak.

Ook op de aardgasmarkt is een verdere verbetering merkbaar, maar net als bij de elektriciteitsmarkt veel minder uitgesproken dan in 2012 en 2013. Hoewel de streefwaarde van 2000 nog niet bereikt is, komen we in Vlaanderen voor aardgas steeds dichterbij dit doel. De aardgasmarkt was in 2015 opnieuw minder sterk geconcentreerd dan de elektriciteitsmarkt.

Al deze vaststellingen wijzen erop dat de concurrentie in de elektriciteits- en aardgasleveranciersmarkten veranderd is van dynamiek. De concurrentie speelt zich meer en meer af tussen de nieuwkomers en niet meer hoofdzakelijk tussen de historische leveranciers en de nieuwkomers op de markt.

De Vlaamse elektriciteits- en aardgasmarkt kon in 2015 dus opnieuw een verbetering op vlak van de marktconcentratie – en dus van de concurrentie – optekenen. Deze positieve evolutie is zichtbaar in alle marktsegmenten, maar vooral in de professionele deelmarkten werd een opmerkelijke vooruitgang geboekt. Het gezamenlijk marktaandeel van de top-3 energieleveranciers neemt af in alle deelmarkten, het meest uitgesproken in deze voor professionele afnemers.

De elektriciteitsproductiemarkt blijft daarentegen zeer geconcentreerd, al is er ook hier een positieve evolutie. De productie van grijze stroom is meer geconcentreerd dan die van groene stroom. Dit is logisch, de productie op basis van hernieuwbare bronnen is veel sterker gedecentraliseerd en in handen van verschillende spelers dan de fossiele en nucleaire productieinstallaties.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.1.4 Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
Kernindicator	Frequentie en duur van stroom- en gasonderbrekingen op het distributienet
Definitie	De onbeschikbaarheid vertegenwoordigt de jaarlijkse gemiddelde onderbrekingstijd van een gebruiker van het distributienet. Het is de geraamde som van de onderbrekingstijden van alle gebruikers van het distributienet gedeeld door het aantal gebruikers. De frequentie van de onderbrekingen vertegenwoordigt het jaarlijkse gemiddelde aantal onderbrekingen van een gebruiker van het distributienet. Het is de som van de onderbrekingen van alle gebruikers van het distributienet gedeeld door het aantal gebruikers.
Streefwaarde	Het aantal en de duur van de stroom- en gasonderbrekingen blijven beperkt.
Dimensies	Laagspanningsnet, middenspanningsnet, aardgasnet
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2006-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Gebaseerd op gegevens van de distributienetbeheerders.
Bron data	VREG
Meer informatie	http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-06.pdf http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-07.pdf

Frequentie en duur van stroom- en gasonderbrekingen op het distributienet

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Laagspanningsnet										
Frequentie										
onderbrekingen			0,06	0,05	0,06	0,06	0,05	0,05	0,04	0,04
Duur										
onbeschikbaarheid			0:06:23	0:05:35	0:07:04	0:07:36	0:06:24	0:07:15	0:05:57	0:04:59
Middenspanningsnet										
Frequentie										
onderbrekingen	0,68	0,56	0,55	0,51	0,51	0,48	0,52	0,47	0,42	0,37
Duur										
onbeschikbaarheid	0:28:22	0:22:19	0:22:07	0:21:30	0:20:06	0:17:55	0:19:39	0:19:24	0:16:09	0:15:05
Aardgasnet										
Duur										
onbeschikbaarheid	0:06:00	0:06:00	0:05:00	0:05:00	0:05:30	0:07:12	0:06:24	0:06:54	0:05:14	0:04:04

Bespreking

Uit internationale vergelijkingen blijkt dat de betrouwbaarheid van de elektriciteits- en aardgasvoorziening in het Vlaamse Gewest zeer hoog is. Het aantal en de duur van de stroom- en aardgasonderbrekingen zijn beperkt. De Vlaamse onderbrekingscijfers zijn vergelijkbaar met die van Nederland en Duitsland, die in Europa tot de laagst vermelde behoren.

In 2015 werd de stroomvoorziening van een Vlaamse afnemer gemiddeld 0,37 keer onderbroken door incidenten op het middenspanningsnet en 0,04 keer door een incident op het laagspanningsnet. Op basis van dit gegeven wordt een Vlaamse klant gemiddeld eens in de 2,4 jaren door een stroomonderbreking getroffen. De onbeschikbaarheid is voornamelijk het gevolg van defecten op middenspannings- en hoogspanningskabels, al dan niet veroorzaakt door derden.

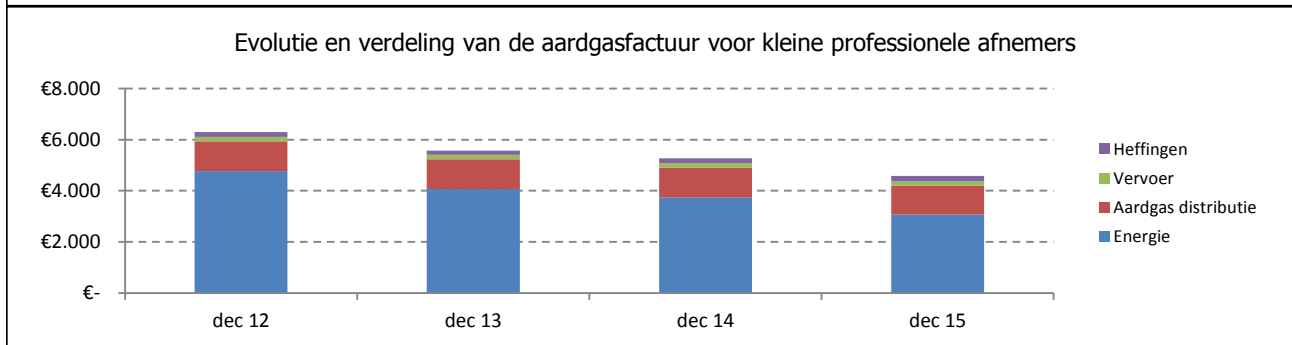
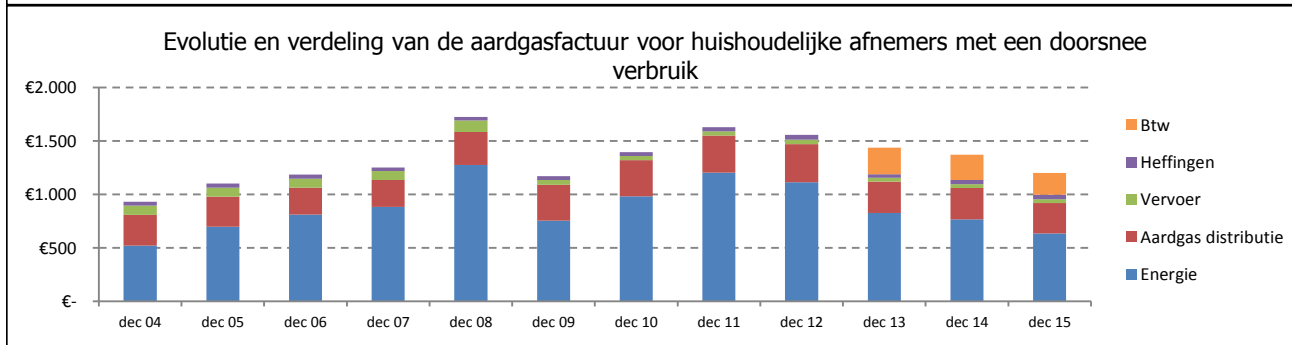
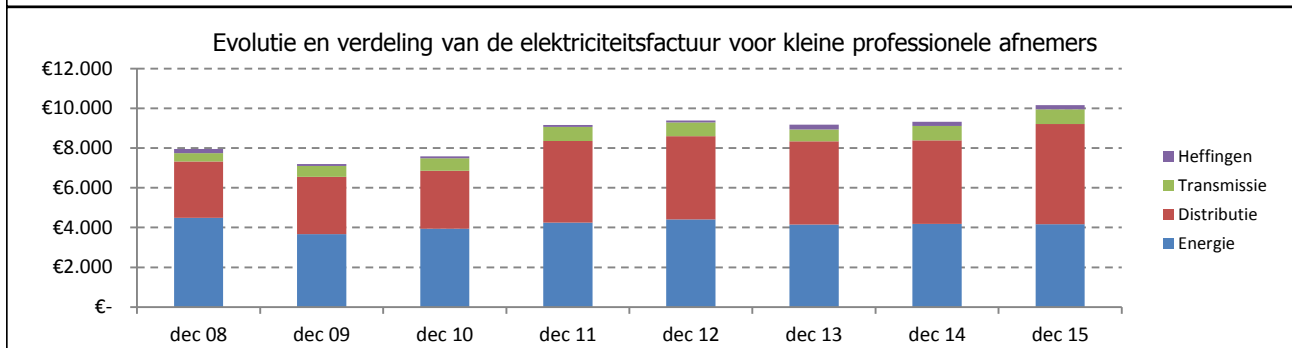
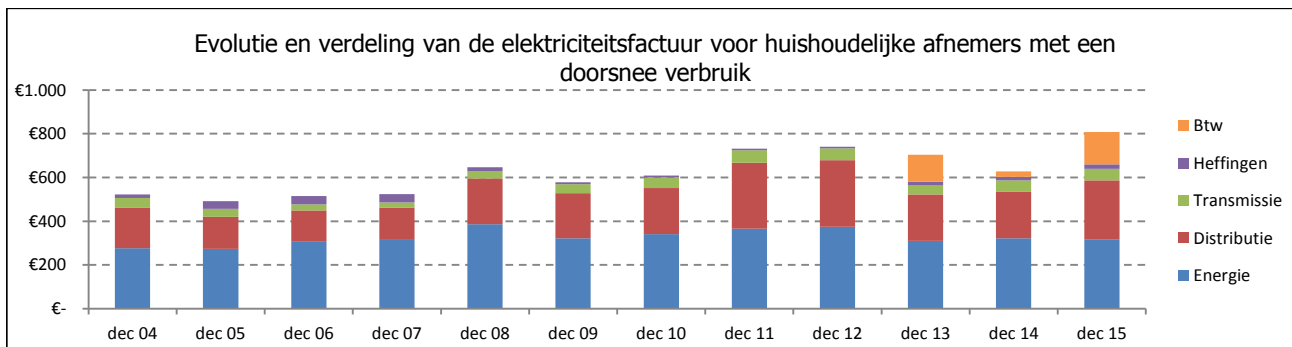
Een gebruiker op het middenspanningsnet had in 2015 gemiddeld 15 minuten en 5 seconden geen elektriciteit als gevolg van incidenten, een sterke daling ten opzichte van 2013 en 2014. Sinds 2005 is er een positieve trend waarneembaar.

De onderbrekingsduur op het laagspanningsnet bedroeg in 2015 gemiddeld 4 minuten en 59 seconden.

Incidenten op laagspannings- en middenspanningsnet samen veroorzaken bij de laagspanningsnetgebruiker een gemiddelde spanningsonderbreking van 20 minuten en 4 seconden, zowat 2 minuten en 2 seconden beter dan vorig jaar.

De gemiddelde onbeschikbaarheid van de toegang tot het aardgasnet werd per afnemer geschat op 4 minuten en 4 seconden in 2015. Deze onbeschikbaarheid is nagenoeg volledig toe te schrijven aan geplande werken. Dit heeft meestal geen al te grote impact op het gebruikerscomfort aangezien geplande werken op voorhand moeten aangekondigd worden of in overleg gebeuren met de getroffen eindafnemers.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.1.5 Vlaanderen heeft in 2020 substantiële vorderingen gemaakt met het oog op een stabiele toegang tot energie. Dat komt de bevoorradingszekerheid en de competitiviteit van de prijzen ten goede.
Kernindicator	Evolutie van de elektriciteits- en aardgasprijzen
Definitie	Het betreft de gewogen gemiddelde huishoudelijke elektriciteitsprijs (typecategorie Dc, 1.600 kWh dagverbruik en 1.900 kWh nachtverbruik op jaarbasis), de gewogen gemiddelde elektriciteitsprijs voor kleine professionele afnemers (typecategorie Ib, 29.000 kWh dagverbruik en 21.000 kWh nachtverbruik op jaarbasis), de gewogen gemiddelde huishoudelijke aardgasprijs (typecategorie D3, 23.260 kWh op jaarbasis) en de gewogen gemiddelde aardgasprijs voor kleine professionele afnemers (typecategorie I1, 116.280 kWh op jaarbasis). Voor huishoudelijke afnemers: tot 2012 btw in de verschillende prijsonderdelen, vanaf 2013 btw apart.
Streefwaarde	Lagere elektriciteits- en aardgasprijzen.
Dimensies	Huishoudelijke elektriciteitsprijs, elektriciteitsprijs voor kleine professionele afnemers, huishoudelijke aardgasprijs en aardgasprijs voor kleine professionele afnemers.
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Vanaf 2004
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	30/08/2016
Meetmethode	De prijsgegevens zijn gebaseerd op gegevens overgemaakt door de verschillende energieleveranciers aan de VREG.
Bron data	VREG
Meer informatie	http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-03.pdf

Opmerking: voor huishoudelijke afnemers, tot 2012 btw in de verschillende prijsonderdelen, vanaf 2013 btw apart.

Bespreking

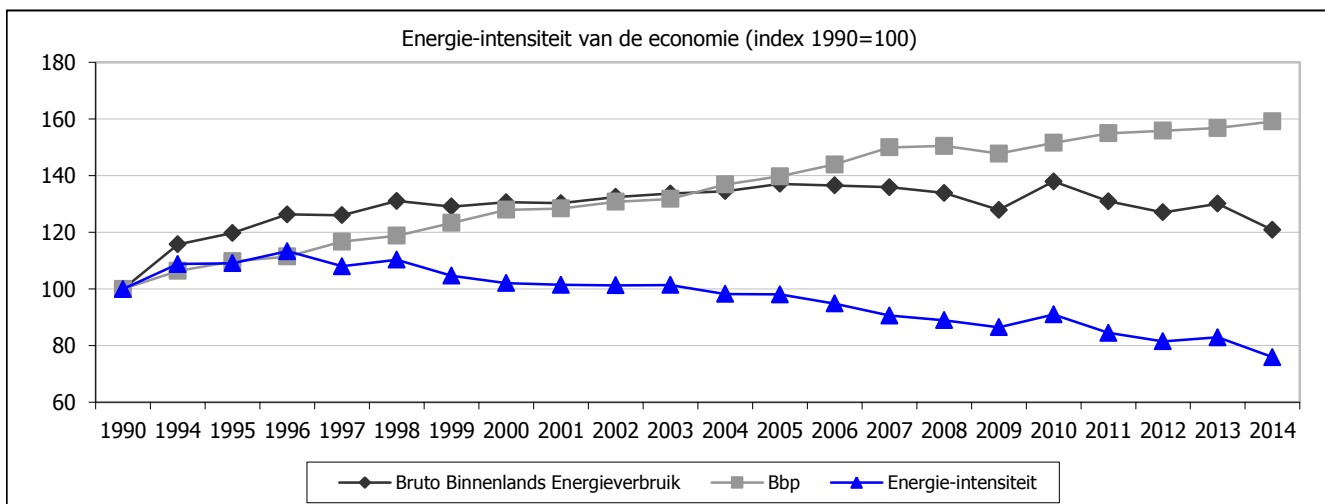
De gewogen gemiddelde elektriciteitsfactuur voor huishoudelijke afnemers ligt in december 2015 29% hoger dan in december 2014. Dit is voornamelijk het gevolg van de btw-verhoging van 6% naar 21% in september 2015. Daarnaast was er ook een forse toename van het prijs onderdeel distributie (+27%) ten gevolge van de stijging van het tarief openbare dienstverplichtingen en ten gevolge van de federale vennootschapsbelasting. Voor kleine professionele afnemers lag de factuur 9% hoger dan in december 2014, ook hier voornamelijk door gestegen distributienettarieven. De verhouding tussen de samenstellende elektriciteitsfactuuronderdelen voor huishoudelijke afnemers bedraagt in december 2015: 39% energiekost, 33% distributienettarief, 7% transmissienettarief, 2% heffingen en 18% btw.

De gewogen gemiddelde aardgasprijs ligt in december 2015 zowel voor huishoudelijke (-12%) als kleine professionele afnemers (-13%) lager dan in december 2014. Voornamelijk door de afgenomen prijscomponent energiekost. De verhouding tussen de samenstellende aardgasprijsonderdelen voor huishoudelijke afnemers bedraagt in december 2015: 53% energiekost, 24% aardgasdistributie, 3% vervoer, 3% heffingen en 17% btw.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.2 Hiertoe worden enerzijds efficiëntiewinsten geboekt om de elektriciteitsvraag te beperken. Daardoor en in overeenstemming met de Europees aangegane verbintenissen, is tegen 2020 de energie-efficiëntie gestegen, en dienovereenkomstig het (relatieve) energiegebruik gedaald. Zodoende is de CO2-emissie tegen 2020 gedaald overeenkomstig de Europese aangegane verbintenissen.
Kernindicator	Energiegebruik per sector en energie-intensiteit op Vlaams niveau
Definitie	De energie-intensiteit geeft de verhouding weer tussen het Bruto Binnenlands Energieverbruik (BBE) en het Bruto Binnenlands Product (bbp). Dit geeft een beeld van de energie-afhankelijkheid van de economie.
Streefwaarde	Vermindering van het energiegebruik met 20% ten opzichte van het verwachte niveau in 2020 bij ongewijzigd beleid.
Dimensies	Sectoren: industrie (met inbegrip van het niet-energetisch eindverbruik), tertiaire sector (met inbegrip van de transportsector), land- en tuinbouw en transformatiesector
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1990, 1994-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	30/08/2016
Meetmethode	Berekening op basis van de Vlaamse energiebalans.
Bron data	Energiebalans Vito
Meer informatie	http://www.emis.vito.be/rapport-energiebalans-vlaanderen http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1579.htm

Energieverbruik en energie-intensiteit naar sector

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Energieverbruik (PJ)										
Industrie	408	412	391	389	348	400	388	380	398	383
Niet-energetisch eindverbruik	279	254	256	279	238	284	286	263	257	260
Tertiaire sector	104	100	100	105	108	109	96	102	108	98
Transportsector	196	199	203	197	194	196	196	196	200	202
Transformatiesector	390	403	423	379	390	392	376	342	334	282
Huishoudens	232	233	224	229	226	240	202	212	232	196
Landbouw	33	31	28	25	27	30	25	26	28	25
Energie-intensiteit (kgoe/1000 euro bbp)										
Industrie + Niet-energetisch eindverbruik	388	369	341	361	333	380	355	338	344	333
Tertiaire sector + Transportsector	65	63	61	60	60	60	56	57	59	56
Transformatiesector	1.987	1.969	1.950	1.699	1.617	1.449	1.320	1.287	1.121	905
Landbouw	411	353	316	284	339	354	296	305	361	325
Totale economie	220	212	203	199	194	204	189	183	186	170

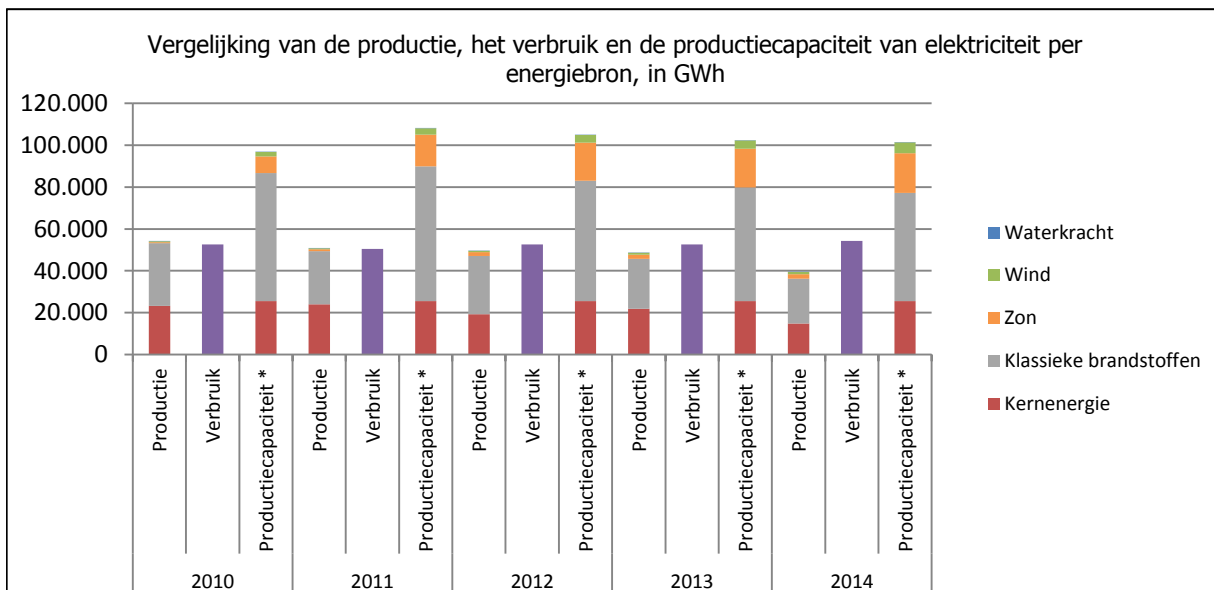
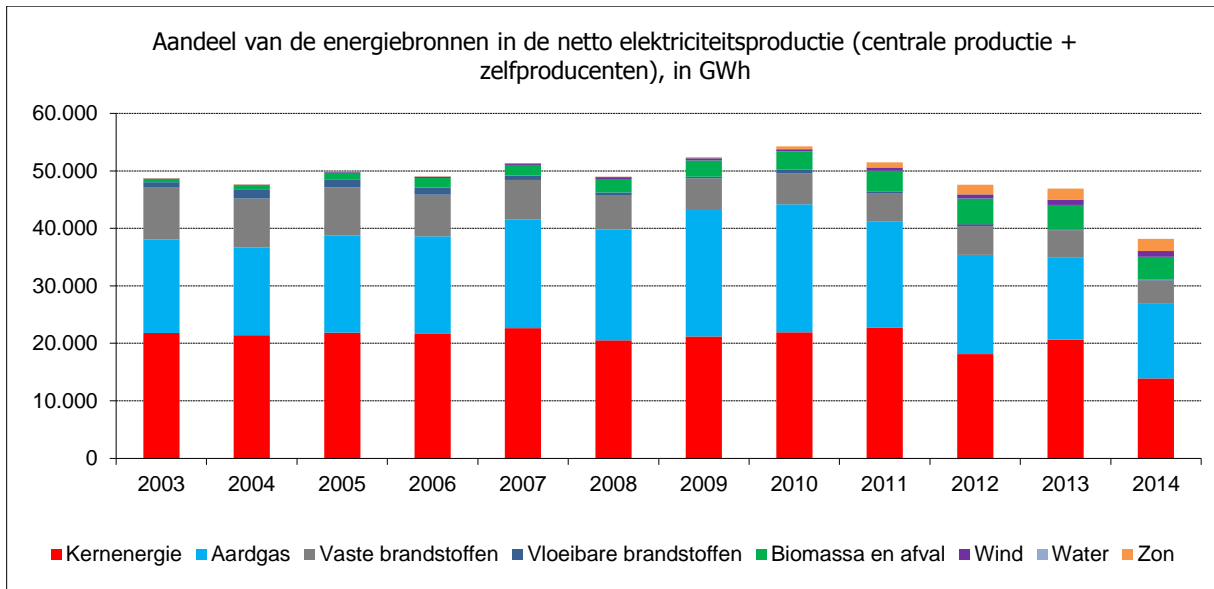
Bespreking

Het bruto binnenlands energieverbruik bedroeg in 2014 1.449 PetaJoule (PJ). Dit is 21% meer dan in 1990 maar 7% minder dan in 2013. In sectoren waarbij het buitenklimaat een rol speelt (voornamelijk de huishoudens, de tertiaire en de landbouwsector (glastuinbouw)) was er een daling van het energieverbruik vooral omwille van het warmere weer in 2014 tegenover 2013. Daardoor daalde het energieverbruik van de huishoudens en de tertiaire sector, die vooral energie gebruiken om gebouwen te verwarmen, met 15% (huishoudens) en 9% (tertiaire sector) ten opzichte van 2013. Het energetische verbruik in de industrie daalde met 4% ten opzichte van 2013, terwijl het niet-energetische verbruik als grondstof, solvent of smeermiddel - voornamelijk in de chemische industrie - steeg met 1%. Het energieverbruik in de transformatiesector lag 16% lager dan in 2013. De elektriciteitssector kende een sterke daling van het energieverbruik in 2014 ten opzichte van 2013 (-24%). Het nucleaire warmteverbruik is opnieuw gedaald door het uitvallen van Doel 3 en Doel 4. Het energieverbruik in de transportsector steeg met 1% ten opzichte van 2013. Hier neemt het wegtransport met 95% het grootste deel van het energieverbruik voor zich.

De energie-intensiteit vergelijkt het bruto binnenlands energieverbruik (BBE) met het bruto binnenlands product (bbp). Met uitzondering van 2010 (heropleving van de economie na het crisisjaar 2009 en bovendien een zeer koud jaar) is er sinds 2003 een ontkoppeling tussen de economische groei en het energiegebruik. In 2014 is de energie-intensiteit 24% lager dan in 1990. Dit is zowel het gevolg van structurele effecten (verschuivingen van het belang van sectoren in de Vlaamse economie) als van een toegenomen energie-efficiëntie (verminderd energiegebruik per eenheid product of dienst).

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.3.1 Anderzijds wordt de productiecapaciteit voor elektriciteit uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie.
Kernindicator	Productiecapaciteit elektriciteit per energiebron
Definitie	
Streefwaarde	Uitbreiden productiecapaciteit
Dimensies	Klassieke brandstoffen, kernenergie, water, wind en zon.
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2003-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	31/08/2016
Meetmethode	Registratie.
Bron data	VITO
Meer informatie	http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/cijfers/energie/

*: het gaat hier om een louter theoretische productiecapaciteit waarbij er vanuit gegaan wordt dat alle opgestelde vermogen het volledige jaar (8.766 uren) operationeel is, wat ondermeer in het geval van wind- en zonne-energie niet mogelijk is.

Bespreking

De netto elektriciteitsproductie in Vlaanderen (inclusief zelfproductie, zon, wind en water) daalt in 2014 met 19% ten opzichte van 2013. Bij de nucleaire productie is er een afname met 33% (het gevolg van het stilleggen van Doel 3 en 4), bij de niet-nucleaire productie is er een afname met 7% (het gevolg van het stilleggen van een aantal gas-, biomassa- en steenkoolcentrales).

Kernenergie blijft met een aandeel van 36% de belangrijkste energiebron bij de netto elektriciteitsproductie, gevolgd door aardgas met een aandeel van 34%. Steenkool heeft een aandeel van 11%. Het aandeel van hernieuwbare energiebronnen en afval kent de grootste stijging sinds 2003 en komt in 2014 uit op 19%.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.3.2 Anderzijds wordt de productiecapaciteit voor elektriciteit uitgebreid tegen 2020, o.a. door het betrekken van voldoende spelers, waarbij het aandeel elektriciteit geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen en kwalitatieve WKK aanzienlijk stijgt, zoals in Vlaanderen vereist zal zijn in uitvoering van de Europese richtlijn hernieuwbare energie.
Kernindicator	Aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het finaal energiegebruik
Definitie	Het bruto eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen wordt berekend als de som van: * het bruto eindverbruik van elektriciteit uit hernieuwbare bronnen * het bruto eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen voor verwarming en koeling * het eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen in het vervoer
Streefwaarde	De Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie van 2009 verplicht België om het aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik op te trekken naar 13% in 2020. Hiervoor wordt rekening gehouden met de inlandse productie van zowel groene stroom als groene warmte en koeling en met het gebruik van hernieuwbare energiebronnen voor transportdoeleinden (zowel biobrandstoffen in verbrandingsmotoren als groene stroom in elektrische voertuigen). Rekening houdend met de doelstelling van eindenergieverbruik door België aangemeld aan de Europese Commissie in het kader van de omzetting van de energie-efficiëntierichtlijn, vertegenwoordigt de Belgische doelstelling van 13% inzake hernieuwbare energiebronnen een absolute waarde van 4,224 Mtoe (mega ton olie equivalenten). In dat kader verbindt het Vlaamse Gewest zich ertoe het eindverbruik energie uit hernieuwbare bronnen tot 2,156 Mtoe (of 90,3 PJ) te verhogen.
Dimensies	Elektriciteit, verwarming en koeling, vervoer
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2005-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Registratie
Bron data	Inventaris duurzame energie in Vlaanderen, Vito
Meer informatie	http://emis.vito.be/rapporten-energiebalans-vlaanderen

Aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in finaal gebruik

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*
Elektriciteit (1)											
Bruto groene stroom productie (GWh)	1.074	1.576	1.744	2.196	3.094	3.565	4.430	6.038	6.249	6.127	7.415
Bruto finaal elektriciteitsverbruik (GWh)	58.257	60.181	60.389	60.247	56.826	61.628	59.439	59.766	59.654	58.326	58.671
<i>% groene stroom</i>	<i>1,8%</i>	<i>2,6%</i>	<i>2,9%</i>	<i>3,6%</i>	<i>5,4%</i>	<i>5,8%</i>	<i>7,5%</i>	<i>10,1%</i>	<i>10,5%</i>	<i>10,5%</i>	<i>12,6%</i>
Verwarming en koeling (2)											
Bruto finaal verbruik van hernieuwbare energie voor verwarming en koeling (PJ)	16	17	18	19	21	26	21	25	28	24	26
Bruto finaal energieverbruik voor verwarming en koeling (PJ)	587	585	551	555	528	581	516	524	570	508	525
<i>% groene warmte</i>	<i>2,7%</i>	<i>2,9%</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,5%</i>	<i>3,9%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,0%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,9%</i>
Vervoer (3)											
Eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen in vervoer (PJ)	1,0	0,9	3,0	3,1	6,9	8,6	8,5	9,3	9,3	10,6	7,9
Finaal energieverbruik van vervoer (PJ)	186	190	195	188	184	187	187	188	192	195	199
<i>% groen transport</i>	<i>0,5%</i>	<i>0,5%</i>	<i>1,6%</i>	<i>1,6%</i>	<i>3,7%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,5%</i>	<i>5,0%</i>	<i>4,8%</i>	<i>5,4%</i>	<i>4,0%</i>
Hernieuwbare energie doelstelling (1+2+3)											
Totaal hernieuwbare energie (PJ)	20	23	26	29	38	46	44	54	58	55	59
Totaal bruto finaal energieverbruik (PJ)	1.031	1.040	1.014	1.013	963	1.036	967	976	1.024	964	984
<i>% hernieuwbare energie / totaal bruto finaal energieverbruik</i>	<i>1,9%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,6%</i>	<i>2,9%</i>	<i>3,9%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,6%</i>	<i>5,6%</i>	<i>5,7%</i>	<i>5,7%</i>	<i>6,0%</i>

Bespreking

De Europese Richtlijn Hernieuwbare Energie van 2009 verplicht België om het aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik op te trekken naar 13% in 2020. Rekening houdend met de doelstelling van eindenergieverbruik door België aangemeld aan de Europese Commissie in het kader van de omzetting van de energie-efficiëntierichtlijn, vertegenwoordigt de Belgische doelstelling van 13% inzake hernieuwbare energiebronnen een absolute waarde van 4,224 Mtoe (mega ton olie equivalenten). In dat kader verbindt het Vlaamse Gewest zich ertoe het eindverbruik energie uit hernieuwbare bronnen tot 2,156 Mtoe (of 90,3 PJ) te verhogen. In 2015 bedraagt dit eindverbruik uit hernieuwbare bronnen 1,4 Mtoe (of 58,6 PJ) in Vlaanderen, wat overeenkomt met een aandeel hernieuwbare energie in het bruto finaal energiegebruik van 6%. Tegen 2020 zou dit dus moeten verhogen tot 90,3 PJ om aan de afspraken van het Belgische lastenverdelingsakkoord te voldoen.

De totale bruto groene stroomproductie in 2015 bedraagt 7.415 GWh en is met 21% gestegen ten opzichte van 2014. De grootste absolute stijging is er bij de biomassa-installaties die 785 GWh (+44%) meer groene stroom produceerden dan in 2014. Maar daarnaast is er ook (voor tweede jaar op rij) een aanzienlijke stijging in de productie door windturbines die 343 GWh (+34%) meer produceerden. Het aandeel van groene stroomproductie in het Vlaamse bruto elektriciteitsverbruik bedraagt 12,6%.

Het finaal verbruik van 25,6 PJ groene energie voor verwarming en koeling heeft daarmee in 2015 een aandeel van 4,9% in het totale bruto eindverbruik voor verwarming en koeling. Dit betekent een lichte stijging ten opzichte van het aandeel in 2014 (+0,2 procentpunt).

De Richtlijn Hernieuwbare Energie van 2009 legt elke EU-lidstaat op om tegen 2020 minstens 10% hernieuwbare energie in te zetten in het weg- en spoorvervoer. Het aandeel energie uit hernieuwbare bronnen in het vervoer (biobrandstoffen en groene stroom) ten opzichte van het finale energieverbruik in het vervoer bedraagt 4% in 2015. Momenteel gaat het hierbij nog vooral om biobrandstoffen.

Voor Vlaanderen wordt het eindverbruik van energie uit hernieuwbare bronnen in het vervoer in 2015 geschat op 7,9 PJ. Dit eindverbruik omvat enerzijds het verbruik aan bio-ethanol in benzine en biodiesel (6,3 PJ) en anderzijds een hernieuwbare fractie van de aangewende elektriciteit voor elektrische vormen van transport (1,6 PJ).

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.4.1 Het elektriciteitsnet wordt tegen 2020 omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net waarop decentrale productie-eenheden en nieuwe toepassingen kunnen worden gekoppeld.
Kernindicator	Transmissie- en distributienetverliezen
Definitie	Netverliezen worden gedefinieerd als het verschil tussen de geïnjecteerde elektriciteit vanuit andere netten of lokale productie-eenheden aangesloten op het distributienet en de afgenomen elektriciteit door distributienetgebruikers aangesloten op het distributienet.
Streefwaarde	De netverliezen blijven beperkt.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2009-2012
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	De indicator voor deze verliezen wordt gebaseerd op de gemeten hoeveelheden geïnjecteerde en afgenomen elektriciteit op het distributienet.
Bron data	VREG
Meer informatie	http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-06.pdf

Distributienetverliezen in het Vlaams Gewest

	2009	2010	2011	2012
Distributienetverlies	3,81	4,12	3,73	3,72

Bespreking

Netverliezen worden gedefinieerd als het verschil tussen de geïnjecteerde elektriciteit vanuit andere netten of lokale productie-eenheden aangesloten op het distributienet en de afgenomen elektriciteit door distributienetgebruikers aangesloten op het distributienet. Door de forse groei van de decentrale productie was de vooropgestelde berekeningsmethode aan herziening toe. Tot in 2011 werden de verliezen berekend op basis van het gemiddelde verbruik van de laatste vijf jaar om het effect van het niet synchrone opnemen van de meters tegenover de maandelijks of doorlopend opgenomen afnamepunten, te verkleinen. Deze methodiek houdt echter geen rekening met de impact van de kleine decentrale productie (kleiner dan 10 kVA) die al sinds 2010 niet meer verwaarloosbaar was. De meest betrouwbare cijfers zijn deze uit het settlement-proces reconciliatie. Die zijn pas beschikbaar na de definitieve reconciliatie en dus momenteel kan de analyse lopen tot de volledige cijfergegevens van 2012. Bij de huidige reconciliatie wordt nog geen rekening gehouden met de teveel teruggeleverde energie van decentrale productie kleiner dan 10 kVA, die aldus voor een artificiële verlaging van de netverliezen zorgt. De impact hiervan op de netverliezen is vrij beperkt maar zal in de komende jaren moeten uitgezuiverd worden. De netbeheerders schatten voor 2012 de impact op de netverliezen door overproductie op 0,03%.

Voor Vlaanderen is het netverlies, berekend met de gegevens uit de reconciliatie, voor 2009 3,81%, 2010 4,12%, 2011 3,73% en voor 2012 3,72%.

Energievoorziening waarvoor Vlaanderen afhankelijk is van import	7.4.2 Het elektriciteitsnet wordt tegen 2020 omgevormd tot een internationaal goed geïnterconnecteerd en slim net waarop decentrale productie-eenheden en nieuwe toepassingen kunnen worden gekoppeld.
Kernindicator	Slim elektriciteitsnet
Definitie	Een slim elektriciteitsnet, ook 'smart grid' genoemd, maakt gebruik van informatietechnologieën om de productie en distributie van elektriciteit te optimaliseren en brengt de vraag en het aanbod tussen producent en consument met elkaar in verband.
Streefwaarde	Het elektriciteitsnet wordt omgevormd tot een slim net.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2010-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Gebaseerd op gegevens van de netbeheerders.
Bron data	VREG
Meer informatie	http://www.vreg.be/sites/default/files/document/rapp-2016-06.pdf

Indicatoren slimme netten

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Slimme meters						
aantal AMR gemeten punten MS	13.042	14.353	15.934	17.330	18.112	18.714
aandeel AMR gemeten toegangspunten in MS	64,5%	69,1%	72,4%	77,5%	81,0%	83,4%
aantal AMR gemeten punten LS	7.589	9.315	11.347	12.755	13.353	13.760
aandeel AMR gemeten toegangspunten in LS	0,2%	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,4%
aantal geïnstalleerde slimme elektriciteitsmeters	3.268	3.285	3.709	28.709	29.395	29.978
aandeel slimme meters in gemeten toegangspunten op LS	0,1%	0,1%	0,1%	0,9%	0,9%	0,9%
Geavanceerde sensoren						
aantal telebediende schakelaars / km net	0,08	0,10	0,10	0,11	0,12	0,11
aantal distributienetgebruikers / aantal telebediende schakelaars	400	303	282	276	266	267
aantal telegelezen spanningspunten / aantal cabines	1,10%	1,12%	3,23%	4,34%	5,96%	7,02%
aantal telegelezen stroommeetpunten / aantal cabines	4,91%	5,21%	7,13%	8,05%	9,68%	10,86%
Flexibiliteit						
aantal regelbare productie installaties			311	284	286	443
vermogen van regelbare productie installaties (MW)			742	983	1.067	1.146

Bespreking

Tussen 2010 en 2015 werden in totaal 29.978 slimme meters geïnstalleerd in het kader van een aantal pilootprojecten van de netbeheerders. 83,4% van de meetpunten op middenspanning (MS) zijn op afstand uitleesbaar (AMR) ten opzichte van 64,5% in 2010.

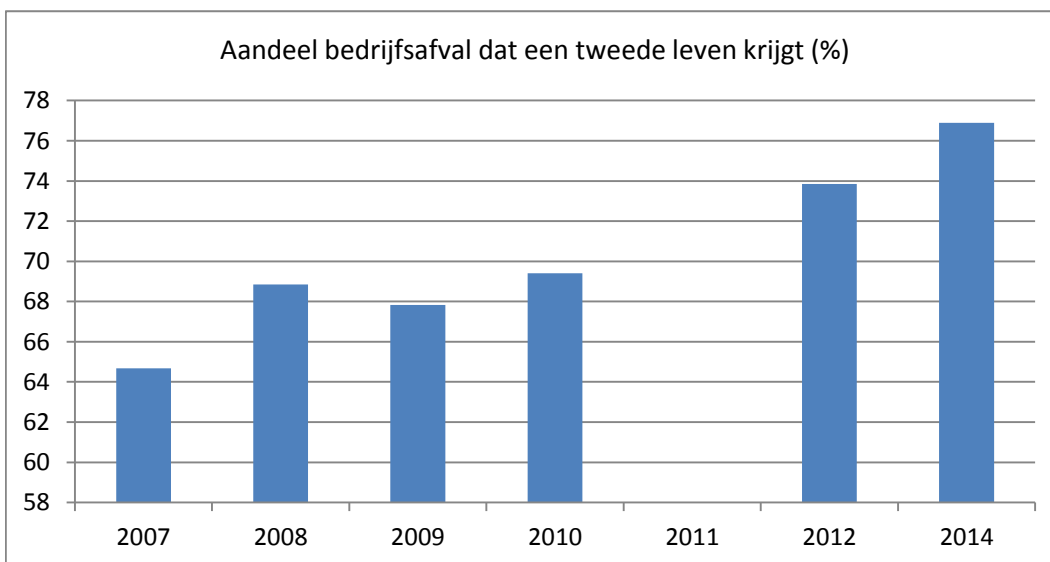
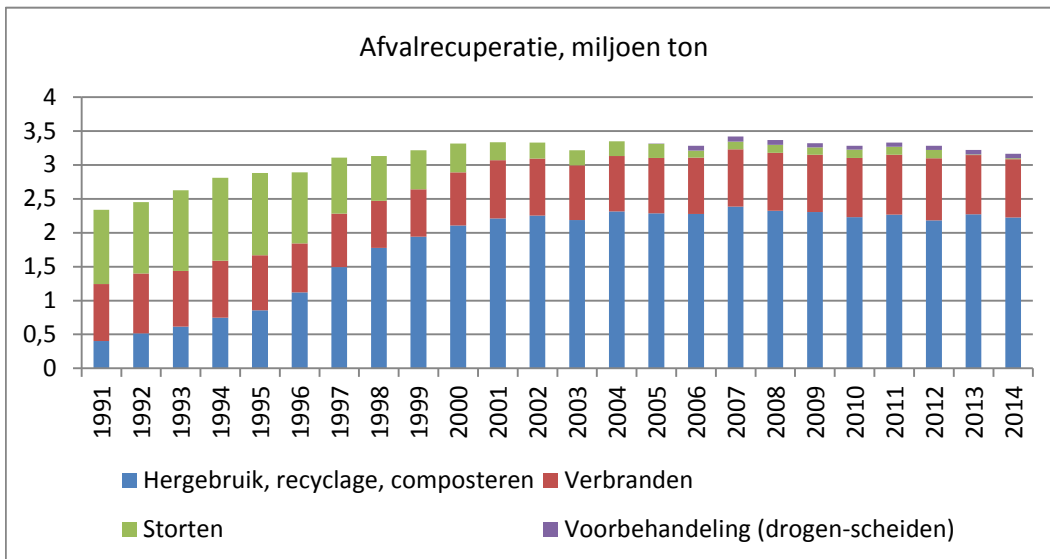
13.760 kleine industriële verbruikers op laagspanning (LS) met een aansluitingsvermogen >56 kVA werden ook al uitgerust met een telegelezen meter.

Ook de middenspanningscabines worden meer en meer uitgerust met telebediende schakelaars en sensoren wat de onderbrekingsduur verbetert. De evolutie van deze elementen wordt opgevolgd als indicator voor de uitrol van slimme netten.

Het totale vermogen van de 443 regelbare productie-installaties (gemiddeld 2,6 MW) zit globaal genomen op het niveau van een grote productiecentrale.

Doelstelling	8.1 Een verdere ontkoppeling van economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie is in 2020 gerealiseerd door een gestaag stijgende materiaal- en energie-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren.
Kernindicator	Afvalrecuperatie (huishoudelijk en bedrijfsafval)
Definitie	Huishoudelijk afval dat gerecycleerd, gecomposteerd of hergebruikt wordt; primair bedrijfsafval dat na twee verwerkingsstappen een nieuw leven krijgt via hergebruik, recycling, compostering of gebruik als secundaire grondstof of nieuwe grondstof
Streefwaarde	
Dimensies	Huishoudelijk afval, primair bedrijfsafval
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1991-2014 (huishoudelijk afval); 2004-2014 (bedrijfsafval)
Frequentie en stiptheid	jaarlijks (huishoudelijk afval); 2-jaarlijks (bedrijfsafval)
Laatst gewijzigd	14/10/2016
Meetmethode	Afvalstoffen-enquête bij gemeenten; melding van bedrijfsafvalstoffen en melding van grondstoffen; Vanaf 2012 is de nieuwe grondstoffenregeling in voege, waarbij bepaalde materialen als ze aan welbepaalde voorwaarden voldoen hun afvalstatus verliezen bij hun productie en als nieuwe grondstof gemeld worden.
Bron data	OVAM
Meer informatie	http://www.ovam.be/afval-materialen/huishoudelijk-afval-en-lokale-besturen/inventarisatie-huishoudelijke-afvalstoffen http://www.ovam.be/afval-materialen/bedrijfsafval/rapportering-en-consultatie-bedrijfsafval-en-materialengegevens

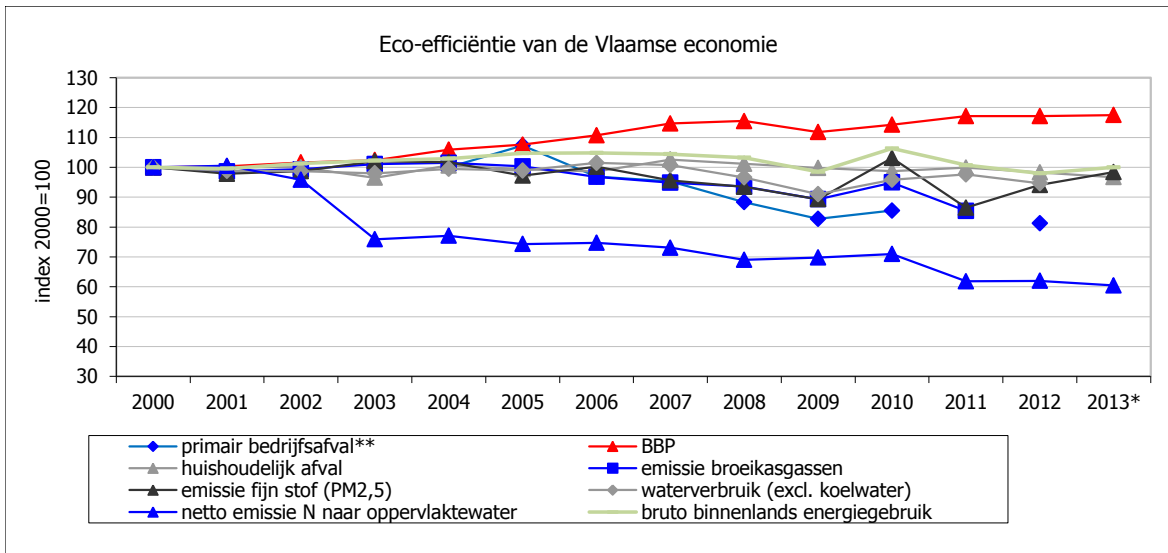

Bespreking

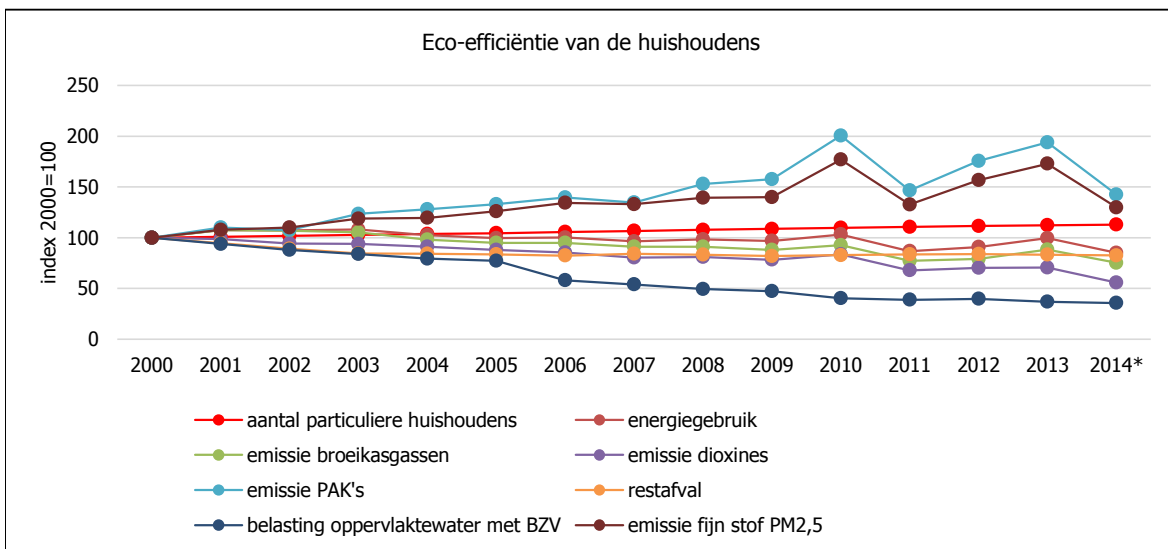
In 2014 ging 72,4% van het huishoudelijk afval naar een of andere vorm van materiaalrecuperatie. Van het restafval dat verbrand wordt, wordt 99,9% verbrand met energierecuperatie. Sinds 2006 geldt er een absoluut stortverbod voor brandbaar huishoudelijk restafval. Hierdoor is de gestorte hoeveelheid restafval zeer sterk afgenomen tot 1,7% van de totale hoeveelheid ingezameld restafval in 2014. Het gaat voornamelijk over niet-brandbaar grofvuil dat nog gestort wordt. Het aandeel van het totaal primair bedrijfsafval dat na twee verwerkingsstappen een nieuw leven krijgt via hergebruik, recyclage, compostering of gebruik als secundaire grondstof of nieuwe grondstof bedroeg in 2014 76,9%. Dat is een stijging met 3 procentpunten ten opzichte van 2012.

Doelstelling	8.1 Een verdere ont koppeling van economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie is in 2020 gerealiseerd door een gestaag stijgende materiaal- en energie-efficiëntie in de verschillende maatschappelijke sectoren.
Kernindicator	Eco-efficiëntie globaal en per sector
Definitie	Eco-efficiëntie: vergelijking van de milieudruk die een sector/regio teweegbrengt (emissies, brongebruik) met een activiteitenindicator van deze sector/regio (productie, volume, bruto toegevoegde waarde ...).
Streefwaarde	Ontkoppeling tussen economische groei en het geheel van emissies en afvalproductie
Dimensies	Sectoren: huishoudens, industrie, energie, landbouw , transport (excl. luchtvaart en binnenlandse zeescheepvaart), handel en diensten
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2014* (2014=voorlopig cijfer)
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	28/06/2016
Meetmethode	Verschillende bronnen worden gecombineerd: Energiebalans VITO, Emissie Inventaris Lucht VMM, afvalcijfers OVAM, HERMREG, SVR... De emissies voor transport in 2013-2014 zijn niet vergelijkbaar met de reeks 2000-2012 wegens modelaanpassingen.
Bron data	VMM-MIRA
Meer informatie	http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/milieuthemas/materiaalstromen/eco-efficiëntie-van-vlaanderen/eco-efficiëntie-in-vlaanderen/

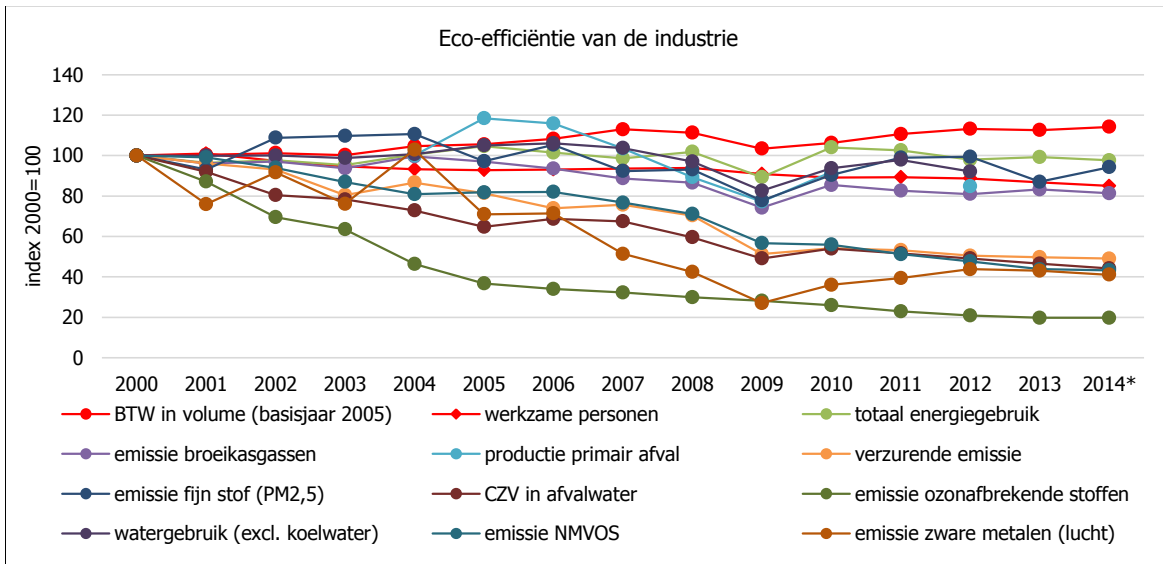
Bespreking

Tussen 2003 en 2009 realiseerde Vlaanderen een relatieve ont koppeling tussen de economische groei en het energiegebruik. De langdurige trend van relatieve ont koppeling tussen BBP en energiegebruik is vanaf 2011 zo goed als tot stilstand gekomen. Het waterverbruik is in de periode 2000-2012 absoluut ont koppeld van de economische groei. Afval en emissies zijn absoluut losgekoppeld van de economische groei.

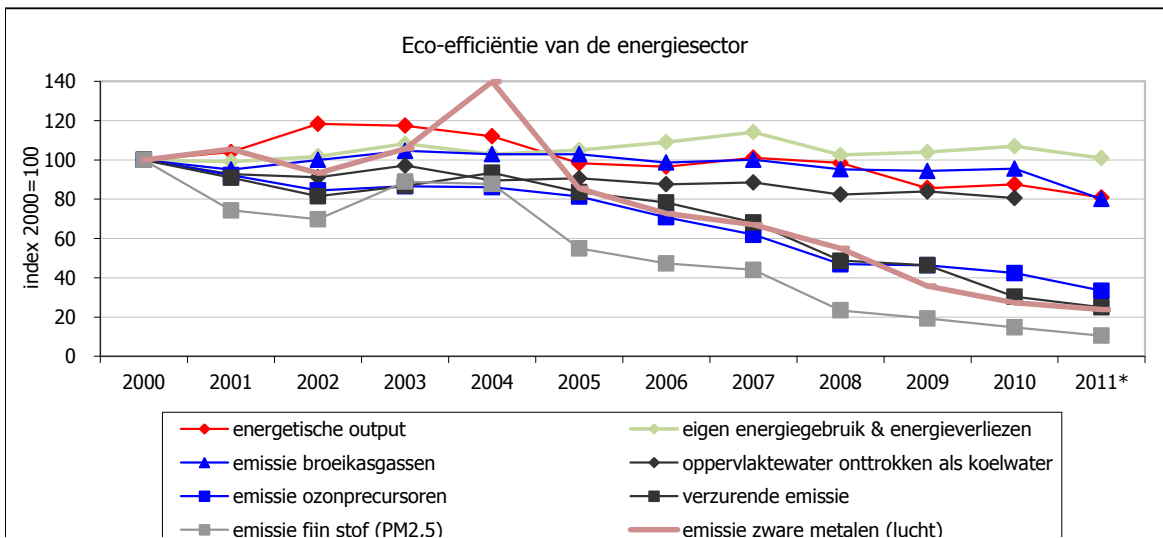
Bespreking

De meeste milieuparameters zijn losgekoppeld van de groei van het aantal huishoudens over de periode 2000-2014. Zo verminderde de belasting van het oppervlaktewater met biochemisch zuurstofverbruik (BZV) met meer dan de helft tussen 2000 en 2014. De hoeveelheid restafval bleef vrij constant sinds 2003. Het energiegebruik van huishoudens is voor een groot deel bestemd voor het verwarmen van de woning en varieert dus sterk in functie van de buitentemperatuur. Toch is er een licht dalende trend over de periode 2000-2014. De emissie van polycyclische aromatische koolwaterstoffen (PAK's) en fijn stof varieert ook in functie van de buitentemperatuur maar vertoont, in tegenstelling tot het energiegebruik en de broeikasgasemissies, een stijgende trend tot 2009. Dit is het gevolg van het toenemende gebruik van hout voor verwarming.

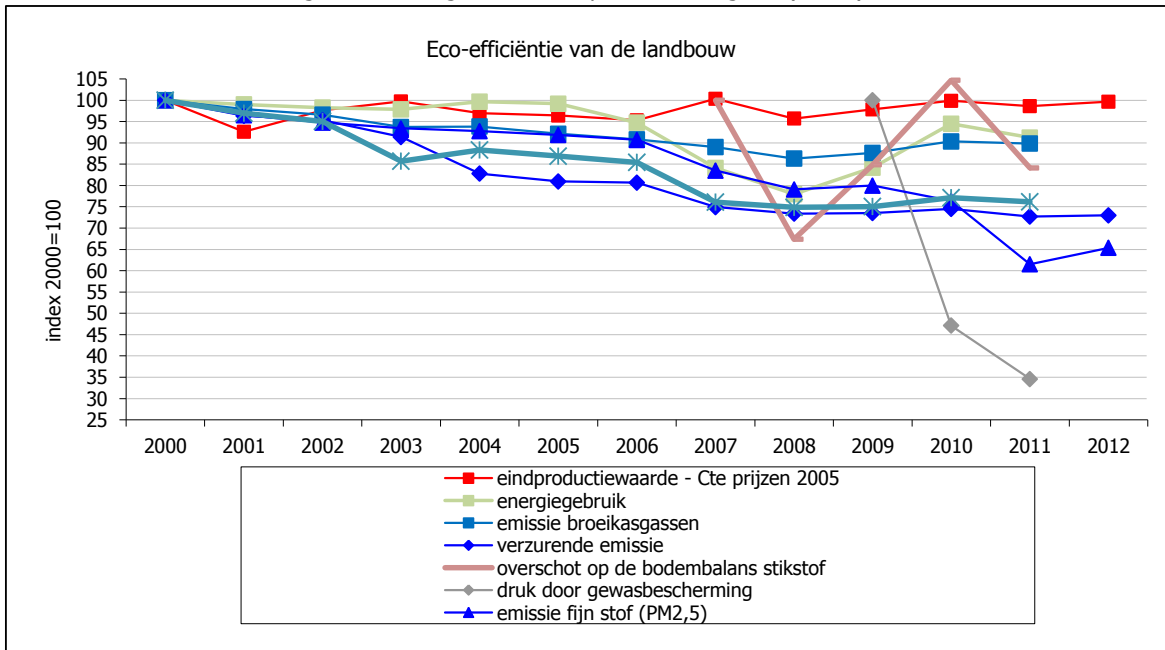
Bespreking

De sector industrie is goed voor ruim een kwart van de Vlaamse bruto toegevoegde waarde en een vijfde van de tewerkstelling. Tussen 2000 en 2014 steeg de bruto toegevoegde waarde van de industrie met 14,2%, de tewerkstelling daalde echter met 15%. Het energiegebruik in de industrie daalde licht (-2,3%) ten opzichte van het jaar 2000, terwijl de economische activiteit gestegen is, hierdoor kan worden gesproken van ont koppeling. Vanaf 2005, bij de start van ETS, is er een absolute ont koppeling tussen de economische activiteit en de uitstoot van broeikasgassen. Bij de andere emissies naar de lucht kan er gesproken worden van een absolute ont koppeling. Het waterverbruik (exclusief koelwater) loopt tot 2006 vrij gelijk met de economische activiteit, hierna volgt een daling van

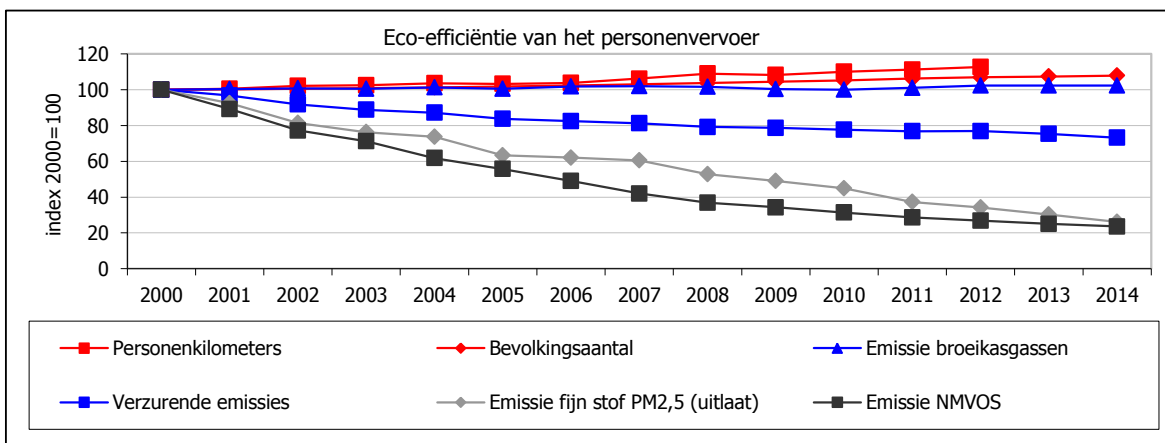
Bespreking

De energetische output van de energiesector – dit is de som van de energie-inhoud van zijn eindproducten zoals motorbrandstoffen of elektriciteit – vertoont na 2002 een daling. In 2009 is duidelijk het effect van de financieel-economische crisis te zien, waarbij de output van de energiesector de terugval in vraag naar energie van de andere sectoren weerspiegelt. Daar waar de output in 2010 een kleine stijging liet zien (+2 %), zette de daling zich nog verder door in 2011. Inmiddels ligt de output van de energiesector al 18 % beneden het peil van 2008 en 19 % lager dan in 2000. Het eigen energiegebruik en de energieverliezen bij de transformatie, het transport en de distributie van energiebronnen vertoont daarentegen nog geen dalend patroon. Ten opzichte van 2000 is er een duidelijke en aanhoudende absolute ont koppeling voor de emissies van ozonprecursoren (-66 %), verzurende stoffen (-75 %), zware metalen (-76 %) en fijn stof (-89 %). Deze emissies zijn sterk afhankelijk van het steenkoolgebruik in elektriciteitscentrales. De daling van broeikasgasemissies is pas in 2008 ingezet (-20 %).

Bespreking

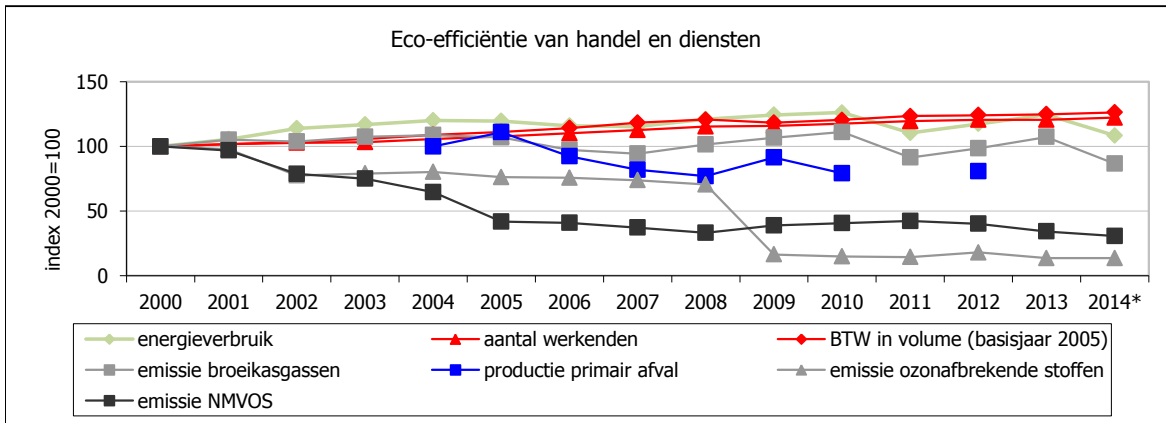
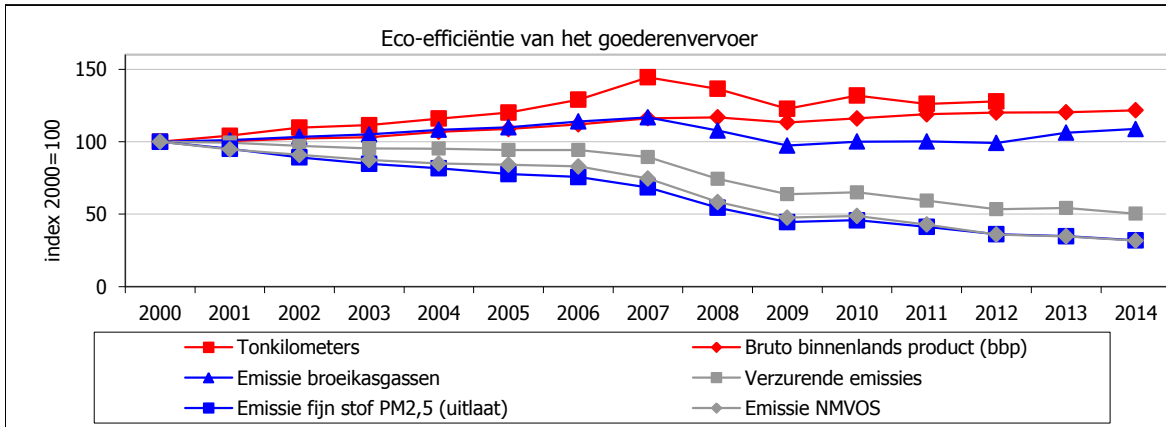
De milieudruk van de landbouw en de omvang van de activiteiten, uitgedrukt als eindproductiewaarde, nemen af tussen 2000 en 2008. De eco-efficiëntie neemt toe door de sterkere daling van de milieudruk ten opzichte van de eindproductiewaarde. Na 2008 steeg de milieudruk weer voor energiegebruik, broeikasgassen en overschot bodembalans. De verzurende emissie en de fosforbelasting van het oppervlaktewater stagneerden. De druk op het waterleven door pesticiden nam sterk af sinds 2008 en de uitstoot fijn stof fractie $PM_{2,5}$ nam ook verder af. De toename van de veestapel vanaf 2008 en de uitbreiding van de WKK's in de glastuinbouw tot en met 2011, leiden tot stijgende emissies. Sinds 2010 is de landbouw een netto producent van elektriciteit.

Bespreking

Sinds 2000 is het aantal personenkilometers (wegverkeer en spoor) sneller gestegen dan het bevolkingsaantal. Voor het personenvervoer was er een relatieve ontkoppeling tussen de broeikasgasemissie en de activiteit in de periode 2000-2012. Voor de andere milieuparameters van het personenvervoer was er een absolute ontkoppeling in de periode 2000-2012. De emissie van de verzurende componenten, NMVOS en $PM_{2,5}$ (uitlaat) daalde ondanks de stijgende activiteit.

Het aantal tonkilometers van het goederenvervoer (zware vrachtwagens, spoor en binnenvaart) steeg in de periode 2000-2012 sneller dan het bbp. De financieel-economische crisis zorgde voor een daling van de transportactiviteit en ook van het globale bbp. De crisis had een groter effect op het goederenvervoer dan op het personenvervoer. Het verloop van de emissie van broeikasgassen door het goederenvervoer volgde het verloop van de tonkilometers, maar was minder uitgesproken. Ondanks een sterk stijgende activiteit in de beginjaren van het nieuwe decennium, daalde ook bij het goederenvervoer de emissie van NMVOS, verzurende componenten en $PM_{2,5}$ (uitlaat) tussen 2000 en 2014.

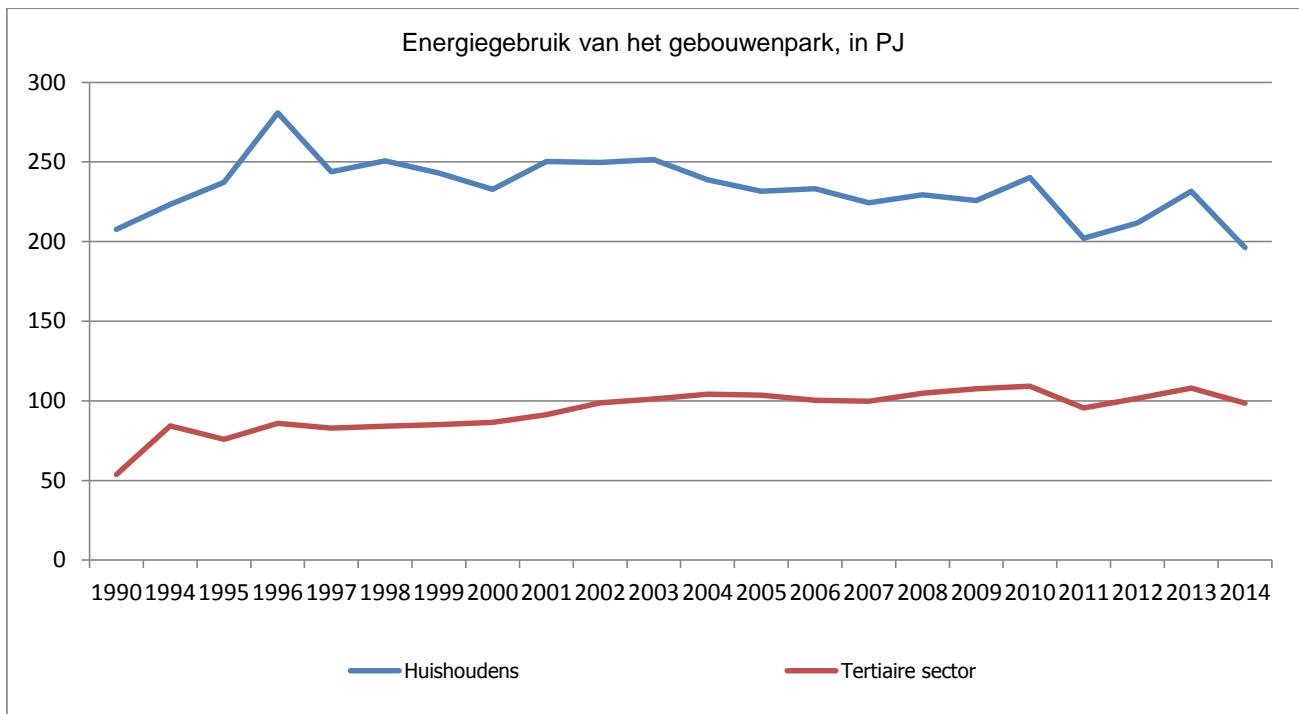
Bespreking

De sector handel en diensten heeft een groot economisch belang in Vlaanderen, zowel naar bruto toegevoegde waarde (70%) als naar werkgelegenheid (77%). De sector heeft slechts een geringe milieudruk. Het energieverbruik bij handel & diensten steeg sinds 2000 met 8,4%. Voorlopig kan er niet echt gesproken worden van een ont koppeling van het energieverbruik in de sector handel & diensten, gezien de daling in energieverbruik grotendeels kan worden toegeschreven aan de recente milde winters. Tussen 2000 en 2005 daalde de emissie van NMVOS met maar liefst 60%. Na 2005 blijft deze waarde nagenoeg stabiel maar de laatste jaren zien we opnieuw een daling. De emissie van ozonafbrekende stoffen daalde met 86 % ten opzichte van 2000. Zowel bij de emissie van NMVOS en ozonafbrekende stoffen kan er gesproken worden van een absolute ont koppeling. Ook bij de productie van primair afval kan er gesproken worden van een absolute ont koppeling.

Doelstelling	8.2 De plaatsing van dak- of zoldervloerisolatie, de vervanging van enkel glas en inefficiënte verwarmingsinstallaties en innovaties in de sector zorgen er tegen 2020 onder andere voor dat het energiegebruik van het gebouwenpark aanzienlijk daalt.
Kernindicator	Energiegebruik van het gebouwenpark
Definitie	Energiegebruik van de huishoudens en de tertiare sector.
Streefwaarde	Het energiegebruik van het gebouwenpark daalt aanzienlijk.
Dimensies	Huishoudens, tertiare sector
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1990-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Berekening op basis van de Vlaamse energiebalans.
Bron data	Energiebalans VITO
Meer informatie	http://www.emis.vito.be/rapport-energiebalans-vlaanderen http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/MIRA-T/sectoren/energiesector/energiegebruik-in-vlaanderen/energiegebruik-per-sector/

Bespreking

In sectoren waarbij het buitenklimaat een rol speelt (voornamelijk de huishoudens, de tertiaire en de landbouwsector (glastuinbouw)) was er een daling van het energieverbruik vooral omwille van het warmere weer in 2014 tegenover 2013. De verwarmingsbehoefte, uitgedrukt in aantal graaddagen, lag in 2014 33% lager dan in 2013. Daardoor daalde het energieverbruik van de huishoudens en de tertiaire sector, die vooral energie gebruiken om gebouwen te verwarmen, met 15% (huishoudens) en 9% (tertiaire sector) ten opzichte van 2013.

Doelstelling	8.3 Tegen 2020 beantwoorden nieuwbouwwoningen aan de optimale energieprestatienorm.
Kernindicator	Spreiding van het gerealiseerde energiepeil bij nieuwe woongebouwen
Definitie	<p>Het E-peil is een maat voor de energieprestatie van een woning en de vaste installaties ervan in standaardomstandigheden. Hoe lager het E-peil, hoe energiezuiniger de woning.</p> <p>Sinds 1 januari 2006 geldt de EPB-regelgeving (Energieprestatie en Binnenklimaat-regelgeving) voor elk bouw- en verbouwingsproject waarvoor een stedenbouwkundige vergunning wordt aangevraagd. Voor stedenbouwkundige vergunningsaanvragen tussen 1 januari 2006 en 31 december 2009 gold een maximaal E-peil voor nieuwe woongebouwen van E100. Vanaf 2010 gold een maximaal E-peil van E80, vanaf 2012 E70 en vanaf 2014 E60. Vanaf 1 januari 2016 geldt een maximaal E-peil van E50.</p> <p>Tot 2021 wordt het verplichte E-peil stapsgewijs aangescherpt: E40 in 2018 en E35 in 2020. Vanaf 2021 moet elke nieuwe woning minstens aan de BEN-eisen (bijna-energie neutraal) voldoen. Dat betekent dat bouwaanvragen vanaf 2021 het E30-peil moeten respecteren.</p>
Streefwaarde	Alle nieuwe woongebouwen voldoen aan de optimale energieprestatienorm
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2006-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Administratieve databank: EPB-aangiftes
Bron data	VEA
Meer informatie	http://www.energiesparen.be/epb/energieprestatieregelgeving

Spreiding E-peil van nieuwe woongebouwen per aanvraagjaar van de vergunning, in %

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
E > 100	7,0	0,5	0,2	0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
E80 - E100	62,7	57,7	49,1	37,0	1,2	0,9	0,1	0,1	0,0
E60 - E80	27,3	36,0	39,4	45,9	71,8	71,7	53,5	51,3	0,3
E40 - E60	2,5	4,6	8,5	12,6	19,9	19,5	36,7	36,4	68,3
E30 - E40	0,2	0,6	1,0	2,0	2,8	2,7	5,2	3,8	11,5
E ≤ 30	0,2	0,6	1,7	2,3	4,2	5,1	4,6	8,5	20,0

Bespreking

Nieuwe woongebouwen (eengezinswoningen en appartementen) worden jaar na jaar energiezuiniger. De aanscherping van het E-peil van E100 naar achtereenvolgens E80, E70 en E60 voor nieuwe woongebouwen heeft duidelijk tot een versnelling geleid in het energiezuiniger bouwen. De nieuwe woongebouwen waarvoor in 2014 een bouwvergunning werd aangevraagd, halen een gemiddeld E-peil van E44 (tegenover een gemiddelde van E88 in 2006).

Pas vanaf 2016 is E50 de maximumnorm, maar van de vergunningsaanvragen in 2014 voldoet al 55% van de nieuwe woongebouwen aan deze norm.

Naast die positieve trend groeit ook de groep van de voorlopers sterk. Dat is de groep die véél energiezuiniger bouwt dan E40. Voor het aanvraagjaar 2006 waren er quasi geen voorlopers. Voor het aanvraagjaar 2014 bedraagt het aandeel voorlopers 31%.

Ook het aandeel BEN-woningen (≤ E30) gaat in stijgende lijn, voor het aanvraagjaar 2014 gaat het om 20%.

Doelstelling	8.4 Vlaanderen slaagt er in 2020 in om het potentieel aan economische activiteiten en werkgelegenheid dat uit deze beleidsopties voortvloeit, in het bijzonder ook in de hernieuwbare energiesector, zoveel mogelijk te realiseren.
Kernindicator	Omzet, werkgelegenheid, export en aantal starters in de hernieuwbare energiesector
Definitie	Hernieuwbare energiesector : de sector van organisaties met een vestiging in Vlaanderen, die goederen, diensten en technologieën leveren die gebruikt worden bij de opwekking van energie uit hernieuwbare niet-fossiele bronnen, namelijk: wind, zon, aerothermische, geothermische, hydrothermische energie en energie uit de oceanen, waterkracht, biomassa, stortgas, gas van rioolzuiveringsinstallaties en biogassen.
Streefwaarde	Toename van omzet en werkgelegenheid binnen de sector.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2006-2015
Frequentie en stiptheid	Nog te bepalen
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Tewerkstelling 2002 en 2008: berekening op basis van een enquête binnen de sector; Tewerkstelling 2009 en 2011: berekening aan de hand van een rekenmodel. Import en export: cijfers NBB op basis van productcategorieën.
Bron data	Tewerkstelling 2002: SERV, Sociaal-economische analyse van de Vlaamse hernieuwbare energietechnologiesector, SERA 2005; Tewerkstelling 2008: Departement Leefmilieu, Natuur en Energie, De hernieuwbare energiesector - Een Vlaamse socio-economische analyse; Tewerkstelling 2009 en 2011: Beleidsbrief Energie 2012-2013. Import en export: Nationale Bank.
Meer informatie	http://docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2012-2013/g1779-1.pdf

Tewerkstelling in de hernieuwbare energiesector

	2002	2008	2009	2011
Tewerkstelling (VTE)	1.277	8.864	10.216	16.682

Import en export van windturbines en fotovoltaïsche cellen (miljoen €)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Import generatoraggregaten werkend op windenergie	17,1	1,0	50,6	4,4	65,0	34,9	1,3	1,3	194,3	0,0
Export generatoraggregaten werkend op windenergie	0,2	0,3	0,0	0,9	176,2	0,0	0,0	0,1	2,8	0,0
Import lichtgevoelige halfgeleideren incl. fotovoltaïsche cellen	30,5	80,9	265,2	760,2	716,7	889,2	423,1	152,2	84,0	2,2
Export lichtgevoelige halfgeleideren incl. fotovoltaïsche cellen	51,1	87,8	186,4	133,2	208,7	175,1	91,7	44,7	27,9	0,1

Bespreking

De SERV raamde op basis van haar bevraging in 2002 de werkgelegenheid in de Vlaamse hernieuwbare energiesector op 1.227 voltijdse equivalenten.

In het LNE-rapport uit 2008 werd geschat dat de hernieuwbare energiesector in Vlaanderen 8.864 voltijdse personen tewerkstelde.

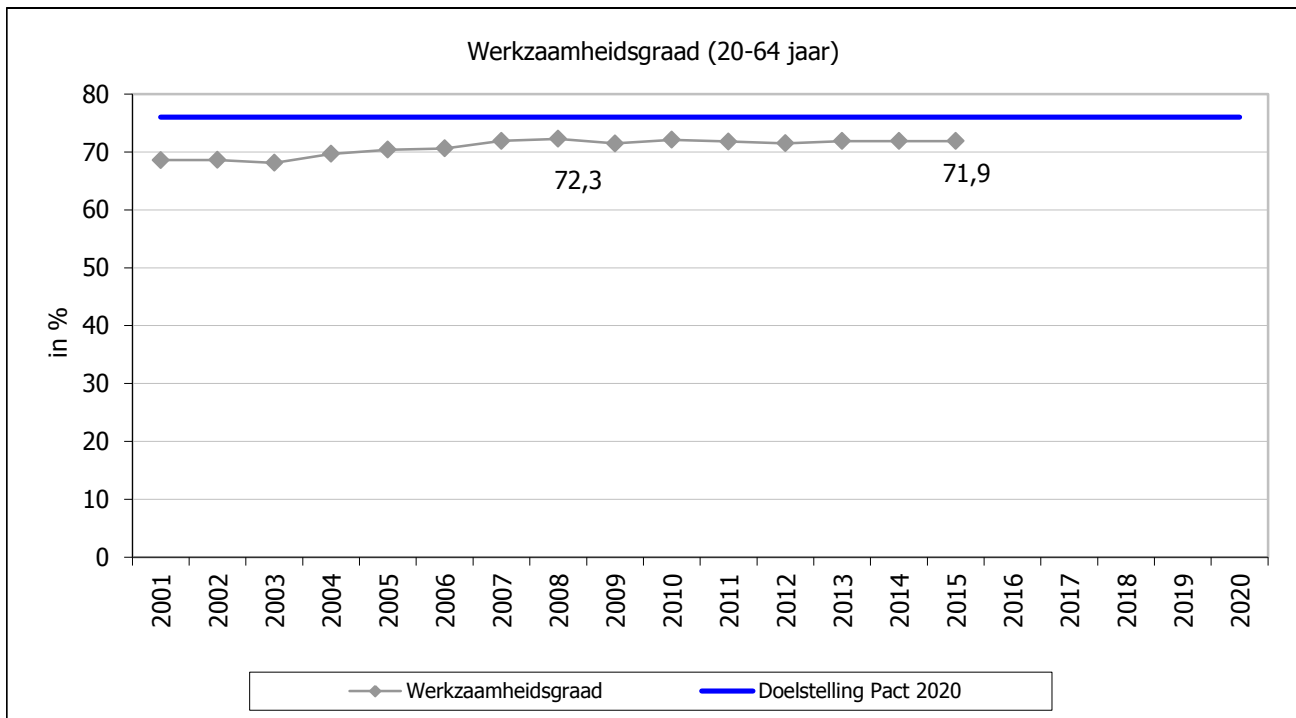
Aan de hand van een eenvoudig rekenmodel dat het afgelopen jaar ontwikkeld werd in opdracht van het Vlaams Energieagentschap, werd een ruwe inschatting gemaakt van de tewerkstellingseffecten verbonden aan een aantal prioritaire energiebeleidsmaatregelen.

In 2009 waren de investeringen in energiebesparing en in milieuvriendelijke energieproductie die worden ondersteund door de Vlaamse overheid, goed voor een tewerkstelling van 10.216 voltijdsequivalenten (VTE). Dit aantal nam toe tot 16.682 VTE in 2011.

De stijging is hoofdzakelijk toe te schrijven aan de plaatsing van PV-panelen waarvoor in 2011 een uitzonderlijk piekniveau werd bereikt. Hier gaat het dus niet noodzakelijk om blijvende VTE's. De PV-sector had in 2011 dan ook een aandeel van 64% (10.692 VTE) in de totale groene tewerkstelling. Dakisolatie werd geproduceerd en geplaatst door 1.475 VTE, gevolgd door vervanging van enkel glas (1.298 VTE), windenergie (1.024 VTE) en WKK (1.020 VTE).

De invoerwaarde van windturbines kent een wisselend verloop. De handel in zonnepanelen kende een forse toename tot 2011 maar lijkt sindsdien op de terugweg.

Doelstelling	9.1 De globale werkzaamheidsgraad stijgt tot ruim 76% in 2020, dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens een 0,5 procentpunt.
Kernindicator	Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar), jaargemiddelde, in %
Definitie	De werkzaamheidsgraad meet het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd. Omwille van de internationale vergelijkbaarheid wordt de leeftijd normaliter afgebakend op 15-64 jaar. Vanuit Europa wordt het belang van de scholing van jongeren beklemtoond door een verenging van de leeftijdsafbakening van 20 tot 64 jaar. Onder werkenden verstaan we iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht (definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie).
Streefwaarde	Ruim 76% in 2020.
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2001-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in juli van het jaar x+1
Laatst gewijzigd	2/05/2016
Meetmethode	De Eurostat Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie, waarvan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (ADS) de Belgische uitvoering is.
Bron data	FOD Economie – ADS EAK (bewerking Departement WSE/ Steunpunt Werk)
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereksen/392.htm

Bespreking

Het behalen van een globale werkzaamheidsgraad van ruim 76% bij de 20-64-jarigen tegen 2020 maakt de kerndoelstelling uit van het Vlaamse arbeidsmarktbeleid. Bij het bepalen van deze streefnorm werd uitgegaan van de werkzaamheidsgraad van 2008, die toen 72,3% bedroeg en al een half decennium aan het groeien was. De Vlaamse werkzaamheidsgraad stakte naar aanleiding van de conjuncturele verzwakking. Nog voor de kloof met het precrisisniveau uit 2008 gedicht was, begon de werkzaamheidsgraad in 2011 opnieuw af te brokkelen en ook in 2012 was er een lichte terugval. Anno 2013 volgt er opnieuw beterschap en zijn er net geen 72 op 100 Vlamingen op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar) aan het werk. In 2014 en 2015 blijft de totale werkzaamheidsgraad evenwel op dit niveau stagneren.

Doelstelling	9.1 De globale werkzaamheidsgraad stijgt tot ruim 76% in 2020, dankzij een gemiddelde jaarlijkse groei van minstens een 0,5 procentpunt.
Kernindicator	Werknemers naar sector
Definitie	<p>Het betreft een telling van de werknemers op 30 juni van jaar x, gebaseerd op de vermelding van de plaats van tewerkstelling op de kwartaalaangifte van het tweede kwartaal van jaar x.</p> <p>Het gaat over de prestaties van de betrokken werknemers die worden aangegeven bij 2 instellingen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de RSZPPO (Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten) voor de werknemers van de provincies, de gemeenten, de OCMW's (de openbare centra voor maatschappelijk welzijn), de intercommunales en andere aan hen toegewezen lokale openbare instellingen; - de RSZ voor alle andere werknemers, met inbegrip van de mijnwerkers en de hiermee gelijkgestelden, die van een specifiek sociale zekerheidsstelsel genieten. <p>De sectorindeling is gebaseerd op de economische hoofdactiviteit van de vestigingseenheid. De indeling geschiedt volgens de algemene systematische bedrijfsindeling in de Europese Gemeenschappen, de NACE-Bel.</p> <p>Privé-sector: 01-04, 05-09, 10-33, 35, 36-39, 41-43, 45-47, 49-53, 55-56, 58-63, 64-66, 68, 69-75, 77-82, 97-98.</p> <p>Overheidssector : 84, 85, 99.</p> <p>Social profit: 86-88, 90-93, 94-96.</p>
Streefwaarde	/
Dimensies	Naar sector(groep): privé, social profit en overheid
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2008-2014, telkens 2e kwartaal
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x (2e kwartaal) is in principe beschikbaar in november van het jaar x+1
Laatst gewijzigd	2/05/2016
Meetmethode	Via de multifunctionele aangifte delen werkgevers ieder kwartaal informatie mee die de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid (RSZ) in staat stelt om statistieken te maken en ter beschikking te stellen.
Bron data	RSZ DMFA (bewerking Departement WSE)
Meer informatie	http://www.onssrszls.fgov.be/nl/statistieken/publicaties/verdeling-van-de-arbeidsplaatsen-naar-plaats-van-tewerkstelling

Aantal werknemers* naar sector(groep)

	2008/2	2009/2	2010/2	2011/2	2012/2	2013/2	2014/2
Privé-sector	1439989	1404321	1419285	1450172	1445343	1430270	1441406
Social profit sector	373481	379888	381338	380095	386902	390006	393883
Overheidssector	362121	375956	377335	373450	369809	370500	370633
Totaal	2175591	2160165	2177958	2203717	2202054	2190776	2205922

* Het betreft een telling van de werknemers op 30 juni van jaar x, gebaseerd op de vermelding van de plaats van tewerkstelling op de kwartaalaangifte van het tweede kwartaal van jaar x.

Bespreking

Met uitzondering van de negatieve groei in het crisisjaar 2009, bleef het aantal werknemers tot en met 2011 gestaag groeien. In 2012 valt de groei quasi stil om in 2013 (verder) te krimpen. In 2014 herpakt de werknemersgroei zich met een toename ten opzichte van het jaar voordien. De evolutie verloopt niet in alle sectorgroepen op dezelfde manier.

De evolutie van het aantal loontrekkenden in de privé-sector kent een gelijkaardig parcours als dat van de totale werknemersgroep.

In de social profit bleef het aantal werknemers, met uitzondering van 2011, jaarlijks verder aangroeien.

De groei van het aantal loontrekkenden in de overheidssector in 2009 en 2010 sloeg om in een daling in 2011 en 2012, om nadien min of meer te stabiliseren in 2013 en 2014.

In 2014 is ongeveer 65% van de loontrekkenden aan de slag in de privé-sector. Dat zijn er bijna 1 procentpunt minder dan 5 jaar voordien. Circa 18% van de werknemers is actief in de social profit; dat zijn er iets meer dan in 2008. De resterende 17% van de loontrekkenden werkt in de overheidssector.

Doelstelling	9.2-9.4 De werkzaamheidsgraad van vrouwen blijft verder stijgen. Voor kansengroepen (allochtonen, personen met een arbeidshandicap en 50+) verdubbelt de gemiddelde jaarlijkse groei tot minstens 1 procentpunt. De Europese doelstelling voor 55+ (werkzaamheidsgraad van 50%) komt daarmee in zicht.
Kernindicator	Werkzaamheidsgraad voor vrouwen en naar kansengroepen (laaggeschoolden, allochtonen, personen met een arbeidshandicap, 50+ en 55+), jaargemiddelde, in %
Definitie	De werkzaamheidsgraad meet het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd (20-64 jaar). Onder 'werkenden' verstaan we iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht (definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie). 'Laaggeschoolden' zijn personen zonder diploma, met een diploma lager onderwijs, of secundair onderwijs van de 1ste of 2de graad. 'Allochtonen' zijn personen met een niet-EU-nationaliteit (naar nationaliteit). 'Allochtonen' worden ook gezien als personen geboren buiten de EU (naar geboorteland). 'Personen met een handicap' zijn zij die "ja" hebben geantwoord op de vraag : "Ervaart U in uw dagelijkse bezigheden (op het werk of daarbuiten) hinder door een handicap, een langdurige aandoening of langdurige ziekte (al dan niet werkgerelateerd)".
Streefwaarde	Verdere stijging voor vrouwen, gemiddelde jaarlijkse groei van minstens 1 procentpunt voor kansengroepen (allochtonen, ...) en een werkzaamheidsgraad van 50% bij 55+.
Dimensies	Naar geslacht, onderwijsniveau, nationaliteit, geboorteland, arbeidshandicap, leeftijd
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2003-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in juli van het jaar x+1. Voor arbeidshandicap zijn pas vanaf 2009 jaargegevens beschikbaar.
Laatst gewijzigd	2/05/2016
Meetmethode	De Eurostat Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie, waarvan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (ADS) de Belgische uitvoering is.
Bron data	FOD Economie – ADS EAK (bewerking Departement WSE/ Steunpunt Werk)
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/392.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/3461.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5687.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/3456.htm

Werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) naar kansengroepen, in %

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Doel Pact 2020
Vrouwen	59,6	61,5	62,8	63,4	64,9	66,1	65,7	66,7	66,4	66,2	Na ee	67,6	68,2	verdere stijging
Laaggeschoolden	52,2	52,7	52,6	52,5	54,3	53,4	52,6	53,3	52,0	51,7	De we	51,8	50,6	
Personen met een arbeidshandicap*	-	-	-	-	42,7	-	37,5	33,5	38,6	38,7	Omda	42,7	43,1	minstens 1 ppt./jaar
50-plussers	42,1	43,8	45,9	46,3	49,3	49,1	50,9	53,1	53,6	54,6	56,5	57,5	58,1	minstens 1 ppt./jaar
55-plussers	26,5	29,5	30,7	31,4	34,2	34,3	35,8	38,2	38,9	40,5	42,9	44,3	45,6	50%
Personen met een niet-EU-nationaliteit**	38,6	41,3	42,7	45,0	44,5	47,2	47,0	44,4	46,3	42,7	46,4	44,6	52,6	minstens 1 ppt./jaar
Personen geboren buiten EU**	-	-	48,9	51,1	51,4	56,3	53,4	53,4	53,0	51,8	54,9	53,3	53,7	minstens 1 ppt./jaar

* Tussen 2007 en 2009 is er een tijdreeksbreuk. Vanaf 2009 worden jaargegevens gebruikt, daarvoor zijn het tweede kwartaalgegevens.

** Tot 2004 niet-EU15-nationaliteit, voor 2005-2006 niet-EU25-nationaliteit, vanaf 2007 niet-EU27-nationaliteit en vanaf 2013 niet-EU28-nationaliteit.

Bespreking

Vrouwen zijn in de afgelopen jaren steeds meer gaan deelnemen aan de arbeidsmarkt. Hun arbeidsdeelname is verder gestegen van 59,6% in 2003 tot 66,7% in 2010. In 2011 en ook in 2012 brokkelde de werkzaamheidsgraad van de vrouwen lichtjes af maar blijft op het niveau van 2008, net voor het uitbreken van de crisis. In 2013 herpakt de vrouwelijke werkzaamheid zich en zijn circa 67 op de 100 vrouwelijke 20-64-jarigen aan de slag. Ook in 2014 en in 2015 knoopt de vrouwelijke werkzaamheid terug aan met klimmende cijfers.

Anno 2015 komt de werkzaamheidsgraad bij de laaggeschoolden op 50,6%. Dat is 1,2 procentpunten minder dan in 2014. Over een langere periode bekeken, blijft de werkzaamheidsgraad bij de laaggeschoolden relatief stabiel. Dat is ook min of meer het geval voor de andere opleidingsniveaus, maar deze liggen wel op een hoger peil.

In 2015 was 43,1% van de Vlaamse bevolking met een arbeidshandicap aan het werk. Dat is een toename van 0,5 procentpunten in vergelijking met 2014.

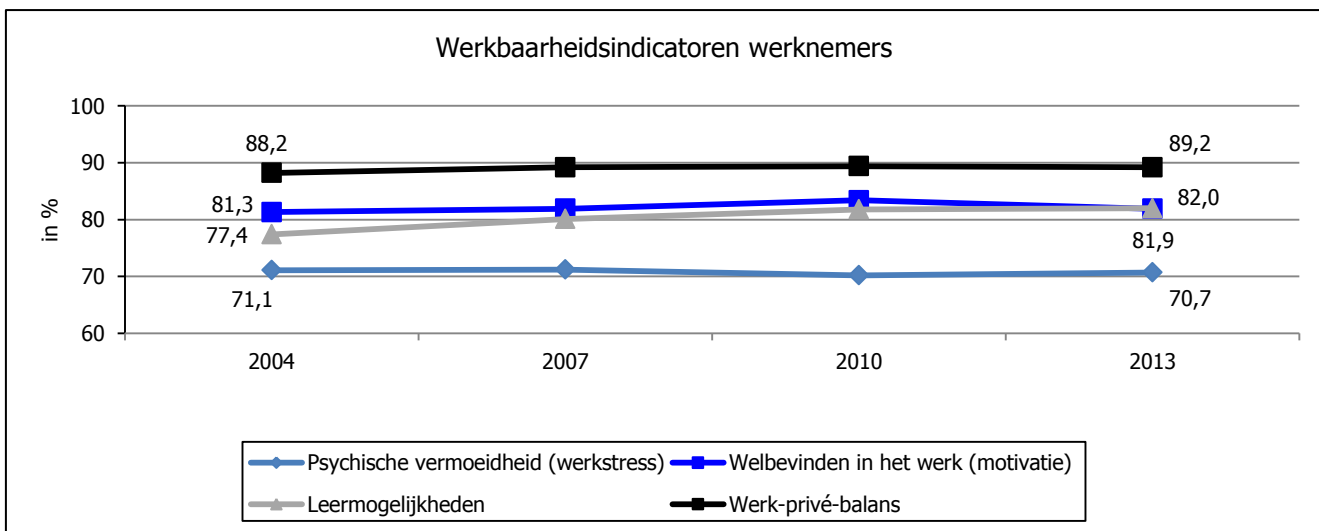
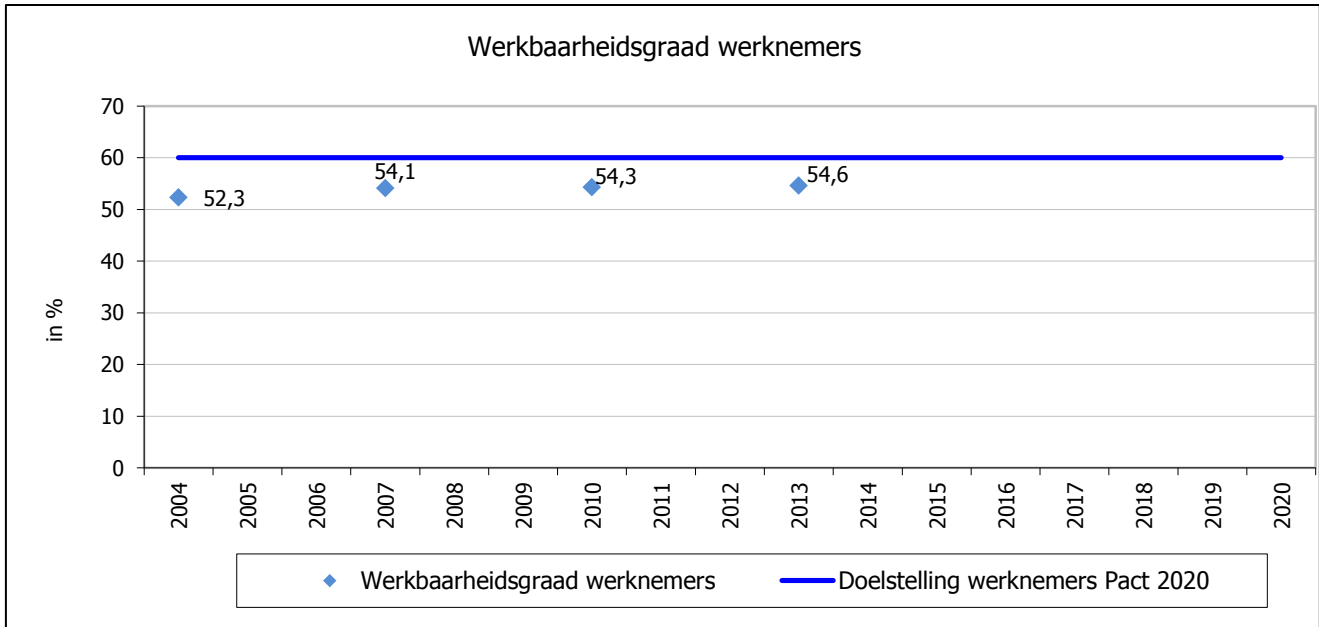
De Vlaamse 50-plussers en 55-plussers blijven steeds langer aan het werk, ook tijdens de crisisjaren. Zij hebben de afgelopen periode stevige vooruitgang geboekt en ook in 2015 is dat het geval. In 2015 was 58,1% van de 50-plussers aan het werk. Dat is 0,5 procentpunten hoger dan in 2014. Bij de 55-plussers ligt de arbeidsdeelname lager: 45,6% was aan het werk in 2014. Dat zijn er 1,3 procentpunten meer dan in het jaar voordien.

Na een flinke toename van de werkzaamheidsgraad van de personen afkomstig van buiten de EU tussen 2005 en 2008, werd deze groep hard getroffen door de economische crisis.

De werkzaamheidsgraad van personen met een niet-EU-nationaliteit kent sinds 2009 een schommelend en overwegend dalend verloop. In 2015 laat deze groep een aanzienlijke toename met 8 procentpunten ten opzichte van 2014 optekenen. Deze stijging is wellicht niet alleen te wijten aan een reële evolutie, maar is ook deels te verklaren door het effect van een verschillende respons.

Het niveau van de werkzaamheid van de personen geboren buiten de EU is sinds 2008 voortdurend afgenomen, met uitzondering van 2013 en 2015 (+0,4 procentpunten).

Doelstelling	10.1 Zowel de werkbaarheid van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt. 10.2 De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020, en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%. 10.3 Dit impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans) hogere groeicijfers gescoord worden.
Kernindicator	Werkbaarheid werknemers
Definitie	Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor werknemers concreet gemaakt aan de hand van 4 indicatoren die elk een belangrijk aspect van de arbeidskwaliteit meten: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden en de balans tussen werk en privé. De werkbaarheidsgraad is een samengestelde ratio die aangeeft welk percentage van de werknemers een job heeft die voldoende leermogelijkheden biedt, goed te combineren is met het privéleven en geen aanleiding geeft tot werkstress of motivatieproblemen.
Streefwaarde	Werkbaarheidsgraad van minstens 60% voor de werknemers in 2020. Hogere groeicijfers voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies werknemers. Score: % niet problematisch. Operationalisering hogere groeicijfers = de groei in procentpunten in de globale werkbaarheid + 0,1pp.
Dimensies	Eén ratio (%) en vier werkbaarheidsdimensies (% niet problematisch).
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2004 (nulmeting werknemers), 2007, 2010 en 2013.
Frequentie en stiptheid	Driejaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in zomer van het jaar x (werknemers).
Laatst gewijzigd	4/09/2015
Meetmethode	Schriftelijke bevraging van een representatief staal van 20.000 Vlaamse loontrekkenden. In 2013 werd de steekproef verdubbeld voor werknemers (tot 40.000 eenheden).
Bron data	SERV-STV Innovatie & Arbeid
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5592.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/3541.htm

Bespreking

Het aandeel van de Vlaamse werknemers dat een kwaliteitsvolle job heeft op vlak van psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans is gestegen van 52,3% in 2004 naar 54,6% in 2013. Tussen 2004 en 2007 nam de werkbaarheidsgraad toe met 1,8 procentpunten; nadien bleef de groei stikken met de komst van de economische crisis.

Een hogere werkbaarheidsgraad impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies hogere groeicijfers opgetekend worden.

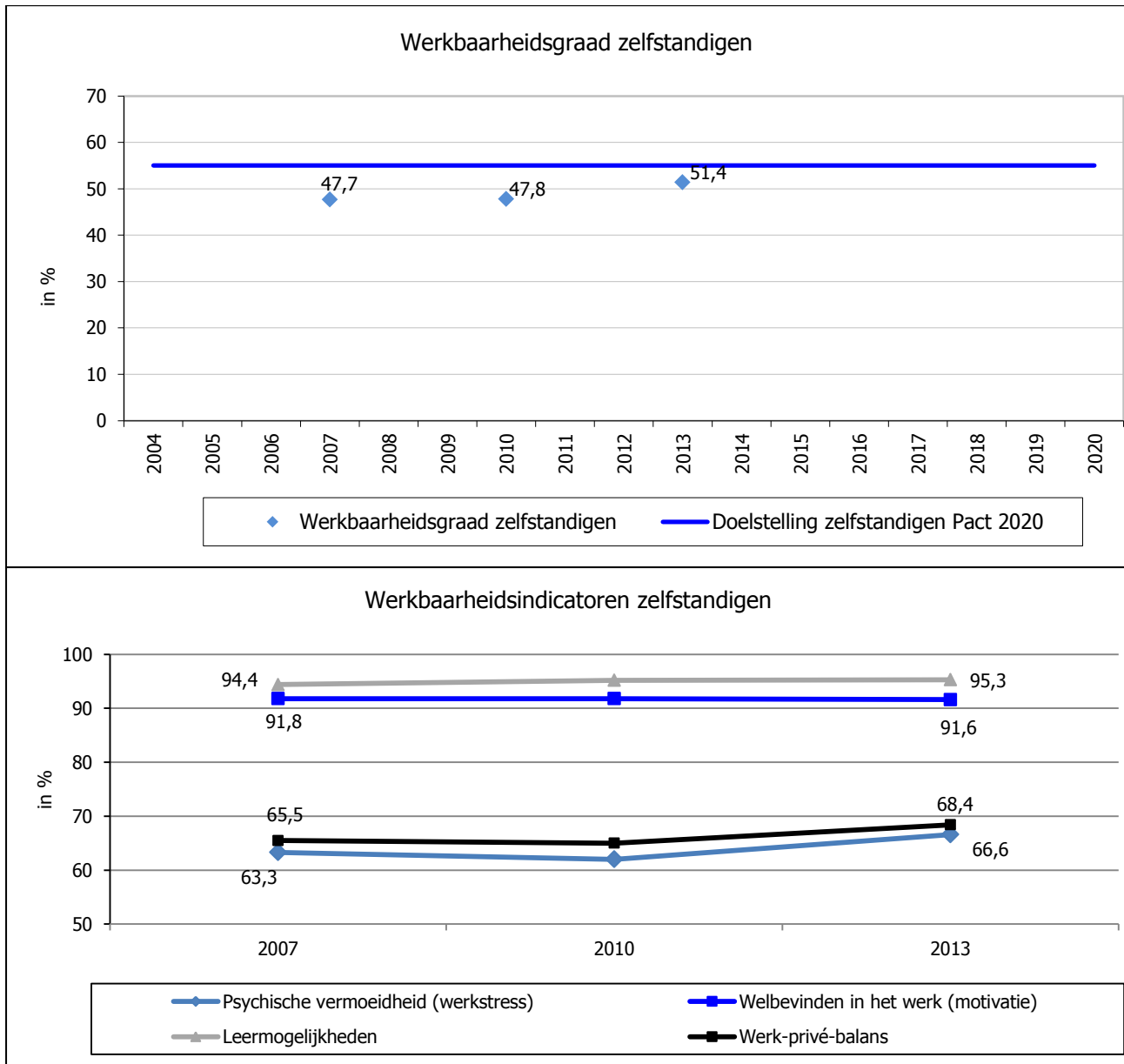
Sinds de eerste meting in 2004 blijft de score voor psychische vermoeidheid bij de loontrekkenden hangen rond de 71%. Bijna één op drie werknemers behoort dus tot de groep die zich in een problematische situatie bevindt.

Bij 81,9% van de loontrekkenden stellen zich anno 2013 geen problemen op vlak van betrokkenheid en motivatie. Dat zijn er significant minder dan bij de vorige bevraging in 2010.

De score voor de leermogelijkheden bij de loontrekkenden laat een significante toename zien tussen 2004 en 2013. In 2013 heeft meer dan vier op de vijf werknemers voldoende leermogelijkheden.

De score voor de werk-privé-balans bij de werknemers kent een significante stijging tussen 2004 en 2013. In 2013 is voor bijna negen op de tien loontrekkenden de werk-privé-balans in evenwicht.

Doelstelling	10.1 Zowel de werkbaarheid van werknemers als van zelfstandigen groeit jaarlijks gemiddeld met minstens 0,5 procentpunt. 10.2 De werkbaarheidsgraad verhoogt voor werknemers daardoor tot minstens 60% in 2020, en komt voor zelfstandigen in 2020 zo dicht mogelijk bij 55%. 10.3 Dit impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies (psychische vermoeidheid, welbevinden in het werk, leermogelijkheden en werk-privé-balans) hogere groeicijfers gescoord worden.
Kernindicator	Werkbaarheid zelfstandigen
Definitie	Werkbaar werk wordt in de werkbaarheidsmonitor zelfstandigen concreet gemaakt aan de hand van 4 indicatoren die elk een belangrijk aspect van de arbeidskwaliteit meten: psychische vermoeidheid (werkstress), welbevinden in het werk (motivatie), leermogelijkheden en de balans tussen werk en privé. De werkbaarheidsgraad is een samengestelde ratio die aangeeft welk percentage van de zelfstandigen een job heeft die voldoende leermogelijkheden biedt, goed te combineren is met het privéleven en geen aanleiding geeft tot werkstress of motivatieproblemen.
Streefwaarde	Werkbaarheidsgraad zo dicht mogelijk bij 55% voor de zelfstandigen in 2020. Hogere groeicijfers voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies zelfstandigen. Score: % niet problematisch. Operationalisering hogere groeicijfers = de groei in procentpunten in de globale werkbaarheid + 0,1pp.
Dimensies	Eén ratio (%) en vier werkbaarheidsdimensies (% niet problematisch).
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2007 (nulmeting zelfstandigen), 2010 en 2013.
Frequentie en stiptheid	Driejaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in herfst van het jaar x (zelfstandigen).
Laatst gewijzigd	27/04/2015
Meetmethode	Schriftelijke bevraging van een representatief staal van 6.000 zelfstandige ondernemers in Vlaanderen. In 2013 werd de steekproef verdubbeld voor zelfstandige ondernemers (tot 12.000 eenheden).
Bron data	SERV-STV Innovatie & Arbeid
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4507.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5592.htm

Bespreking

Anno 2013 wordt een werkbaarheidsgraad bij de zelfstandige ondernemers opgetekend van 51,4%. Waar er tussen 2007 en 2010 nauwelijks evolutie was in de werkbaarheidsgraad van de zelfstandigen, is er in 2013 een toename met 3,6 procentpunten in vergelijking met de meting in 2010. Daarmee wordt de afstand (3,6 procentpunten) tegenover de 55%-doelstelling bij de zelfstandigen in 2013 flink ingekort.

Een hogere werkbaarheidsgraad impliceert dat voor de afzonderlijke werkbaarheidsdimensies hogere groeicijfers opgetekend worden.

Op vlak van psychische vermoeidheid bij de zelfstandige ondernemers behoren 2 op de 3 tot de niet-problematische categorie in 2013. Dat zijn er significant meer dan in 2007 en 2010.

De grote meerderheid van de zelfstandigen (bijna 92%) is gemotiveerd aan de slag en dit is zo over heel de periode 2007-2013.

Ruim 95% van de zelfstandige ondernemers ervaren dat ze voldoende leermogelijkheden hebben. Dat zijn er lichtjes meer dan de voorbije jaren.

Bij de zelfstandigen geeft 68,4% een evenwichtige combinatie werk-privé aan in 2013. Dit zijn er significant meer, zowel in vergelijking met 2007 als met 2010.

Doelstelling	10.4.1 Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.
Kernindicator	Werkbaarheidsmonitor werknemers en zelfstandigen voor kansengroepen en vrouwen. Operationalisering kansengroepen: 50+, laaggeschoolden, personen met een arbeidshandicap.
Definitie	De werkbaarheidsgraad is een samengesteld cijfer dat aangeeft welk percentage van de werknemers/zelfstandigen een job heeft die voldoende leermogelijkheden biedt, goed te combineren is met het privéleven en geen aanleiding geeft tot werkstress of motivatieproblemen. Laaggeschoolden zijn hier personen die bij de vraag naar diploma 'geen, lager of lager secundair onderwijs' aangegeven hebben. Laaggeschoolden hebben maximaal een getuigschrift/diploma lager secundair onderwijs.
Streefwaarde	Hogere werkbaarheidsgraad vrouwen en kansengroepen.
Dimensies	Naar beroepsstatuut, vrouwen en kansengroepen (arbeidshandicap niet bevroegd bij zelfstandigen).
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2004 (nulmeting werknemers), 2007 (nulmeting zelfstandigen), 2010 en 2013.
Frequentie en stiptheid	Driejaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in zomer van het jaar x (werknemers) en in herfst van het jaar x (zelfstandigen).
Laatst gewijzigd	4/09/2014
Meetmethode	Schriftelijke bevraging van een representatief staal van werkende Vlamingen: 20.000 loontrekkenden en 6.000 zelfstandige ondernemers. In 2013 werd de steekproef verdubbeld voor werknemers (tot 40.000 eenheden) en voor zelfstandige ondernemers (tot 12.000 eenheden).
Bron data	SERV-STV Innovatie & Arbeid
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5592.htm

Werkbaarheidsgraad kansengroepen, naar beroepsstatuut, in %

	Werknemers				Zelfstandigen		
	2004	2007	2010	2013	2007	2010	2013
Vrouwen	51,4	52,6	53,1	52,6	46,9	47,7	50,3
50-54-jarigen	47,1	52,2	51,5	53,7	53,0	53,1	53,9
55-plussers	58,5	54,6	56,5	55,3	53,4	52,1	56,3
Laaggeschoolden	44,6	46,1	47,5	49,1	43,3	48,4	48,3
Personen met een arbeidshandicap (erg)	-	19,2	23,9	22,0	-	-	-
Personen met een arbeidshandicap (in zekere mate)	-	36,2	38,1	41,3	-	-	-

Bespreking

De globale werkbaarheidsgraad van werknemers en zelfstandigen bedraagt in 2013 respectievelijk 54,6% en 51,4%. De werkbaarheidsgraad voor vrouwen en sommige kansengroepen wijkt af van de globale werkbaarheid bij loontrekkenden en zelfstandige ondernemers.

De werkbaarheidsgraad van de loontrekkende werkende vrouwen ligt in de periode 2004-2013 iets onder de globale Vlaamse werkbaarheidsgraad. De vrouwelijke werkbaarheidsgraad bij de werknemers groeide lichtjes aan tussen 2004 en 2013, maar niet significant. Bij de vrouwelijke zelfstandigen ligt de werkbaarheidsgraad tussen 2007 en 2013 lichtjes onder de gemiddelde werkbaarheidsgraad.

De werkbaarheidsgraad bij de 50-54-jarigen en zeker bij de 55-plussers onder de zelfstandige ondernemers ligt anno 2013 hoger dan de globale werkbaarheidsgraad en ook bij de 55-plussers onder de werknemers is dat het geval. De werkbaarheidsgraad bij de 50-54-jarige werknemers nam significant toe in vergelijking met 2004 (+6,6 procentpunten); voor de 55-plussers was dat niet zo (-3,2 procentpunten).

De werkbaarheidsgraad van de laaggeschoolden ligt zowel bij de werknemers als bij de zelfstandigen onder de algemene werkbaarheidsgraad in 2007. In 2013 ziet dit plaatje er hetzelfde uit.

Bij loontrekkende personen met een erge arbeidshandicap ervaart ruim één op vier zijn/haar baan als kwaliteitsvol in 2013; bij personen met een zekere mate van arbeidshandicap is dat iets meer dan twee op vijf. Daarmee blijft de werkbaarheidsgraad voor personen met een handicap (zowel erg als in zekere mate) onder de globale werkbaarheidsgraad liggen.

Doelstelling	10.4.2 Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.
Kernindicator	Arbeidsdeelname naar huishoudtype
Definitie	De werkzaamheidsgraad meet het aandeel werkenden in de bevolking op arbeidsleeftijd. Bij de werkzaamheidsgraad naar huishoudtype wordt de leeftijdsgroep afgebakend op 25-49 jaar. Onder 'werkenden' verstaat men iedereen die in een bepaalde referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht (definitie van de Internationale Arbeidsorganisatie).
Streefwaarde	Hogere arbeidsdeelname naar bijzondere gezinssituaties.
Dimensies	Naar geslacht en huishoudtype (alleenstaand, samenwonend al of niet met kinderen, alleenstaande ouder)
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2006-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in het najaar van het jaar x+1
Laatst gewijzigd	3/05/2016
Meetmethode	De Eurostat Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie, waarvan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (ADS) de Belgische uitvoering is.
Bron data	FOD Economie – ADS EAK (bewerking Departement WSE/ Steunpunt Werk)
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5577.htm

Werkzaamheidsgraad (25-49 jaar), naar geslacht en huishoudtype, in %

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Totaal	alleenstaand	83,5	84,7	86,6	84,1	83,8	82,6	81,4	83,0	80,6
	samenwonend met partner zonder kinderen	87,6	89,0	90,1	88,9	88,4	88,1	88,0	88,9	89,7
	samenwonend met partner en 1 kind	88,8	89,1	90,7	88,4	89,5	89,7	89,7	89,2	89,8
	samenwonend met partner en 2 kinderen	89,8	90,2	90,9	90,7	91,5	90,9	90,9	90,7	91,2
	samenwonend met partner en 3 of meer kinderen	80,1	80,9	81,6	81,0	81,4	81,4	81,6	79,7	81,9
	alleenstaande ouder	83,4	86,7	85,5	84,5	86,6	84,4	84,1	82,5	81,0
	totaal	85,8	86,8	87,9	86,8	86,8	86,4	85,9	85,7	85,8
Man	alleenstaand	84,4	84,1	87,1	84,4	84,0	82,4	81,6	83,9	79,2
	samenwonend met partner zonder kinderen	93,1	93,9	95,3	92,9	92,1	92,4	92,1	91,5	93,2
	samenwonend met partner en 1 kind	95,3	96,3	96,1	93,5	93,7	95,6	94,3	94,3	94,1
	samenwonend met partner en 2 kinderen	96,4	97,5	96,7	96,8	96,4	96,3	96,0	95,6	96,1
	samenwonend met partner en 3 of meer kinderen	93,0	94,2	93,3	92,0	91,2	91,4	92,1	90,2	92,3
	alleenstaande ouder	92,4	95,0	97,0	94,7	95,4	93,6	92,9	90,7	89,2
	totaal	91,5	92,3	92,5	91,5	90,6	90,6	90,1	89,9	89,3
Vrouw	alleenstaand	81,7	85,8	85,6	83,8	83,3	82,8	81,2	81,4	83,1
	samenwonend met partner zonder kinderen	82,2	84,1	85,0	84,9	85,0	83,8	83,7	86,3	86,0
	samenwonend met partner en 1 kind	82,8	82,5	85,8	83,6	85,6	84,4	85,4	84,5	85,8
	samenwonend met partner en 2 kinderen	83,5	83,4	85,5	84,9	86,9	86,0	86,0	86,2	86,6
	samenwonend met partner en 3 of meer kinderen	68,0	68,6	70,9	70,9	72,3	72,4	71,5	70,2	72,3
	alleenstaande ouder	80,2	82,5	80,0	79,3	81,2	77,2	80,9	80,0	78,9
	totaal	80,0	81,1	83,1	82,1	83,0	82,0	81,5	81,4	82,2

Bespreking

Bij een vergelijking van de werkzaamheidsgraad bij de 25-49-jarigen blijkt dat de gezinspositie toch een rol speelt bij het al dan niet buitenshuis werken. Ook in 2014 is dat nog steeds het geval.

Zo zijn alleenstaande vrouwen(83,1%) anno 2014 net iets vaker aan het werk dan alleenstaande mannen (79,2%). Het absolute verschil tussen alleenstaande mannen en vrouwen kende tussen 2006 en 2014 een schommelend verloop.

Zoals in de voorbije jaren is er niet zo veel verschil in werkzaamheid tussen vrouwen met en zonder kinderen, behalve als ze 3 of meer kinderen hebben, dan zakt de vrouwelijke werkzaamheidsgraad aanzienlijk (circa 70%).

Voor de alleenstaande mannelijke ouder is de kloof met de gemiddelde werkzaamheidsgraad bij mannen de laatste jaren kleiner geworden om in 2014 quasi gedicht te zijn. Sinds 2008 zijn er in de categorie van de alleenstaande vrouwelijke ouder minder vrouwen werkzaam dan het vrouwelijke gemiddelde. In 2014 is deze kloof weer iets meer uitgediept.

Doelstelling	10.4.3 Bijzondere aandacht gaat naar vrouwen, kansengroepen en bijzondere gezinssituaties. Hiertoe wordt in het algemeen gestreefd naar een betere afstemming tussen arbeid en gezin.
Kernindicator	Inactiviteit en deeltijds werk omwille van gebrek aan opvang
Definitie	Inactiviteit en deeltijds werk omwille van gebrek aan opvangdiensten wordt gedefinieerd als het aandeel personen (15-64 jaar) die niet op zoek zijn naar een job of die deeltijds werken omwille van hun zorgverantwoordelijkheden en het gebrek aan gepaste opvangdiensten (% van personen met zorgverantwoordelijkheden). Het gaat hier om gebrek aan opvang voor kinderen en afhankelijke personen. Personen met zorgverantwoordelijkheden worden gedefinieerd als het aandeel van personen die willen werken maar niet op zoek zijn of die deeltijds werken omwille van hun zorgverantwoordelijkheden (% van de totale bevolking 15-64 jaar).
Streefwaarde	Afname aandeel personen dat niet of deeltijds werkt omwille van zorgverantwoordelijkheden en gebrek aan gepaste opvangdiensten.
Dimensies	vrouwen en totaal
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2008-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, statistiek voor jaar x is in principe beschikbaar in het najaar van het jaar x+1
Laatst gewijzigd	5/07/2016
Meetmethode	De Eurostat Labour Force Survey (LFS) is een door Eurostat gecoördineerde bevraging in de lidstaten van de Europese Unie, waarvan de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) van de FOD Economie – Algemene Directie Statistiek (ADS) de Belgische uitvoering is.
Bron data	FOD Economie – ADS EAK (bewerking FOD WASO, bewerking Departement WSE/ Steunpunt Werk)
Meer informatie	Statistische bijlage bij het Belgische Nationaal Hervormingsprogramma (zie rubriek K. Gezin en arbeid)

Aandeel personen (15-64 jaar) dat niet of deeltijds werkt omwille van zorgverantwoordelijkheden en gebrek aan gepaste opvang, in %

	2008	2009	2010	2011	*2012	2013	2014
Mannen	nb	nb	nb	nb	nb	nb	nb
Vrouwen	40,7	45,0	47,0	44,6	28,1	18,2	15,9
Totaal	38,9	44,0	46,6	44,5	27,8	18,3	15,8

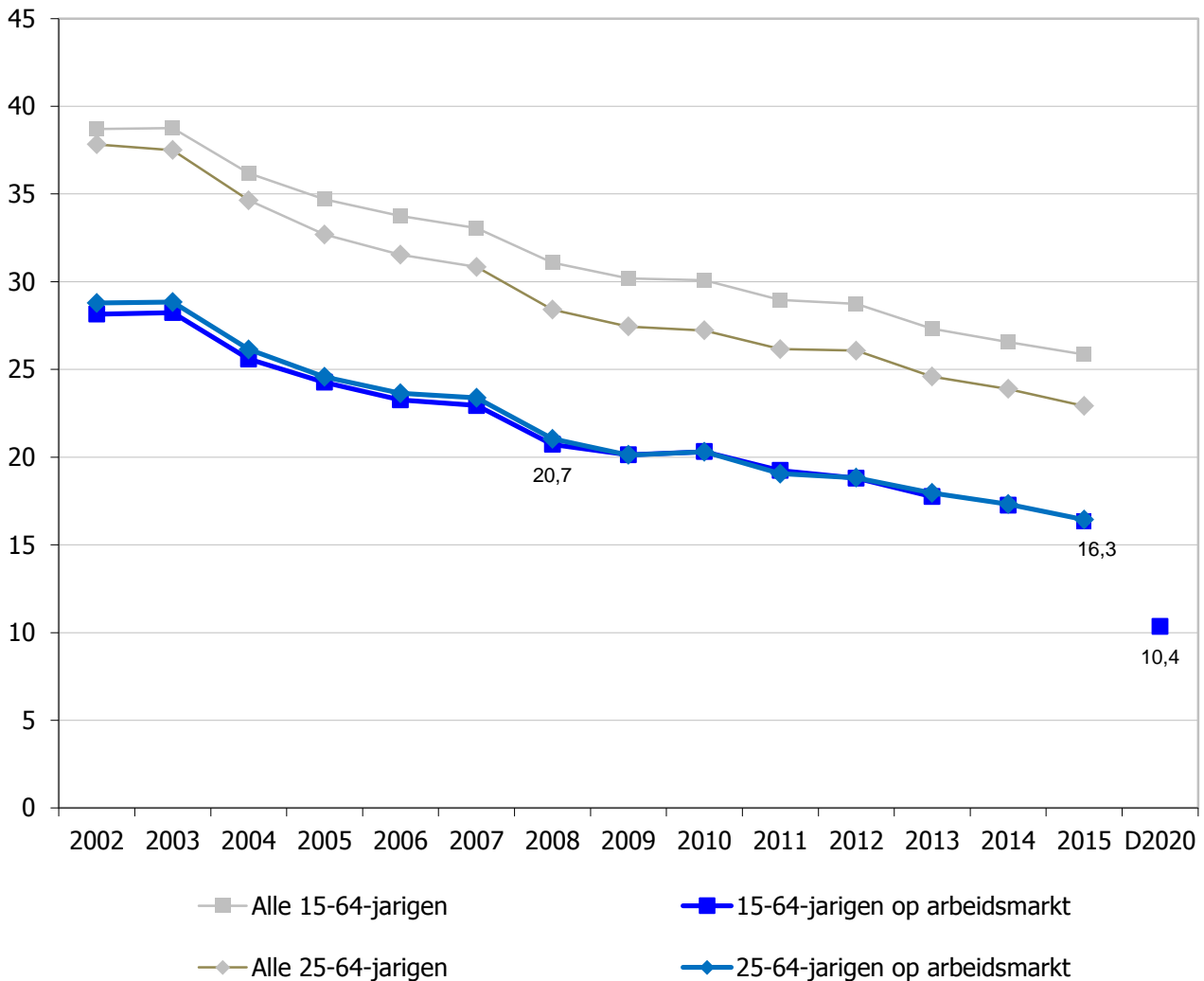
* Tijdreeksbreuk: gewijzigde berekening.

Bespreking

In 2014 geeft 15,9% van de vrouwen met zorgverantwoordelijkheden aan inactief te zijn of deeltijds te werken omwille van het ontbreken of het zich niet kunnen veroorloven van gepaste opvang voor kinderen en afhankelijke personen. Net zoals in 2013 is dit een kleiner aandeel dan het jaar voordien. Steeds minder vrouwen die inactief of deeltijds werken brengen aan dat ze de zorgverantwoordelijkheden opnemen omwille van gebrek aan gepaste opvang of omdat het te duur is. Tegelijkertijd zijn er steeds meer vrouwen die aangeven dat ze de zorgverantwoordelijkheden opnemen omdat ze dat zelf willen.

Doelstelling	11.2.1. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat i) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken ii) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het hoger onderwijs iii) meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).
Kernindicatoren	Aandeel kortgeschoolden (max. lager secundair) 15-64 jaar en 25-64 jaar op arbeidsmarkt (aandeel kortgeschoolden 15-64 jaar en 25-64 jaar in totale bevolking als achtergrondvariabele) (EAK)
Definitie	Aandeel kortgeschoolden 15-64 jaar. Deze leeftijdscategorie wordt internationaal als "actieve leeftijd" beschouwd. Kortgeschoolden zijn de personen zonder diploma, met een diploma lager onderwijs, of secundair onderwijs van de 1ste of 2de graad. Personen op de arbeidsmarkt zijn werkenden en werkzoekenden (ILO-definitie).
Streefwaarde	Halvering aantal kortgeschoolden op de arbeidsmarkt tegen 2020. Dit impliceert een vermindering van 20,7% (nulmeting in 2008) naar 10,4% in 2020.
Dimensies	Op arbeidsmarkt (werkend of werkzoekend), totaal (incl niet-beroepsactieven)
Vergelijking ruimte	Geen
Vergelijking tijd	2002-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, update in de eerste maanden na verloop jaar.
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	EAK-survey (Enquête Arbeidskrachten of Labour Force Survey), die op Europees niveau wordt georganiseerd.
Bron data	ADS
Meer informatie	

Aandeel kortgeschoolden op arbeidsmarkt

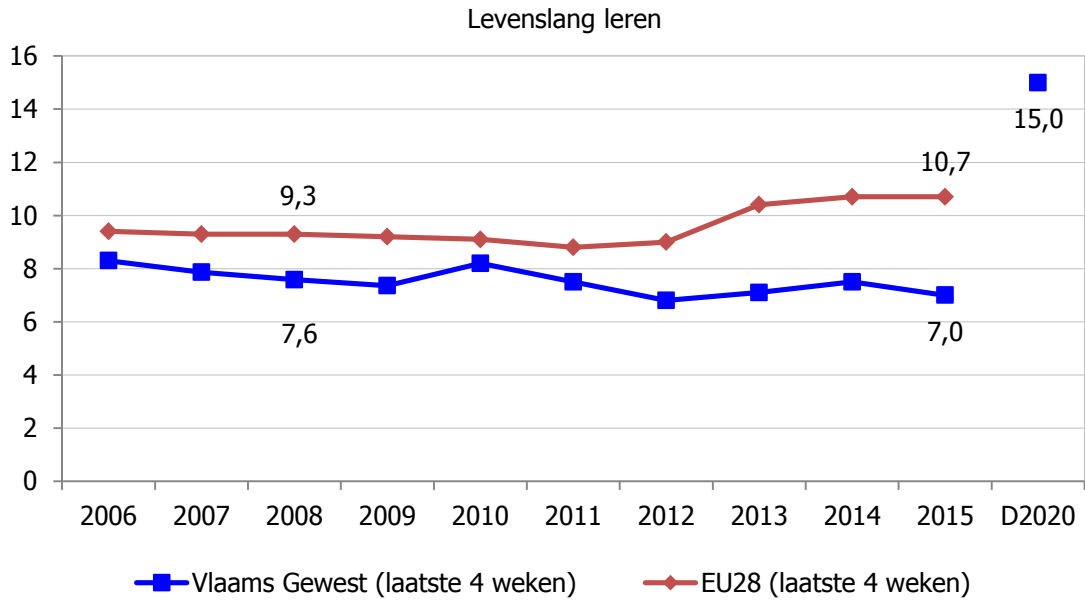

Bespreking

Het aandeel kortgeschoolden (maximaal lager secundair) is in 2015 opnieuw gedaald in vergelijking met het voorgaande jaar. Over de tijd is een duidelijke dalende trend merkbaar. Voor de 15-64-jarigen op de arbeidsmarkt (werkenden + werkzoekenden) bedraagt het aandeel 16,3% in 2015, voor de 25-64-jarigen op de arbeidsmarkt 16,4%. Het Pact 2020 mikt op een halvering van de kortgeschoolden (15-64-jarigen) op de arbeidsmarkt tegen 2020 (nulmeting 2008: 20,7%) of een aandeel van 10,4%. De scholingsgraad heeft een duidelijk verband met de arbeidsmarktpositie: ze ligt veel hoger als de niet-actieven eveneens in aanmerking worden genomen. Over de gehele leeftijdscategorie (15-64-jarigen), inclusief de niet-actieven, bedraagt het aandeel in 2015 25,9% (22,9% voor de 25-64-jarigen).

Doelstelling	11.2.2. Het aantal kortgeschoolden is in 2020 op de arbeidsmarkt met de helft verminderd. Dit komt doordat i) meer jongeren het secundair onderwijs afwerken ii) meer jongeren na hun secundair onderwijs verder studeren zowel in het hoger beroepsonderwijs als in het hoger onderwijs iii) meer mensen deelnemen aan levenslang en levensbreed leren (stijging tot 15% van de bevolking op beroepsactieve leeftijd).
Kernindicatoren	Aandeel bevolking 25-64 jaar dat deelneemt aan opleidingen tijdens referentieperiode van 4 weken voorafgaand aan enquête (levenslang leren), in % (EAK)
Definitie	De indicator geeft het aandeel weer van de bevolking in de leeftijdscategorie van 25 tot 64 jaar die in de referentieperiode van 4 weken een opleiding (vorming) heeft gevolgd. Opleiding (vorming) wordt ruim opgevat en omvat zowel een opleiding in het reguliere onderwijs als erbuiten. De aard van de opleiding speelt geen rol. Het hoeft dus niet noodzakelijk over beroepgerichte opleidingen te gaan.
Streefwaarde	15% van de totale bevolking op beroepsactieve leeftijd tegen 2020
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Geen
Vergelijking tijd	2006-2015 Het gaat over jaargemiddelden, dat wil zeggen over jaargemiddelden van de steekproef die gelijkmatig over het jaar wordt gespreid. In het verleden waren de jaarcijfers niet altijd beschikbaar en beperkte men zich tot cijfers die alleen betrekking hadden op het tweede kwartaal. Vanaf 2006 werd de definitie van opleiding licht aangepast in die zin dat de studenten in vakantie uit de streekproef worden uitgesloten, hetgeen voordien niet het geval was.
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. Een update verschijnt in de eerste maanden na verloop jaar.
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	EAK-survey (Enquête Arbeidskrachten of Labour Force Survey), die op Europees niveau wordt georganiseerd.
Bron data	Eurostat
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4637.htm

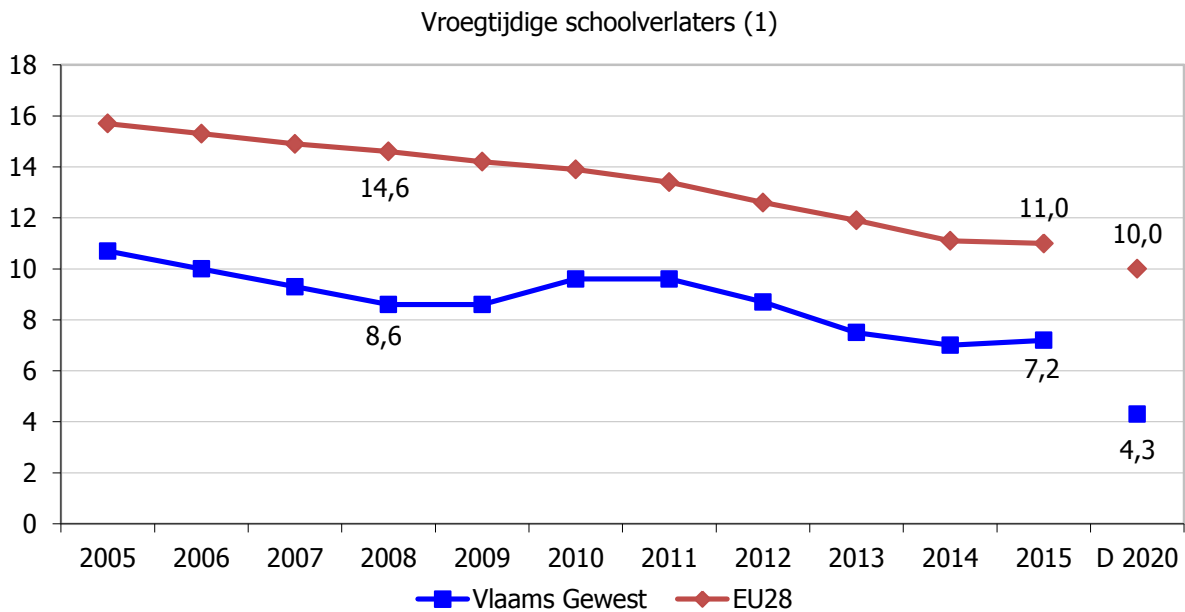

Bespreking

Het aandeel van de bevolking (25-64 jaar) dat de laatste 4 weken deelneemt aan levenslang leren is in het Vlaamse Gewest - vergeleken met de EU28 - vrij laag. Sinds 2008 is het Vlaamse aandeel bovendien nauwelijks gewijzigd. Ook de jongste jaren tekent zich geen duidelijke verbetering af. Het cijfer voor de EU28 is sinds 2008 wel toegenomen. In 2015 bedraagt het Vlaamse aandeel 7,0%, het EU28-aandeel 10,7%.

Het Pact 2020 (en Europa 2020) stellen 15% als streefnorm tegen 2020 voorop. Dit cijfer lijkt moeilijk haalbaar.

Doelstelling	11.3.1 Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
Kernindicatoren	% vroegtijdige schoolverlaters (aandeel 18-24 jarigen zonder voldoende startkwalificaties en die geen opleiding volgen)
Definitie	<p>Deze indicator, ook bekend onder de naam "ongekwalificeerde uitstroom", meet het aantal 18- tot en met 24-jarigen die als hoogste diploma lager secundair (1ste of 2de graad) onderwijs hebben en in de referentieperiode van de 4 laatste weken geen opleiding hebben gevolgd, in verhouding tot het totaal aantal 18- tot en met 24-jarigen.</p> <p>Er bestaat in deze indicatorenset nog een andere indicator vroegtijdige schoolverlaters (11.3.2). Belangrijk verschil tussen beide indicatoren is dat de hier voorgestelde indicator een verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zodat de categorie "zonder kwalificatie die een opleiding volgt" van deze indicator wordt "afgetrokken", en van de andere niet. Een ander belangrijk verschil is dat de hier voorgestelde indicator gebaseerd is op een survey van de betrokkenen zelf, en de andere op objectieve administratieve bestanden.</p>
Streefwaarde	Halvering tegen 2020. Dit impliceert een vermindering van 8,6% (nulmeting in 2008) naar 4,3% in 2020.
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Geen
Vergelijking tijd	2005-2015 Het gaat telkens om jaargemiddelden. Het is pas sinds 2005 mogelijk om studenten in schoolvakantie af te zonderen. Voordien werden zij wel als ongekwalificeerde uitstroom beschouwd. Vandaar dat er een tijdreeksbreuk is tussen 2004 en 2005.
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. Een update verschijnt in de eerste maanden na verloop jaar.
Laatst gewijzigd	13/09/2016
Meetmethode	EAK-survey (Enquête Arbeidskrachten of Labour Force Survey LFS), die op Europees niveau wordt georganiseerd.
Bron data	ADS
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/995.htm

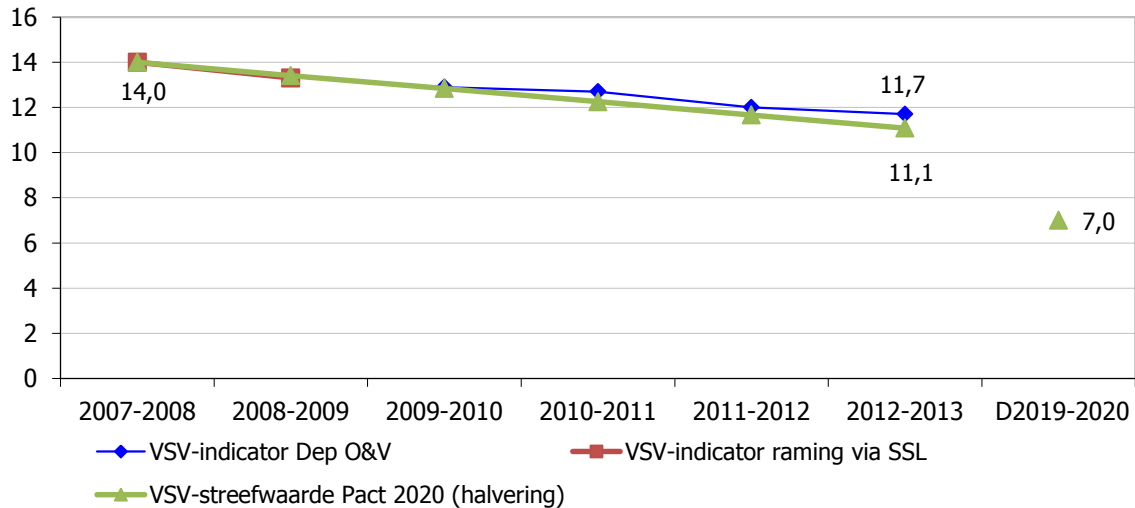
Bespreking

In 2015 steeg het aandeel vroegtijdige schoolverlaters in het Vlaamse Gewest zeer licht tot 7,2%, tegenover 7,0% in 2014. Sinds 2005 wordt echter een dalende tendens vastgesteld, niettegenstaande de stijgingen in 2010 en 2015. Op Europees niveau constateert men eveneens een dalende trend. 11,0% van de 18-24-jarigen in de EU28 heeft in 2015 geen diploma hoger onderwijs en is niet in opleiding. De doelstelling in het kader van het Vlaamse Pact 2020 vraagt tegen 2020 een halvering van de waarde in 2008. Dit komt neer op een streefwaarde van 4,3%. Ook is er een Vlaamse aanscherping van de Europa 2020-streefwaarde, vastgesteld op 5,2%. Beide streefwaarden zijn nog niet gehaald. In vergelijking met de EU28 doet Vlaanderen het duidelijk beter.

Op de andere indicator vroegtijdige schoolverlaters, berekend door het Departement Onderwijs en Vorming (op basis van een vroegere indicator van het Steunpunt Studie en Schoolloopbanen (SSL), zie 11.3.2) wordt een dalende trend vastgesteld sinds 2007. De waarde ervan ligt echter hoger dan bovenvermelde EAK-indicator. Belangrijk verschil tussen beide indicatoren vroegtijdige schoolverlaters is dat de EAK-indicator een verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zodat de categorie "zonder kwalificatie die een opleiding volgt" van de EAK-indicator wel wordt "afgetrokken" en van die van het Departement Onderwijs niet. Een ander belangrijk verschil is dat terwijl de EAK-indicator gebaseerd is op een survey van een (ruime) steekproef van de betrokkenen zelf en voor de Departement Onderwijs-indicator een beroep wordt gedaan op administratieve bestanden.

Doelstelling	11.3.2 Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
Kernindicatoren	% 18-25-jarigen dat niet beschikt over een kwalificatie van het niveau secundair onderwijs en zich niet meer in het leerplichtonderwijs bevindt
Definitie	<p>Het gaat over de 18-25-jarigen die in een bepaald kalenderjaar zonder kwalificatie uitstromen uit het secundair onderwijs, in verhouding tot het totaal van de 18-25-jarigen en ouder die (met of zonder kwalificatie) die in dat jaar het secundair onderwijs verlaten. Onder kwalificatie secundair onderwijs wordt zowel de kwalificaties uit het voltijds secundair onderwijs (inclusief modulair onderwijs), Syntra, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs (onderwijsvorm 3).</p> <p>Er bestaat in deze indicatorenset nog een andere indicator vroegtijdige schoolverlaters (11.3.1). Belangrijk verschil tussen beide indicatoren is dat de andere indicator (11.3.1) een verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zodat de categorie "zonder kwalificatie die een opleiding volgt" van de andere indicator wordt "afgetrokken", en van de hier voorgestelde niet. Een ander belangrijk verschil is dat voor de hier voorgestelde indicator een beroep wordt gedaan op objectieve administratieve bestanden, terwijl de andere indicator gebaseerd is op een survey van de betrokkenen zelf.</p>
Streefwaarde	Halvering tegen 2020. Dit impliceert een vermindering van 14,0% (nulmeting in 2007-2008) naar 7,0% in 2019-2020.
Dimensies	Geen
Vergelijking ruimte	Geen
Vergelijking tijd	2007-2008 - 2012-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks.
Laatst gewijzigd	11/08/2015
Meetmethode	Administratieve data van het beleidsdomein Onderwijs en Vorming. Het betreft populatiegegevens.
Bron data	Departement Onderwijs en Vorming, Steunpunt Studie en Schoolloopbanen (SSL),
Meer informatie	http://ebl.vlaanderen.be/publications/documents/68944

Vroegtijdige schoolverlaters (2)

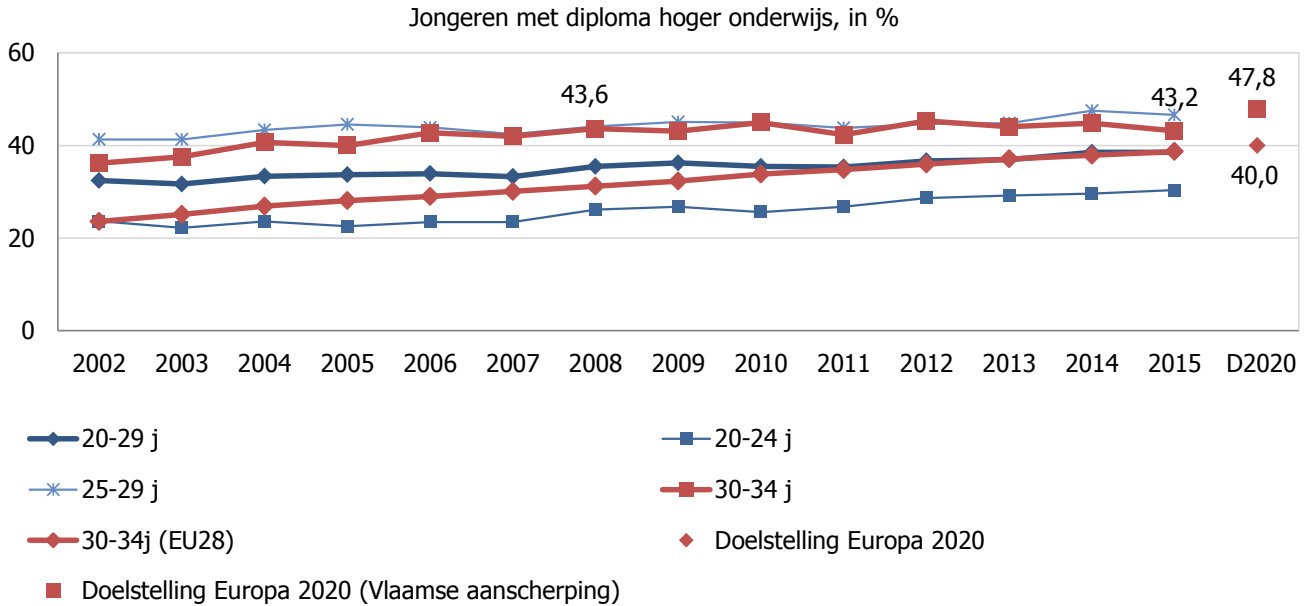

Bespreking

De nieuwe VSV-indicator van het Departement Onderwijs en Vorming is beschikbaar vanaf het schooljaar 2009-2010 tot en met het schooljaar 2012-2013. Om de nulmeting te reconstrueren werd de nieuwe indicator geraamd via extrapolatie van een vroegere indicator van het Steunpunt SSL (Studie en Schoolloopbanen). De waarde van de nulmeting bedraagt 14% (2007-2008). Volgens het Pact 2020 moet het percentage VSV in 2020 gehalveerd zijn (tot 7,0%) ten opzichte van deze nulmeting. In 2012-2013 bedraagt het percentage VSV 11,7 %. Deze waarde ligt veel hoger dan de andere indicator vroegtijdige schoolverlaters (op basis van de Enquête Arbeidskrachten (EAK), zie 11.3.1).

Belangrijk verschil tussen beide indicatoren vroegtijdige schoolverlaters is dat de EAK-indicator een verwijzing bevat naar de (brede) vormingactiviteiten, zodat de categorie "zonder kwalificatie die een opleiding volgt" van de EAK-indicator wordt "afgetrokken", en van de hier voorgestelde niet. Een ander belangrijk verschil is dat voor de hier voorgestelde indicator een beroep wordt gedaan op objectieve administratieve bestanden, terwijl de EAK-indicator gebaseerd is op survey-data.

Doelstelling	11.3.3 Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
Kernindicatoren	Aandeel jongeren met een diploma hoger onderwijs.
Definitie	Aandeel jongeren met een diploma hoger onderwijs in vier leeftijdscategorieën: 20-29 jaar (en de deelcategorieën 20-24 jaar en 25-29 jaar) en 30-34 jaar. Onder diploma hoger onderwijs wordt verstaan: hogescholenonderwijs (van het korte en het lange type, c.q. bachelors), hoger volwassenenonderwijs en universitair onderwijs. De oude kandidaturendiploma's worden echter niet meegeteld als diploma's hoger onderwijs, terwijl dit voor de huidige bachelordiploma's wel het geval is. Diploma's postsecundair niet-hoger onderwijs (onder meer derde jaar van derde graad en vierde graad beroepssecundair) gelden niet als diploma's hoger onderwijs. Het gaat telkens om jaargemiddelden.
Streefwaarde	In het Pact 2020 : aanzienlijke stijging van het aandeel voor de 20-29-jarigen (niet gekwantificeerd). In Europa 2020 wordt Europawijd een streefwaarde van 40% vooropgesteld voor de 30-34-jarigen. Vlaamse aanscherping: 47,8%.
Dimensies	Leeftijdscategorieën 20-29 jaar (deelcategorieën 20-24 jaar en 25-29 jaar) en 30-34 jaar
Vergelijking ruimte	Geen
Vergelijking tijd	2002-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, eerste maanden na verloop jaar
Laatst gewijzigd	13/09/2016
Meetmethode	EAK-survey (Enquête Arbeidskrachten of Labour Force Survey (LFS)), die op Europees niveau wordt georganiseerd.
Bron data	ADS, Eurostat (EU-cijfers).
Meer informatie	http://www.steunpuntwse.be/sites/steunpuntwse.be/files/documents/cijfers/st_wse_jongeren_methodologie.pdf

Bespreking

Het aandeel van de jongeren met een diploma hoger onderwijs neemt trendmatig licht toe over de jaren. In 2014 hebben alle leeftijdscategorieën hun waarde van 2008 overtroffen, met uitzondering van de 30-34-jarigen. Het Pact 2020 streeft tegen 2020 naar een aanzienlijke stijging van het aandeel hoger gediplomeerden in de categorie van de 20-29-jarigen (zonder kwantificering). In 2015 bedraagt dit aandeel 38,5%. In het jongste segment 20-24-jarigen is dit 30,3%, in het oudste segment 25-29-jarigen zelfs 46,6%. Dit verschil is het gevolg van het klein aantal afgestudeerden vóór de leeftijd van 21 jaar. In dat opzicht geven de 25-29- en 30-34-jarigen een correcter beeld. Het aandeel hooggeschoolde 30-34-jarigen wordt opgevolgd door Europa 2020 en bedraagt in 2015 43,2%, iets minder dan voor de 25-29-jarigen. De Europa 2020-streefwaarde bedraagt 40% voor 2020, die door Vlaanderen werd aangescherpt tot 47,8%. Die laatste waarde is dus nog niet bereikt.

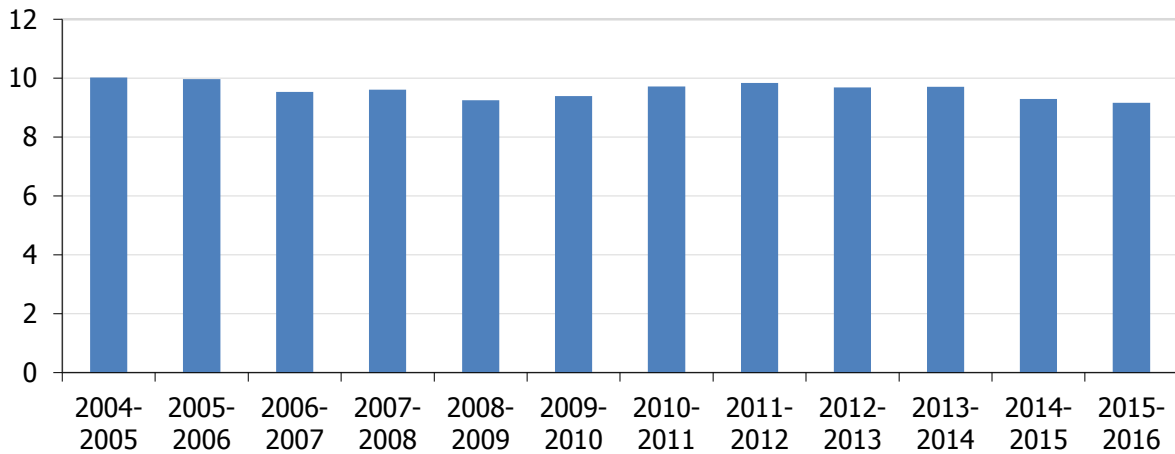
In vergelijking met EU28 ligt het aandeel hooggeschoolden 30-34-jarigen in het Vlaamse Gewest nog altijd hoger, maar het verschil wordt kleiner. In 2015 bedraagt het aandeel hooggeschoolden in de EU28 38,7%.

Belangrijk in vergelijkingen door de tijd is dat de huidige academische bachelors (veelal na 3 jaar) als hoger diploma worden beschouwd, terwijl dit vroeger aan de universiteiten pas voor de licentiaatsdiploma's het geval was, wat de cijfers licht verhoogt.

Doelstelling	11.3.4 Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders. Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
Kernindicatoren	% van de schoolbevolking (tweede jaar derde graad voltijds gewoon secundair onderwijs) met 2 jaar of meer achterstand
Definitie	Schoolse vertraging berekend op basis van een vergelijking tussen het leerjaar waarin de leerling is ingeschreven en het leerjaar waarin de leerling op grond van zijn geboortjaar en bij normale studievordering ingeschreven zou moeten zijn. Door atypische studieovergangen kan een leerling in het verleden schoolse vertraging opgelopen hebben die niet blijkt uit deze tabel (bv. overgang van 5de leerjaar naar 1B op basis van het leeftijdscriterium). De schoolse vertraging heeft betrekking op het tweede leerjaar derde graad gewoon voltijds secundair onderwijs. De onthaalklas anderstalige nieuwkomers is niet in de cijfers inbegrepen.
Streefwaarde	De doelstelling stelt een daling van het aantal schoolverlaters die het secundair onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten. Het aandeel leerlingen met grote schoolse vertraging is hiervoor een risicofactor.
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	2004-2005 tot 2015-2016
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. De cijfers zijn beschikbaar in het najaar dat volgt op het einde van het schooljaar (najaar 2010 voor het schooljaar 2009-2010).
Laatst gewijzigd	13/09/2016
Meetmethode	De cijfers zijn afkomstig van een administratieve database, beheerd door de Afdeling Stafdiensten van het Vlaams Departement Onderwijs en Vorming, op basis van populatiegegevens, geleverd door de scholen.
Bron data	Vlaams Departement Onderwijs en Vorming, Afdeling Stafdiensten
Meer informatie	http://www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken/2015-2016/statistischjaarboek2015-2016/publicatiestatistischjaarboek2015-2016.htm

Aandeel schoolbevolking secundair met 2 jaar of meer achterstand, in %

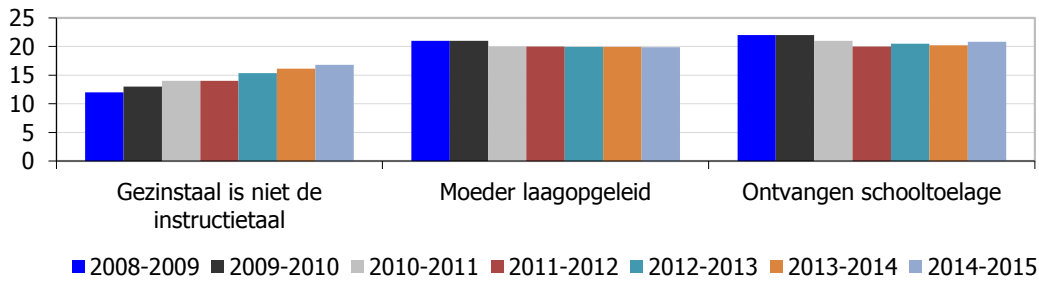
Bespreking

Het aandeel leerlingen met 2 of meer jaar vertraging in het tweede jaar derde graad secundair onderwijs is in 2015-2016 licht gedaald tegenover het vorige schooljaar. Op langere termijn is eveneens slechts een kleine daling vast te stellen. Het aandeel bedroeg in 2015-2016 9,2%. In het schooljaar 2007-2008 bedroeg het aandeel scholieren met 2 jaar of meer vertraging 9,6%.

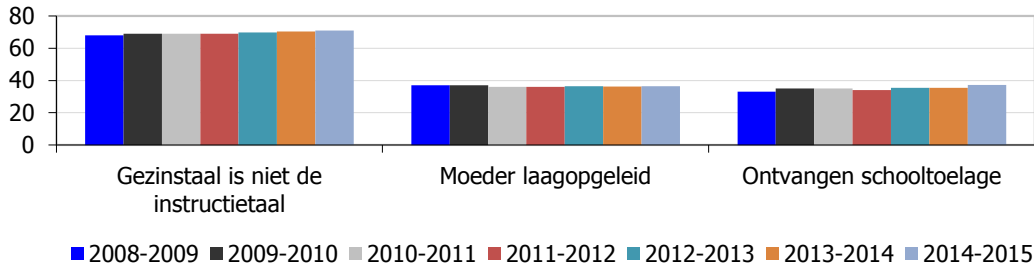
Schoolse vertraging is niet noodzakelijk het gevolg van zittenblijven, maar kan ook voortkomen uit ziekte, verlate instap in het lager en/of secundair onderwijs, atypische studieovergangen (bv. van 1ste leerjaar B naar 1ste leerjaar A), enz...

Doelstelling	11.3.5 Concreet halveren we tegen 2020 het aantal schoolverlaters die het Secundair Onderwijs zonder voldoende startkwalificaties verlaten, stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleiding
Kernindicatoren	% leerlingen in gewoon basisonderwijs en secundair onderwijs met een laagopgeleide moeder, een gezinstaal die niet de instructietaal is en % leerlingen dat een schooltoelage ontvangt
Definitie	De aandelen van de leerlingen worden berekend op het niveau van het gewoon basisonderwijs (gewoon kleuteronderwijs+gewoon lager onderwijs) en gewoon secundair onderwijs in het Vlaamse onderwijs in het Vlaamse Gewest en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest
Streefwaarde	Stijging
Dimensies	Gezinstaal is niet de instructietaal, moeder laagopgeleid, ontvangen schooltoelage
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest en Brussels Hoofdstedelijk Gewest
Vergelijking tijd	Schooljaren 2008-2009 tot 2014-2015.
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks in februari van het schooljaar in kwestie worden de cijfers verzameld. De cijfers zijn uiterlijk begin van het daaropvolgende jaar beschikbaar.
Laatst gewijzigd	14/09/2016
Meetmethode	De cijfers met betrekking tot het ontvangen van de schooltoelage zijn afkomstig van een administratieve database van het Departement Onderwijs en Vorming, de overige van een vragenlijst die alle leerlingen van het basis- en secundair onderwijs moeten (laten) invullen. Leerlingen die deze vragenlijst reeds hebben ingevuld, dienen deze in de volgende jaren niet opnieuw in te vullen.
Bron data	Agentschap voor Onderwijsdiensten, Beleidsdomein Onderwijs en Vorming
Meer informatie	http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14041

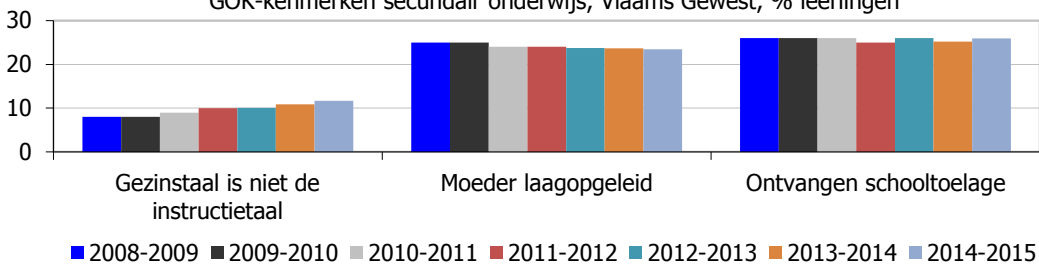
GOK-kenmerken basisonderwijs, Vlaams Gewest, % leerlingen

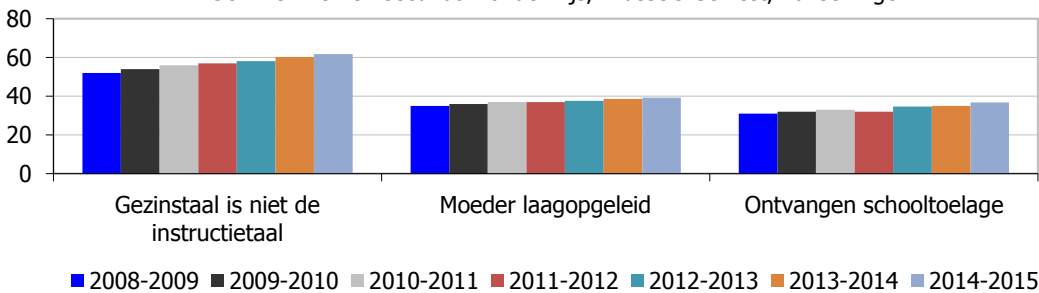
GOK-kenmerken basisonderwijs, Brussels Gewest, % leerlingen

GOK-kenmerken secundair onderwijs, Vlaams Gewest, % leerlingen

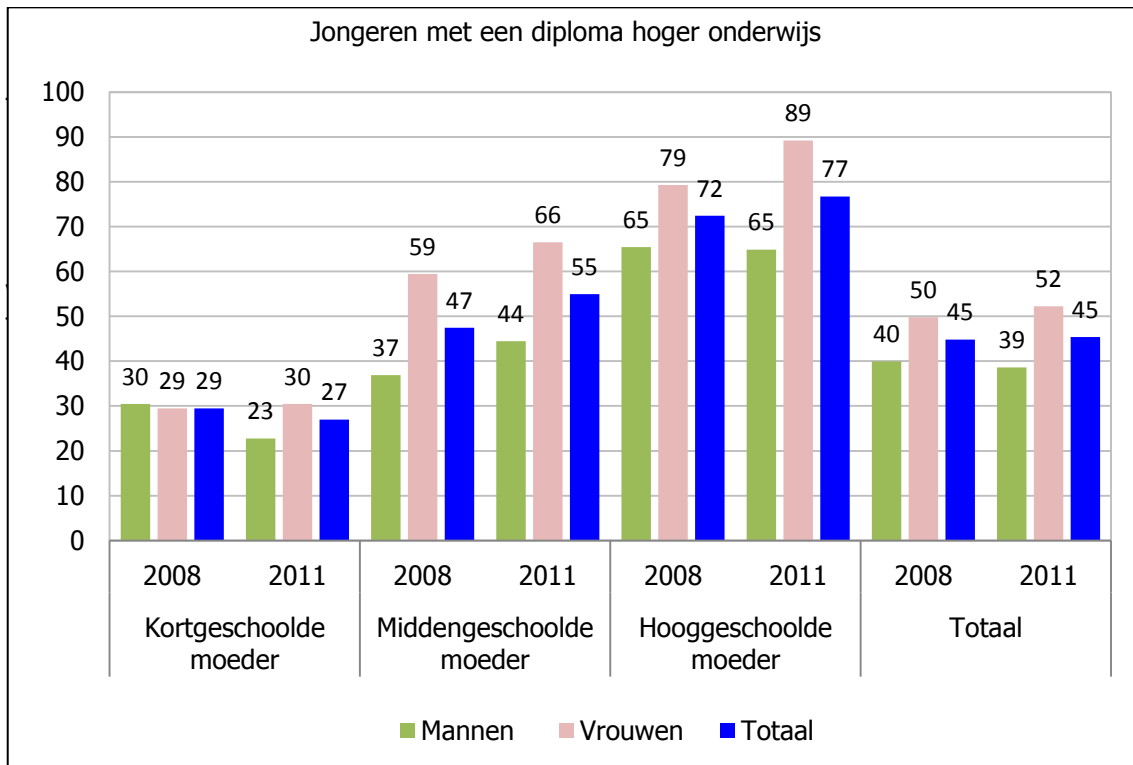
GOK-kenmerken secundair onderwijs, Brussels Gewest, % leerlingen

In 2014-2015 heeft in het Vlaamse Gewest 17% van de leerlingen in het **basisonderwijs** een gezinstaal die verschilt van de instructietaal, heeft 20% een laagopgeleide moeder en ontvangt 21% een schooltoelage. Er is een stijging van het leerlingenaandeel met een gezinstaal verschillend van de instructietaal, een gelijkblijvend aandeel met laagopgeleide moeder en ontvangers van een schooltoelage. In het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest liggen deze cijfers met respectievelijk 71%, 36% en 37% aanmerkelijk hoger. Duidelijke trend is ook daar de stijging van het aandeel met een gezinstaal verschillend van het Nederlands.

In het **secundair onderwijs** ligt het cijfer voor gezinstaal verschillend van de instructietaal lager dan in het basisonderwijs, en dit zowel in het Vlaamse (aandeel 12%) als in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest (62%). Daarentegen is het aandeel leerlingen met laagopgeleide moeder en het aandeel dat een schooltoelage ontvangt in het secundair onderwijs met 23% en 26% hoger dan in het basisonderwijs (Vlaamse Gewest). De cijfers in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest zijn met 39% en 37% ongunstiger dan in het Vlaamse Gewest. In het secundair zien we in beide gewesten een stijgende trend van gezinstaal verschillend van instructietaal, in Brussel ook een stijging van het aandeel met een laagopgeleide moeder en van het aandeel ontvangers van een schooltoelage.

Doelstelling	11.3.6 Concreet [...] stijgt het aantal jongeren met een diploma hoger onderwijs aanzienlijk ongeacht herkomst, werksituatie of opleidingsniveau van hun ouders.
Kernindicatoren	Aandeel jongeren met een diploma hoger onderwijs naar opleidingsniveau van de moeder, naar geslacht, in %
Definitie	Teller: aantal jongeren (25-34 jaar) uit de Adult Education Survey-steekproef met een diploma hoger onderwijs. Noemer: aantal jongeren (25-34 jaar) uit de steekproef. Dit quotiënt moet berekend worden per subgroep, te weten: naar scholingsgraad moeder (drie subgroepen), telkens opgedeeld naar geslacht. Nog geen opsplitsing naar herkomst en werksituatie mogelijk.
Streefwaarde	Stijging waardoor kloof wordt weggewerkt
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest (survey wordt in de EU gehouden).
Vergelijking tijd	2008, 2011
Frequentie en stiptheid	Om de vijf jaar wordt de Adult Education Survey gehouden, eerste meting in 2007-2008, in de EU-lidstaten
Laatst gewijzigd	3/04/2014
Meetmethode	Survey, wordt 5 jaarlijks verwacht, eerste meting in 2007-2008, in de EU lidstaten
Bron data	Eurostat AES (Adult Education Survey), ADS
Meer informatie	

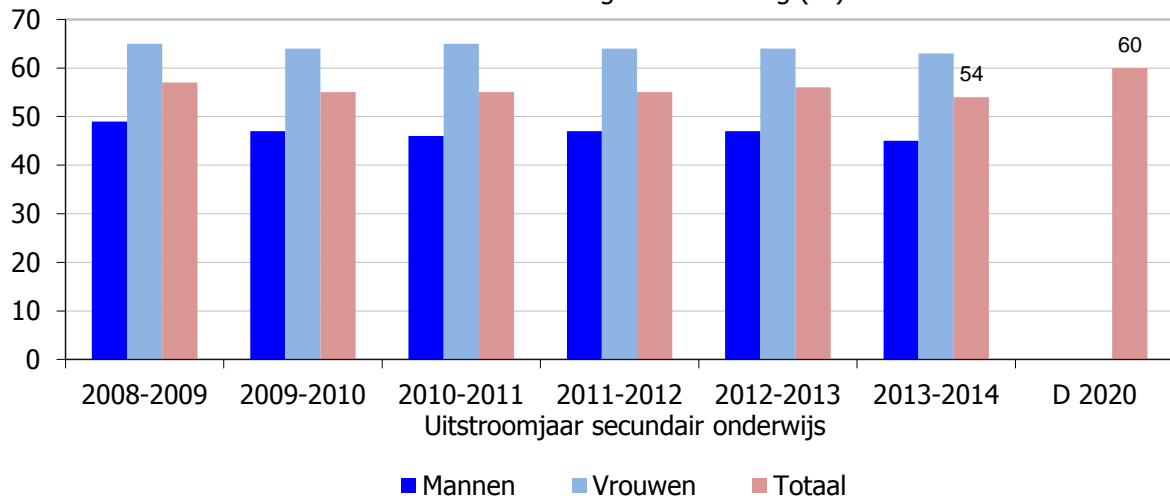
Bespreking

Het verband tussen de scholingsgraad van de moeder en het al dan niet behalen van een diploma hoger onderwijs is duidelijk zichtbaar en dit zowel bij de mannen als bij de vrouwen.

Wie een kortgeschoolde moeder heeft, heeft zelf minder vaak een diploma hoger onderwijs behaald. Deze kans bedroeg in 2011 bij de mannen 23% en bij de vrouwen 30%. Wiens moeder hooggeschoold is, heeft zelf bijna drie maal zoveel kans om een diploma hoger onderwijs te bezitten (65% bij de mannen en 89% bij de vrouwen).

Doelstelling	11.3.7 Kinderen van niet-hooggeschoolde ouders bereiken een participatiegraad van ruim 60% in het hoger onderwijs.
Kernindicatoren	Aandeel starters in het hoger onderwijs met een laag- of middengeschoolde moeder, naar geslacht van de starter, in %.
Definitie	<p>Teller: leerlingen met een laag- of middengeschoolde moeder die we in de drie volgende academiejaren x+1, x+2 en x+3 terugvinden (in schooljaar x verlaten ze het secundair onderwijs) als ingeschreven in het hoger onderwijs (HBO inbegrepen). We geven hen drie jaar de tijd wat met zich meebrengt dat de indicator vrij laat definitief wordt.</p> <p>Noemer: alle schoolverlaters secundair onderwijs van schooljaar x met een laag- of middengeschoolde moeder. We vergelijken daartoe de ingeschreven leerlingen in het secundair onderwijs in twee opeenvolgende schooljaren, x en x+1. We nemen daarbij enkel leerlingen in beschouwing die minstens 17 jaar oud zijn omdat het bij uitstroom op jongere leeftijd zeer vaak om 'vals positieven' gaat die hun secundair onderwijs elders voorzetten. Op die manier bekomen we een lijst van leerlingen die uitstromen uit het secundair onderwijs op het einde van schooljaar x. Leerlingen waarvoor we niet beschikken over het kenmerk 'Scholingsgraad moeder' zijn niet meegenomen in de indicator. Dit geldt voor de leerlingen uit het buitengewoon onderwijs (en uiteraard ook voor lege velden in het gewoon onderwijs).</p> <p>Leerlingen die in het buitenland wonen, worden niet meegenomen in de indicator. Dit is doorgevoerd als een correctie (zij het dan slechts een gedeeltelijke) van het feit dat we deelname aan het hoger onderwijs in een niet-Vlaamse instelling niet kunnen registreren en de indicator dus een lichte onderschatting geeft van de werkelijke situatie.</p>
Streefwaarde	60% voor de leerlingen met een laaggeschoolde of middengeschoolde moeder in 2020.
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Geen rechtstreekse vergelijking mogelijk
Vergelijking tijd	2008-2009 - 2013-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, telkens 1 jaar later.
Laatst gewijzigd	14/09/2016
Meetmethode	Administratieve data
Bron data	Ministerie Onderwijs en Vorming
Meer informatie	

Aandeel starters in het hoger onderwijs met laag- of middengeschoolde moeder, naar geslacht leerling (%)

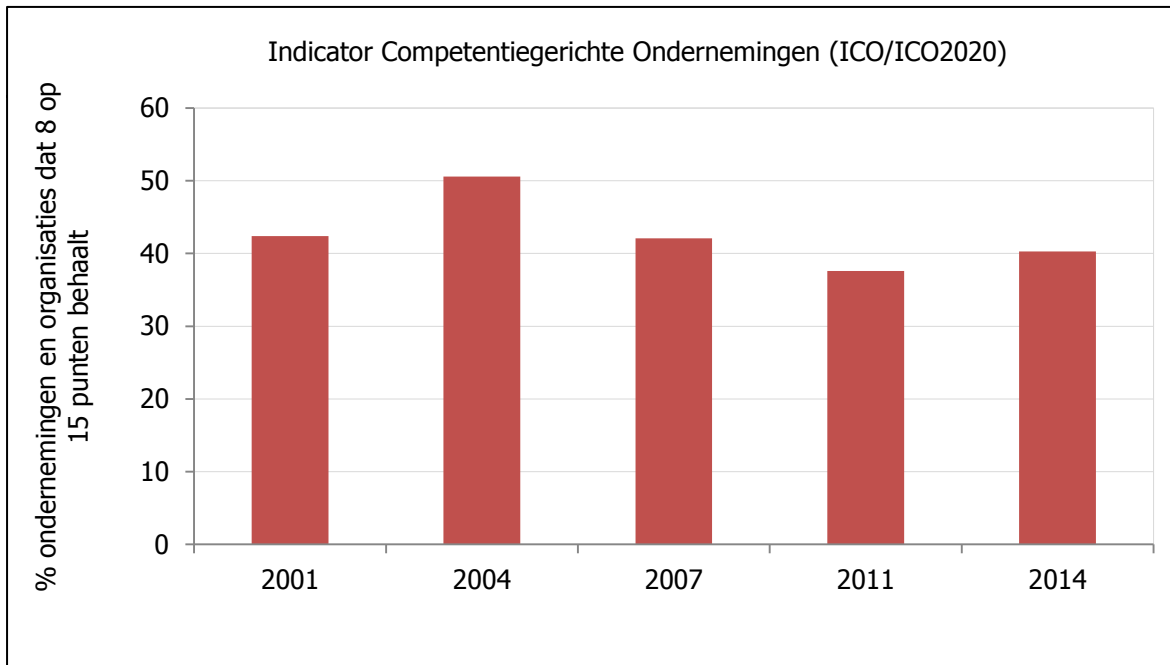
Bespreking

Van de leerlingen met een laag- of middengeschoolde moeder die in 2008-2009 het secundair onderwijs verlieten, ving 57% hoger onderwijs aan. Dit cijfer ligt net onder de streefwaarde voor het Pact 2020 (60% tegen 2020). In 2013-2014 lag dit cijfer met 54% iets lager. Hierbij moet wel worden aangemerkt dat telkens wordt gekeken naar de starters in de drie academiejaren volgend op het schooljaar waarin de leerlingen het secundair verlaten. Aangezien we slechts over cijfers beschikken tot en met het academiejaar 2014-2015, kunnen we voor de leerlingen die in 2012-2013 het secundair verlaten slechts 2 jaar vooruit kijken en voor 2013-2014 slechts één jaar. Voor beide laatstgenoemde academiejaren zijn de cijfers dan ook een onderschatting. Voor de academiejaren 2008-2009 tot 2011-2012 is het beeld wel volledig. Voor die jaren kunnen we duidelijk concluderen dat de participatie van jongeren met een niet-hoogopgeleide moeder niet toeneemt. Terwijl de participatiegraad van jongeren met een laaggeschoolde moeder iets meer dan 40% bedraagt, ligt die ruim dubbel zo hoog bij kinderen met een hoogopgeleide moeder.

Naar geslacht van de leerlingen zien we duidelijk betere prestaties voor de vrouwen dan voor de mannen. De vrouwen hebben met 63% in 2013-2014 de algemene streefwaarde van het Pact reeds bereikt. Mannen doen het met 45% veel minder goed.

Doelstelling	11.4.1 In 2020 zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren.
Kernindicatoren	Indicator Competentiegerichte Ondernemingen en Organisaties (ICO 2020), gebaseerd op de driejaarlijkse Innovatie-Organisatie-Arbeid (IOA, voorheen TOA) enquête (SERV/Stichting Innovatie en Arbeid)
Definitie	De indicator geeft het aandeel ondernemingen en organisaties (overheid, onderwijs en social profit) met ten minste 10 werknemers weer die 8 op 15 punten behalen in de driejaarlijkse IOA (Innovatie, Organisatie, Arbeid) - enquête. De indicatoren waarop men punten kan halen, zijn: 1. opleiding voor minstens de helft van de personeelsleden, 2. opleidingsplan, 3. startopleiding, 4. competentieprofielen toepassen, 5. loopbaanontwikkelingsplannen, 6. jaarlijks functioneringsgesprekken bij minstens de helft van personeel, 7. werkoverleg voor minstens de helft van het personeel, 8. eigen personeel vaak benutten als bron voor innovatie, 9. werknemers betrekken bij kwaliteitsverbetering, 10. teamwerk voor minstens helft van personeel en werkmethode en/of werkverdeling zijn bevoegdheden van teams, 11. jobrotatie of taakrotatie voor ten minste helft van personeel, 12. strategisch partnerschap of samenwerkingsverband met leveranciers en/of andere bedrijven in functie van kennisdeling, gemeenschappelijke profilering enz., 13. strategisch partnerschap of samenwerkingsverband met kennisinstellingen in functie van kennisdeling, gemeenschappelijke profilering enz. Het voldoen aan één indicator geeft recht op één punt, naargelang van het aantal soorten toegepaste competentieprofielen (indicator 4) kunnen één tot drie punten worden verdiend.
Streefwaarde	Stijging
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	2001, 2004, 2007, 2011, 2014. In 2011 werd de vragenlijst grondig gewijzigd zodat de vergelijkbaarheid met vorige edities grotendeels verloren ging.
Frequentie en stiptheid	Driejaarlijks. De ICO 2020-resultaten van de IOA-enquête worden bekend gemaakt in de eerste maanden van het jaar volgend op het jaar van de enquête.
Laatst gewijzigd	12/08/2015
Meetmethode	IOA-enquête. Dit is een driejaarlijkse telefonische enquête van SERV-Stichting Innovatie en Arbeid afgenomen bij een steekproef van ondernemingen en organisaties. Sinds 2001 wordt door IOA en zijn voorganger TOA gepeild naar de ICO-deelindicatoren. Voor ICO 2020 worden alleen de resultaten van ondernemingen en organisaties met ten minste 10 werknemers gebruikt. De respons van 58% resulteerde in het jaar 2011 in 1405 volledig afgewerkte vragenlijsten voor deze populatie. De steekproeven zijn gestratificeerd naar sector (industrie inclusief primaire sector, diensten, bouw en Overheid, onderwijs en social profit (OOSP)) en grootte.
Bron data	SERV-Stichting Innovatie en Arbeid
Meer informatie	http://www.serv.be/sites/default/files/documenten/StIA_DB_20141203_IOA2014_Rapport_ICO2020_innovatiecijfer.pdf

Bespreking

In 2014 slaagde 40,3% van de bevroagde ondernemingen en organisaties (overheid, onderwijs en non-profit) met ten minste 10 werknemers, erin 8 op de 15 punten te behalen op indicatoren inzake hun competentiebeleid (ICO 2020).

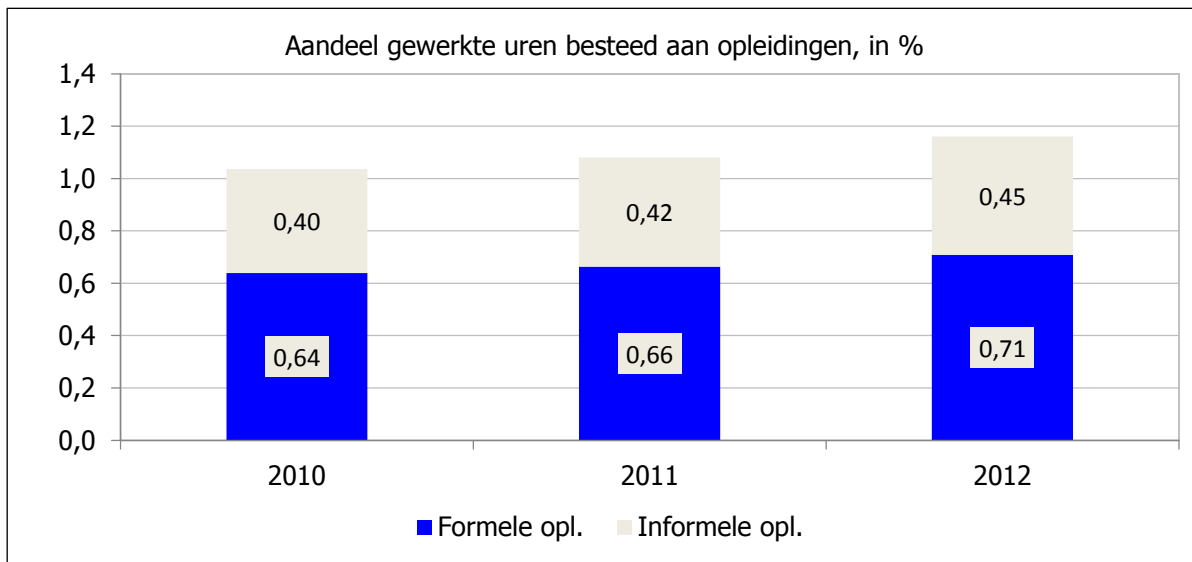
In 2011 was dit 37,6%. Statistisch betekent dit dat de indicator tussen 2011 en 2014 niet veranderd is. Aangezien de indicatoren sinds 2011 gebaseerd zijn op een grondig herziene vragenlijst, is vergelijking met de voorgaande versies van ICO, gebaseerd op de TOA-enquête, niet mogelijk.

Doelstelling	11.4.2 In 2020 zullen meer bedrijven en sectoren een strategisch competentiebeleid voeren.
Kernindicatoren	Aandeel werknemers in opleiding (breed aanbod: interne vorming, training en opleiding, externe opleidingspartners bvb. sectoren, ...) en financiële opleidingsinvestering in % van de loonmassa, Gegevens sectoren m.b.t. opleiding, verspreiding competentiebeleid
Definitie	1. Opleidingsparticipatie van werknemers : aandeel werknemers dat gedurende het boekjaar één of meer formele en informele opleidingen heeft gevolgd. 2. Opleidingsuren: totaal aantal uren besteed aan formele of informele opleidingen, gedeeld door het totaal aantal gewerkte uren.
Streefwaarde	Stijging
Dimensies	Grootte bedrijf in termen van aantal werknemers.
Vergelijking ruimte	
Vergelijking tijd	2010-2012 Naast formele opleidingen worden sinds 2008 ook informele opleidingen bevraagd. Dit heeft tal van ondernemingen ertoe aangezet om de opleidingsinspanningen anders te gaan evalueren en rapporteren in de sociale balans. Sommige activiteiten ondergingen dan ook een verschuiving van formele naar informele opleiding, een opleidingsvorm die voorheen niet gerapporteerd werd. De vergelijking tussen de resultaten voor 2008 en die van voorgaande jaren is quasi onmogelijk.
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks.
Laatst gewijzigd	2/07/2014
Meetmethode	De cijfers zijn afkomstig van de sociale balansen van ondernemingen van de particuliere sector met minstens 1 VTE werknemer, die een volledig boekjaar van twaalf maanden kunnen voorleggen. Hierop wordt een regionalisatie toegepast op basis van de verdeling van de werknemers van het bedrijf (of de sector) over de regio's (RSZ-data).
Bron data	WSE, op basis van Balanscentrale (NBB) en RSZ
Meer informatie	http://www.steunpuntwse.be/node/3141

Opleidingsparticipatie (%) van werknemers

	2010		2011		2012	
	Formele opleiding	Informele opleiding	Formele opleiding	Informele opleiding	Formele opleiding	Informele opleiding
Totaal	32,4	19,9	33,6	20,6	36,2	23,1
0+ tot 9 werknemers	2,7	2,1	2,7	2,5	4,0	3,6
10-49 werknemers	10,7	6,3	12,2	7,1	13,9	8,8
50-199 werknemers	32,0	19,5	33,2	19,8	36,7	22,4
200+ werknemers	51,4	31,7	52,4	32,3	55,3	35,4

Opleidingsuren

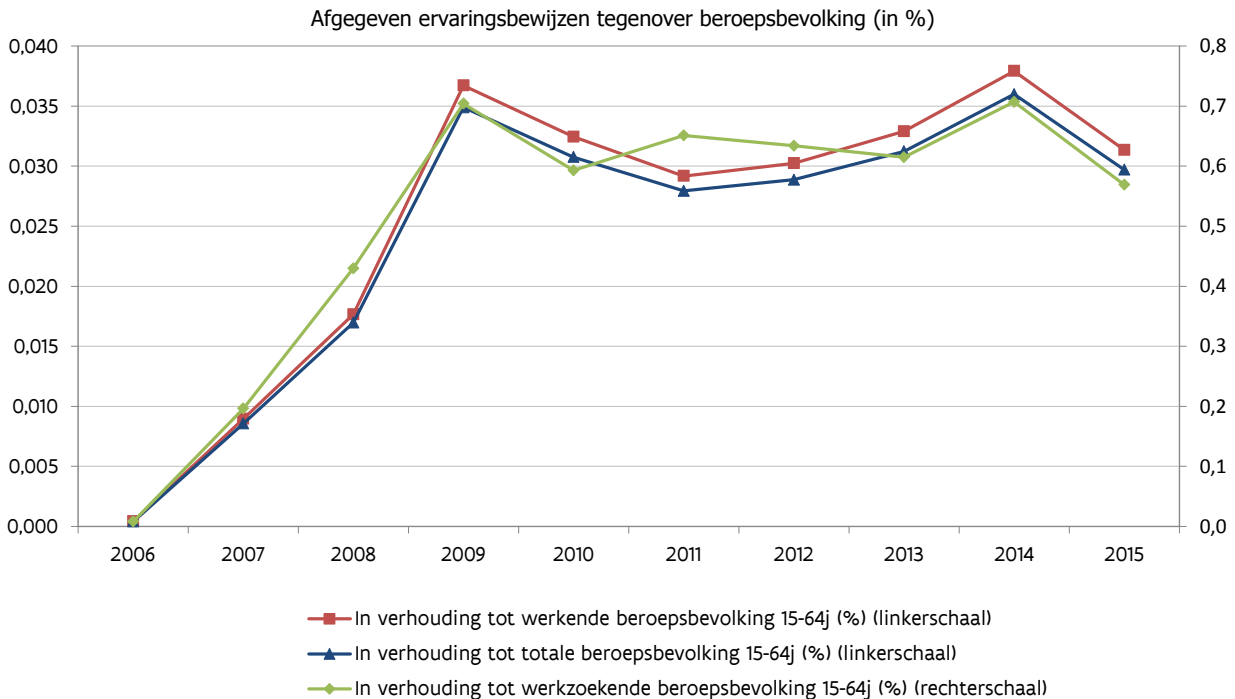
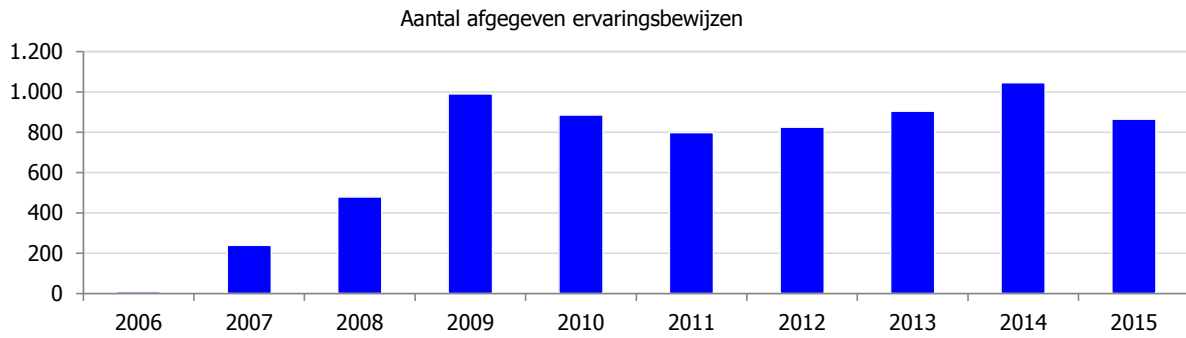

Bespreking

De participatie aan formele opleidingen is in 2012 gestegen tot 36% van de werknemers, zoals het Pact 2020 voorschrijft. In verhouding tot het totaal aantal gewerkte uren is de vormingsactiviteit echter beperkt: slechts 0,7% ervan werd aan formele vorming besteed. Naar de grootte van de onderneming zijn er grote verschillen. In de kleine ondernemingen (minder dan 10 werknemers) bedraagt de participatie amper 4% van de werknemers. In de grote ondernemingen (meer dan 200 werknemers) daarentegen stijgt de participatie tot 55%.

De participatie aan informele opleidingen is kleiner dan die aan formele opleidingen, maar is in 2012 eveneens toegenomen, tot 23% van de werknemers. Van het aantal gewerkte uren wordt slechts 0,45% aan informele opleidingsactiviteiten besteed. Ook hier zijn zeer grote verschillen naar ondernemingsgrootte vast te stellen. In de kleine ondernemingen (minder dan 10 werknemers) bedraagt de participatie amper 4% van de werknemers. In de grote ondernemingen (meer dan 200 werknemers) daarentegen stijgt de participatie tot 35%. Het valt dus op dat het verschil tussen kleine en grote ondernemingen inzake informele opleidingen veel kleiner is dan wat formele opleidingen betreft. In de kleine ondernemingen is het verschil zelfs verwaarloosbaar, tenminste wat de participatie aangaat.

Doelstelling	11.5 Een lerende samenleving in 2020 erkent competenties, waar en hoe ze ook verworven zijn.
Kernindicatoren	Aantal titels van beroepsbekwaamheid/aantal afgegeven ervaringsbewijzen: in absolute cijfers en aandeel ten opzichte van beroepsbevolking (inclusief werkzoekenden), werkenden en werkzoekenden.
Definitie	Aantal afgegeven ervaringsbewijzen, in absolute aantallen, en in verhouding tot de werkende/werkzoekende beroepsbevolking van 15-64 jaar (ADS EAK).
Streefwaarde	Stijging
Dimensies	Erkend beroep waarvoor ervaringsbewijzen zijn afgegeven
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	2006-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. De aantallen afgegeven ervaringsbewijzen zijn onmiddellijk na afloop jaar beschikbaar, de cijfers omtrent de beroepsbevolking volgen enkele maanden later.
Laatst gewijzigd	14/09/2016
Meetmethode	De afgegeven ervaringsbewijzen zijn afkomstig van een administratieve database, beheerd door het Departement Werk en Sociale Economie (WSE). Dit departement geeft zelf de ervaringsbewijzen af. De data omtrent de beroepsbevolking zijn ontleend aan de Enquête van de Arbeidskrachten (ADS EAK).
Bron data	WSE, ADS EAK.
Meer informatie	http://werk.be/sites/default/files/jaarrapport%20EB%202010%20DEF.pdf

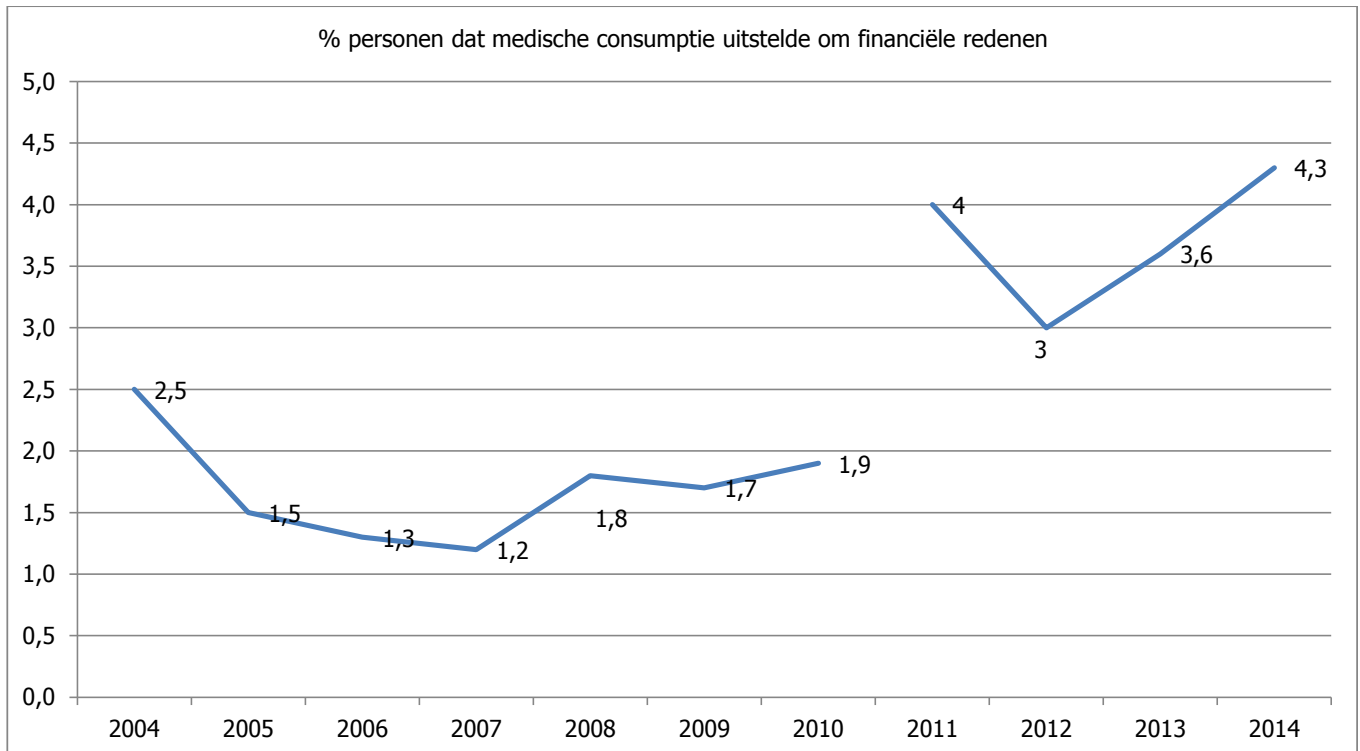
Bespreking

De erkenning van competenties die mensen via niet-formeel leren hebben verworven, kan leiden tot een vlottere toegang tot onderwijs en opleiding en de leer- en opleidingstrajecten verkorten.

In oktober 2006 werd er voor het eerst ervaringsbewijzen afgegeven, namelijk voor 11 call center operators. Sindsdien is het aantal snel toegenomen. In 2007, het eerste volledige jaar waarvoor cijfers beschikbaar zijn, werden 240 ervaringsbewijzen uitgereikt. In 2010 en 2011 is het cijfer gedaald, tussen 2012 en 2014 is er een stijging en in 2015 opnieuw een daling. In 2015 bedraagt het aantal afgegeven ervaringsbewijzen 865. Het aantal beroepen steeg tussen 2006 en 2015 van 1 tot 27. De belangrijkste in 2015 zijn: poetshulp (115 ervaringsbewijzen), heftruckchauffeur (154), arbeidsconsulent (85), opleider-begeleider in bedrijven en organisaties (85) en administratief-commercieel medewerker binnendienst (80).

In verhouding tot de beroepsbevolking blijven de aantallen echter laag: in verhouding tot de werkenden tussen 15 en 64 jaar werden in 2015 0,03% ervaringsbewijzen afgegeven. In verhouding tot de werkzoekenden 15-64 jaar werden er 0,57% ervaringsbewijzen afgegeven.

Doelstelling	12.1.1. In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
Kernindicator	Het aandeel van de bevolking dat in het voorbije jaar medische consumptie heeft moeten uitstellen om financiële redenen.
Definitie	Het percentage personen dat leeft in een huishouden waarvan één van de leden in het voorbije jaar een bezoek aan de arts of de tandarts heeft moeten uit- of afstellen om financiële redenen.
Streefwaarde	Een expliciete streefwaarde wordt niet in de doelstelling gegeven, maar een toegankelijk en betaalbaar aanbod impliceert dat het aandeel laag moet zijn en zou moeten afnemen.
Dimensies	Personen in private huishoudens
Vergelijking ruimte	De gegevens zijn geografisch vergelijkbaar. Binnen België zijn de meeste gegevens vergelijkbaar tussen het Vlaamse en het Waalse Gewest. Hoe dieper men in detail gaat, hoe sterker de betrouwbaarheid afneemt (omwille van de steekproefgrootte). Gezien de grootte van de steekproef in Brussel, wordt geadviseerd deze gegevens niet te publiceren of te gebruiken, wegens het te grote risico op onbetrouwbaarheid.
Vergelijking tijd	De gegevens zijn beschikbaar vanaf 2004. In 2010 is er een breuk in de tijdreeks. Een vergelijking maken met de periode voor 2010 is moeilijk.
Frequentie en stiptheid	De gegevens zijn afkomstig van de jaarlijkse Statistics on Income and Living Conditions (EU-SILC) van Eurostat. Voor België is de Algemene Directie Statistiek (het vroegere NIS) de hoofdrolspeler. Voor het transversale gedeelte verstrekken de lidstaten de bestanden voor enquêtejaar N bij voorkeur binnen elf maanden na de gegevensverzameling aan Eurostat. De uiterste termijn is 30 november van jaar N+1 voor lidstaten waar de gegevens via doorlopende enquêtes of aan de hand van registers op het eind van jaar N worden verzameld.
Laatst gewijzigd	30/09/2016
Meetmethode	De SILC-steekproef is een tweetrapssteekproef van huishoudens. Vertrekpunt zijn de 10 provincies + het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Hierbinnen werden gemeentes op toevallige wijze getrokken (elke gemeente kan meermaals getrokken worden) en hierbinnen X aantal huishoudens. Binnen die huishoudens worden alle personen vanaf 16 jaar afzonderlijk geïnterviewd. Omvang circa 5.500 huishoudens.
Bron data	EU-SILC en Algemene Directie Statistiek
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1319.htm

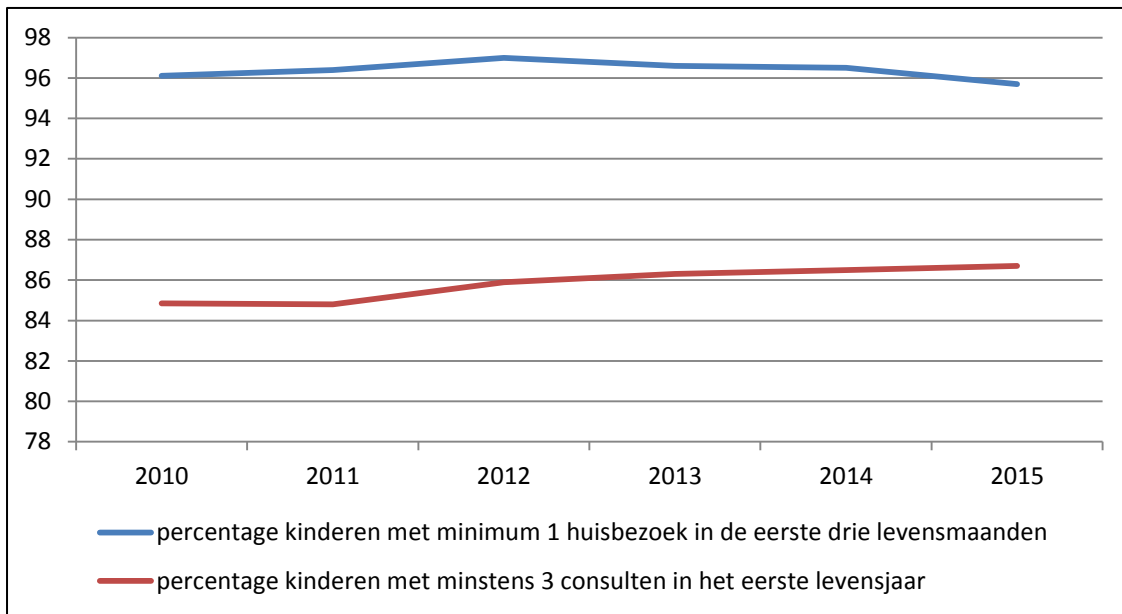

Bespreking

Er bestaat voor een beperkt deel van de bevolking een probleem van toegang tot de gezondheidszorgen. In 2014 leefde 4% van de Vlamingen in een gezin dat in het voorbije jaar minstens 1 keer een bezoek aan de arts of tandarts heeft moeten uitstellen omwille van financiële redenen. Dat komt overeen met ongeveer 270.000 personen. Het aandeel schommelt sinds 2010 tussen 3% en 4%.

Doelstelling	12.1.2. In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
Kernindicator	Percentage kinderen met minimum 1 huisbezoek in de eerste drie levensmaanden en met minstens 3 consulten in het eerste levensjaar.
Definitie	Huisbezoeken van Kind en Gezin worden verricht door een verpleegkundige, terwijl bij consulten de ouders zelf terecht kunnen in een consultatiebureau (arts en verpleegkundige). Percentage kinderen met minimum 1 huisbezoek in de eerste drie levensmaanden en met minstens 3 consulten in het eerste levensjaar.
Streefwaarde	Niet in doelstelling, maar een toereikend aanbod betekent dat alle kinderen minimaal 1 huisbezoek en 3 consulten hebben.
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	De gegevens zijn beschikbaar vanaf 2010 en zijn vergelijkbaar in de tijd.
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	23/09/2016
Meetmethode	De gegevens komen uit Ikaros, vanaf april 2010 Mirage. In deze databanken van Kind en Gezin worden gegevens opgeslagen betreffende alle kinderen vanaf de geboorte. De gegevens worden geregistreerd door regioteamleden van Kind en Gezin tijdens contacten met gezinnen met jonge kinderen.
Bron data	Kind & Gezin - Statistisch Jaarverslag
Meer informatie	http://www.kindengezin.be

Bespreking

Het aandeel kinderen dat in de eerste 3 levensmaanden minimum 1 huisbezoek kreeg neemt licht af, maar blijft erg hoog, meer dan 95%. Het aandeel kinderen dat in het eerste levensjaar 3 of meer consulten kreeg blijft toenemen.

Beide vaststellingen wijzen op een grote toegankelijkheid van de zorgverlening voor gezinnen met pasgeboren kinderen.

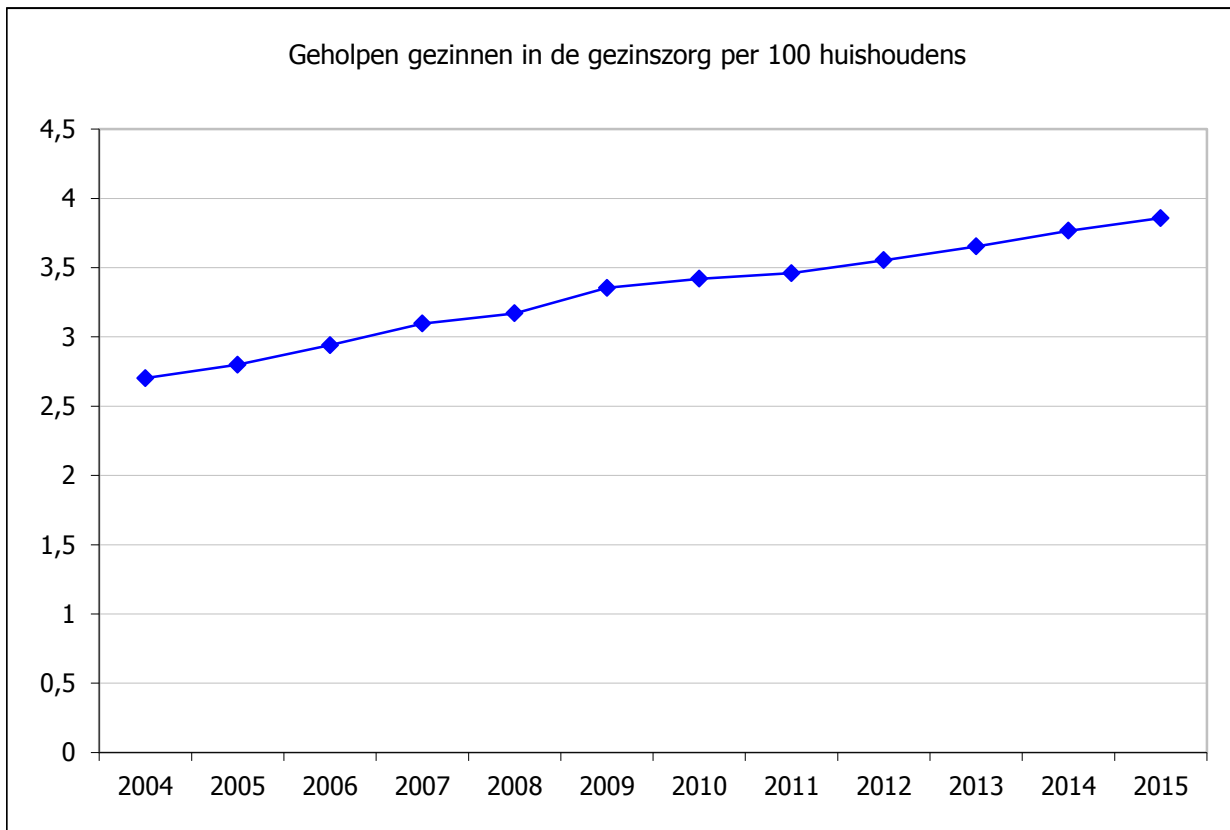
Doelstelling	12.1.4 In 2020 voorziet Vlaanderen in een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
Kernindicator	De capaciteit van zorg- en gezondheidsvoorzieningen.
Definitie	De evolutie van de capaciteit van zorgvoorzieningen voor kinderen, ouderen, jongeren en personen met een handicap.
Streefwaarde	De mate van capaciteitsuitbreiding kan beschouwd worden als een structuurindicator voor de mate waarin het aanbod toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaaldemografische ontwikkelingen.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2009 - 2012
Frequentie en stiptheid	jaarlijks, beschikbaar in de maand juni (X+1)
Laatst gewijzigd	23/09/2016
Meetmethode	Administratieve data, namelijk de erkende capaciteit
Bron data	De bronnen zijn het agentschap Jongerenwelzijn, het agentschap Zorg en Gezondheid en Kind & Gezin.
Meer informatie	http://www.zorg-en-gezondheid.be/Cijfers/Cijfers-over-zorgaanbod/

Capaciteit van de zorg- en gezondheidsvoorzieningen

		2010	2011	2012	2013	2014
Kinderopvang	Baby's en peuters (nieuw decreet vanaf 1 april 2014)	78.945	80.989	82.208	93.601	91.838
	Schoolgaande kinderen	32.308	33.184	34.003	34.679	41.024
Jeugdhulp	Private voorzieningen (vanaf 1 maart 2014 erkende capaciteit in modules)	6.569	6.716	6.922	7.128	17.251
Personen met een handicap	(Semi-)residentieel	24.511	24.703	24.809	24.897	23.909
	Ambulant	10.748	12.324	12.524	12.841	13.231
Ouderen	Regionale dienstencentra	59	60	60	61	60
	Lokale dienstencentra	189	192	204	212	221
	Vereniging van gebruikers en mantelzorgers	6	6	5	6	6
	Diensten voor oppashulp	47	46	48	50	53
	Diensten voor gastopvang				3	3
	Diensten maatschappelijk werk van het ziekenfonds				28	28
	Diensten voor thuisverpleging				195	195
	Centra voor kortverblijf	1.271	1.450	1.640	1.815	2.063
	Dagverzorgingscentra - aantal voorzieningen	117	131	155	168	218
	Woonzorgcentra	67.282	68.667	69.902	71.611	73.611
	Assistentiewoningen	14.958	15.645	16.664	17.997	19.179

Het Pact 2020 voorziet erin dat Vlaanderen tegen 2020 een toegankelijk en betaalbaar kwaliteitsvol aanbod aan hulp- en zorgverlening uitbouwt, dat toereikend is in het licht van de zich wijzigende maatschappelijke behoeften en sociaal-demografische ontwikkelingen. Er is in alle zorgsectoren een vooruitgang van de capaciteit. De afname bij de kinderopvang en de voorzieningen voor personen met een handicap in 2014 is te wijten aan de start van de Intergrale Toegangspoort waardoor heel wat voorzieningen voor minderjarigen overgingen naar Jongerenwelzijn.

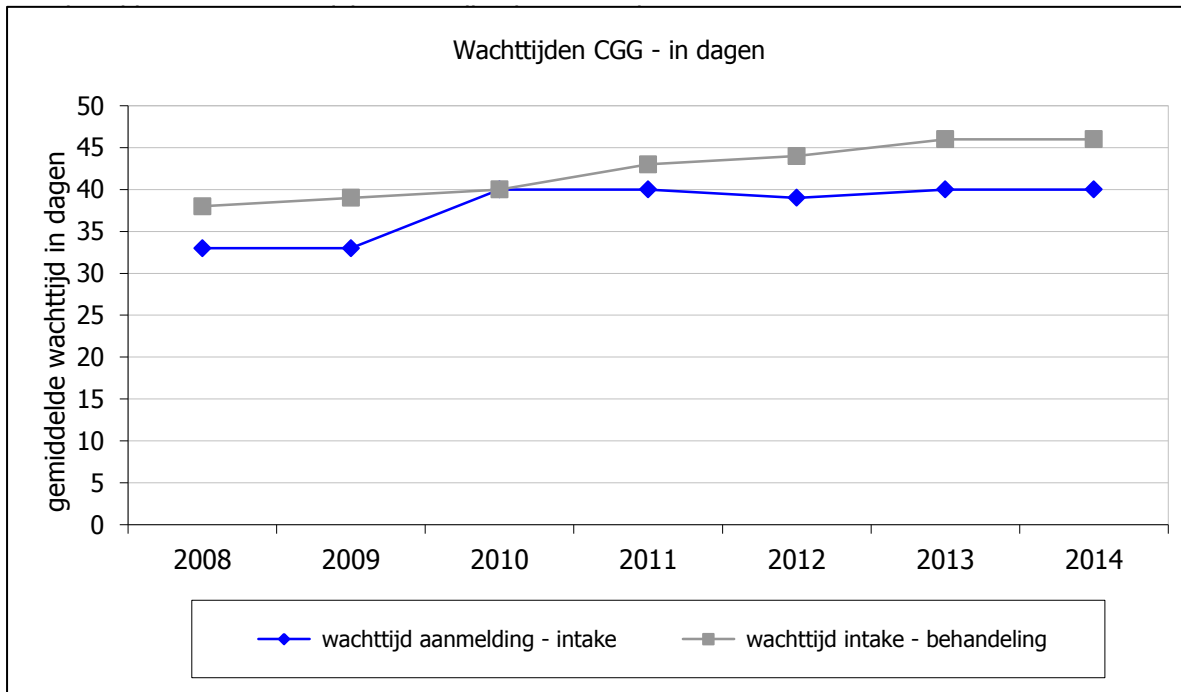
Doelstelling	12.3. Eerstelijnszorg- en thuiszorg zijn in 2020 versterkt.
Kernindicator	Geholpen gezinnen in de gezinszorg en aanvullende thuiszorg per 100 huishoudens.
Definitie	Het aantal gezinnen dat jaarlijks geholpen wordt door de verschillende diensten voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg ten opzichte van het totaal aantal Vlaamse huishoudens.
Streefwaarde	Versterken, een concrete streefwaarde vermeldt de doelstelling niet. Dit versterken uit zich door een stijging van het aandeel (en aantal) geholpen gezinnen.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Niet vergelijkbaar met andere regio's of landen wegens totaal andere organisatie van de gezinshulp
Vergelijking tijd	De gegevens zijn beschikbaar vanaf 2004 en zijn vergelijkbaar in de tijd.
Frequentie en stiptheid	De cijfers worden jaarlijks in de loop van de maand mei bezorgd door het Agentschap Zorg en Gezondheid. Ze worden niet gepubliceerd.
Laatst gewijzigd	30/09/2016
Meetmethode	Het aantal gezinnen dat jaarlijks geholpen wordt door de openbare en de private diensten voor gezinszorg wordt samengeteld.
Bron data	Team Eerstelijn en Thuiszorg
Meer informatie	http://www.zorg-en-gezondheid.be

Bespreking

In 2015 werden 3,86% van de particuliere huishoudens geholpen door een openbare of een private dienst voor gezinszorg en aanvullende thuiszorg. Dit is sinds 2004 een toename met 42%. Het aantal gezinnen dat geholpen wordt door de gezinszorg is sterker gestegen dan de toename van het aantal gezinnen. In 2004 werden 67.000 gezinnen van de 2,48 miljoen geholpen, in 2015 waren dat meer dan 105.000 gezinnen van de 2,7 miljoen. De gezinszorg wordt jaarlijks versterkt.

Doelstelling	12.5.1. In de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er in 2020 voldoende aanbod gecreëerd.
Kernindicator	De wachttijd bij de centra Geestelijke Gezondheidszorg
Definitie	Er bestaan twee soorten wachttijden bij de Centra Geestelijke Gezondheidszorg. Deze tussen de aanmelding en het intake-gesprek en deze tussen het intake-gesprek en de start van de behandeling, telkens uitgedrukt in dagen. Beide worden opgenomen.
Streefwaarde	Niet expliciet in doelstelling, maar bij een toereikend aanbod zou er geen wachttijd zijn. Een afname van de wachttijd wijst dus op een grotere toereikendheid van het aanbod.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Bij vergelijking in de tijd dient rekening gehouden te worden met de nieuwe registratiemethode sinds 2007. Daarom start de tijdsreeks in 2008.
Frequentie en stiptheid	In de tweede jaarhelft worden de kerncijfers steeds op de website gepubliceerd (jaarlijks)
Laatst gewijzigd	23/09/2016
Meetmethode	De wachttijden worden verzameld door middel van het elektronische patiëntendossier. Hiervoor wordt enkel rekening gehouden met de erkende CGG, met de niet-erkende CGG wordt hier geen rekening gehouden.
Bron data	Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	http://www.zorg-en-gezondheid.be

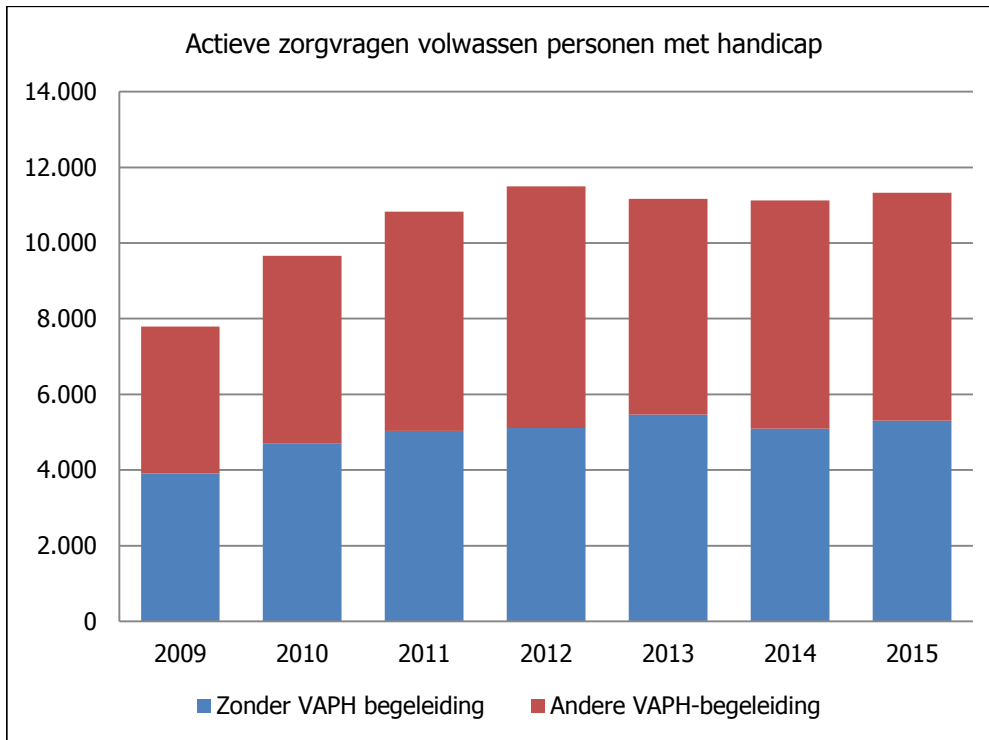

Bespreking

De gemiddelde wachttijd tussen aanmelding en intakegesprek bij de Centra Geestelijke Gezondheidszorg in 2014 bedraagt 40 dagen, een status quo tegenover 2013. De wachttijd tussen intakegesprek en start behandeling bedraagt 46 dagen in 2014, eveneens een status quo. Sedert de invoering van de nieuwe registratie in 2007 is er een toename van de wachttijden. In de zorg voor verstandelijk gehandicapten moeten cliënten gemiddeld het langste wachten op een eerste gesprek, de ouderenzorg kent de kortste wachttijden.

Doelstelling	12.5.4. In de gehandicaptenzorg, de geestelijke gezondheidszorg en de ouderenzorg is er in 2020 voldoende aanbod gecreëerd.
Te overwegen indicator	Aantal zorgvragen op de centrale registratie zorg van Vlaams Agentschap voor volwassen Personen met een Handicap (VAPH) met een actieve zorgvraag, naar het al dan niet reeds ontvangen van VAPH-ondersteuning.
Definitie	Het totaal aantal volwassen personen dat met één of meerdere actieve en dringende zorgvragen bij de Centrale Registratie van Zorgvragen geregistreerd is, met uitzondering van logeren en trajectbegeleiding. Bij het stellen van een zorgvraag diende tot 1 december 2011 een urgentiecode aangegeven te worden. Enkel de dringende zorgvragen (UC1 en UC2) worden opgenomen. Vanaf die datum zijn er bij registratie nog slechts 2 urgentie-categorieën, met name het is een actieve vraag of het is een toekomstgerichte vraag. We beschouwen enkel de actieve vragen. Vragen naar ondersteuning persoonlijk assistentiebudget (PAB) worden pas sinds 2 december 2011 op dezelfde wijze als de andere vragen geregistreerd (zelfde webapplicatie), omwille van vergelijkbaarheid worden ze niet meegeteld. Er wordt een opdeling gemaakt naar het al dan niet reeds hebben van VAPH-ondersteuning. Vooral de personen met een actieve zorgvraag die momenteel geen ondersteuning krijgen van het VAPH kunnen zich in een precare situatie bevinden.
Streefwaarde	Bij een toereikend aanbod zou er niemand op de Centrale Registratie Zorg voorkomen.
Dimensies	Aantal personen van 18 jaar of ouder.
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Vergelijkbaar, maar de registratie is onderhevig aan wijzigende maatschappelijke en wettelijk kaders. Omwille van het van start gaan van de intersectorale toegangspoort bij de integrale jeugdhulp zijn gegevens over minderjarigen niet meer vergelijkbaar in te tijd. Daarom wordt vanaf deze pact editie enkel het aantal volwassenen in rekening gebracht. Dit maakt dat de gegevens vanaf 2009 herberekend werden, enkel de volwassenen werden in rekening gebracht.
Frequentie en stiptheid	Halfjaarlijks publiceert het VAPH een "Zorgregierapport" (mei en oktober) met daarin de situatie van het voorbije semester. Voor deze rapportage wordt de situatie op 31 december opgenomen. Uitzonderlijk werd het Zorgregierapport 2011 opgesteld op basis van de situatie op 30 november.
Laatst gewijzigd	23/09/2016
Meetmethode	Rapportage van de bij het VAPH geregistreerde zorgvragen. Om de reeds geboden ondersteuning daaraan te linken moesten een aantal gegevens geïntegreerd worden, dit was pas mogelijk vanaf het rapport betreffende 2009.
Bron data	Het CRZ-rapport van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)
Meer informatie	http://www.vaph.be/vlafo/view/nl/464335-Zorgvragen.html

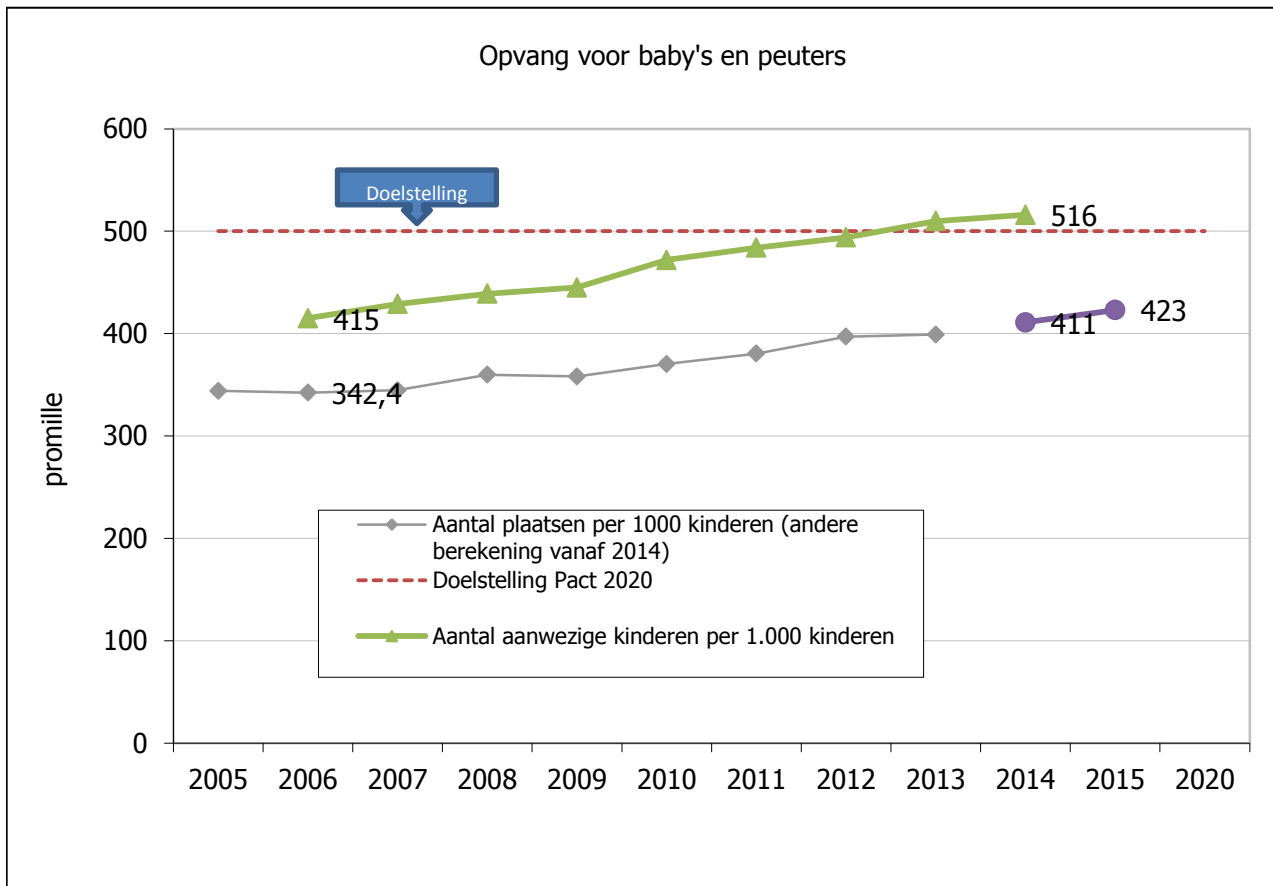

Bespreking

Eind 2015 waren in totaal 11.328 volwassen personen met een actieve zorgvraag geregistreerd bij de Centrale Registratie Zorg. Na de stijging bij de invoering van het systeem is er de voorbije jaren een stabilisatie van het aantal geregistreerde zorgvragers. Iets meer dan de helft van de zorgvragen zijn afkomstig van personen die al een of andere vorm van ondersteuning krijgen. Hier zijn diverse verklaringen voor mogelijk. Het kan bijvoorbeeld gaan om een migratievraag. Daarbij wenst een persoon ondersteuning binnen dezelfde zorgvorm, maar door een andere dienst, eventueel in een andere regio. Het kan ook gaan om een vraag naar meer intensieve ondersteuning, bijvoorbeeld van deeltijds naar voltijds. Het betekent echter ook dat een kleine helft van de geregistreerde personen nog geen ondersteuning krijgt.

Doelstelling	12.6 Voor minstens de helft van de kinderen tot 3 jaar worden in 2020 formele en kwaliteitsvolle vormen van kinderopvang aangeboden.
Kernindicator	Aantal plaatsen aantal kinderen in formele kinderopvang per duizend kinderen (0-3 jaar)
Definitie	Het aantal aanwezige kinderen in en het aantal plaatsen in de opvang voor baby's en peuters (vroeger de voorschoolse opvang) per 1000 kinderen onder de drie jaar. De opvangplaatsen zijn erkend en gesubsidieerd of hebben een attest van toezicht van Kind en Gezin. Beide reeksen samen zijn belangrijk, omdat één opvangplaats immers door meerdere kinderen gebruik kan worden, vb. deeltijds. Het aantal aanwezige kinderen dat jaarlijks (beginjaar 2006) gebruik maakt van opvang is in het Pact opgenomen vanaf 2013.
Streefwaarde	500 plaatsen per 1.000 kinderen. Het is een indicator voor de toereikendheid van het aanbod.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	De capaciteit vanaf 2005 en het aantal aanwezige kinderen in de opvang vanaf 2006. Met de start van het nieuwe decreet kinderopvang van baby's en peuters kan de cijferreeks niet meer zuiver vergeleken worden, vandaar dat 2014 als een nieuw startpunt weergegeven wordt. In 2015 werd het aantal aanwezige kinderen niet geteld.
Frequentie en stiptheid	jaarlijks, beschikbaar in de maand juni (X+1)
Laatst gewijzigd	23/09/2016
Meetmethode	Het aantal opvangplaatsen voor baby's en peuters is de som van het aantal plaatsen in erkende (en gesubsidieerde) opvangvoorzieningen en in opvangvoorzieningen met attest van toezicht op 31 december. Het aantal aanwezige kinderen wordt geteld tijdens de eerste week van februari. Het totaal aantal kinderen is informatie die niet bij ADSEI gehaald wordt, maar uit een eigen bestand van Kind en Gezin. Enerzijds omwille van de laattijdige beschikbaarheid van de ADSEI-cijfers en anderzijds omwille van het feit dat de ADSEI-cijfers enkel gaan over de de jure bevolking. Het gebruik van het aantal kinderen volgens K&G laat ook toe om teller en noemer op hetzelfde tijdstip te nemen (in het verleden werd het aantal plaatsen op 31/12 en het aantal kinderen op 1/1 van datzelfde jaar genomen).
Bron data	Kind en Gezin - jaarverslag
Meer informatie	www.kindengezin.be

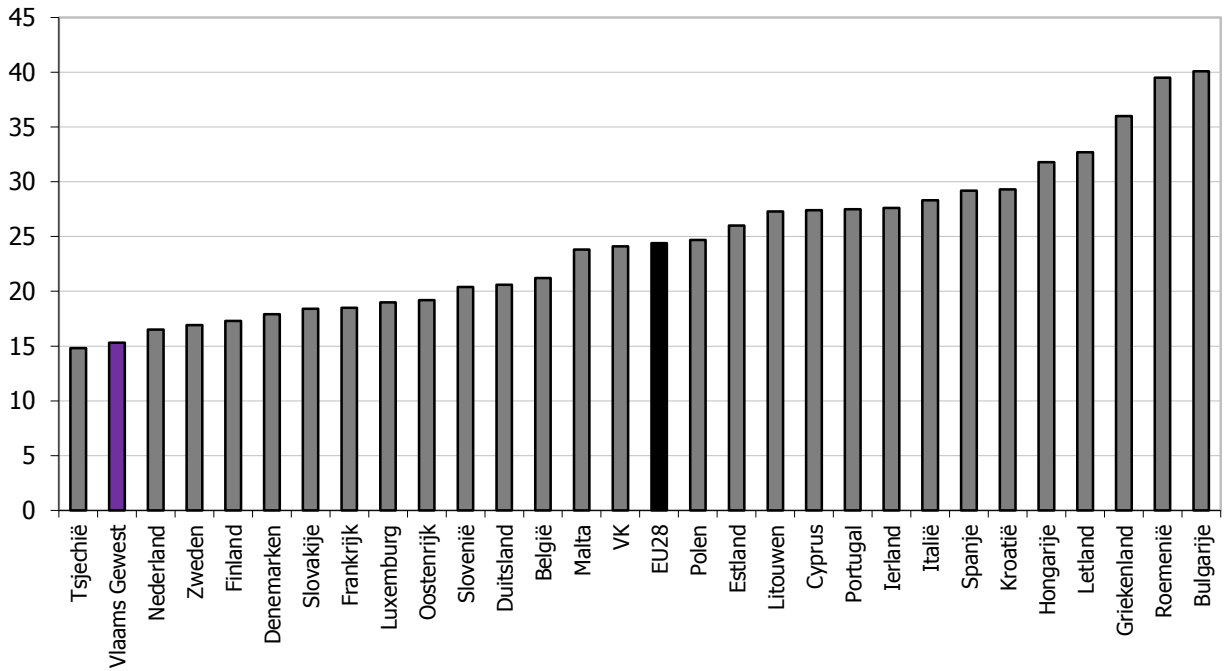
Bespreking

In 2015 waren er in het Vlaamse Gewest 423 plaatsen per 1.000 kinderen. Er is sinds 2005 een constante stijging van het aantal plaatsen. Indien het huidige uitbreidingsbeleid volgehouden wordt, blijft de doelstelling voor 2020 haalbaar.

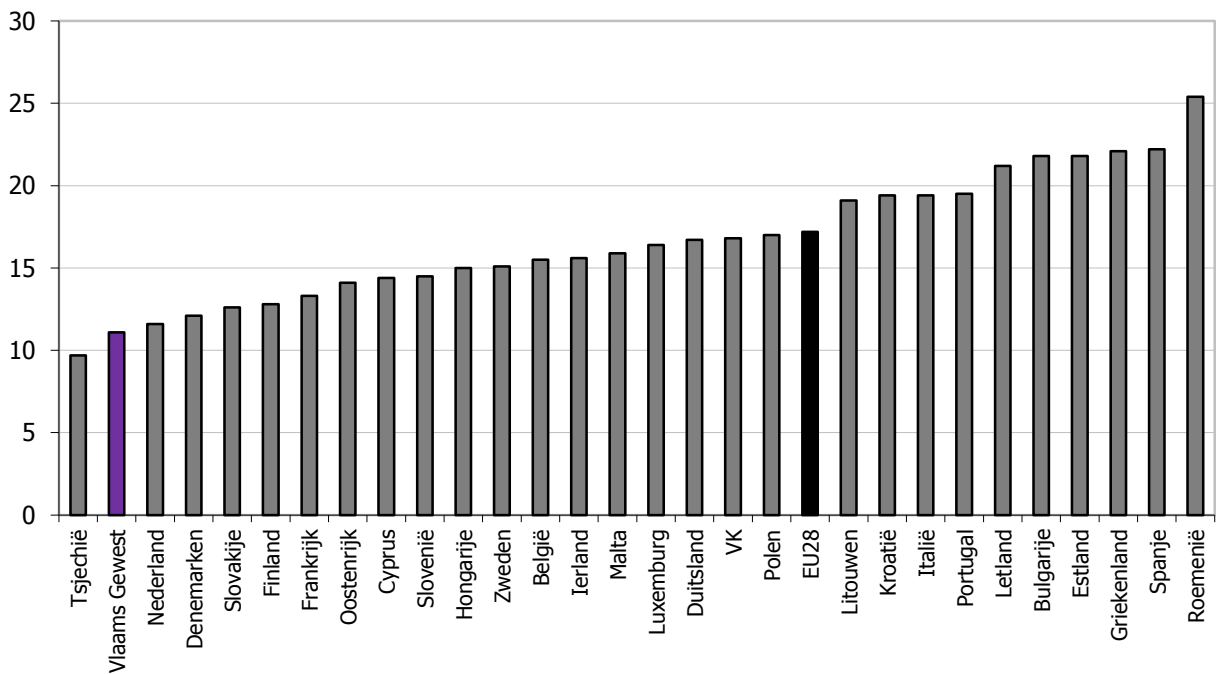
Niet alleen het relatieve aantal plaatsen maar ook het relatieve aantal opgevangen kinderen neemt jaar na jaar toe. In 2014 maakten meer dan de helft van de jonge kinderen gebruik van een opvangvoorziening die erkend wordt door Kind en Gezin. Indien gekeken wordt naar het aantal opgevangen kinderen, dan werd de doelstelling al in 2013 bereikt.

Doelstelling	13.1 In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen.
Kernindicatoren	Personen in armoede of sociale uitsluiting: internationale vergelijking
Definitie	<p>Volgens de samengestelde EU2020-indicator leeft iemand in armoede of sociale uitsluiting als hij of zij voldoet aan minstens 1 van 3 onderstaande voorwaarden:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. leeft in een gezin dat moet ronkomen met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de nationale armoederisicodrempel, na sociale transfers; 2. leeft in een gezin dat ernstig materieel gedepriveerd is (= mist minstens 4 van lijst van 9 items* omwille van financiële redenen); 3. is niet ouder dan 59 jaar en leeft in een gezin met zeer lage werkintensiteit. Dat is een gezin waarvan de totale werkintensiteit lager ligt dan 0,20. De werkintensiteit is de verhouding van het aantal gewerkte maanden in het voorgaande jaar door alle volwassen leden van het huishouden van 18 tot 59 jaar tot het aantal maanden dat alle volwassen leden van het huishouden van 18 tot 59 jaar hadden kunnen werken. <p>* 1 week vakantie per jaar, een maaltijd met vis, vlees, kip of vegetarisch alternatief om de 2 dagen, een wasmachine, een kleuren-tv, een telefoon of GSM, een auto, de rekeningen voor huur/hypotheek en nutsvoorzieningen kunnen betalen, het huis degelijk kunnen verwarmen, beperkte onverwachte financiële uitgave (1.000 euro) kunnen doen.</p>
Streefwaarde	De Vlaamse percentages op de samengestelde indicator en de subindicatoren liggen in 2020 laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen.
Dimensies	Individueel
Vergelijking ruimte	De EU-SILC-enquête maakt vergelijkingen met het Waalse Gewest, België als geheel en de andere EU28-landen mogelijk.
Vergelijking tijd	De EU-SILC-enquête werd opgestart in 2004 en daarna jaarlijks herhaald. De meest recente cijfers zijn afkomstig van SILC 2014. De gegevens over inkomen hebben telkens betrekking op het jaar voorafgaand aan de survey.
Frequentie en stiptheid	De tijdigheid is strikt bepaald via Verordening (EG) nr. 1177/2003 van 16 juni 2003. De data van het transversale gedeelte verstrekken de lidstaten voor enquêtejaar N bij voorkeur binnen elf maanden na de gegevensverzameling aan Eurostat. De uiterste termijn is 30 november van jaar N+1 voor lidstaten waar de gegevens via doorlopende enquêtes of aan de hand van registers op het eind van jaar N worden verzameld en 1 oktober van jaar N+1 voor de overige lidstaten. De data van het longitudinale gedeelte verstrekken de lidstaten voor eind maart van jaar N+2.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	ADS en Eurostat, bewerking SVR
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1319.htm http://statbel.fgov.be/silc/ http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy

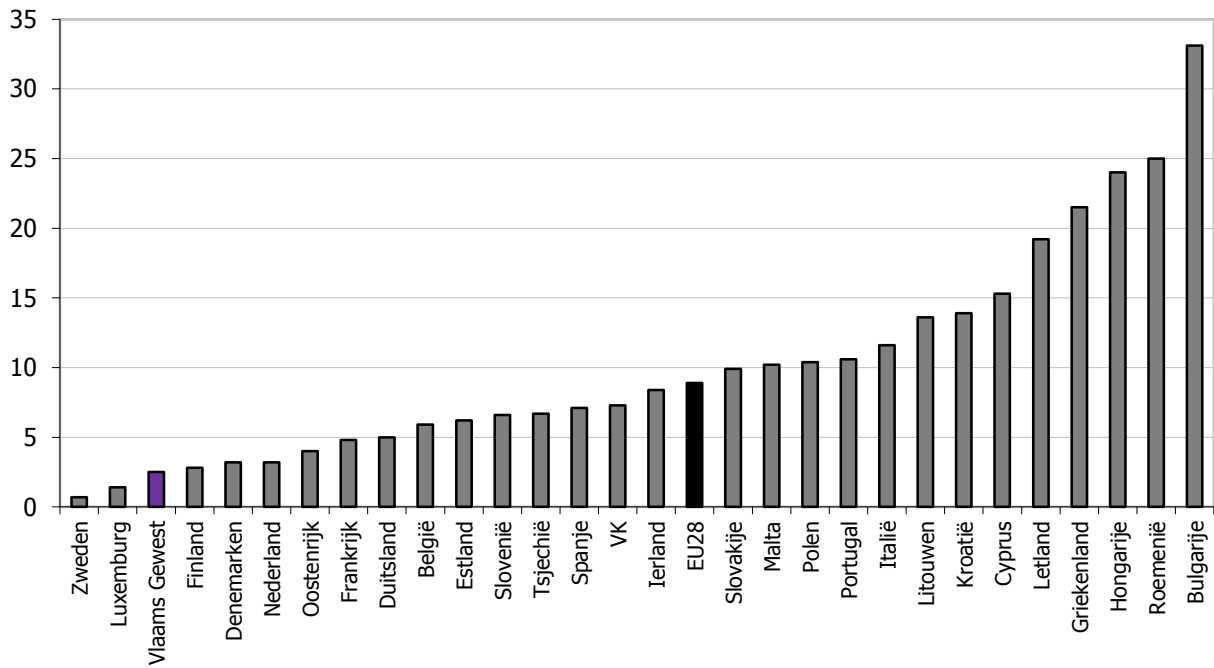
Samengestelde EU2020-indicator: % van de bevolking in armoede of sociale uitsluiting, in het Vlaamse Gewest en de 28 EU-lidstaten, in 2014

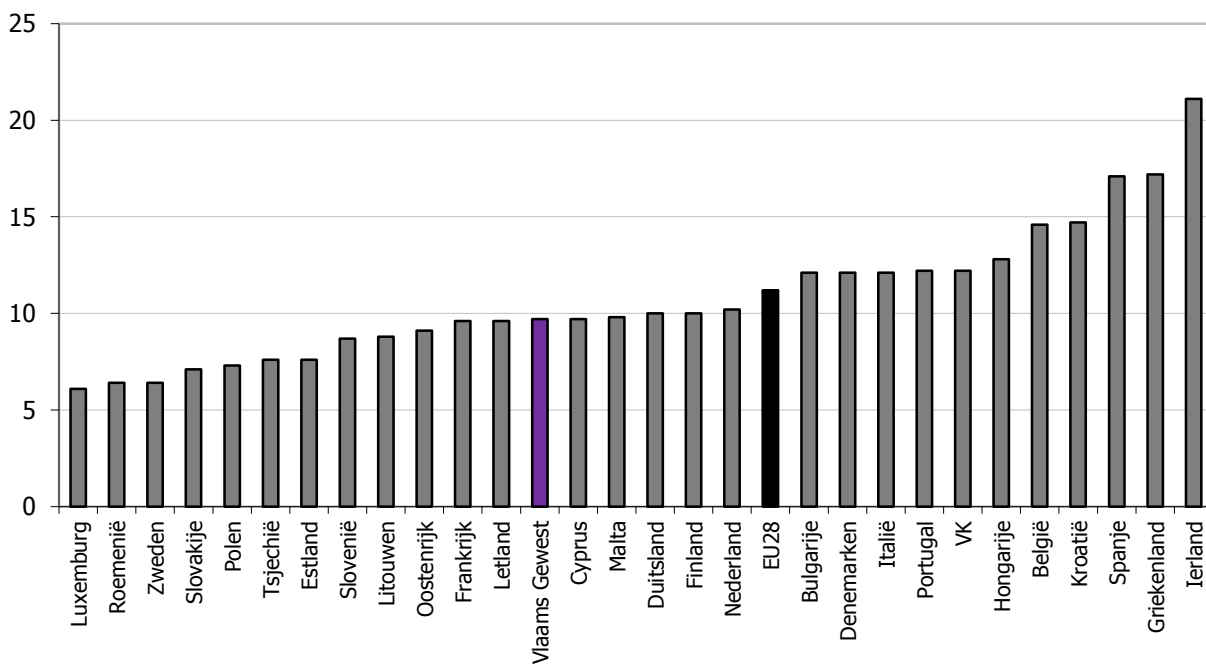
Subindicator 1: % van de bevolking met huishoudinkomen onder de nationale armoederisicodrempel, in het Vlaamse Gewest en de 28 EU-lidstaten, in 2014

Subindicator 2: % van de bevolking in huishouden in ernstige materiële deprivatie, in het Vlaamse Gewest en de 28 EU-lidstaten, in 2014

Subindicator 3: % van de bevolking in huishouden met zeer lage werkintensiteit, in het Vlaamse Gewest en de 28 EU-lidstaten, in 2014

Bespreking

De Europese Unie stelt zich in haar EU2020-strategie tot doel om het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting tegen 2020 met 20 miljoen te verminderen. Om de opvolging van deze doelstelling te monitoren, wordt gebruik gemaakt van een samengestelde indicator. Iemand wordt beschouwd als arm of sociaal uitgesloten als hij of zij voldoet aan minstens 1 van 3 voorwaarden. Voor elke inwoner wordt vooreerst gekeken naar zijn of haar huishoudinkomen. Dat wordt vergeleken met de nationale armoederisicodrempel. Daarnaast wordt nagegaan of de persoon al dan niet leeft in een ernstig materieel gedepriveerd huishouden. Een huishouden is ernstig materieel gedepriveerd als het minstens 4 items uit een lijst van 9 items moet missen omwille van financiële redenen. Ten slotte wordt voor alle personen jonger dan 60 jaar ook gekeken naar de werkintensiteit van het huishouden. Het gaat om het aantal gewerkte maanden in het afgelopen jaar door alle volwassen leden van het huishouden tegenover het totaal aantal maanden dat zij gewerkt zouden kunnen hebben. Is die verhouding kleiner dan 0,2, dan wordt het huishouden beschouwd als een huishouden met zeer lage werkintensiteit.

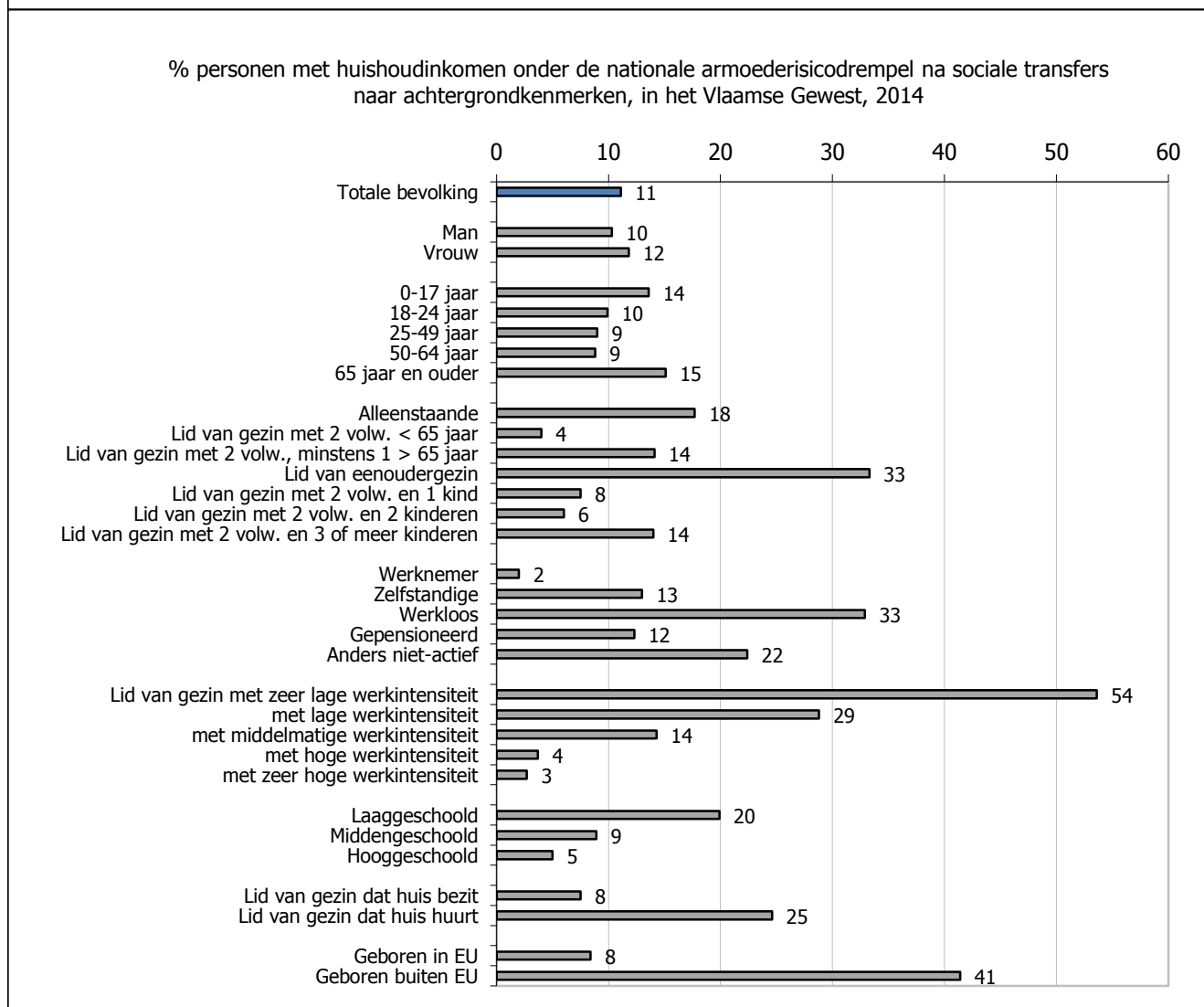
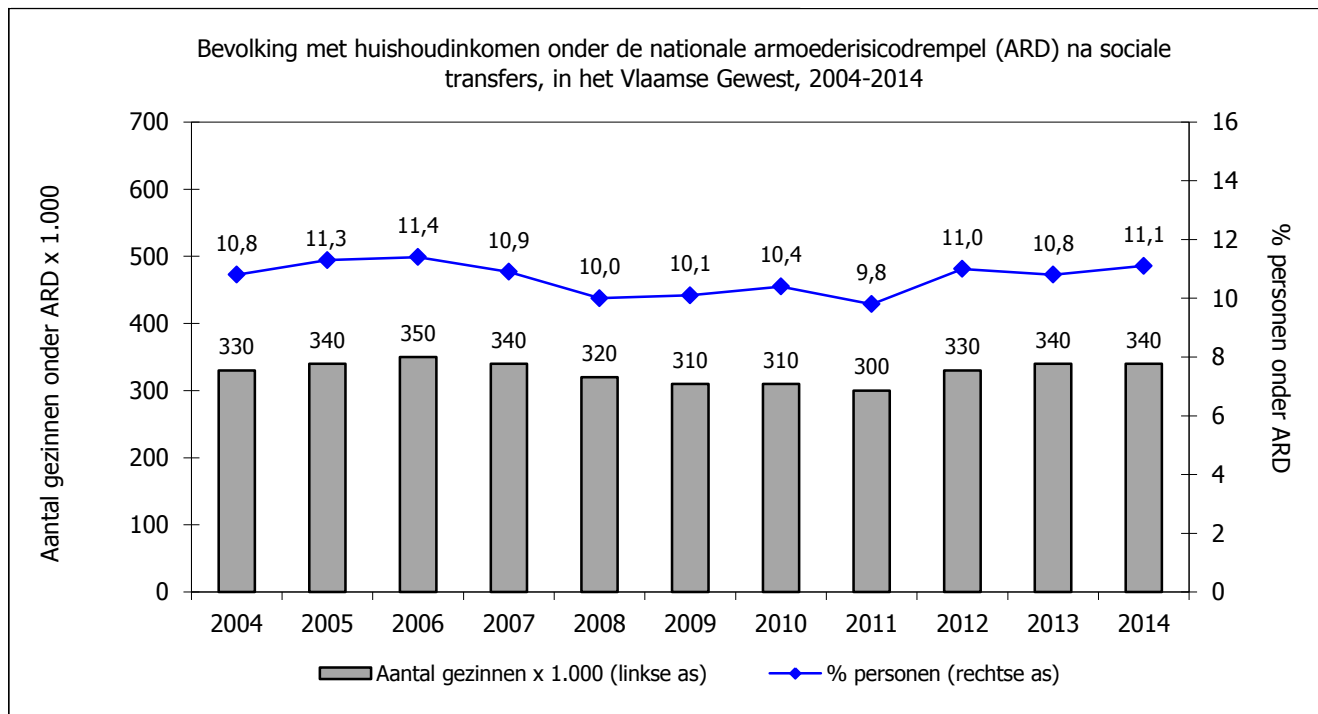
In 2014 leefde volgens deze samengestelde EU2020-indicator 15% van de Vlamingen in armoede of sociale uitsluiting (970.000 personen). Dat aandeel ligt duidelijk lager dan het EU28-gemiddelde (24%). Vlaanderen haalt daarmee eenzelfde score als Tsjechië, het best scorende EU28-land. Ook op 2 van de 3 subindicatoren haalt het Vlaamse Gewest een score op het niveau van de best presterende EU-landen. Dat is het geval bij het aandeel van de bevolking dat moet rondkomen met een inkomen onder de armoederisicodrempel en bij het aandeel van de bevolking dat leeft in een gezin in ernstige materiële deprivatie. Bij de subindicator over zeer lage werkintensiteit zakt het Vlaamse Gewest met een 13de plaats naar de middenmoot in de EU-rangschikking.

Deze goede internationale prestatie van het Vlaamse Gewest op de samengestelde EU2020-indicator en op 2 van de 3 subindicatoren en de iets mindere prestatie op de subindicator over zeer lage werkintensiteit, blijft vrij constant over de jaren heen.

Hierbij kan nog worden vermeld dat de Vlaamse Regering er zich in het Vlaamse Hervormingsprogramma voor de EU2020-strategie toe verbonden heeft om het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting tussen 2008 en 2020 met 30% te verminderen. Dat betekent dat het aantal personen in armoede of sociale uitsluiting in Vlaanderen volgens de EU2020-definitie gedaald moet zijn van 930.000 personen in 2008 tot maximaal 650.000 personen in 2020. Tegelijk gaat de Vlaamse Regering ook voor een 30%-reductie tussen 2008 en 2020 op de 3 subindicatoren van de EU2020-indicator afzonderlijk.

Doelstelling	13.2 In 2020 ligt het aandeel inwoners dat leeft in armoede en geconfronteerd wordt met sociale uitsluiting laag in vergelijking met de best presterende EU27-landen. Dit houdt in dat in 2020 in Vlaanderen elk gezin ongeacht de samenstelling, minstens een inkomen heeft dat de Europese armoederisicodrempel bereikt.
Kernindicatoren	% personen en huishoudens met een gestandaardiseerd beschikbaar huishoudinkomen onder de nationale armoederisicodrempel na sociale transfers (zie subindicator 1 van samengestelde EU2020-indicator)
Definitie	De Europese actieplannen stellen dat een persoon risico loopt op financiële armoede als zijn of haar netto beschikbaar gestandaardiseerd huishoudinkomen lager ligt dan de nationale armoederisicodrempel na alle sociale transfers. De Belgische armoederisicodrempel wordt berekend door 60% te nemen van het mediaan beschikbare gestandaardiseerde huishoudinkomen van alle Belgen.
Streefwaarde	"Elk gezin dient in 2020 ongeacht de samenstelling een inkomen te hebben dat de armoederisicodrempel bereikt." Dit betekent dat het % personen en het aantal gezinnen met een inkomen onder de armoederisicodrempel in principe naar 0 moet evolueren. In het Vlaamse Hervormingsprogramma voor de EU2020-strategie wordt als doel gesteld om het aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel tussen 2008 en 2020 met 30% te verminderen.
Dimensies	Het armoedecijfer wordt hier berekend op gezinsniveau en op individueel niveau. In beide gevallen wordt eerst het totale netto beschikbare huishoudinkomen gestandaardiseerd door het te delen door een equivalentiefactor die rekening houdt met de grootte en samenstelling van het gezin. Deze equivalentiefactor bedraagt 1 bij een huishouden met 1 volwassene en wordt verhoogd met een factor 0,5 voor elke bijkomende volwassene en een factor 0,3 voor elk kind jonger dan 14 jaar. Om het aantal gezinnen onder de armoededrempel (armoederisico op gezinsniveau) te kennen wordt dit equivalente huishoudinkomen per gezin vergeleken met de armoederisicodrempel. Om te komen tot het percentage personen onder de armoederisicodrempel (armoederisico op individueel niveau) wordt aan elk lid van het huishouden dit equivalent huishoudinkomen toegekend en wordt dit inkomen per persoon vergeleken met de armoederisicodrempel.
Vergelijking ruimte	De EU-SILC-enquête maakt vergelijkingen met het Waalse Gewest, België als geheel en de andere EU28-landen mogelijk.
Vergelijking tijd	De EU-SILC-enquête werd opgestart in 2004 en daarna jaarlijks herhaald. De meest recente cijfers zijn afkomstig van SILC 2014. De gegevens over inkomen hebben telkens betrekking op het jaar voorafgaand aan de survey.
Frequentie en stiptheid	De tijdigheid is strikt bepaald via Verordening (EG) nr. 1177/2003 van 16 juni 2003. De data van het transversale gedeelte verstrekken de lidstaten voor enquêtejaar N bij voorkeur binnen elf maanden na de gegevensverzameling aan Eurostat. De uiterste termijn is 30 november van jaar N+1 voor lidstaten waar de gegevens via doorlopende enquêtes of aan de hand van registers op het eind van jaar N worden verzameld en 1 oktober van jaar N+1 voor de overige lidstaten. De data van het longitudinale gedeelte verstrekken de lidstaten voor eind maart van jaar N+2.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	ADS en Eurostat, bewerking SVR
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/2785.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1319.htm http://statbel.fgov.be/silc/ http://ec.europa.eu/eurostat/web/europe-2020-indicators/europe-2020-strategy

Bespreking

De Belgische armoederisicodrempel lag in 2014 voor een alleenstaande op 13.023 euro per jaar of 1.085 euro per maand. Omgerekend is dat voor een gezin met twee volwassenen en twee kinderen 2.279 euro per maand.

Iets meer dan 1 op de 10 personen in Vlaanderen (11%) beschikte in 2014 over een huishoudinkomen onder deze armoededrempel. Dat komt overeen met ongeveer 700.000 personen. Het armoederisicopercentage is de afgelopen jaren vrij stabiel gebleven, al lijkt het in de periode 2012-2014 iets hoger te liggen dan in de periode 2008-2011. Deze schommelingen zijn echter statistisch niet significant.

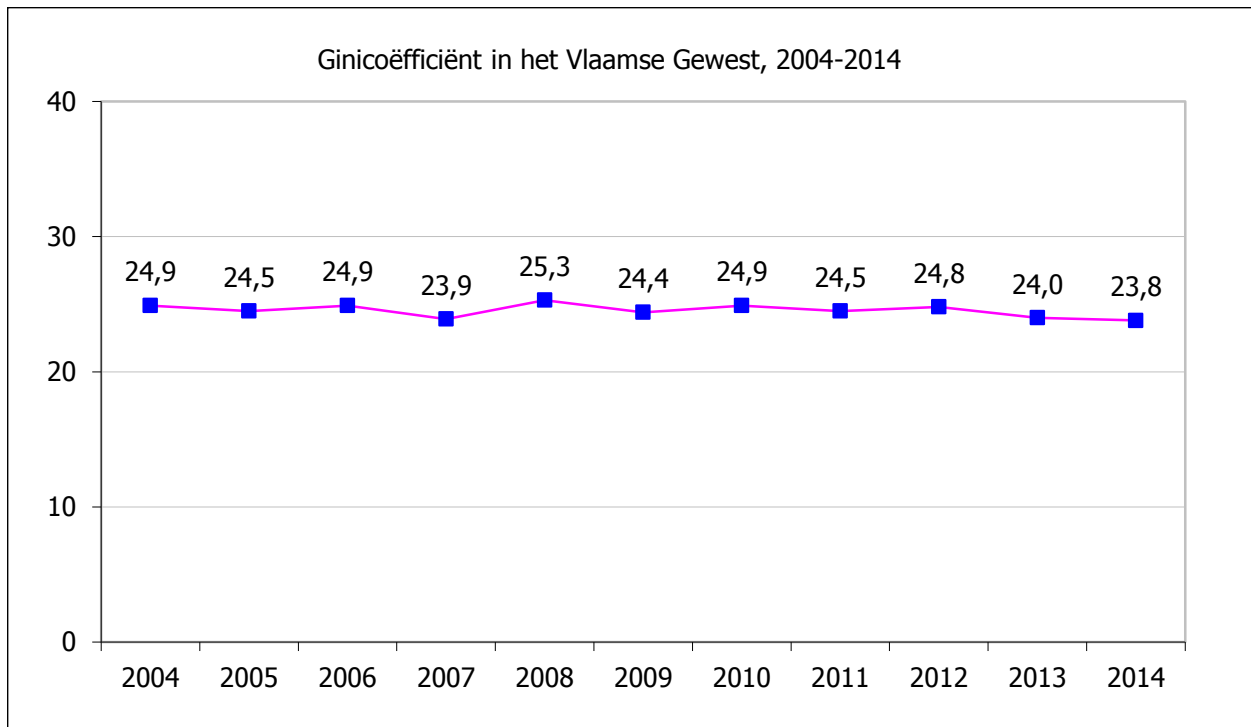
Bij volgende bevolkingsgroepen ligt het armoedecijfer duidelijk hoger dan het gemiddelde (minstens 1,5 keer hoger): alleenstaanden, alleenstaande ouders, werklozen en niet-actieven (excl. gepensioneerden), personen in gezinnen met (zeer) lage werkintensiteit, laaggeschoolden, huurders en personen geboren buiten de EU.

In het Vlaamse Hervormingsprogramma voor de EU2020-strategie heeft de Vlaamse Regering er zich toe verbonden om het aantal personen met een inkomen onder de armoederisicodrempel tussen 2008 en 2020 met 30% te verminderen. Dat betekent dat het aantal personen met een huishoudinkomen onder de armoederisicodrempel gedaald moet zijn van 610.000 personen in 2008 tot maximaal 430.000 personen in 2020.

Als de armoedecijfers niet op individueel niveau maar op gezinsniveau worden berekend, gaat het in 2014 om ongeveer 340.000 gezinnen met een inkomen onder de armoederisicodrempel in Vlaanderen.

Doelstelling	13.3. In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen, ...
Kernindicator	Ginicoëfficiënt
Definitie	De gini-coëfficiënt drukt de mate uit waarin de verdeling van het inkomen over de inwoners van een land of regio verschilt van een perfect gelijke inkomensverdeling. Meer specifiek geeft de coëfficiënt de oppervlakte weer tussen de Lorenzcurve van de werkelijke inkomensverdeling (uitgedrukt in cumulatieve aandelen) en de 45°-lijn van perfecte gelijkheid van de inkomens, uitgedrukt als een percentage van de totale oppervlakte onder de 45°-lijn. Een gini-coëfficiënt van 0 staat voor een perfect gelijke inkomensverdeling. Een coëfficiënt van 100 wijst erop dat al het inkomen behoort aan 1 persoon.
Streefwaarde	"In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting." Dat kan geïnterpreteerd worden als een significante daling van de ginicoëfficiënt tegen 2020.
Dimensies	Individueel
Vergelijking ruimte	De EU-SILC-enquête maakt vergelijkingen met het Waalse Gewest, België als geheel en de andere EU28-landen mogelijk.
Vergelijking tijd	De EU-SILC-enquête werd opgestart in 2004 en daarna jaarlijks herhaald. De meest recente cijfers zijn afkomstig van SILC 2014. De gegevens over inkomen hebben telkens betrekking op het jaar voorafgaand aan de survey.
Frequentie en stiptheid	De tijdigheid is strikt bepaald via Verordening (EG) nr. 1177/2003 van 16 juni 2003. De data van het transversale gedeelte verstrekken de lidstaten voor enquêtejaar N bij voorkeur binnen elf maanden na de gegevensverzameling aan Eurostat. De uiterste termijn is 30 november van jaar N+1 voor lidstaten waar de gegevens via doorlopende enquêtes of aan de hand van registers op het eind van jaar N worden verzameld en 1 oktober van jaar N+1 voor de overige lidstaten. De data van het longitudinale gedeelte verstrekken de lidstaten voor eind maart van jaar N+2.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	ADS en Eurostat, bewerking SVR
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1319.htm http://statbel.fgov.be/silc/ http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

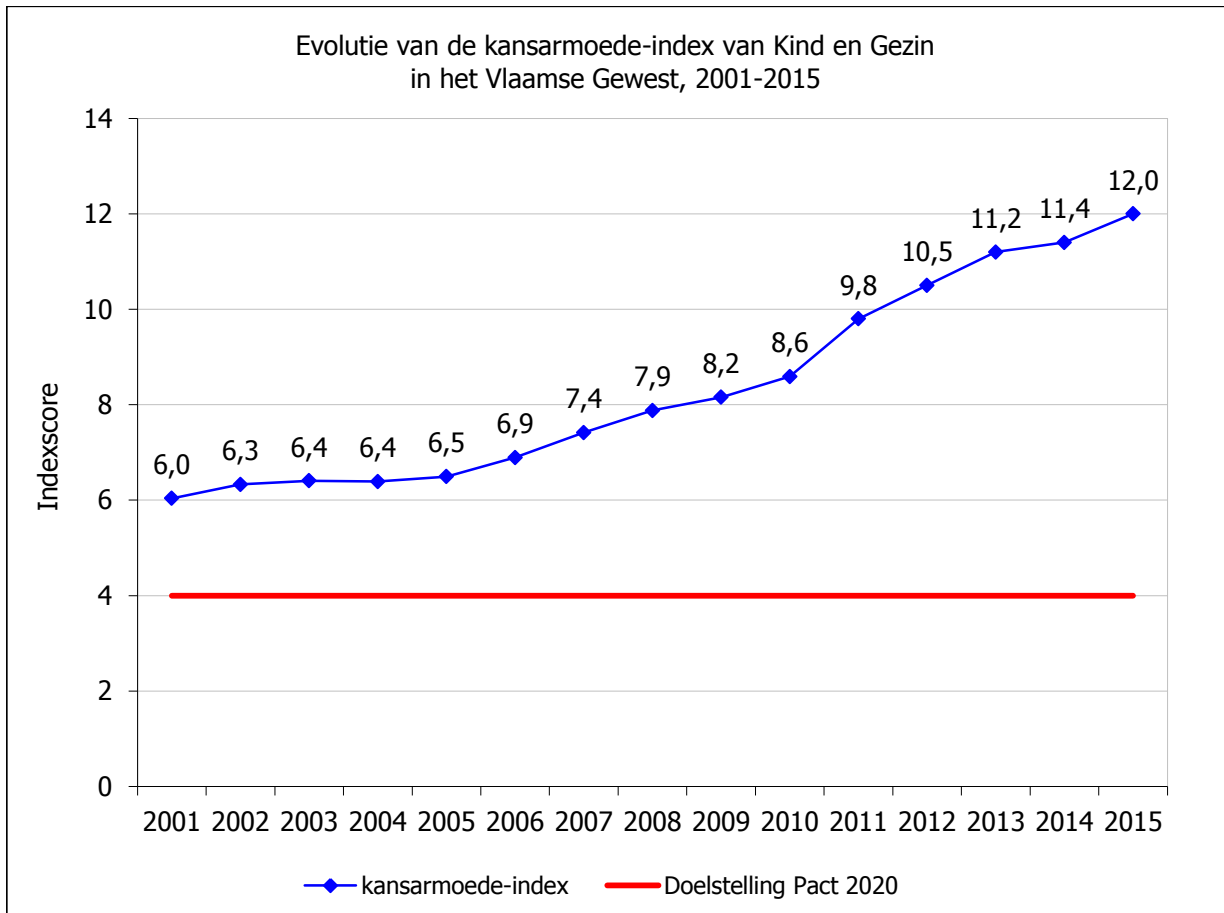
Bespreking

De ginicoëfficiënt is een maat die inzicht geeft in de wijze waarop het inkomen verdeeld is tussen de inwoners van een land of regio. Deze maat varieert van 0 (volledige inkomensgelijkheid) tot 100 (volledige ongelijkheid).

De ginicoëfficiënt is sinds 2004 niet significant gestegen of gedaald in Vlaanderen.

In Europees opzicht scoort Vlaanderen goed. In 2014 lag de gini-coëfficiënt in Vlaanderen nog net iets lager dan in Tsjechië, Slovenië en Zweden, de EU28-landen met de laagste ginicoëfficiënt.

Doelstelling	13.4.1 In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen... Die inspanningen resulteren o.m. in een halvering van het aantal kinderen dat geboren wordt in armoede.
Kernindicatoren	Percentage kinderen geboren in kansarme gezinnen in jaar x en de 2 voorgaande jaren, volgens de kansarmoedecriteria van Kind en Gezin (= kansarmoede-index)
Definitie	<p>Kind en Gezin gebruikt 6 toetsingscriteria om te bepalen of een geboorte plaatsvindt in een kansarm gezin. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de volgende criteria zwak scoort:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Beschikbaar maandinkomen: gemiddeld onregelmatig maandinkomen of het beschikbaar inkomen (min schulden) is lager dan het bedrag van het leefloon; leven van werkloosheidsuitkering en/of leefloon. Er wordt onderscheid gemaakt naar het aantal kinderen ten laste, maar geen rekening gehouden met de kinderbijslag. 2. Opleiding ouders: lager onderwijs, beroepsonderwijs, buitengewoon onderwijs, niet beëindigd lager secundair onderwijs en/of analfabeet. 3. Arbeidssituatie ouders: preciaire tewerkstelling (bv. tijdelijke contracten), werkloosheid van beide ouders of van de alleenstaande ouder en/of werkzaam in beschutte werkplaats. 4. Laag stimulatie niveau: niet of onregelmatig volgen van kleuteronderwijs en/of moeilijkheden verzorging kinderen. 5. Huisvesting: verkrotte, ongezonde en/of onveilige woning (bv. schimmels, lekken,,, verzakkingen,...); te klein en/of te weinig nutsvoorzieningen (bv. bad, cv,...). 6. Gezondheid: zwakke gezondheid van de gezinsleden, gebrek aan kennis/deelname aan de gezondheidszorg, chronische ziektes en/of handicaps in het gezin. <p>Sinds 2010 wordt niet meer gewerkt met jaarcijfers maar met het gemiddelde van het jaar en de 2 voorgaande jaren. Meer bepaald gaat het om het aantal kinderen geboren in een kansarm gezin in jaar X en de jaren X-1 en X-2 en die wonen in het Vlaamse Gewest op 31 december van jaar X, gedeeld door het totaal aantal kinderen geboren in die 3 jaar en die wonen in het Vlaamse Gewest op 31 december van jaar X (in percentages). Om de verandering in de berekening te accentueren spreekt Kind en Gezin</p>
Streefwaarde	4% in 2020, op basis van 2008 als referentiejaar (nulmeting).
Dimensies	Gezinnen
Vergelijking ruimte	De gegevens worden door Kind en Gezin enkel verzameld in het Vlaamse Gewest waardoor geen vergelijking mogelijk is met het Waalse Gewest of met de situatie in andere landen. Weliswaar wordt deze registratie ook toegepast in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, maar dat kan enkel gerelateerd worden aan het aantal geboorten dat Kind en Gezin zelf begeleidt in Brussel, wat slechts een deel is van het totale aantal.
Vergelijking tijd	Ook voor de voorgaande jaren (vanaf 2001) werd een indexscore berekend volgens de nieuwe methode waardoor de cijfers voor deze periode volledig vergelijkbaar zijn.
Frequentie en stiptheid	Gegevens worden jaarlijks samengebracht en gepubliceerd in het rapport 'Het Kind in Vlaanderen'.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Administratieve registratie
Bron data	Kind en Gezin
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sqml/largereeksen/259.htm http://www.kindengezin.be

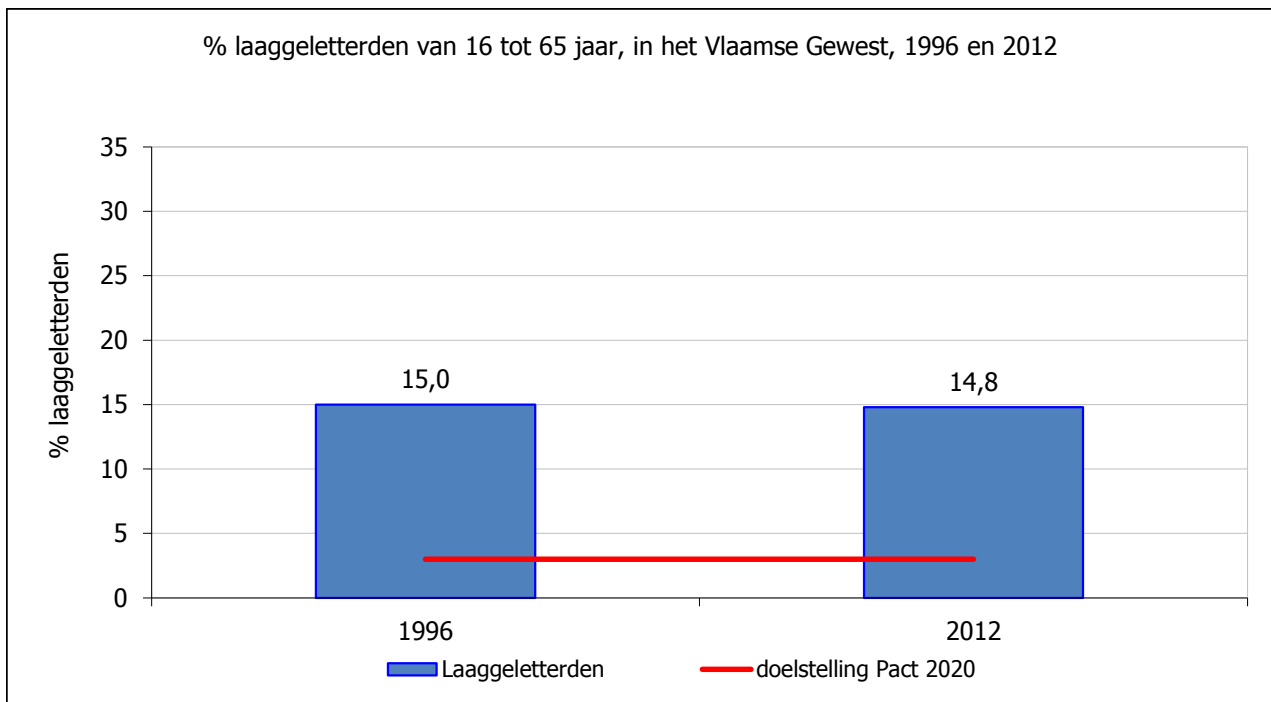
Bespreking

In 2015 haalde de kansarmoede-index van Kind en Gezin een score van 12,0. Dat betekent dat 12,0% van de geboorten in het Vlaamse Gewest in de periode 2013-2015 plaats vond in een kansarm gezin (volgens de definitie van Kind en Gezin). Daarbij wordt rekening gehouden met verschillende aspecten van de sociaaleconomische situatie van het gezin waarin het kind geboren wordt: het maandinkomen van het gezin, de opleiding en de arbeidssituatie van de ouders, de ontwikkeling van de kinderen, de huisvesting en de gezondheidssituatie van het gezin. Een gezin wordt als kansarm beschouwd als het op minstens 3 van de voorgenoemde criteria zwak scoort.

De kansarmoede-index is vanaf 2006 behoorlijk sterk toegenomen.

Doelstelling	13.4.3 In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen... Die inspanningen resulteren o.m. in een beperking van de laaggeletterdheid tot 3%.
Kernindicatoren	Percentage personen van 16 tot 65 jaar met geletterdheid niveau 1 of minder op de PIAAC-laaggeletterdheidschaal.
Definitie	PIAAC (Programme for the International Assessment of Adult Competencies) definieert geletterdheid als: "De vaardigheid om geschreven teksten te begrijpen, te evalueren, te gebruiken en er zich op zo'n manier mee in te laten dat men kan deelnemen aan de maatschappij, de eigen doelen kan realiseren en de eigen mogelijkheden en kennis kan ontwikkelen." De geletterdheidschaal wordt opgedeeld in zes niveaus met een stijgende moeilijkheidsgraad. Deze onderverdeling weerspiegelt de vaardigheden die de deelnemers aan het onderzoek moeten aanwenden om de vragen op te lossen. Het niveau onder 1 is het laagste niveau van geletterdheid, niveau 5 het hoogste. PIAAC definieert niveau 2 als de drempel voor functionele geletterdheid. Volwassenen die onder dit niveau presteren, worden beschouwd als laaggeletterd en beschikken niet over de vaardigheden om volwaardig deel te nemen aan de moderne maatschappij.
Streefwaarde	Een beperking van de laaggeletterdheid tot 3% in 2020.
Dimensies	Leeftijd
Vergelijking ruimte	Aan de eerste PIAAC-cyclus die liep tussen 2008 en 2013 namen 24 landen/regio's deel.
Vergelijking tijd	Vlaanderen nam een eerste keer deel aan de PIAAC-survey in 2011-2012. PIAAC gebruikt dezelfde maatstaven die ook in vorige geletterdheidsonderzoeken zoals IALS (International Adult Literacy Survey) golden en garandeert zo de vergelijkbaarheid met eerdere resultaten.
Frequentie en stiptheid	De Vlaamse resultaten van de eerste PIAAC-cyclus (2011-2012) waren beschikbaar vanaf eind 2013. Bedoeling is om PIAAC elke 5 jaar te herhalen waardoor nieuwe resultaten pas verwacht kunnen worden in 2017-2018.
Laatst gewijzigd	25/09/2015
Meetmethode	Een internationaal overeengekomen gestandaardiseerde proef met aanvullende vragenlijst bij bijna 5.000 Vlamingen van 15 tot 65 jaar. In Vlaanderen behoort iedere inwoner van het Vlaamse Gewest met een leeftijd tussen 16 en 65 jaar tot de PIAAC-doelgroep. Door de gehanteerde selectieprocedure maakt iedere persoon die aan deze voorwaarden voldoet evenveel kans om geselecteerd te worden. De selectie zelf gebeurt op toevallige wijze.
Bron data	OESO-PIAAC, in Vlaanderen gecoördineerd door de Universiteit van Gent
Meer informatie	http://www.piaac.ugent.be/over-piaac

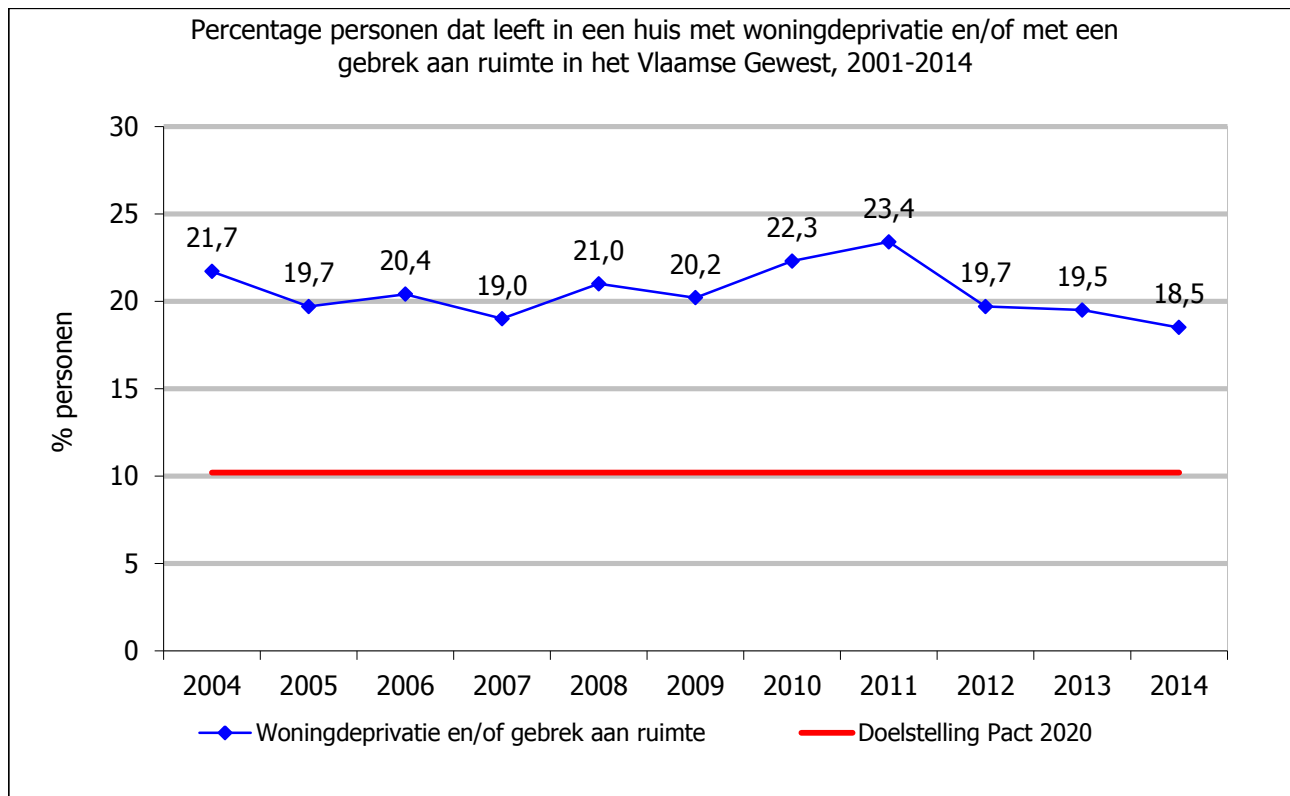

Bespreking

In 2012 is in Vlaanderen 15% van de volwassenen tussen 16 en 65 jaar laaggeletterd. Dit betekent dat meer dan een half miljoen Vlamingen (ongeveer 580.000 personen) kampt met een duidelijk geletterdheidsprobleem.

Het opnemen van vragen uit eerdere geletterdheidsonderzoeken in de PIAAC-testen maakt het mogelijk om de Vlaamse PIAAC-resultaten van 2012 te vergelijken met die van IALS uit 1996. De verdeling van de Vlaamse bevolking overheen de leesvaardigheidsniveaus veranderde niet tussen beide onderzoeken: zowel in 1996 als in 2012 bereikt 15% van de ondervraagden de benchmark van niveau 2 niet en kan dus beschouwd worden als laaggeletterd.

Doelstelling	13.4.4 In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen... Die inspanningen resulteren o.m. in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort.
Kernindicatoren	Percentage van de bevolking dat leeft in een huis met woningdeprivatie en/of met een gebrek aan ruimte
Definitie	<p>Woningdeprivatie: huis met met een gebrek aan basiscomfort (bad/douche en toilet met waterspoeling in de woning zelf), met een structureel probleem (lekkend dak, schimmel en vocht, rottende ramen en deuren) of een te donkere woning.</p> <p>Gebrek aan ruimte: een huishouden leeft in een woning met een gebrek aan ruimte als het niet beschikt over volgend minimum aantal kamers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1 kamer voor het huishouden; - 1 kamer per koppel; - 1 kamer per alleenstaande van 18 jaar en ouder; - 1 kamer per 1 of 2 personen van hetzelfde geslacht tussen 12 en 17 jaar; - 1 kamer per persoon van 12 tot 17 jaar die niet in de voorgaande categorie hoort; - 1 kamer per 2 kinderen onder 12 jaar.
Streefwaarde	10,2% in 2020 (20,4% uit 2006 als nulmeting)
Dimensies	Individueel
Vergelijking ruimte	De EU-SILC-enquête maakt vergelijkingen met het Waalse Gewest, België als geheel en de andere EU28-landen mogelijk.
Vergelijking tijd	De EU-SILC-enquête werd opgestart in 2004 en daarna jaarlijks herhaald. De meest recente cijfers zijn afkomstig van SILC 2014.
Frequentie en stiptheid	De tijdigheid is strikt bepaald via Verordening (EG) nr. 1177/2003 van 16 juni 2003. De data van het transversale gedeelte verstrekken de lidstaten voor enquêtejaar N bij voorkeur binnen elf maanden na de gegevensverzameling aan Eurostat. De uiterste termijn is 30 november van jaar N+1 voor lidstaten waar de gegevens via doorlopende enquêtes of aan de hand van registers op het eind van jaar N worden verzameld en 1 oktober van jaar N+1 voor de overige lidstaten. De data van het longitudinale gedeelte verstrekken de lidstaten voor eind maart van jaar N+2.
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Survey
Bron data	ADS en Eurostat, bewerking SVR
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1319.htm http://statbel.fgov.be/silc/ http://ec.europa.eu/eurostat/data/database

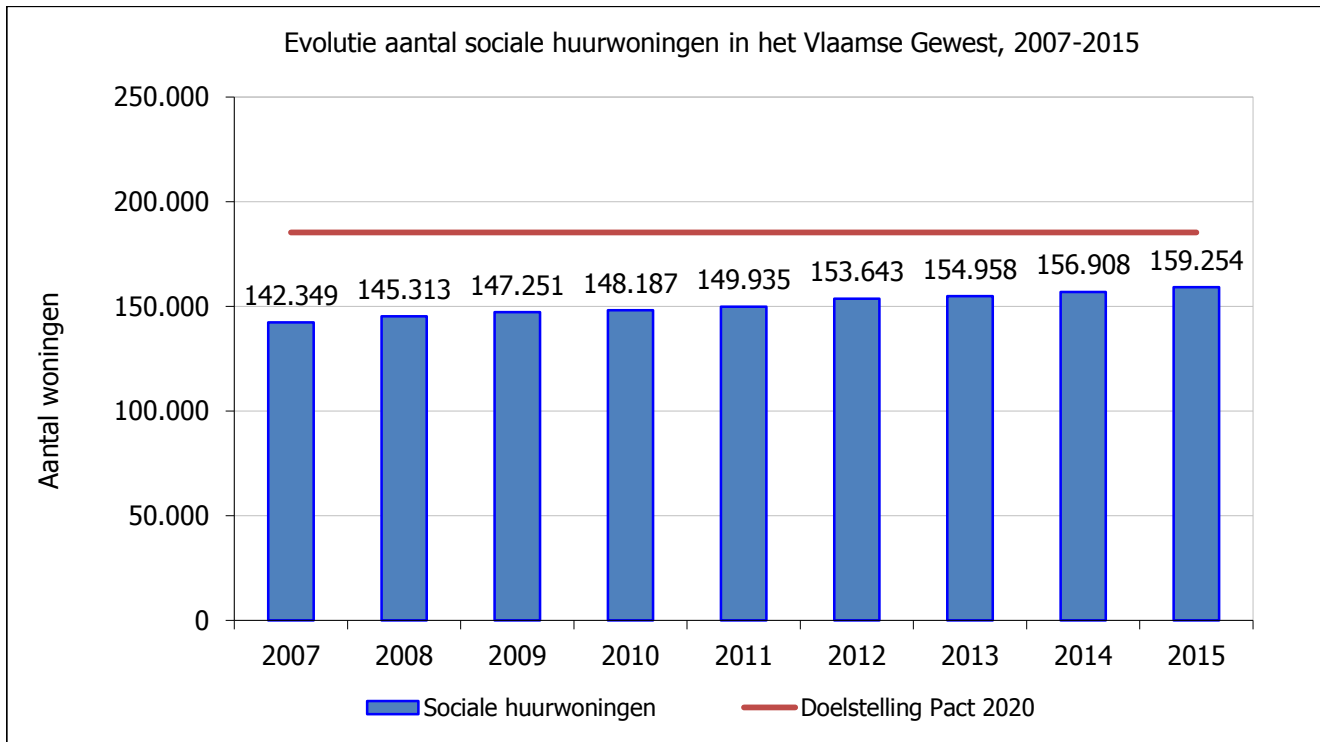

Bespreking

Iets minder dan een vijfde van de bevolking in het Vlaamse Gewest leefde in 2014 in een huis van mindere kwaliteit. Het gaat om huizen met woningdeprivatie (zonder elementair comfort, met structurele gebreken aan het dak, de ramen, deuren en muren of te donker) of met een gebrek aan ruimte (bijna 1,2 miljoen personen). Dat aandeel is na een duidelijke stijging tot 2011 in de meest recente jaren weer iets gedaald. 18% van de Vlamingen leeft in een huis met woningdeprivatie, slechts 1% in een huis met een gebrek aan ruimte.

Op vlak van woningdeprivatie haalt het Vlaamse Gewest de 12de plaats in de rangschikking van de EU28-landen. Bij een gebrek aan ruimte haalt Vlaanderen het laagste percentage van alle EU-landen.

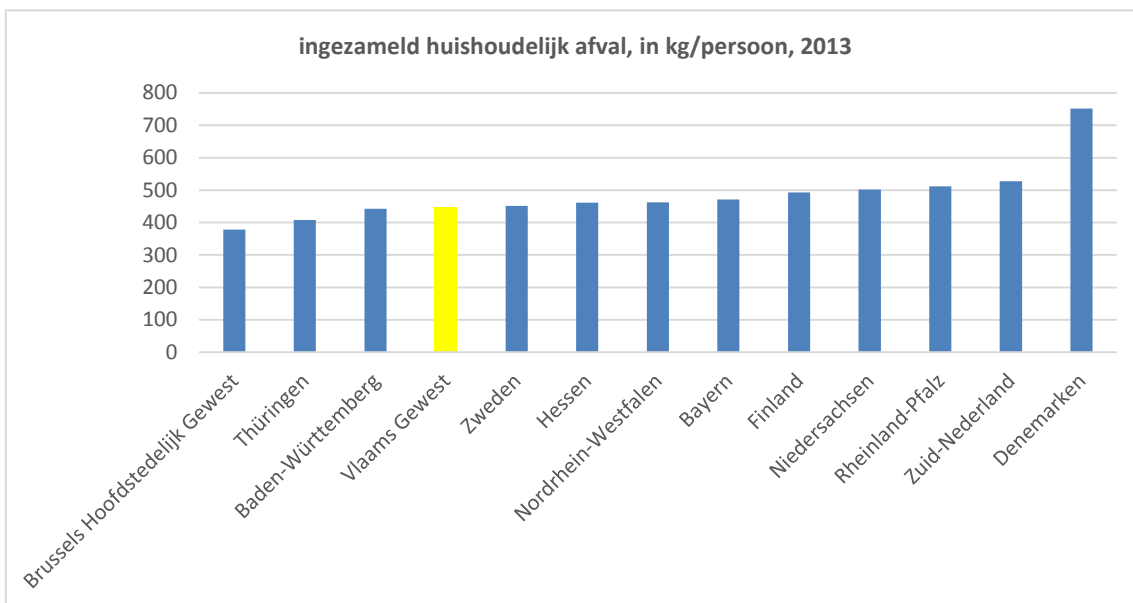
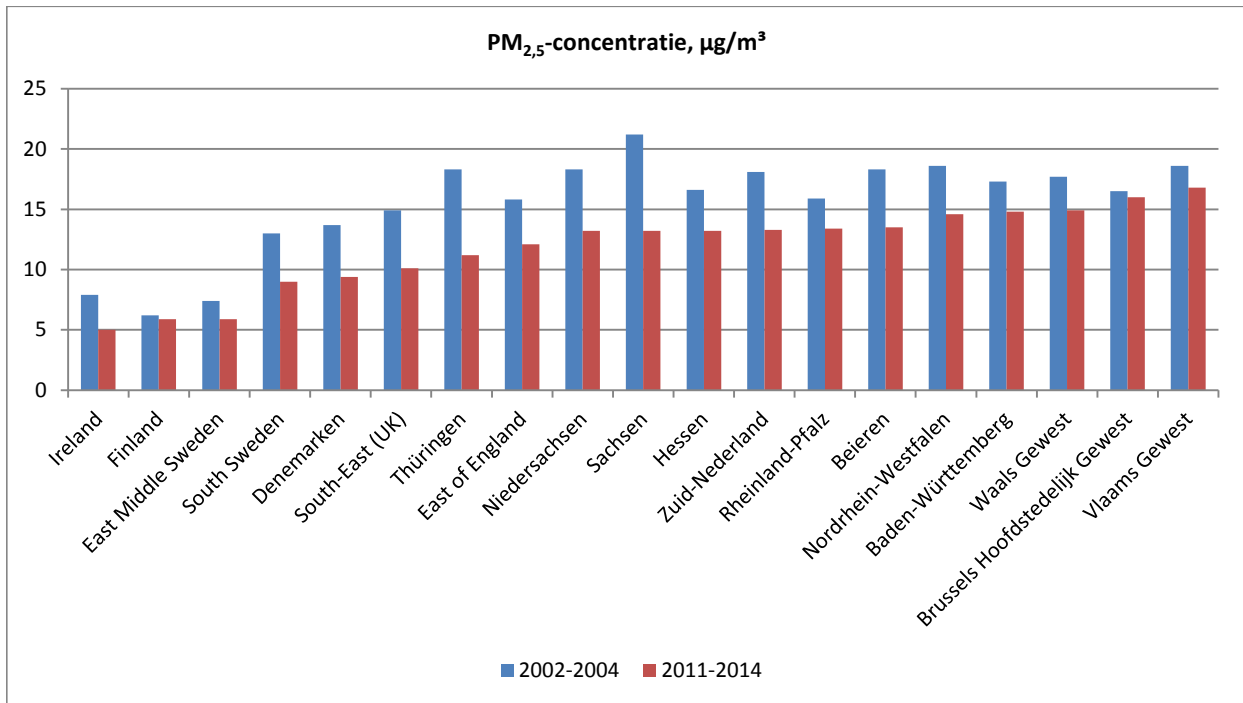
Doelstelling	13.4.5 In 2020 is er een duidelijk resultaat merkbaar van een intensieve bestrijding van armoede en sociale uitsluiting op meerdere gebieden. Het betreft resultaten van investeringen in sociale woningen, onderwijs en opleiding van kansengroepen, ziektepreventie bij kansengroepen... Die inspanningen resulteren o.m. in een substantiële verhoging van de woonkwaliteit in 2020 door halvering t.a.v. 2006 van het aandeel van de bevolking dat een woning betreft met twee of meer structurele gebreken en/of een gebrek aan basiscomfort, o.a. door de creatie van minstens 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Grond- en pandenbeleid.
Kernindicatoren	Evolutie van het aantal sociale huurwoningen op 31 december van het jaar.
Definitie	Sociale huurwoning: een woning die op 31 december van het betrokken jaar verhuurd was binnen het sociaal huurstelsel via de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW) + alle woningen binnen dit sociale huurstelsel zonder verhuring geregistreerd op 31 december + de woningen op 31 december verhuurd door de Sociale Verhuurkantoren (SVK's) + huurwoningen van gemeenten, OCMW's en intergemeentelijke samenwerkingsverbanden die verhuurd worden binnen het sociaal huurstelsel.
Streefwaarde	Het Pact 2020 voorziet in de realisatie van 43.000 bijkomende sociale huurwoningen zoals bepaald in het decreet Grond- en pandenbeleid, tussen 2007 en 2020.
Dimensies	-
Vergelijking ruimte	De gegevens zijn tot op het niveau van de gemeenten beschikbaar. Internationale vergelijking zou eventueel mogelijk moeten zijn, op basis van een afgesproken gemeenschappelijke definitie.
Vergelijking tijd	De statistieken zijn vergelijkbaar in de tijd.
Frequentie en stiptheid	De gegevens van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen verschijnen eind mei. Op de website van de VMSW is een rubriek 'statistieken' opgenomen (zie bij 'meer informatie').
Laatst gewijzigd	18/08/2016
Meetmethode	Administratieve registratie
Bron data	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
Meer informatie	http://www.vmsw.be/Home/Footer/Over-sociale-huisvesting/Statistieken/Woningen-en-gronden http://aps.vlaanderen.be/sqml/largereksen/1077.htm

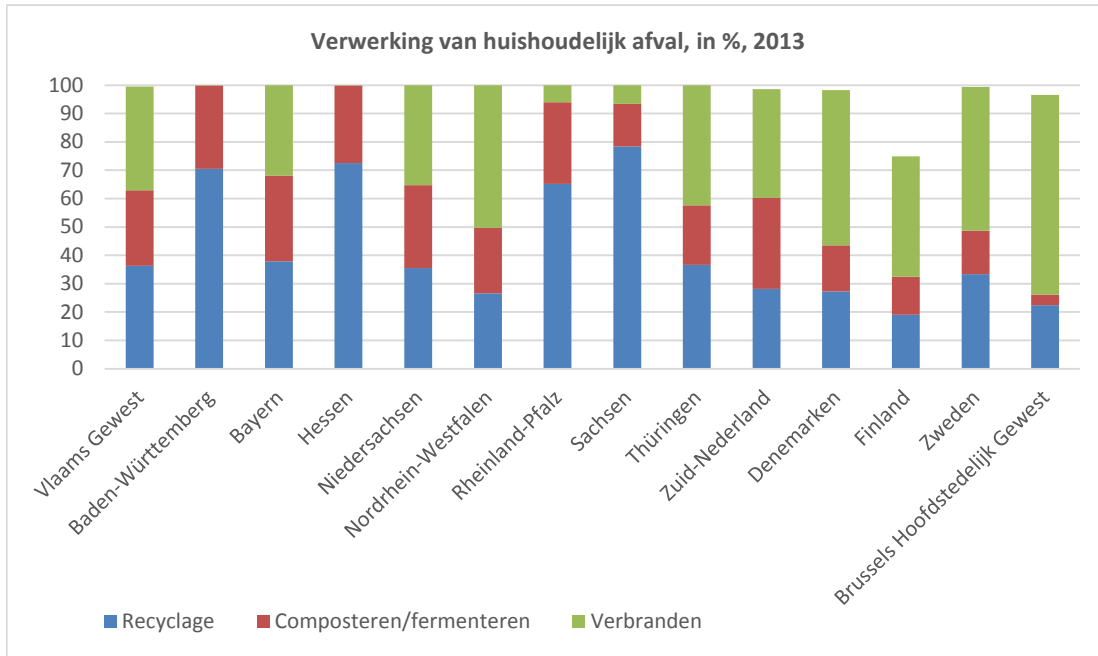

Bespreking

Het aantal sociale huurwoningen neemt de laatste jaren gestaag toe, van 142.349 eind 2007 tot 159.254 eind 2015. Het Pact 2020 voorziet tussen 2007 en 2020 een toename van 43.000 huurwoningen wat neerkomt op een streefdoel van 185.349 sociale huurwoningen tegen 2020.

Doelstelling	14.1 Voor water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen in 2020 even goed als Europese economische topregio's.
Kernindicator	Benchmark op basis van een selectie van milieu-indicatoren
Definitie	Milieu-indicatoren: totaal ingezameld huishoudelijk afval per capita en verwerkingswijzen (recyclage, composteren en fermenteren, verbranden incl. energierecuperatie), gemiddelde PM _{2,5} -concentratie
Streefwaarde	Vlaanderen scoort even goed als Europese economische topregio's
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest, Europese economische topregio's (zie Flanders Outlook 2015), landen
Vergelijking tijd	Afhankelijk van de indicator
Frequentie en stiptheid	OESO: Eurostat: 2-jaarlijks
Laatst gewijzigd	30/05/2016
Meetmethode	Afval: afvalstoffenenquête bij gemeenten (VL); PM _{2,5} -concentratie: schattingen op basis van satellietmetingen. Definities m.b.t. afval kunnen verschillen tussen de verschillende regio's.
Bron data	Eurostat, OESO Regional well-being
Meer informatie	http://www.oecdregionalwellbeing.org/index.html http://ec.europa.eu/eurostat/web/regions/statistics-illustrated

Bespreking:

Vergeleken met de Europese economische topregio's hebben Vlaanderen en Brussel in de periode 2011-2014 de hoogste $PM_{2,5}$ -concentratie. De concentratie is wel gedaald ten opzichte van 10 jaar geleden maar in een aantal Duitse en Engelse regio's is de concentratie veel sterker gedaald.

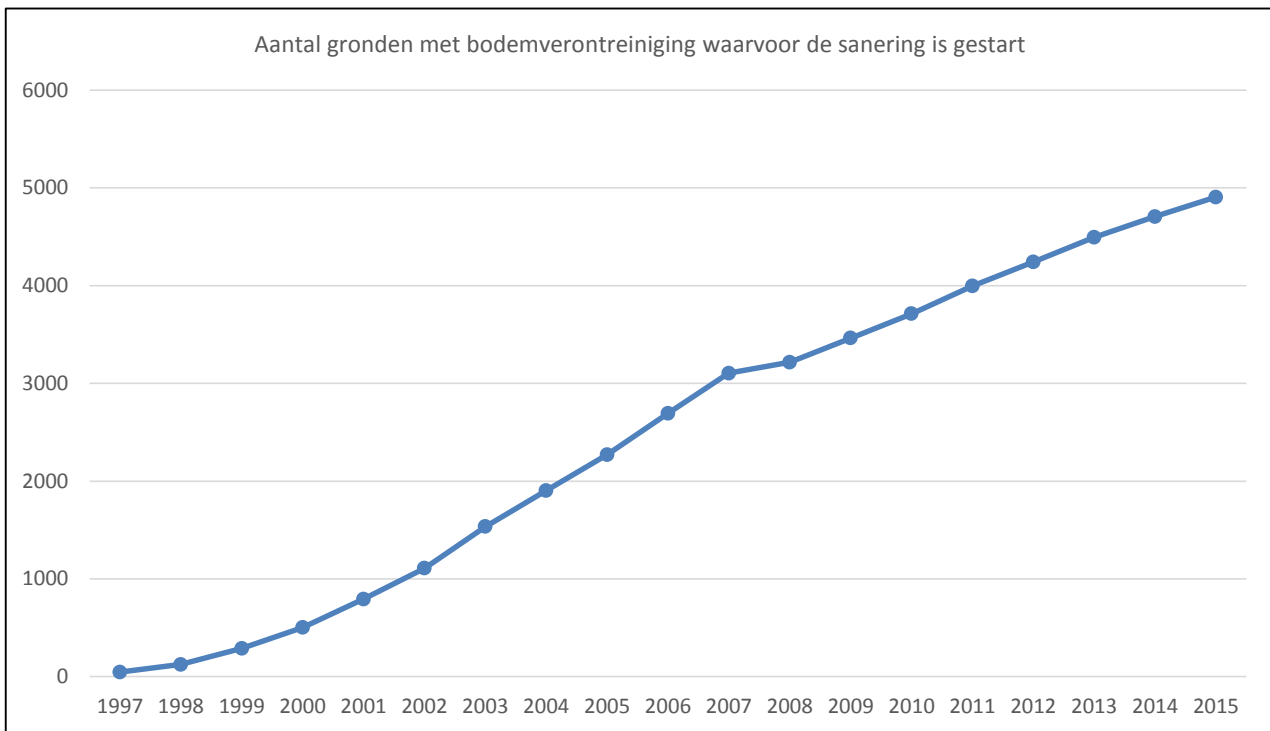
Voor wat betreft de hoeveelheid ingezameld huishoudelijk afval bevinden Vlaanderen en Brussel zich bij de best presterende regio's. Met 36% van het huishoudelijk afval dat gerecycleerd werd in 2013, staat Vlaanderen op een gedeelde zevende plaats. Sachsen (78%) en Hessen (73%) recycleren het meest. 27% van ons afval werd gecomposteerd of gefermenteerd. Hiermee zitten we in de groep van de koplopers. 63% van het huishoudelijk afval werd dus in 2013 gerecycleerd of gecomposteerd. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest was dat maar 26%. 37% van het huishoudelijk afval in Vlaanderen werd verbrand (incl. verbranding met energierecuperatie). In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd 70% verbrand. In Baden-Württemberg en Hessen wordt geen huishoudelijk afval meer verbrand.

In de Duitse regio's komen geen andere verwerkingsmethoden (zoals storten) meer voor. Ook in het Vlaams Gewest wordt 99% van het huishoudelijk afval gerecycleerd, gecomposteerd of verbrand. In Finland wordt 25% van het afval gestort.

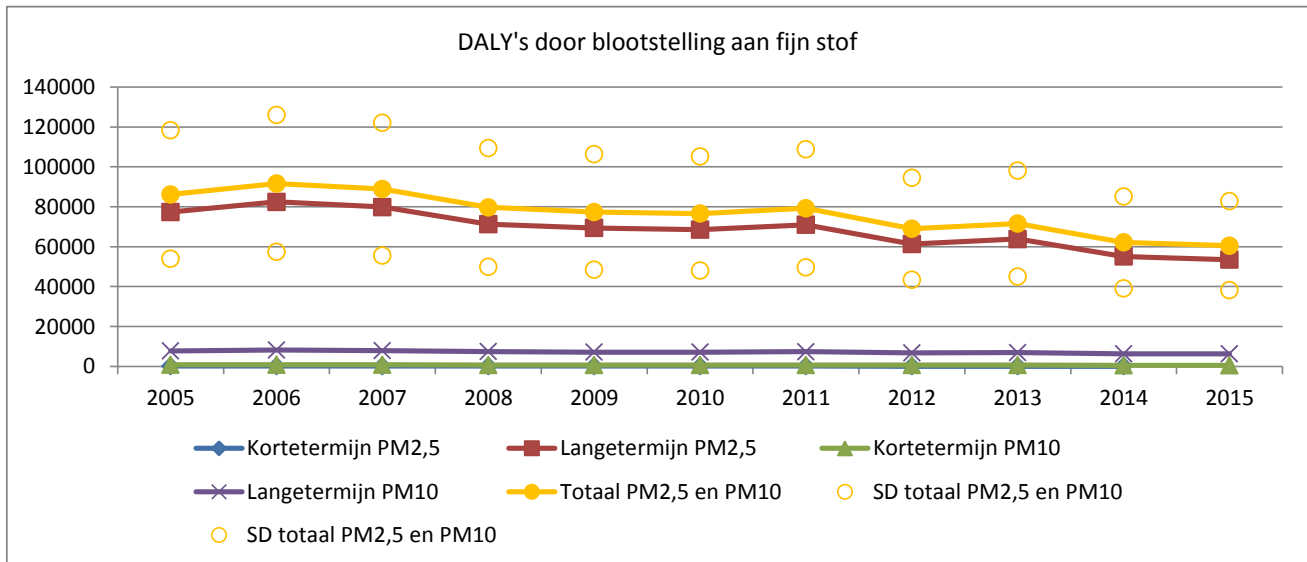
Doelstelling	14.1 Voor water- en luchtkwaliteit, bodembescherming en geluidshinder scoort Vlaanderen in 2020 even goed als Europese economische topregio's.
Kernindicator	Aantal gronden met een historische verontreiniging waarvoor de sanering gestart is
Definitie	Sanering opgestart = bodemsaneringsproject conform verklaard
Streefwaarde	Vlaanderen scoort even goed als Europese economische topregio's
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1997-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	9/06/2016
Meetmethode	Grondeninformatieregister
Bron data	OVAM
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/911.htm

Bespreking

Het totale aantal gronden in Vlaanderen waarvoor een bodemsaneringsproject nodig is (BSP nodig), wordt geraamd tussen 11.000 en 12.500. In de periode 1997-2015 werden in totaal 4.905 BSP's ingediend en conform verklaard. Eind 2014 zijn er 4.652 bodemsaneringswerken opgestart (BSW opgestart); 3.423 hiervan zijn afgerond (BSW afgerond).

Doelstelling	14. 2 De gestage afname van de druk op milieu en natuur maakt dat het aantal gezonde levensjaren dat verloren gaat als gevolg van milieuvervuiling, significant daalt tegen 2020.
Kernindicator	DALY's door blootstelling aan fijn stof
Definitie	DALY = Verloren gezonde levensjaren: het aantal gezonde levensjaren die een populatie verliest door vroegtijdige sterfte of ziekte rekening houdend met de ernst en de duur van de ziekte
Streefwaarde	significante daling van het aantal verloren gezonde levensjaren
Dimensies	PM ₁₀ , PM _{2,5} , kortetermijn- en langetermijneffecten
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2005-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	29/08/2016
Meetmethode	Berekening op basis van dosis-effectrelaties
Bron data	VMM-MIRA op basis van VITO
Meer informatie	http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/gevolgen-voor-mens-natuur-en-economie/milieu-mens-en-gezondheid/verloren-gezonde-levensjaren-evaluatie-van-de-volksgezondheid/verloren-gezonde-levensjaren-dalys-door-blootstelling-aan-fijn-stof/ http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/gevolgen-voor-mens-natuur-en-economie/milieu-mens-en-gezondheid/verloren-gezonde-levensjaren-evaluatie-van-de-volksgezondheid/totaal-verloren-gezonde-levensjaren-dalys-door-milieuverstoringen/

De volle punten geven het gemiddelde weer, de holle punten de standaarddeviatie

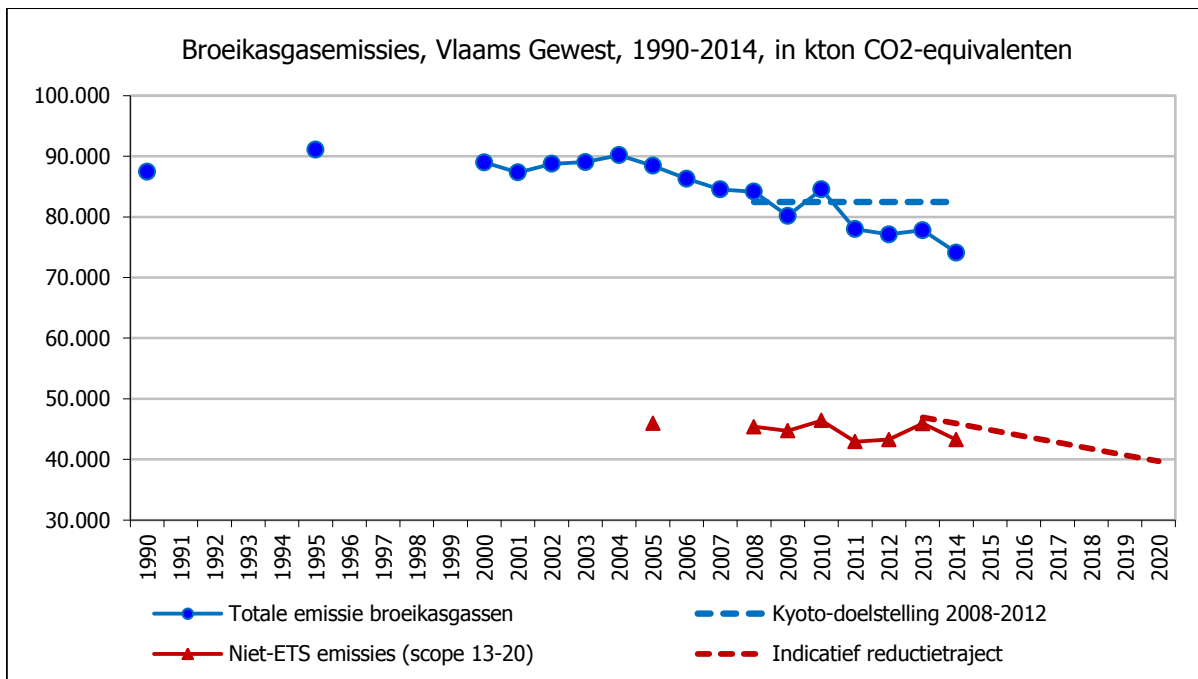
Bespreking

De impact op de gezondheid daalde in de periode 2005-2015, ondanks de stijgende bevolkingscijfers. Deze daling is statistisch significant. In 2015 was de impact 29,7 % lager dan in 2005.

Langetermijnblootstelling aan $PM_{2,5}$ verklaart het grootste deel van de gezondheidsimpact door fijn stof, 88 % in 2015. De impact door langetermijnblootstelling aan PM_{10} (o.a. chronische bronchitis) maakt 10 % uit in 2015, de kortetermijnblootstelling aan PM_{10} maakt bijna 1 % uit en de kortetermijnblootstelling aan $PM_{2,5}$ minder dan 2 %. Bij de interpretatie van de resultaten moet men er rekening mee houden dat de onzekerheid op de schatting van de DALY's relatief groot blijft. Dit is te wijten aan de onzekerheid op de concentratie-respons relaties afgeleid in epidemiologische analyses.

De gezondheidsimpact door de verschillende milieupolluenten samen bedraagt 102.492 DALY's voor de Vlaamse bevolking op jaarbasis. Omgerekend per inwoner van Vlaanderen bedraagt dit ongeveer 1 verloren gezond levensjaar in een volledig leven. Fijn stof, geluid en passief roken hebben de grootste gezondheidseffecten. Voor zowel gezondheidsimpact als kosten blijkt fijn stof de belangrijkste pollutie, die verantwoordelijk is voor 71% van het totaal aantal DALY's.

Doelstelling	14.3 Het beleid in 2020 focust binnen een Europese context op belangrijke uitdagingen en risico's. Zo moeten de gekozen maatregelen leiden tot een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving, een vermindering in 2020 van de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM₁₀) met 25% t.a.v. 2007, waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd.
Kernindicatoren	Broeikasgasemissies opgedeeld naar ETS en non-ETS sectoren
Definitie	De korf van 6 broeikasgassen die zijn opgenomen in het Kyoto-protocol bestaat uit CO ₂ , CH ₄ , N ₂ O, HFK's, PFK's en SF ₆ . Het gros van de CO ₂ -uitstoot in de sectoren industrie en energie wordt gereguleerd via een systeem van Europese emissiehandel (ETS). De doelstelling die Europa aan de lidstaten oplegt tegen 2020 heeft enkel nog betrekking op het niet-ETS gedeelte (niet-ETS industrie, transport, gebouwen en landbouw).
Streefwaarde	De totale broeikasgasemissies in Vlaanderen moeten tegen 2008-2012 5,2% lager liggen dan in 1990 (Kyoto-doelstelling). Daarna is een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de Europese klimaatwetgeving vereist: in de EU moeten de ETS broeikasgasemissies tegen 2020 21% lager liggen dan in 2005. De doelstelling die Europa aan de lidstaten oplegt tegen 2020 heeft enkel nog betrekking op het niet-ETS gedeelte (met name de niet-ETS industrie, transport, gebouwen en landbouw). De Europese Effort Sharing Decision (ESD) bepaalt dat de Europese lidstaten hun emissies in de niet-ETS sectoren tussen 2013 en 2020 moeten reduceren volgens een lineair afnemend pad met jaarlijkse reductiedoelstellingen (Scope 13-20). Eind 2015 sloten de 4 Belgische ministers, bevoegd voor klimaat, een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen. Vlaanderen zal haar uitstoot van broeikasgassen verminderen met 15,7% ten opzichte van het referentiejaar 2005.
Dimensies	ETS en non-ETS sectoren
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1990-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	2/09/2016
Meetmethode	Milieujaarsverslagen, energieverbruiksgegevens, modellering...
Bron data	LNE afdeling Lucht, Hinder, Risicobeheer, Milieu & Gezondheid; VMM-MIRA
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1409.htm http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/milieuthemas/klimaatverandering/emissie-van-broeikasgassen/totale-emissie-van-broeikasgassen-per-gas-enmet-opdeling-tussen-ets-en-niet-ets-co2-ch4-n2o-sf6-hfks-pfks-nf3/

Bespreking

In 2014 is de totale broeikasgasuitstoot verder gedaald. De emissies liggen in 2014 in lijn met de dalende trend die is ingezet sinds 2005.

De broeikasgasemissies van huishoudens en handel & diensten zijn bijna allemaal afkomstig van de verwarming van gebouwen. De uitstoot van broeikasgassen in deze sectoren is dus gedeeltelijk afhankelijk van buitentemperaturen in de winter en de bijhorende warmtevraag. Vooral voor huishoudens is er een duidelijk merkbaar effect van de warmtevraag op de emissies. Door de zeer milde wintermaanden in 2011 en 2014 waren de broeikasgasemissies opvallend laag, terwijl de strenge winter in 2013 voor een piek in emissies zorgden in deze sector. Ondanks deze fluctuaties is er een duidelijke negatieve trend en nemen emissies sinds 2000 af met gemiddeld 0,3 Mton CO₂-eq per jaar. De inzet van energiebesparende maatregelen (bv. premies voor dakisolatie en instellen van bouwvoorschriften) en de overstap naar meer hernieuwbare energiebronnen (bv. premies voor zonneboilers en warmtepompen) hebben voor emissiereducties gezorgd.

Ook in de afvalsector is de uitstoot gedaald (-9%), dankzij de maatregelen om de uitstoot van stortgassen tegen te gaan en het handhaven van een stortverbod.

Ondanks efficiëntiewinsten per voertuig en de bijmenging van biobrandstoffen en het stijgende (maar nog beperkte) marktaandeel van alternatieve aandrijvingen, nam de totale broeikasgasuitstoot door transport niet af sinds 2005. Reden daarvoor is de nog steeds aangroeiende transportstroom van vooral personenvervoer.

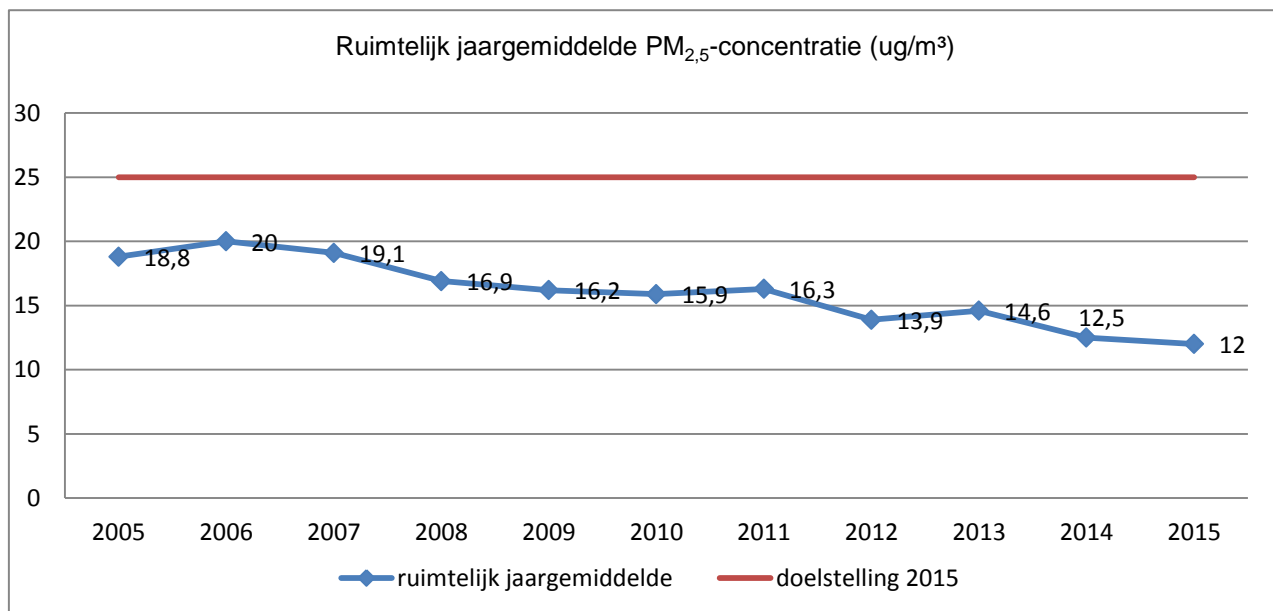
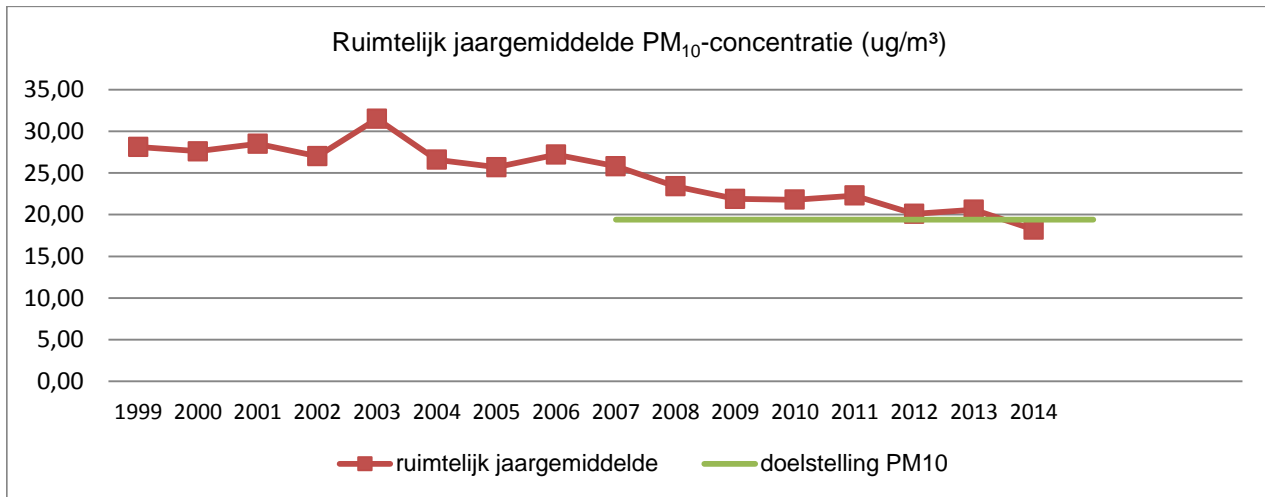
Sinds 2005 wordt het gros van de CO₂-uitstoot in de industrie en energiesector gereguleerd via een systeem van Europese emissiehandel (ETS). Op die manier reguleert de Europese emissiehandel ruim 40% van de Vlaamse broeikasgasuitstoot. In de EU moeten de ETS broeikasgasemissies tegen 2020 21% lager liggen dan in 2005.

De doelstelling die Europa aan de lidstaten oplegt tegen 2020 heeft enkel nog betrekking op het niet-ETS gedeelte (met name de niet-ETS industrie, transport, gebouwen en landbouw). De Europese Effort Sharing Decision (ESD) bepaalt dat de Europese lidstaten hun emissies in de niet-ETS sectoren tussen 2013 en 2020 moeten reduceren volgens een lineair afnemend pad met jaarlijkse reductiedoelstellingen (Scope 13-20). Eind 2015 sloten de 4 Belgische ministers, bevoegd voor klimaat, een akkoord over de verdeling van de vereiste Belgische inspanningen. Vlaanderen zal haar uitstoot van broeikasgassen verminderen met 15,7% ten opzichte van het referentiejaar 2005. In de jaren 2013 en 2014 voldeed de Vlaamse uitstoot van broeikasgassen aan de jaarlijkse reductiedoelstelling. Dat leidde tot een overschot van respectievelijk 1,9 en 3,5 Mton CO₂-eq. in 2013 en 2014.

De niet-ETS broeikasgasuitstoot in 2014 gecorrigeerd volgens ETS scope 13-20 is ten opzichte van het referentiejaar 2005 gedaald met 5,9%.

Doelstelling	14.3 Het beleid in 2020 focust binnen een Europese context op belangrijke uitdagingen en risico's. Zo moeten de gekozen maatregelen leiden tot een verdergaande verlaging van de broeikasgasemissies conform de voor Vlaanderen vastgestelde doelstellingen in het kader van de Europese klimaatwetgeving, een vermindering in 2020 van de gemiddelde jaarconcentratie aan fijn stof (PM₁₀) met 25% t.a.v. 2007, waarbij alle Europese fijnstofnormen onverkort worden gerespecteerd.
Kernindicator	Jaar- en daggemiddelde concentratie PM ₁₀ en PM _{2,5}
Definitie	PM ₁₀ en PM _{2,5} : stofdeeltjes met een aërodynamische diameter kleiner dan respectievelijk 10 en 2,5 µm. De aërodynamische diameter van een stofdeeltje is gelijk aan de diameter van een bolvormig deeltje dat in de omgevingslucht hetzelfde gedrag vertoont als dat stofdeeltje.
Streefwaarde	In 2020 een vermindering van de ruimtelijk jaargemiddelde concentratie PM ₁₀ met 25% t.o.v. 2007. De jaargemiddelde concentratie van 40 µg/m ³ mag sinds 2005 niet meer overschreden worden. De daggrenswaarde van 50 µg/m ³ mag slechts 35 keer per jaar overschreden worden. De jaargemiddelde concentratie van PM _{2,5} mag vanaf 2015 niet hoger zijn dan 25 µg/m ³ .
Dimensies	Meetstations van het telemetrisch meetnet, alle meetstations
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	PM ₁₀ : 1996-2015; PM _{2,5} : 2005-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	7/10/2016
Meetmethode	In Vlaanderen zijn een aantal meetstations ingeplant om de algemene kwaliteit van de omgevingslucht op te volgen nl. de zogenaamde telemetrische meetstations. Op basis van uurwaarden wordt de jaargemiddelde concentratie berekend. Daarbij dienen beide halfuren beschikbaar te zijn voor de berekening van de uurwaarde. Enkel de jaargemiddelden van stations die 50% of meer data hebben, worden weerhouden. Op basis van deze stations wordt een virtueel gemiddelde over Vlaanderen berekend en wordt het aantal dagen bepaald met overschrijding van de dagnorm van 50 µg/m ³ . Voor het toetsen van het aantal meetpunten met een overschrijding van de jaarnorm, worden alle meetstations gebruikt. Voor PM _{2,5} worden de ruimtelijke jaargemiddelde concentraties voor Vlaanderen berekend met het RIO-c interpolatiemodel. Dit gebeurt op basis van de ruimtelijke jaargemiddelde concentraties PM ₁₀ , eveneens berekend met het interpolatiemodel. Deze PM ₁₀ -concentraties worden dan omgerekend naar PM _{2,5} -concentraties op basis van een verhouding tussen PM _{2,5} en PM ₁₀ van 0,7.
Bron data	VMM-MIRA, IRCEL
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/2145.htm http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/5142.htm

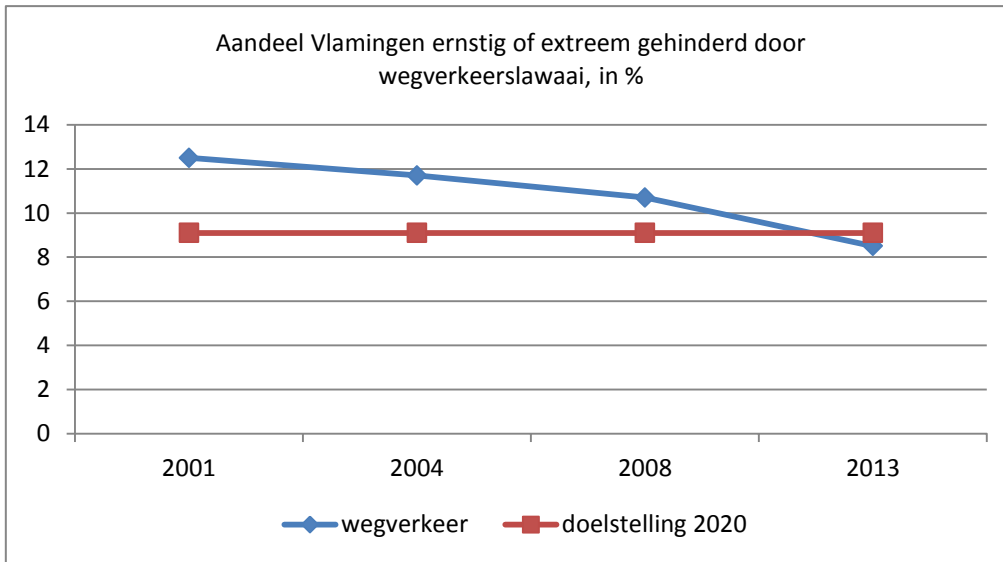

Bespreking

De ruimtelijk jaargemiddelde PM₁₀-concentratie (gemodelleerd) toont globaal een dalende trend en komt in 2015 uit op 18,1 µg/m³. Op geen enkel meetpunt werd de jaargemiddelde norm van 40 µg/m³ overschreden. De daggemiddelde waarde van 50 µg/m³ mag slechts 35 keer per jaar overschreden worden. Op geen enkel meetpunt werd gedurende meer dan 35 dagen een daggemiddelde concentratie van meer dan 50 µg/m³ gemeten. De PM_{2,5}-concentraties lagen in 2015 op alle meetplaatsen onder de streefwaarde van 25 µg/m³.

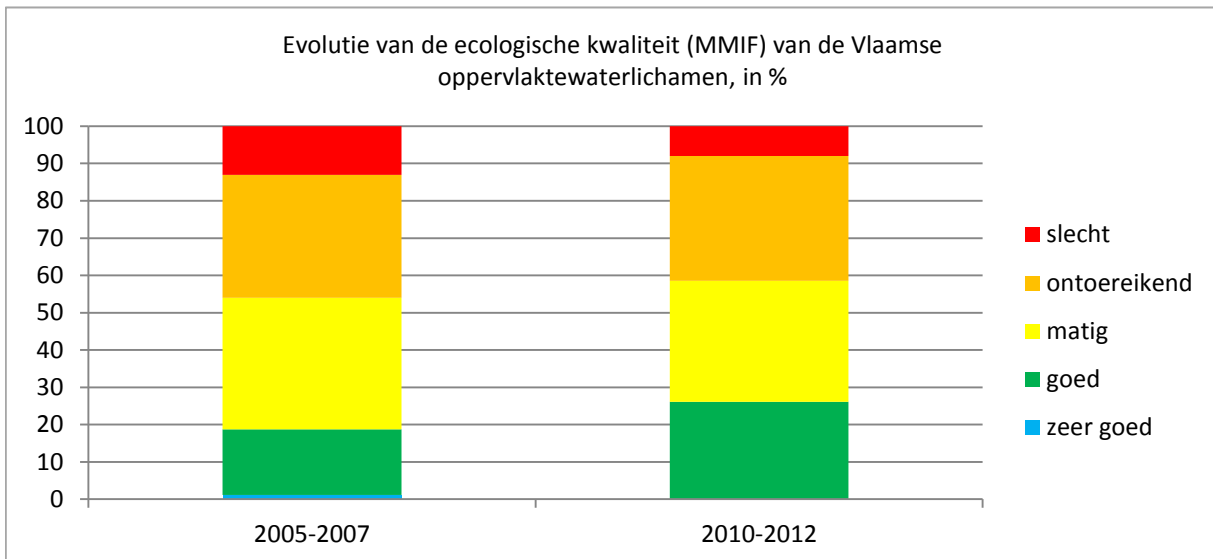
Doelstelling	14.4 Een significante daling van de potentieel ernstig gehinderden door geluidsoverlast door verkeer met 15% tegen 2020.
Kernindicator	Aandeel Vlamingen ernstig of extreem gehinderd door wegverkeerslawaai.
Definitie	
Streefwaarde	Tegen 2020 een daling van het aantal potentieel ernstig gehinderden met 15% t.o.v. 2007.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2001-2013
Frequentie en stiptheid	5-jaarlijks
Laatst gewijzigd	28/04/2015
Meetmethode	Het Schriftelijk Leefomgevingsonderzoek is een schriftelijke enquête bij ongeveer 5.000 Vlamingen. De steekproef was evenredig verdeeld over de verschillende provincies en liet toe om significante en statistisch betrouwbare resultaten te bekomen mits het gebruik van wegingsfactoren voor provincie, leeftijd, geslacht en opleidingsniveau.
Bron data	Schriftelijk Leefomgevingsonderzoek, LNE
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4827.htm http://www.lne.be/themas/hinder-en-risicos/milieuhinder-en-klachten/slo

Bespreking

Het verkeer is de voornaamste veroorzaker van geluidshinder. Er is een dalende tendens voor de ernstige geluidshinder door wegverkeer.

Doelstelling	14.5 De meeste Vlaamse waterlopen hebben een goede ecologische toestand bereikt zodat het effectief mogelijk is dat ten laatste in 2021 voldaan is aan de kwaliteitsvereisten van de kaderrichtlijn water.
Kernindicator	Aandeel Vlaamse oppervlaktewaterlichamen met een goede ecologische kwaliteit (op basis van de MMIF)
Definitie	MMIF: Multi Metric Index Flanders (macro-invertebraten)
Streefwaarde	
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2005-2007; 2010-2012
Frequentie en stiptheid	5-jaarlijks
Laatst gewijzigd	29/04/2015
Meetmethode	Monitoring in het kader van de stroomgebiedbeheerplannen
Bron data	VMM-MIRA, INBO
Meer informatie	http://www.milieurapport.be/nl/feitencijfers/milieuthemas/kwaliteit-oppervlaktewater/ecologische-kwaliteit-van-oppervlaktewater/ecologische-toestand/

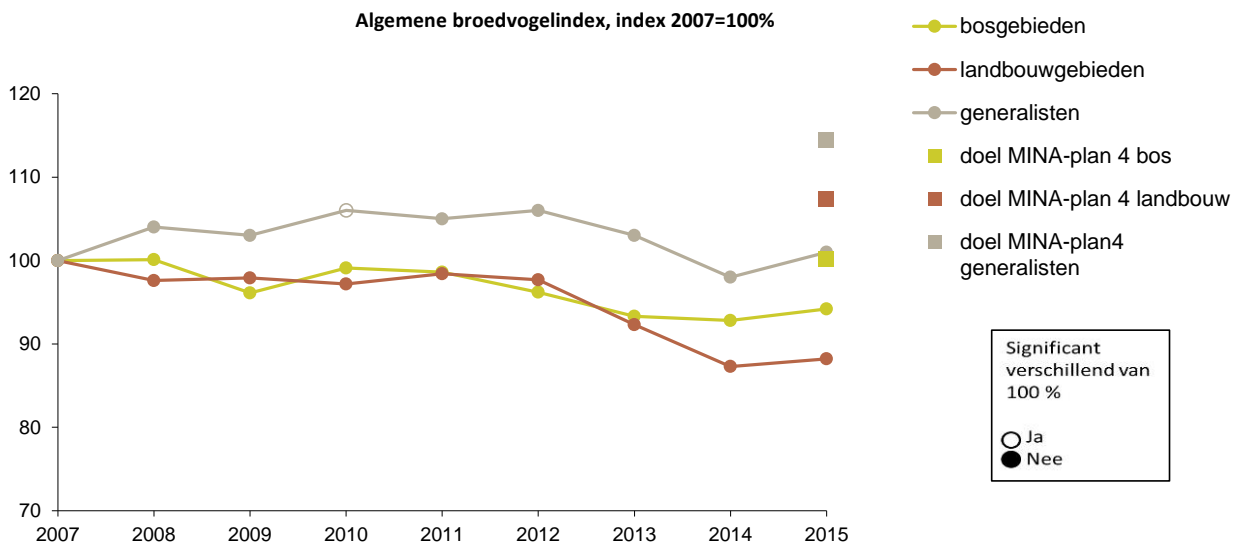

Bespreking

Om de evolutie van de ecologische kwaliteit van de oppervlaktewaterlichamen weer te geven, worden enkel die waterlichamen bekeken die in beide periodes beoordeeld werden voor de MMIF. Het aandeel waterlichamen dat minstens de klasse "goed" haalt, is licht gestegen voor macro-invertebraten.

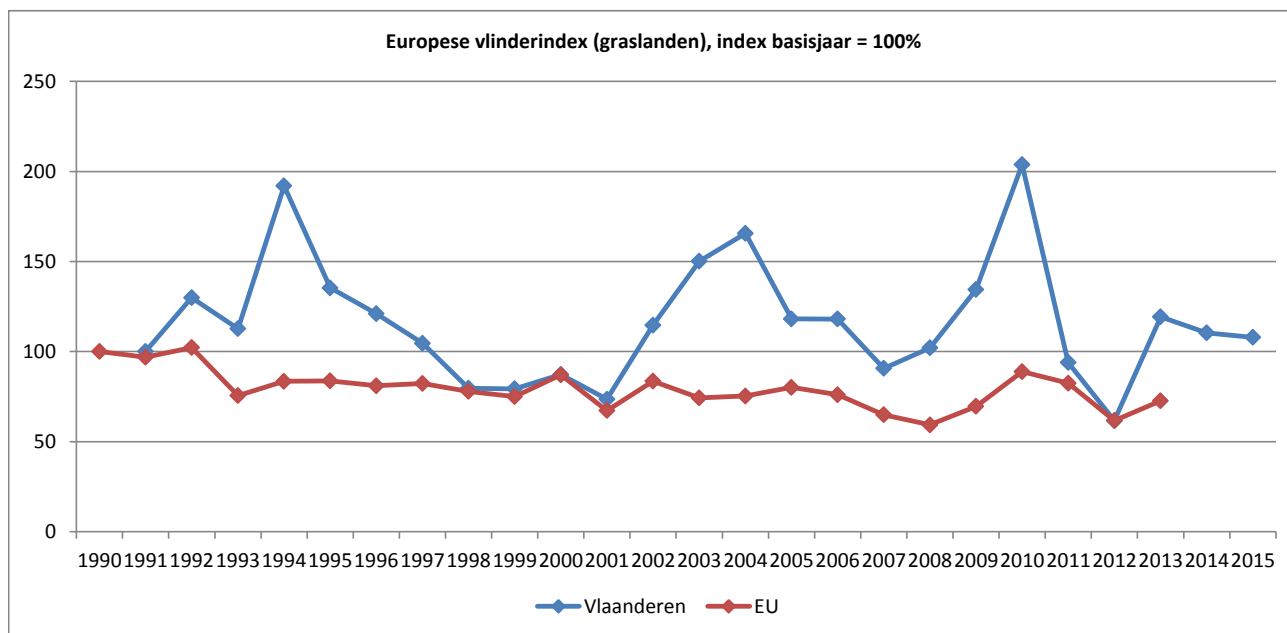
Geen enkel van de 194 beoordeelde Vlaamse waterlichamen haalt de goede ecologische toestand (of potentieel) en slechts 17,5 % haalt een matige ecologische toestand (metingen 2010-2012).

Doelstelling	15.1 Inzake biodiversiteit kan Vlaanderen in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aan.
Kernindicator	Europese algemene broedvogelindex, Europese vlinderindex (graslanden)
Definitie	De indexen geven de trends weer van het aantal broedvogels en het aantal graslandvlinders.
Streefwaarde	Inzake biodiversiteit kan Vlaanderen in 2020 de vergelijking met de Europese economische topregio's aan.
Dimensies	Vogels van bosgebieden, vogels van landbouwgebieden, vogels van diverse leefgebieden
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1990-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	14/10/2016
Meetmethode	Monitoring van soorten (soortentellingen), ABV meetnet
Bron data	INBO
Meer informatie	<p>https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/europese-algemene-broedvogelindex</p> <p>https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/europese-vlinderindex-graslanden</p> <p>Van Dyck H., Puls R., Bonte D., Gotthard K. & Maes D. 2015. The lost generation hypothesis: could climate change drive ectotherms into a developmental trap? <i>Oikos</i> 124: 54-61.</p> <p>van Swaay C.A.M., van Strien A.J., Aghababayan K., Åström S., Botham M., Brereton T., Chambers P., Collins S., Domènech Ferrés M., Escobés R., Fernández-García J.-M., Fontaine B., Goloshchapova S., Gracianteparaluceta A., Harpke A., Heliölä J., Khanamirian G., Julliard R., Kühn E., Lang A., Leopold P., Loos J., Maes D., Mestdagh X., Monasterio Y., Munguira M.L., Murray T., Musche M., Ōunap E., Petterson L., Popoff S., Prokotev S., Roth T., Roy D.B., Settele J., Stefanescu C., Švitra G., Marques Teixeira S., Tiitsaar A., Verovnik R. & Warren M.S. 2015. The European butterfly Indicator for Grassland species: 1990-2013, Rapport VS2015.009. De Vlinderstichting, Wageningen.</p>

Bespreking

De generalisten (vogels van diverse leefgebieden) vertonen een lichte toename tussen 2007 en 2012, waarbij dit enkel in 2010 significant meer is dan in 2007. Nadien zien we een terugval tot het niveau van 2007. De vogelaantallen van het landbouwgebied zijn in de periode 2013-2015 significant lager dan in de periode 2007-2009. De bosvogels gaan mogelijks geleidelijk achteruit sinds 2007, maar er is op dit moment geen statistisch significant verschil met het referentiejaar.

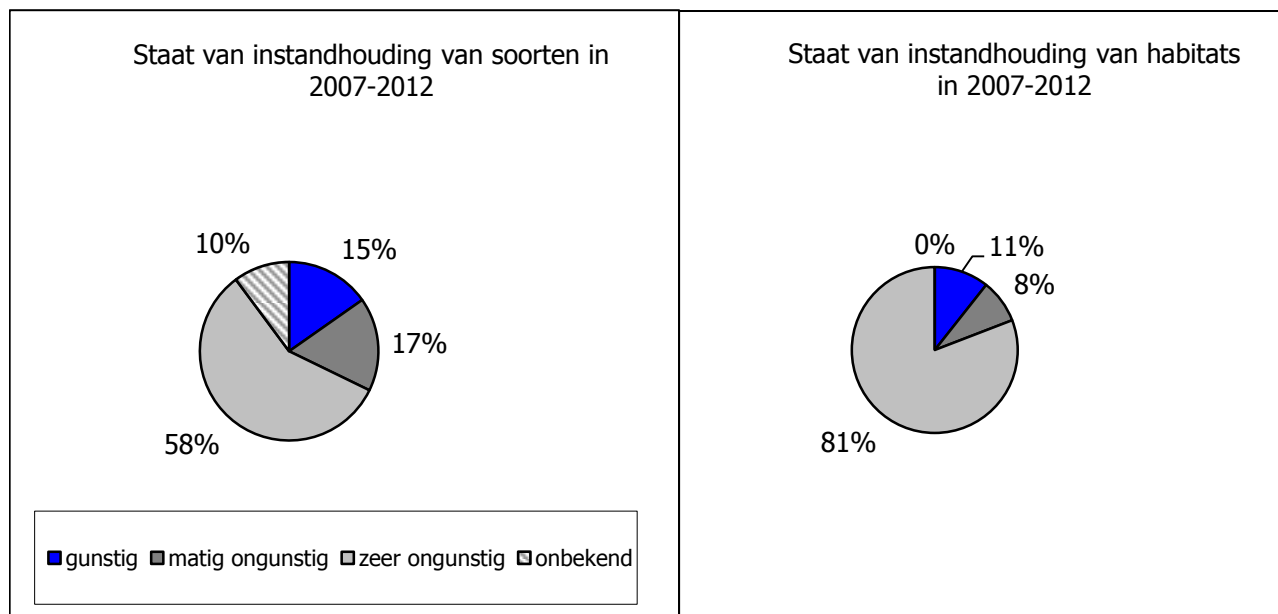

Bespreking

De samengestelde graslandvlinderindicator (voor Vlaanderen gebaseerd op 5 wijdverspreide soorten) geeft een schommelend beeld. De samengestelde indicator daalt licht gedurende de eerste 10 jaar van de monitoring maar schommelt sindsdien sterk. De indicator voor de EU is tussen 1990 en 2013 met 30% afgenomen.

Doelstelling	15.2 Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
Kernindicator	Staat van instandhouding van soorten en habitats van Europees belang + goedkeuring en implementatie van instandhoudingsdoelstellingen
Definitie	Staat van instandhouding (gunstig, matig ongunstig, zeer ongunstig, onbekend) van soorten en habitats van Europees belang
Streefwaarde	
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2007-2012 (tweede rapportage)
Frequentie en stiptheid	elke 6 jaar (staat van instandhouding)
Laatst gewijzigd	28/04/2014
Meetmethode	Verplichte rapportering in het kader van de habitatrichtlijn
Bron data	INBO-NARA, Agentschap voor Natuur en Bos
Meer informatie	https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/de-staat-van-instandhouding-van-de-habitats-van-de-habitatrichtlijn
	https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/de-staat-van-instandhouding-van-de-soorten-van-de-habitatrichtlijn
	http://ec.europa.eu/environment/nature/knowledge/rep_habitats/index_en.htm

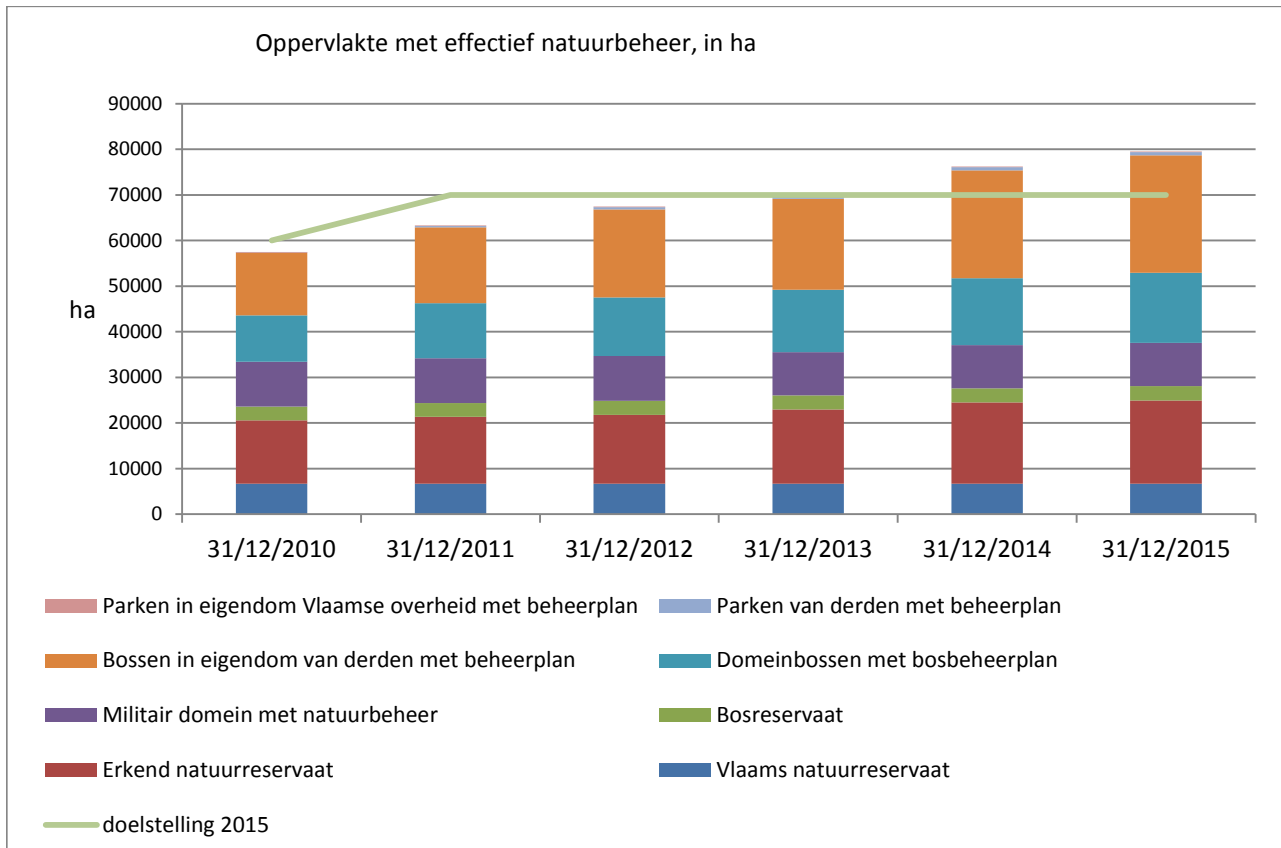
Bespreking

9 soorten (15%) worden gunstig geëvalueerd in Vlaanderen. Voor 10 soorten (17%) is de score matig ongunstig en voor 34 soorten (58 %) is die zeer ongunstig. Voor 6 soorten waren er onvoldoende gegevens om tot een globale evaluatie te komen.

81% (38) van de habitats krijgt een zeer ongunstige score in Vlaanderen omdat minstens één van de criteria (oppervlakte, areaal, kwaliteit en toekomstverwachting) zeer ongunstig scoort. Daarnaast zijn er nog 4 habitats (8%) die matig ongunstig scores. Dit betekent dat er slechts 5 habitats zijn die over de ganse lijn een gunstige score halen.

De 36 S-IHD (instandhoudingsdoelstellingen) en aanwijzingsbesluiten voor de speciale beschermingszones uit de habitatrichtlijn werden op 25 april 2014 goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

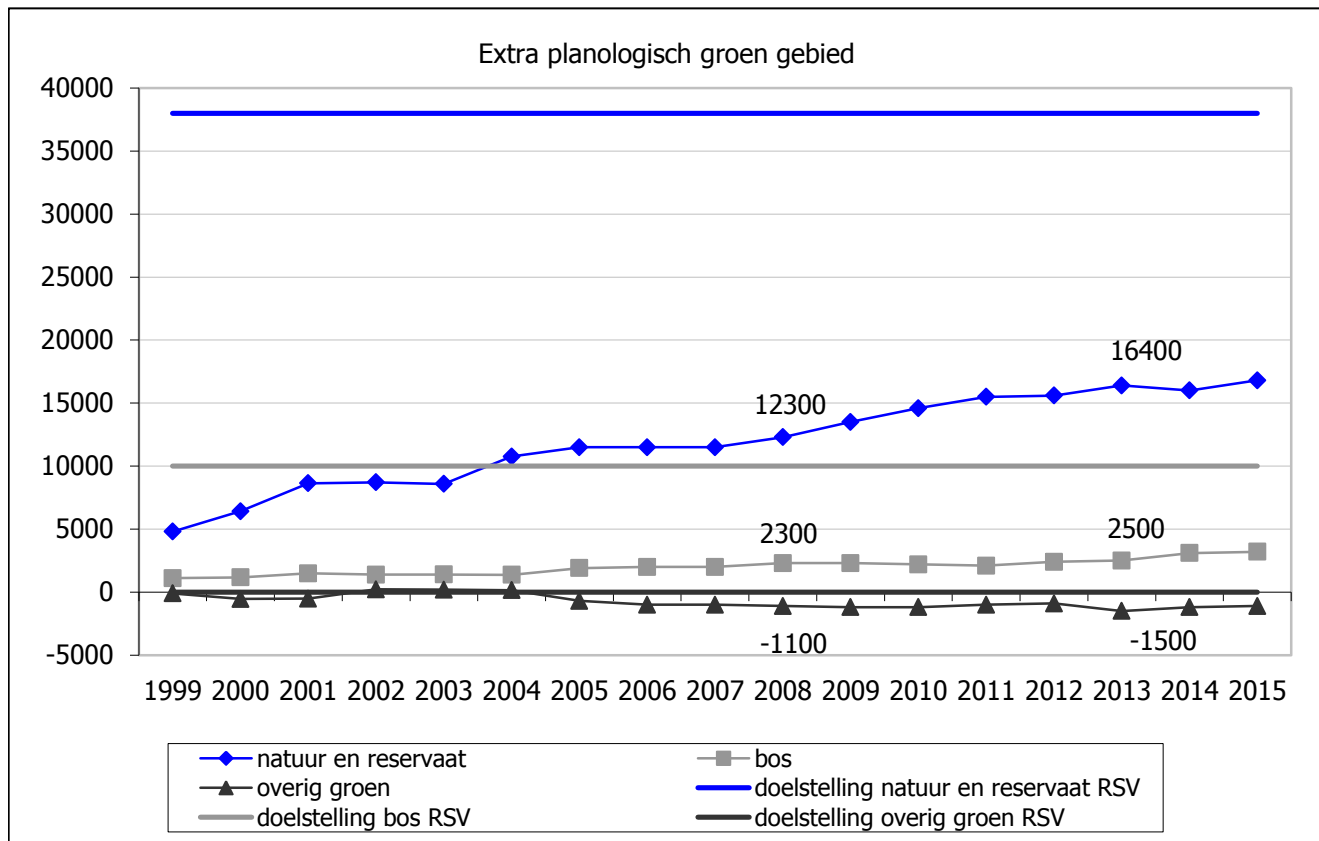
Doelstelling	15.2 Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren. 15.3 Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
Kernindicator	Evolutie oppervlakte met effectief natuurbeheer
Definitie	Oppervlakte met effectief natuurbeheer: erkende, Vlaamse en/of bosreservaten, militaire domeinen met natuurbeheer, bossen en parken met een beheerplan.
Streefwaarde	70.000 ha tegen 2015
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2009-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks (x-1)
Laatst gewijzigd	14/10/2016
Meetmethode	Het Agentschap voor Natuur en Bos bezit informatie over natuurgebieden die door Vlaamse instanties en verenigingen worden beheerd, opgericht, erkend en/of geëvalueerd. De databank geeft op elk moment een toestandbeschrijving m.b.t. de verworven en erkende natuurgebieden, inclusief een historiek hieromtrent.
Bron data	INBO, ANB
Meer informatie	https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/oppervlakte-met-effectief-natuurbeheer-planperiode-minaplan-3

Bespreking

Eind 2015 was er 79.521 ha effectief natuurbeheer gerealiseerd. Daarmee is de doelstelling om tegen 2015 70.000 ha te realiseren al ruimschoots overschreden. Behalve voor de jaren 2009 en 2013 werd de doelstelling van 3.000 ha extra per jaar gehaald. Deze indicator omvat enkel gebieden waarvoor een goedgekeurd beheerplan bestaat. De mate waarin het beheer gericht is op het behalen van natuurdoelen kan sterk verschillen binnen de diverse beheerplannen. In 2009 werd een verhoogde inzet opgezet voor de opmaak van beheerplannen voor de verschillende categorieën. Het resultaat hiervan werd pas zichtbaar in de volgende jaren.

Doelstelling	15.2 Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
Kernindicator	Evolutie oppervlakte herbestemmingscategorieën volgens bestemmingen in de gewestplannen
Definitie	Extra planologisch groengebied op de gewestplannen of RUP's
Streefwaarde	38.000 ha extra natuurgebied en 10.000 ha extra bosgebied
Dimensies	Natuur en reservaat, bos en overig groen
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1999-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks (x-1)
Laatst gewijzigd	8/06/2016
Meetmethode	Ruimteboekhouding: Alle gewestplanwijzigingen, afwijkende bijzondere plannen van aanleg en ruimtelijke uitvoeringsplannen worden hierin verrekend, en de actuele toestand wordt vergeleken met de toestand van 1994 (afgesproken moment van nulmeting). Daarbij worden enkel herbestemmingen ten gevolge van volledig afgeronde planningsprocessen (definitief goedgekeurde plannen) opgenomen.
Bron data	INBO-NARA, Ruimte Vlaanderen
Meer informatie	https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/oppervlakte-extra-planologisch-groengebied

Bespreking

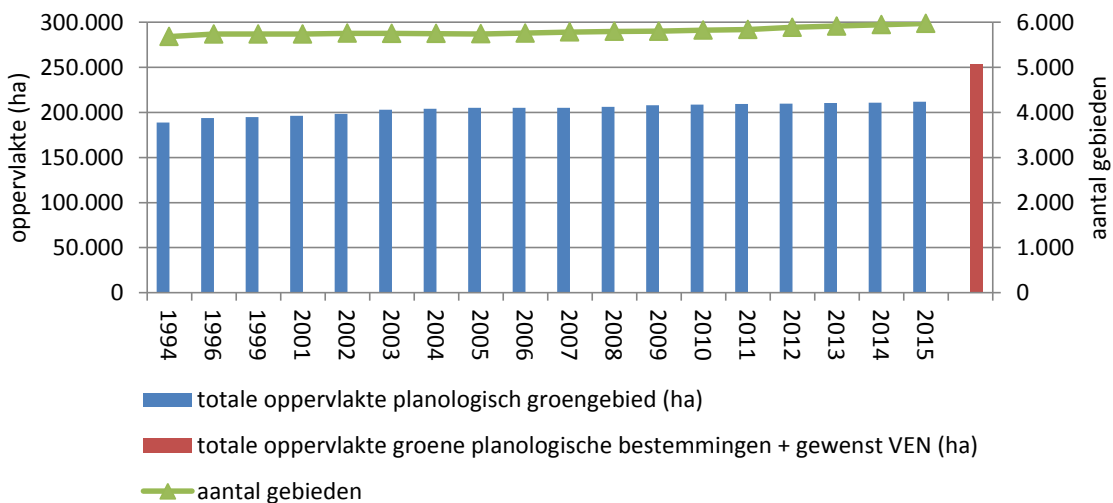
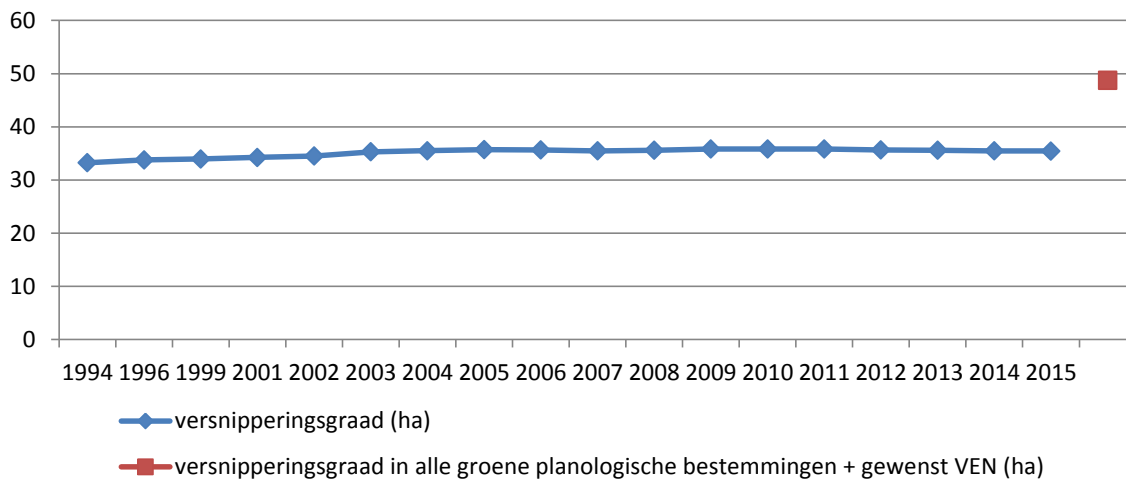
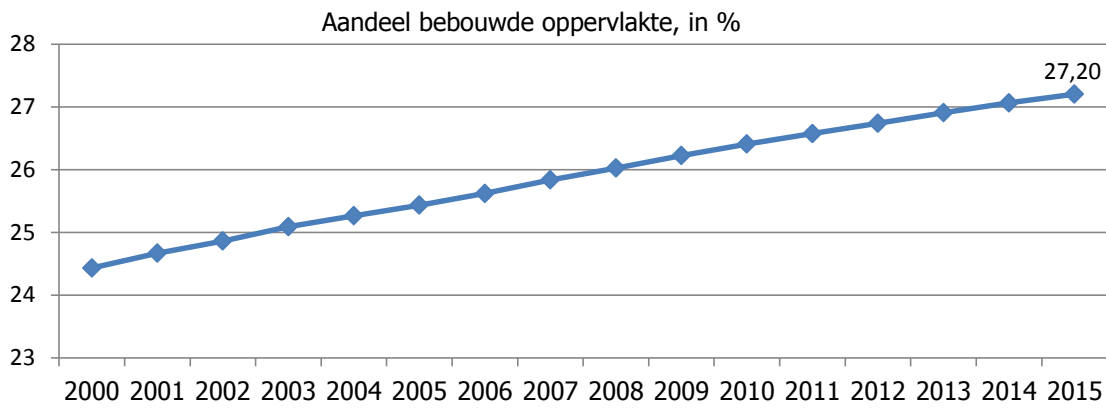
In het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen zijn groene gewestplanwijzigingen voorzien voor 38.000 ha bijkomend natuurgebied en 10.000 ha bosuitbreiding ten opzichte van 1994. Tussen 1994 en 2015 kwam er 18.900 ha extra planologisch bos- en natuurgebied bij. 39,4% van de vooropgestelde totale oppervlakte is hiermee gerealiseerd. Voor overig groen zijn we nog 1.100 ha weg van de doelstelling.

Voor de bestemming recreatie is er tussen 1994 en 2015 2.100 ha extra afgebakend. Dat is 78% van de vooropgestelde 2.700 ha.

Voor de bestemming landbouw is 40% gerealiseerd.

De industrie mag met 9.700 ha uitbreiden. Daarvan is 66% gerealiseerd.

Doelstelling	15.2 Hiertoe heeft Vlaanderen in 2020 voldoende habitat ingericht, herbestemd, verbeterd of afgebakend om 70% van de instandhoudingsdoelstellingen van de Europees te beschermen soorten en habitats te realiseren.
Kernindicator	Druk op de open ruimte: aandeel bebouwde oppervlakte (%) en ontsnippering van planologisch groengebied
Definitie	Eenzijds wordt de druk op de open ruimte weergegeven door het aandeel bebouwde oppervlakte en anderzijds door de versnippering van de open ruimte.
Streefwaarde	
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	20/06/2016
Meetmethode	<p>Het kadaster zorgt voor een gedetailleerde registratie van de onbebouwde en bebouwde eigendommen van het grondgebied. De gegevens worden gebruikt voor de inning van de belastingen. De administratie van het kadaster verzamelt deze gegevens via een nauwkeurige registratie. ADSEI verwerkt deze gegevens verder tot bruikbare statistieken. Het gaat om de oppervlaktes van de kadasterpercelen. Een bebouwd perceel is een perceel met een gebouw op. Een gedeelte van het perceel kan onbebouwd zijn. De tuin van een woning bijvoorbeeld behoort tot de bebouwde oppervlakte. Belangrijk is ook dat parkings en vliegvelden behoren tot de onbebouwde oppervlakte.</p> <p>De afbakening van groengebieden gebeurt in gewestelijke Ruimtelijke Uitvoeringsplannen of RUP's volgens de plandoelstellingen van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen. De versnipperingsgraad geeft per jaar de verhouding weer tussen de totale oppervlakte en het aantal gebieden (polygonen kleiner dan 0.363 ha werden niet meegenomen in de berekening, het betreft dus niet de precieze gemiddelde oppervlakte van de groengebieden in Vlaanderen).</p>
Bron data	Administratie van het kadaster, ADSEI, INBO
Meer informatie	http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/environnemen/t/downloadbare_bestanden/bodemgebruik.jsp https://www.inbo.be/nl/natuurindicator/ontsnippering-planologisch-groengebied

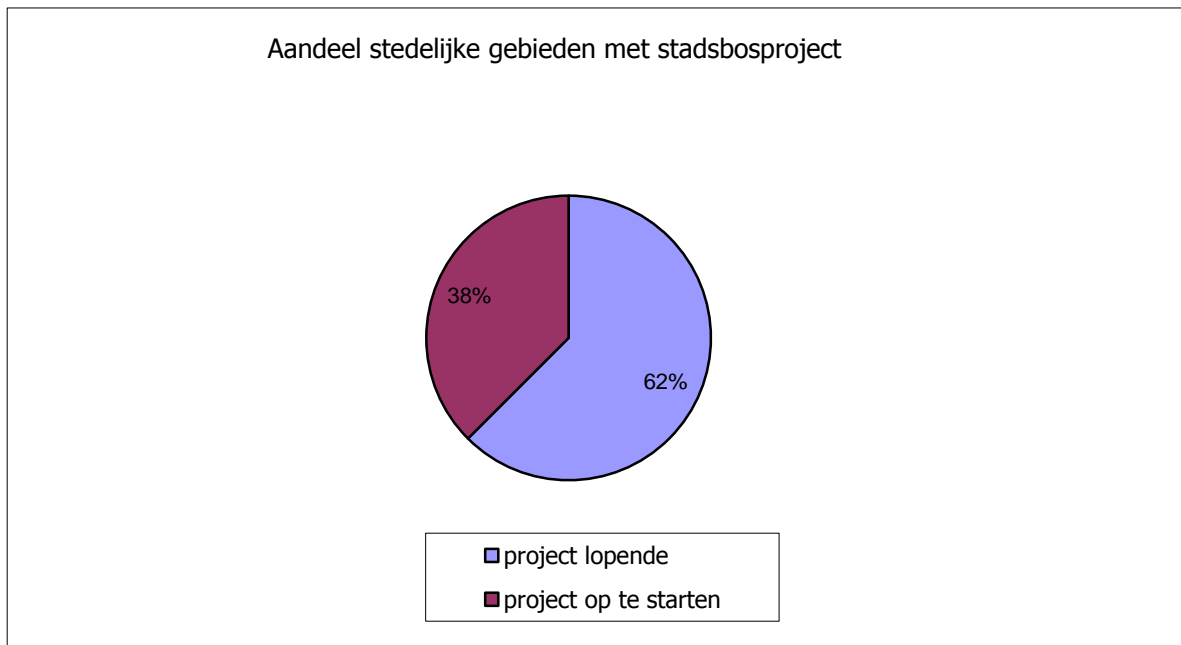

Bespreking

Tussen 2000 en 2015 is de bebouwde oppervlakte met 11,4% toegenomen in Vlaanderen. In 2015 was 27,2% van de oppervlakte bebouwd. De gemiddelde oppervlakte van een aaneengesloten gebied met een planologische groene bestemming steeg tussen 1994 en 2015 van 33,2 ha tot 35,4 ha. Een hogere gemiddelde oppervlakte van de planologische groenbestemmingen wijst op een lagere versnipperingsgraad. In het hypothetische scenario, waarbij het gewenst VEN gerealiseerd zou worden (140.000 ha), zou er een significante verandering in de versnippering van de groenbestemmingen komen. In dit geval zou de gemiddelde oppervlakte van een aaneengesloten gebied met een planologische groene bestemming stijgen tot 48,8 ha.

Doelstelling	15.3.1 Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
Kernindicator	Aandeel stedelijke of kleinstedelijke gebieden met een stadsbos of stadsbos- project
Definitie	
Streefwaarde	De helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Toestand op een bepaald moment
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	7/07/2016
Meetmethode	Tellingen
Bron data	Aantal stedelijke en kleinstedelijke gebieden: RSV Aantal stadsbossen of stadsbosprojecten: ANB
Meer informatie	

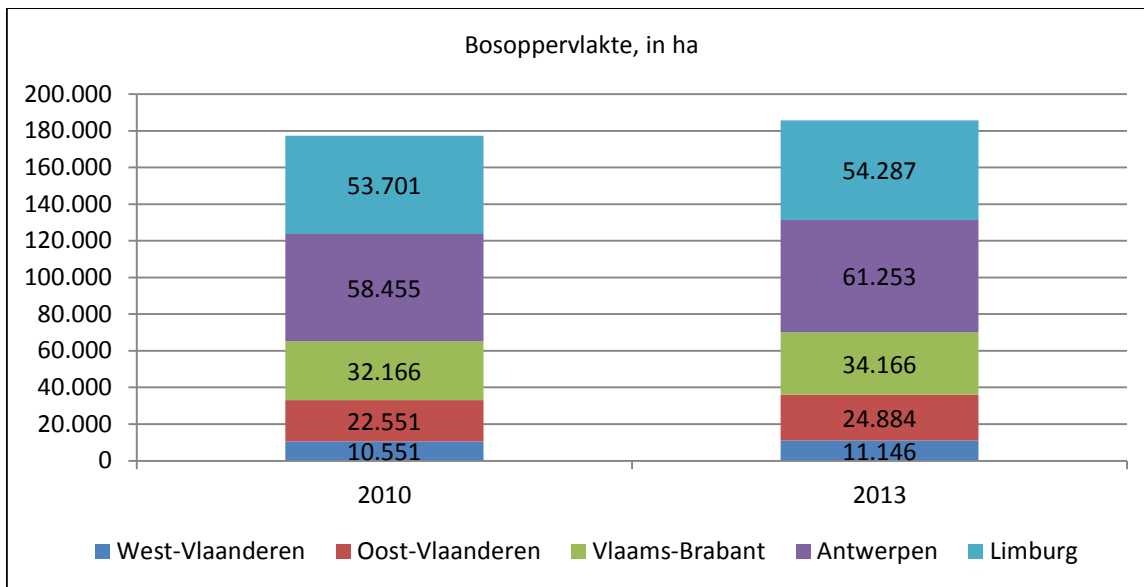

Bespreking

In de zomer van 2016 waren er 35 stadsbosprojecten opgestart binnen de 56 (klein)stedelijke gebieden. Dit komt neer op een aandeel van 62%. T.o.v. 4 jaar geleden zijn er geen nieuwe projecten meer opgestart. Het gaat telkens om langlopende projecten omwille van de samenwerkingen die moeten opgebouwd worden en aankopen die gerealiseerd moeten worden in functie van het stadsbos. Begin 2010 waren er nog maar 16 stadsbosprojecten opgestart.

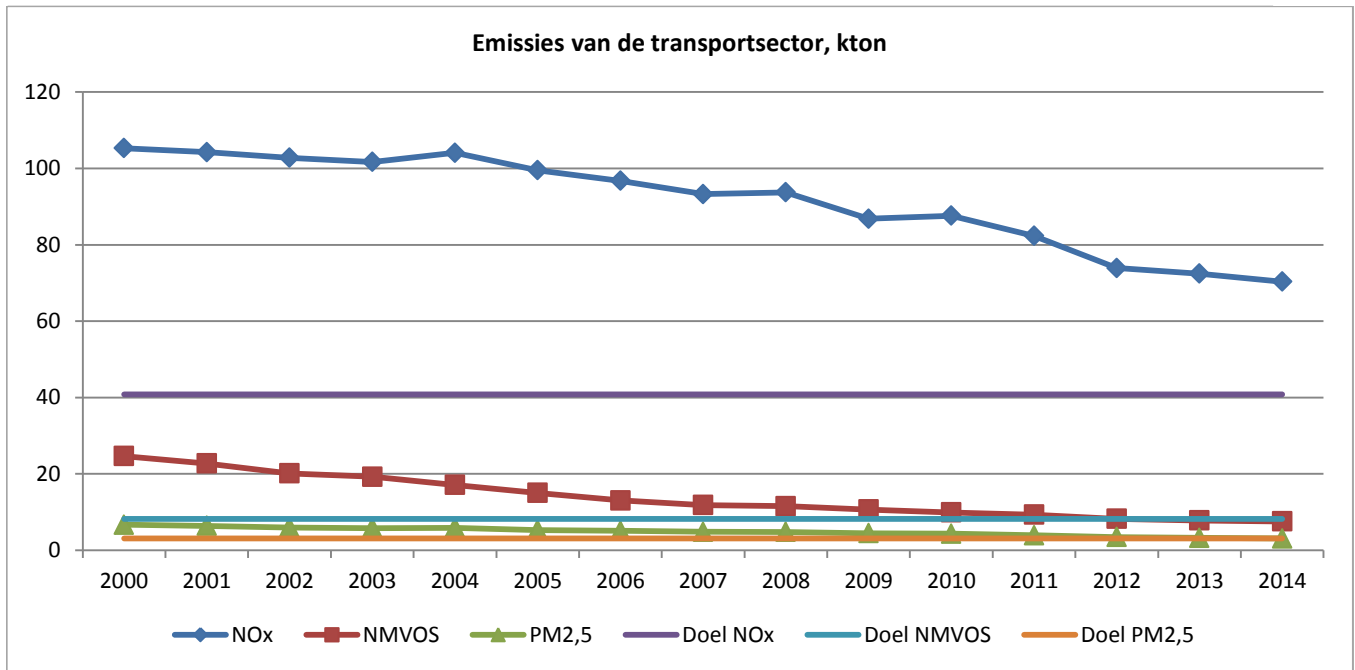
Doelstelling	15.3 Zowel de beboste oppervlakte als de kwaliteit ervan nemen aanzienlijk toe en minstens de helft van de stedelijke of kleinstedelijke gebieden beschikt in 2020 over een stadsbos of heeft er een opgestart.
Kernindicator	Boswijzer
Definitie	Bosoppervlakte in ha
Streefwaarde	Toename tegen 2020 t.o.v. de nulmeting
Dimensies	Provincies
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2010 (nulmeting) - 2013
Frequentie en stiptheid	3-jaarlijks
Laatst gewijzigd	7/10/2013
Meetmethode	De boswijzer is opgesteld aan de hand van digitale luchtfoto's. In een eerste stap maken we op basis van reflectiewaarden een onderscheid tussen groen en niet-groen. In een tweede stap maken we aan de hand van een digitaal hoogtemodel een onderscheid tussen hoog groen (= bomen, hoogte > 3 m) en laag groen. In een derde stap wordt de 'bomenkaart' omgezet in een 'boskaart'. Hierbij wordt voor bos als definitie gebruikt: minimum 0,5 ha, lengte/breedte verhouding minstens 2,5 en minimum 50% bedekking.
Bron data	Agentschap voor Natuur en Bos
Meer informatie	http://www.natuurenbos.be/beleid-wetgeving/natuurbeheer/boswijzer-2013

Bespreking

De totale bosoppervlakte in Vlaanderen bedroeg in 2010 177.424 ha of 13% van het Vlaamse grondgebied. In 2013 bedroeg de totale bosoppervlakte 185.736 ha.

Doelstelling	16.1 In 2020 heeft Vlaanderen een verkeers- en vervoerssysteem dat tot de performantste van Europa behoort. 16.3 We zorgen dat we voldoen aan de milieudoelstellingen die andere Europese landen ook dienen te bereiken tegen 2020.
Kernindicator	Emissies van de transportsector
Definitie	
Streefwaarde	Tegen 2020: 40,8 kton NO _x , 8,2 kton NMVOS, 3,1 kton PM _{2,5} (Göteborg Protocol)
Dimensies	NO _x , NMVOS, PM _{2,5}
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2014
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	14/07/2016
Meetmethode	LRTAP rapportering (long range transboundary air pollution)
Bron data	LNE, afdeling LHRMG
Meer informatie	

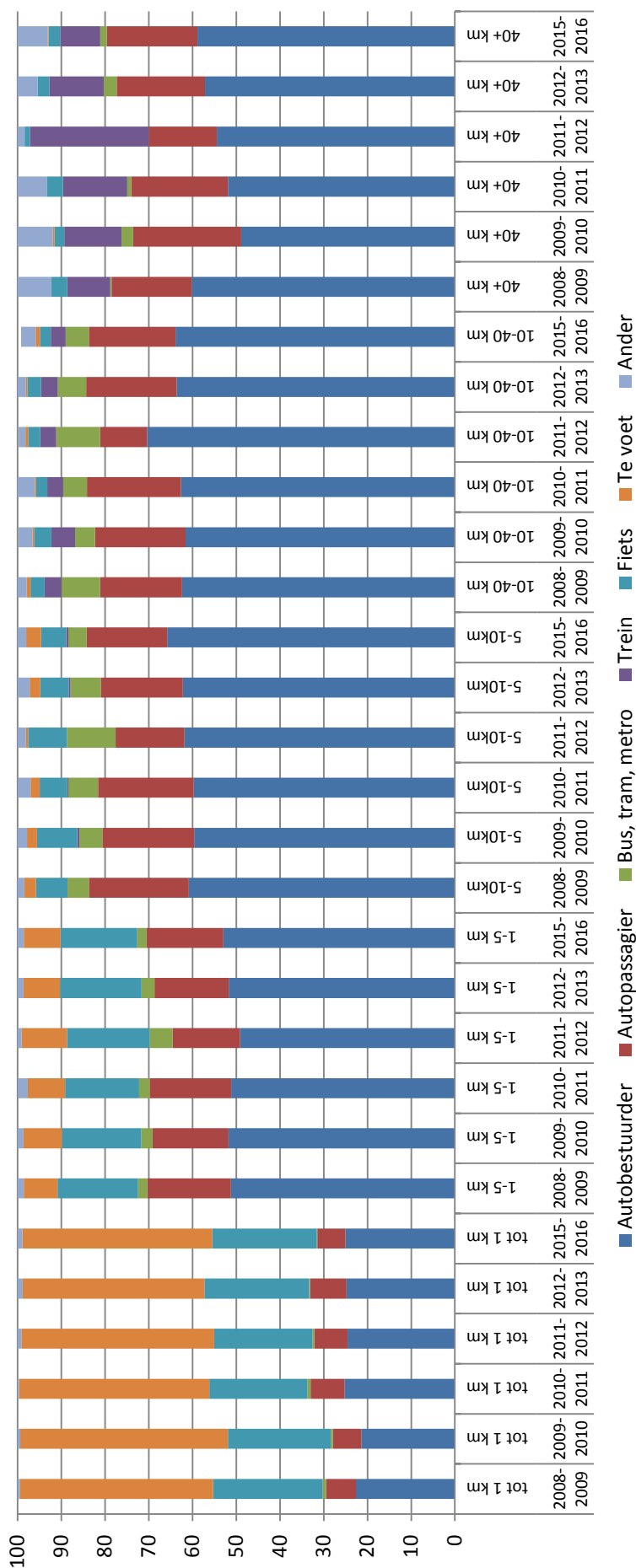

Bespreking

De NO_x-emissies van de transportsector zijn tussen 2000 en 2014 met 33% gedaald. De emissies moeten echter nog eens met 42% dalen om de doelstelling tegen 2020 te kunnen halen. De NMVOS-emissies zijn met ruim 69% gedaald tussen 2000 en 2014 en daarmee is de doelstelling van maximaal 8,2 kton NMVOS in 2013 bereikt. De PM_{2,5}-emissies zijn met 54% gedaald waardoor de doelstelling van 3,1 kton PM_{2,5} in 2014 is behaald.

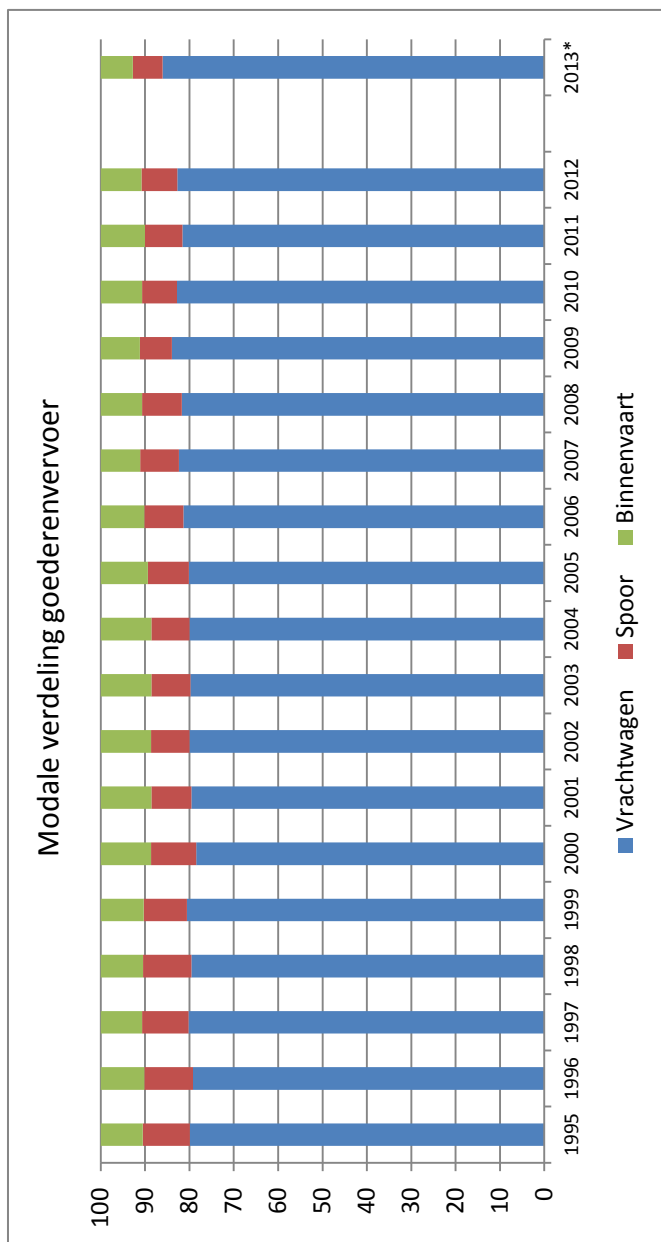
Doelstelling	16.1/16.2 In 2020 heeft Vlaanderen een verkeers- en vervoerssysteem dat tot de performantste van europa behoort. Hiervoor wordt co-modaliteit, ondersteund door een gericht locatiebeleid en door het STOP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar vervoer en Privé-vervoer) als hoeksteen van het Vlaamse mobiliteitsbeleid toegepast, zodanig dat vanuit economisch, sociaal, ecologisch en logistiek oogpunt de meest optimale modus wordt ingezet.
Kernindicator	Modale verdeling goederenvervoer en modale verdeling personenvervoer (hoofdvervoerswijze) naar afstand
Definitie	Aandeel tonkilometer van vrachtvervoer over de weg, het spoor en de binnenvaart t.o.v. totaal aantal tonkilometer vrachtvervoer. Het betreft de tonkilometer gepresteerd op Vlaams grondgebied, ongeacht het land van registratie van de vrachtwagen/trein/binnenschip.
Streefwaarde	
Dimensies	Modi goederenvervoer: wegvervoer, spoorvervoer, binnenvaart; modi personenvervoer: auto (bestuurder en passagier), bus, tram en metro, trein, fiets, te voet, andere (o.a. bromfiets en motor)
Vergelijking ruimte	Enkel Vlaams Gewest. Europese landen vergelijken is mogelijk, maar de Europese definitie voor vrachtvervoer levert een zware vertekening op voor de (Vlaamse) werkelijkheid, omdat men geen rekening houdt met kilometers gereden door buitenlandse vrachtwagens.
Vergelijking tijd	Modale verdeling goederenvervoer: 1995-2013 Modale verdeling personenvervoer: 2008-2016
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	28/07/2016
Meetmethode	Tonkm wegvervoer gebaseerd op verkeerstelling FOD MV (tabel 18, kolom 14); Tonkm binnenvaart gebaseerd op cijfers PBV (onderschatting omdat enkel binnenvaart die minstens één Vlaamse sluis passeert wordt geregistreerd. Ook binnenvaart binnen de havens valt buiten de meting). Tonkm spoor gebaseerd op NMBS-registratie (in toenemende mate onderschatting omdat tonkm van de spoorconcurrenten NMBS niet worden meegeteld). Modale verdeling van het personenvervoer wordt berekend op basis van het Onderzoek Verplaatsingsgedrag (OVG) van het departement MOW.
Bron data	ADSEI/ FOD MV, PBV, NMBS, dataroom MOW
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sqml/largereksen/5262.htm http://www.mobielvlaanderen.be/ovg/ovgindex.php?a=19&nav=1

Modale verdeling personenvervoer, naar afstand, in %

Bespreking

17% van alle verplaatsingen heeft een afstand korter dan 1 kilometer. Deze verplaatsingen gebeuren voornamelijk te voet of per fiets, maar de wagen heeft hier toch nog een aandeel van 31,4%. Bij verplaatsingen tussen 1 en 5 kilometer (goed voor ruim een derde van alle verplaatsingen) heeft de auto een aandeel van 70,5%. Het aandeel van te voet en per fiets neemt snel af naarmate de afstand toeneemt. Tram, bus en metro hebben een aanzienlijk aandeel bij de middellange verplaatsingen, de trein vooral bij de lange afstanden. De verplaatsingen van meer dan 40 kilometer zijn goed voor 7,8% van alle verplaatsingen.

Bespreking

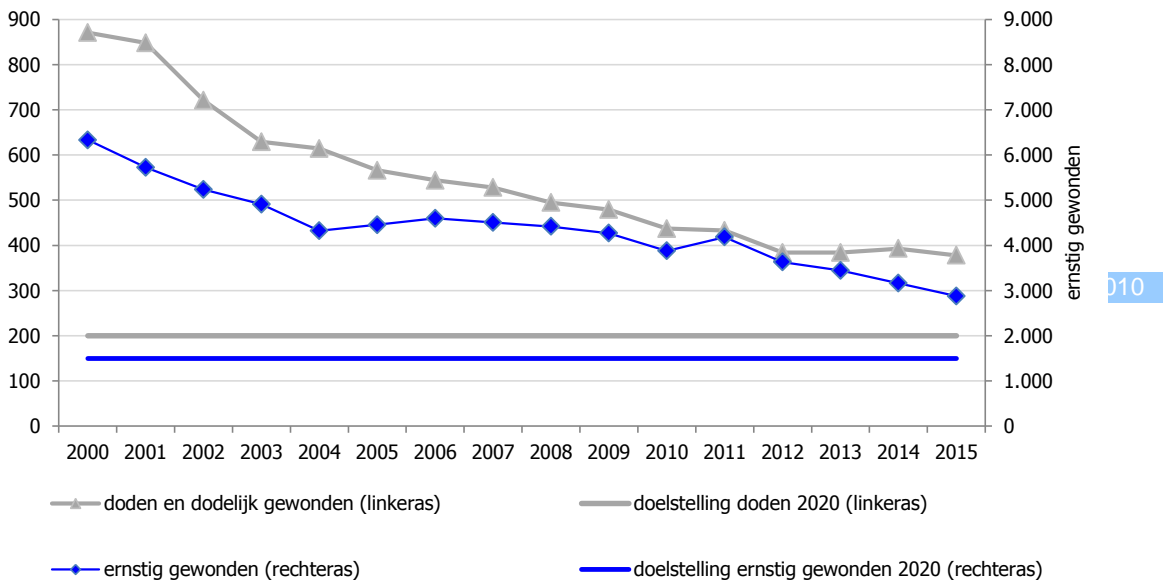
Het aandeel van het vrachtvervoer schommelde tussen 1995 en 2005 rond 80%. Daarna groeide het vrachtvervoer over de weg sneller dan dat via spoor of binnenwater. Cijfers vanaf 2013 niet te vergelijken met voorgaande jaren door grote methodologische wijziging in meetmethode aantal

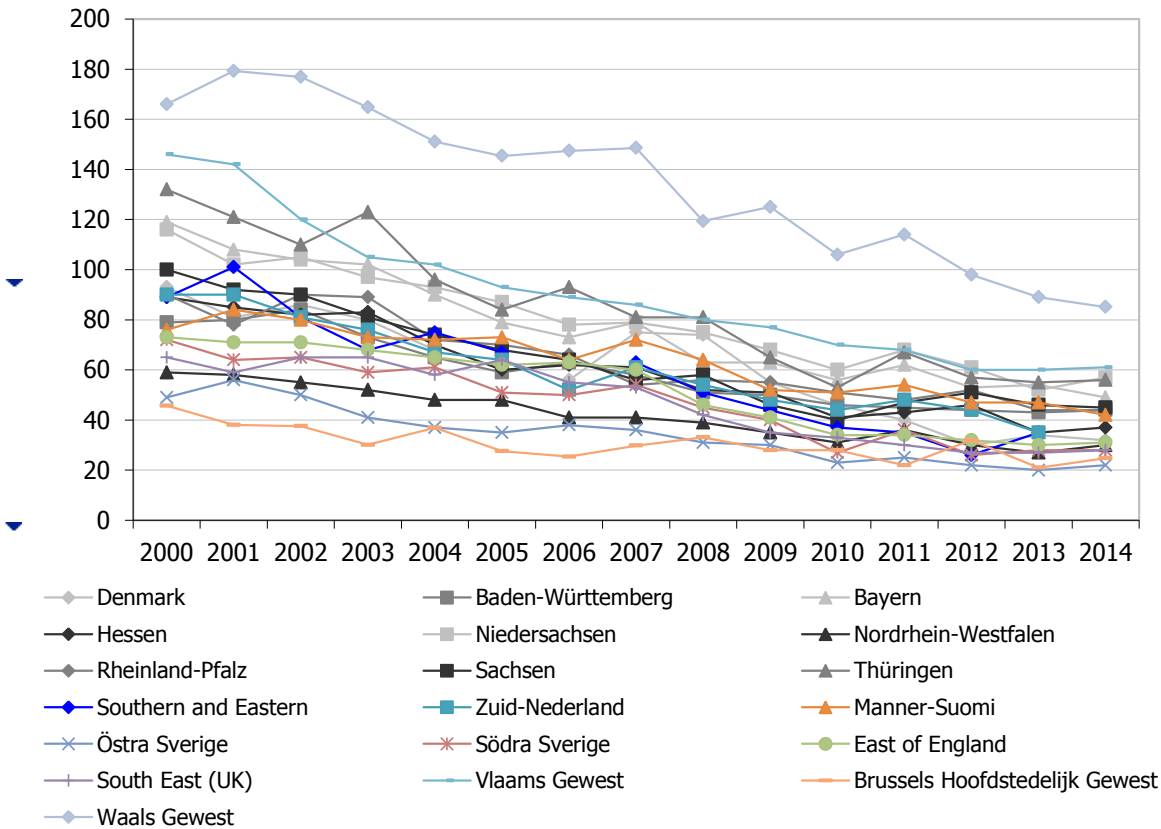

Doelstelling	16.5 Tegen 2020 is Vlaanderen één van de beste Europese regio's op het gebied van verkeersveiligheid, zowel uitgedrukt in functie van het aantal doden en zwaargewonde verkeersslachtoffers als per miljoen afgelegde kilometers en per miljoen inwoners. Ten opzichte van de objectieven in het Vlaamse verkeersveiligheidsplan, te realiseren tegen 2015, wordt een daling van 20% op de dodelijke slachtoffers en 25% op de zwaargewonde slachtoffers gerealiseerd tegen 2020.
Kernindicator	Aantal verkeersdoden en zwaargewonden (op landenniveau: doden per milj inw en afgelegde km; regio: enkel doden per milj inw)
Definitie	Doden: som van de doden (zij die ter plaatse overleden) en de dodelijk gewonden (zij die overleden binnen de 30 dagen na de datum van het ongeval). Zwaargewonden: de personen die bij een verkeersongeval gewond werden (maar niet dodelijk) en wier toestand een opname in het ziekenhuis van tenminste 24 uur noodzaakte.
Streefwaarde	200 dodelijke verkeersslachtoffers en 1.500 zwaargewonde verkeersslachtoffers tegen 2020; Vlaanderen is één van de beste Europese regio's op gebied van verkeersveiligheid
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest, lidstaten, regio's
Vergelijking tijd	2000-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	22/08/2016
Meetmethode	Registratie van verkeersongevallen door de politie
Bron data	ADS, Eurostat, DG MOVE
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4096.htm

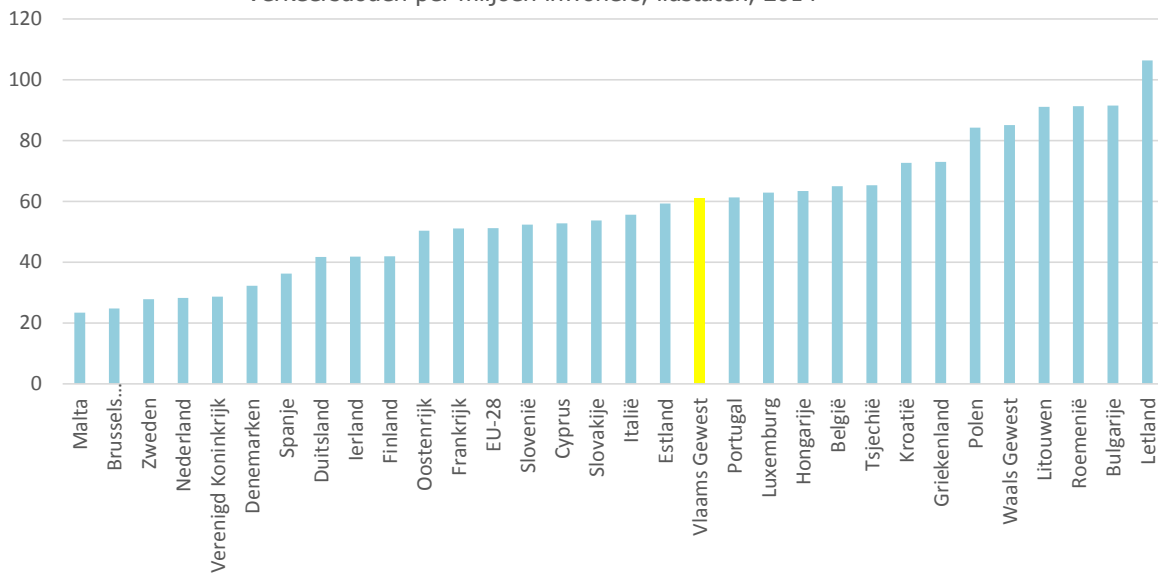
Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers, Vlaanderen

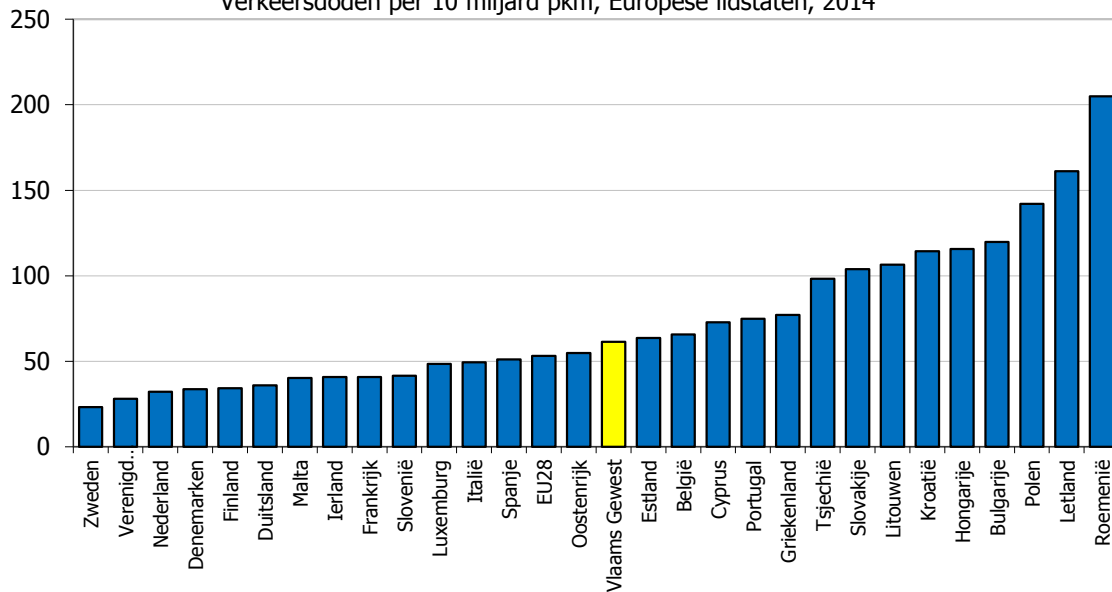
Verkeersdoden per miljoen inwoners, Europese regio's

Verkeersdoden per miljoen inwoners, lidstaten, 2014

Verkeersdoden per 10 miljard pkm, Europese lidstaten, 2014

Bespreking

Het aantal verkeersdoden in Vlaanderen is met 57% afgenomen tussen 2000 en 2015. In diezelfde periode is het aantal zwaargewonden met 55% afgenomen. Tegen 2020 mogen er nog slechts 200 verkeersdoden en 1.500 zwaargewonden vallen. In vergelijking met de Europese economische topregio's scoort Vlaanderen slecht. Onze regio telde in 2014, na Wallonië, het hoogste aantal dodelijke verkeersslachtoffers per miljoen inwoners (61). Wat betreft de evolutie van het aantal dodelijke slachtoffers per miljoen inwoners doet Vlaanderen het wel goed met een daling van 58% tussen 2000 en 2014. In de EU-28 vielen in 2014 53 verkeersdoden per 10 miljard personenkilometers. 13 lidstaten zaten onder dit EU-gemiddelde. Vlaanderen bevindt zich met een score van 61 boven het EU-gemiddelde.

Doelstelling	16.8 Het aantal afgelegde kilometer per persoon in het woon-werkverkeer per auto wordt drastisch verlaagd. Onder meer thuiswerk wordt daarvoor gestimuleerd. Tegen 2020 zullen bovendien 40% van de woon-werkverplaatsingen gebeuren enerzijds door collectief vervoer, waaronder het openbaar vervoer en anderzijds te voet of per fiets.
Kernindicator	Modale verdeling (hoofdvervoerswijze) woon-werkverplaatsingen
Definitie	
Streefwaarde	1) Verlaging aantal afgelegde autokilometer per persoon in woon-werkverkeer 2) Minimum 40% woon-werkverplaatsingen via collectief vervoer, te voet of per fiets.
Dimensies	woon-werkverkeer
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1994-2016
Frequentie en stiptheid	Tot voor kort 5-jaarlijks. Nu jaarlijks 1/5 van de 5-jaarlijkse meting.
Laatst gewijzigd	OVG 2015/2016 (OVG 5.1)
Meetmethode	Onderzoek verplaatsinggedrag (OVG), via bijhouden verkeersdagboek bij steekproef van de Vlaamse bevolking. Wijziging methodiek na eerste twee metingen verhindert correct vergelijken in de tijd tussen deze eerste twee en latere metingen.
Bron data	Dataroom MOW
Meer informatie	http://www.mobielvlaanderen.be/ovg/ovgindex.php?a=19&nav=1

Modale verdeling van woon-werkverkeer, aantal personen

	1994/95	2000/01	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/2012	2012/2013
Autobestuurder	64,0	68,6	66,8	67,8	67,5	69,5	70,3	67,2
Passagier (auto)	6,7	4,2	3,7	2,9	3,3	3,0	3,1	3,4
Trein	5,8	5,5	7,1	7,0	7,0	6,9	6,4	5,3
Tram/Metro/bus	3,1	2,4	4,0	5,2	3,7	2,7	4,3	3,7
Bedrijfsvervoer	3,6	1,9	0,9	1,0	1,6	1,5	0,8	1,4
Bromfiets		1,0	1,1	0,7	1,5	1,2	1,0	0,5
Motor		0,9	0,7	0,9	0,6	0,7	0,5	1,1
Fiets	12,9	12,9	12,5	12,0	12,0	10,8	11,2	14,7
Te voet	3,7	2,6	3,3	2,4	2,7	3,9	2,5	2,7

Modale verdeling van woon-werkverkeer, aantal verplaatsingen

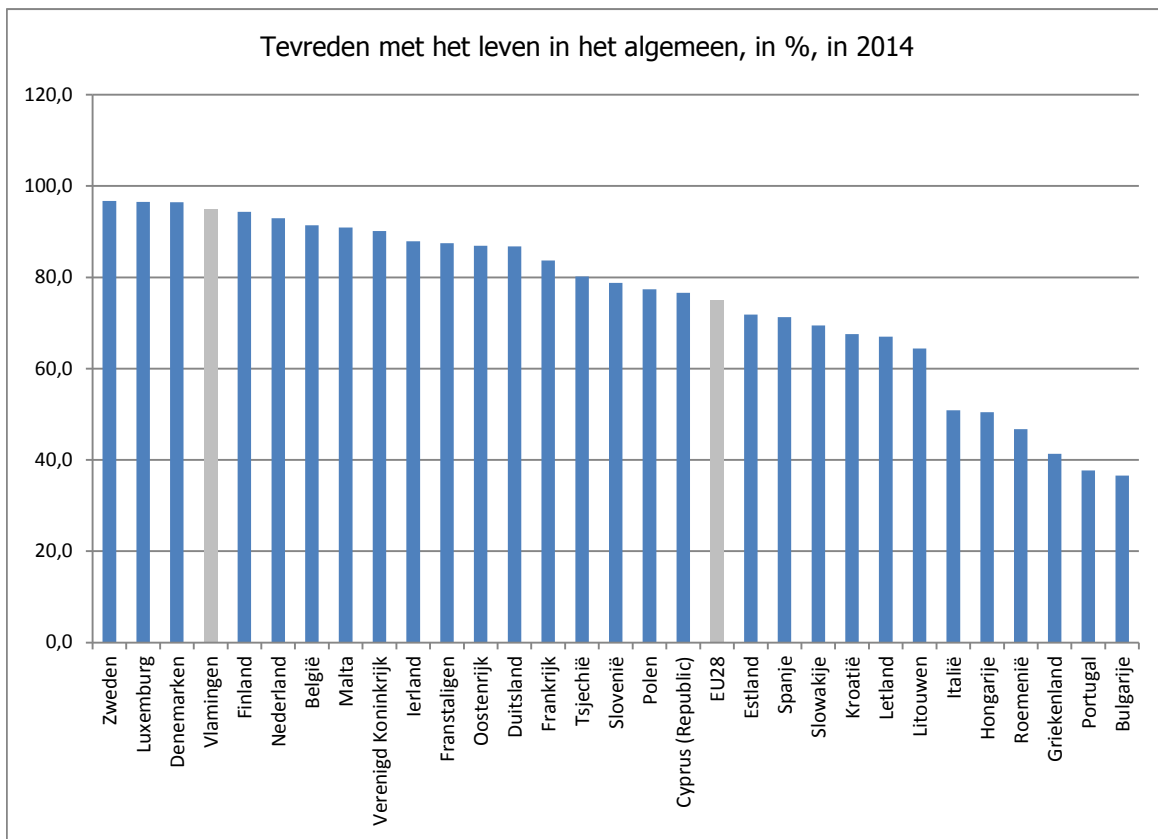
	1994/95	2000/01	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/2012	2012/2013
Autobestuurder					64,2	64,7	70,9	66,91
Passagier (auto)					5,7	4,6	5,4	5,31
Trein					7,7	6,2	6,1	5,2
Tram/Metro/bus					3,4	2,4	4,1	3,71
Bedrijfsvervoer						0,9		
Bromfiets					0,6	2,5	0,7	0,4
Motor					1,0	0,5	0,3	1,5
Fiets					12,7	12,2	10,1	12,5
Te voet					3,4	5,5	1,9	3,63
andere					1,5	0,6	0,6	0,86
STOP-principe					27,1	27,1	22,2	25,0

Bespreking

In 2009/2010 en het jaar erna bedroeg het aandeel van collectief vervoer + fiets + te voet in het woon-werkverkeer 27,1%. In 2015/2016 was het aandeel 28,7%. Het streefcijfer bedraagt 40%. (Door de relatief kleine steekproef sinds 2008 verhoogt de kans op kleine schommelingen.) Vooral het treinverkeer verliest aandeel. auto blijft het belangrijkste vervoermiddel met een aandeel van 69,4% (bestuurder + passagier). De gemiddelde woon-werkafstand bedraagt 17,9 km in 2015/2016.

Doelstelling	17.1.1 In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.
Kernindicatoren	Geluksgevoel
Definitie	De indicator 'geluksgevoel' werd hier gemeten op basis van de vraag 'tevredenheid met het leven in het algemeen'. Respondenten kunnen antwoorden met zeer tevreden, tevreden, niet tevreden of helemaal niet tevreden.
Streefwaarde	Hoge tevredenheid, bij top van EU-landen.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	EU28, opsplitsing België in Nederlandstaligen (Vlamingen) en Franstaligen.
Vergelijking tijd	2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	26/06/2015
Meetmethode	Face to face survey. Voor België circa 1.000 respondenten waaronder circa 600 Nederlandstaligen.
Bron data	Eurobarometer
Meer informatie	http://ec.europa.eu/public_opinion/index_en.htm

Bespreking

In de lente van 2014 zegt 95% van de Vlamingen tevreden tot zeer tevreden te zijn met hun levenssituatie. Een hoog percentage en in dezelfde lijn als de voorbije jaren. Vlaanderen staat daarmee op de vierde plaats, na Zweden, Luxemburg en Denemarken. Ook Nederlanden en Finland scoren hoog.

In Roemenië, Griekenland, Portugal en Bulgarije is minder dan de helft van de bevolking tevreden met hun levenssituatie.

Doelstelling	17.1.2 In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.
Kernindicatoren	Tevredenheid levensaspecten
Definitie	De tevredenheid wordt gemeten voor verschillende levensaspecten. Telkens kan de respondent aangeven of hij/zij daar heel tevreden, tevreden, niet tevreden of helemaal niet tevreden mee is. De resultaten worden weergegeven aan de hand van de score van 1 (helemaal niet tevreden) tot 4 (zeer tevreden). De tevredenheidsindex wordt gemeten op basis van de gemiddelde score op de verschillende levensaspecten.
Streefwaarde	Hoge tevredenheid
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2008-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	26/05/2015
Meetmethode	Face to face survey bij circa 1.500 Vlamingen.
Bron data	SCV-survey van de Studiedienst van de Vlaamse Regering.
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereksen/1069.htm

Gemiddelde tevredenheid levensaspecten (minimum 1, maximum 4)

	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Woning	3,34	3,38	3,34	3,37	3,35	3,35	3,41
Inkomen	2,91	2,94	2,91	2,86	2,86	2,87	2,84
Werk	3,20	3,23	3,23	3,18	3,19	3,20	3,23
Vrije tijd	3,10	3,14	3,10	3,08	3,09	3,07	3,11
Gezondheidstoestand	3,03	3,04	3,02	3,04	3,00	3,02	3,07
Beschikbare tijd	2,94	3,01	2,96	2,96	2,95	2,92	2,95
Sociale contacten huisgenoten	3,34	3,38	3,35	3,35	3,33	3,18	3,29
Buurt	3,26	3,32	3,30	3,29	3,31	3,32	3,36
Sociale contacten vrienden	3,23	3,29	3,20	3,24	3,21	3,32	3,39
Sociale contacten familie	3,20	3,25	3,19	3,22	3,16	3,18	3,25
Levensstandaard	3,11	3,14	3,14	3,12	3,11	3,09	3,08
<i>Tevredenheidsindex</i>	<i>3,15</i>	<i>3,19</i>	<i>3,16</i>	<i>3,15</i>	<i>3,14</i>	<i>3,15</i>	<i>3,18</i>

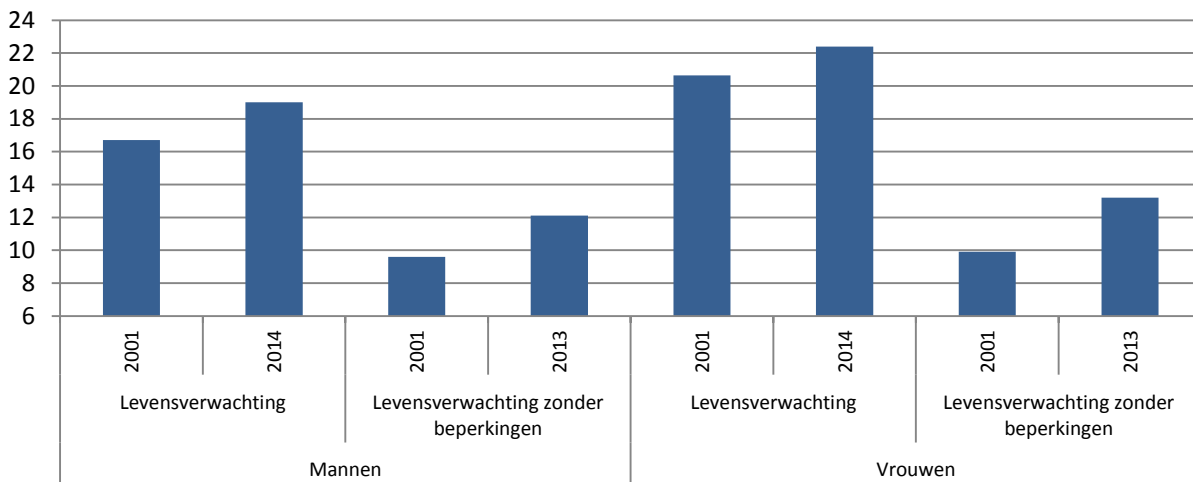
Bespreking

Naast een Europese vergelijking van de algemene tevredenheid met het leven, worden de tevredenheidsscores van de Vlamingen met verschillende levensaspecten bekeken. Deze liggen over het algemeen lichtjes lager dan in 2013, maar op dezelfde hoogte als de jaren daarvoor. De tevredenheid met de sociale contacten met huisgenoten en de woning scoren het hoogst. Het minst tevreden is de bevolking met de beschikbare tijd of de tijd 'om te doen wat gedaan moet worden' en met het inkomen. Vrouwen zijn iets minder tevreden over de vrije tijd en hun gezondheidstoestand dan mannen. De tevredenheid over de tijdsbesteding ligt ook iets lager tussen 25 en 45 jaar en bij hoger geschoolden. Over de ganse lijn zijn er iets lagere scores voor alleenstaanden maar nog iets meer voor alleenstaande ouders.

Op basis van de tevredenheid met de verschillende levensaspecten kan een globale tevredenheidsindex worden berekend. Deze geeft geen verschil naar geslacht. Tussen 25 en 55 jaar ligt de index iets lager. Alleenwonenden en alleenstaande ouders hebben ook een lagere tevredenheidsscore. Hoge scores zijn er voor jongeren die thuis wonen en hooggeschoolden. In de grootsteden ligt de tevredenheid iets lager dan elders.

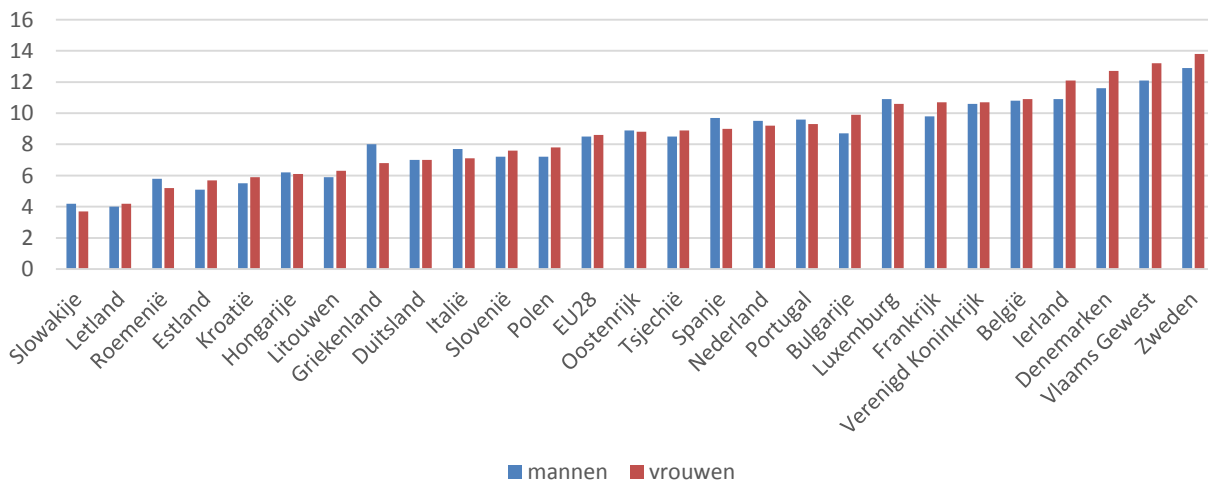
Doelstelling	17.1.3 In 2020 scoort Vlaanderen op diverse aspecten van de levenskwaliteit bij de hoogste van Europa. Dat blijkt uit een hoog geluksgevoel bij de bevolking, een hoge globale tevredenheid met de eigen leefsituatie, de levensstandaard en langer leven in goede gezondheid.
Kernindicatoren	Levensverwachting en levensverwachting zonder beperkingen op 65 jarige leeftijd
Definitie	Voor wat de beperkingen betreft is informatie gebruikt afkomstig van de volgende vraag in de Gezondheidsenquête: "Bent u, vanwege een gezondheidsprobleem, sinds 6 maanden of langer beperkt in activiteiten die mensen gewoonlijk doen?" (Ja, erg beperkt; Ja, beperkt; Neen, niet beperkt)
Streefwaarde	Een hogere levensverwachting zonder beperkingen, bij top van EU-landen
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest, Europese vergelijking
Vergelijking tijd	2001 - 2014
Frequentie en stiptheid	Vierjaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Schatting op basis van gegevens uit de Gezondheidsenquêtes.
Bron data	WIV, Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/4371.htm https://www.zorg-en-gezondheid.be/evolutie-van-de-levensverwachting

Levensverwachting en levensverwachting zonder beperkingen op 65 jarige leeftijd, Vlaams Gewest

Bron: Levensverwachting: AZG; Levensverwachting zonder beperkingen: Gezondheidsenquête WIV

Levensverwachting zonder beperkingen op 65-jarige leeftijd, internationaal vergeleken in 2013

Bron: Eurostat

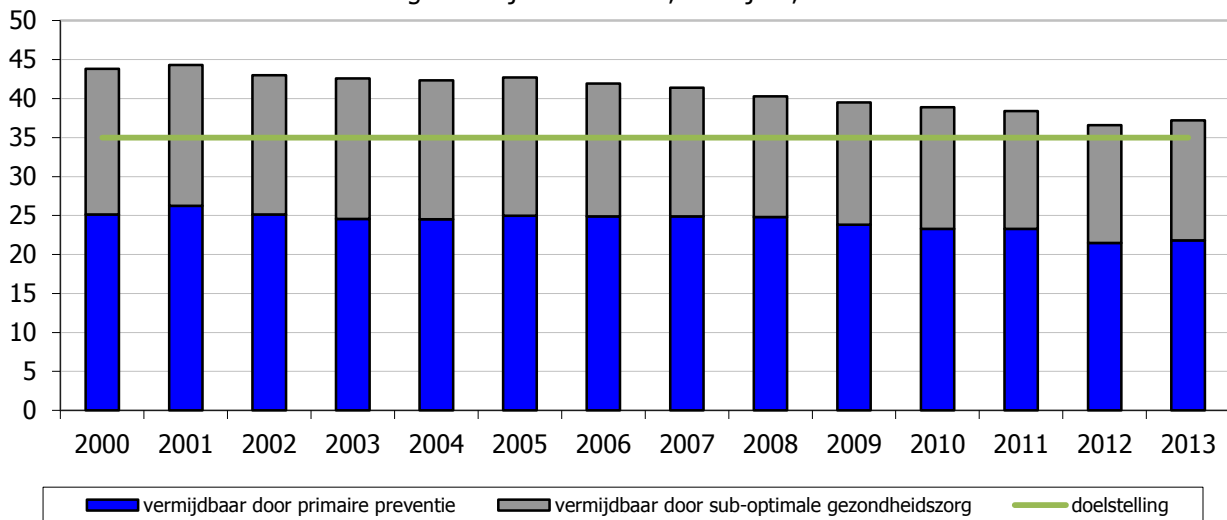
Bespreking

De indicator is een maat voor het aantal verwachte jaren zonder beperkingen (in goede gezondheid) dat een man/vrouw heeft op de leeftijd van 65 jaar. De levensverwachting van de Vlamingen op 65 jaar neemt toe en ook de levensverwachting zonder beperkingen op 65 stijgt. Vrouwen hebben op 65 jaar nog een levensverwachting zonder beperkingen van 13,2 jaar, mannen van 65 leven doorgaans nog 12,1 jaar zonder beperkingen.

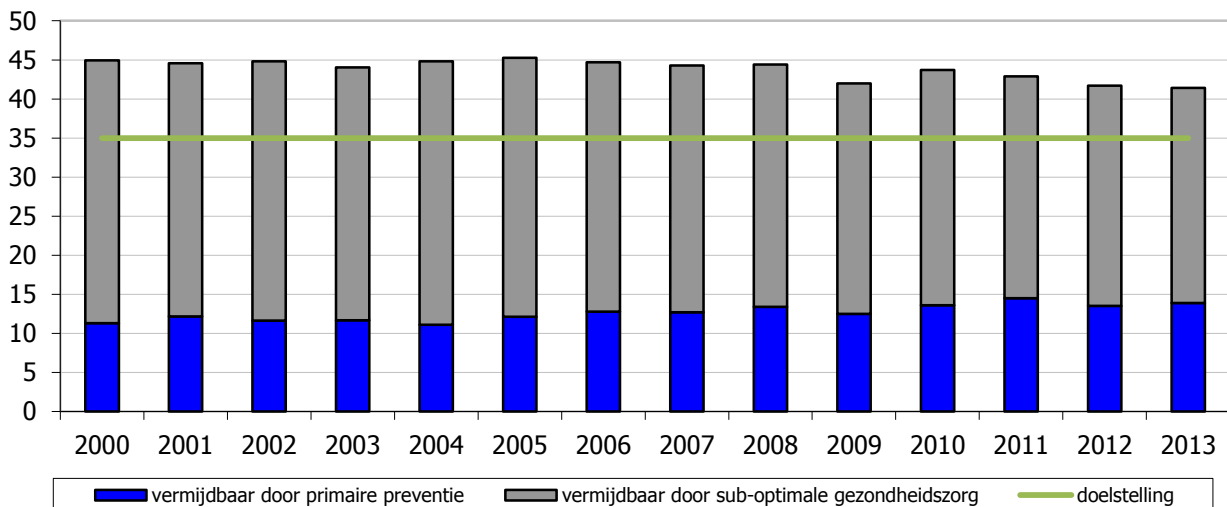
De levensverwachting zonder beperkingen op 65 jaar was in 2008 het hoogst in Zweden. Ook het Vlaamse Gewest scoorde hoog.

Doelstelling	17.3.1 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Vermijdbare sterfte
Definitie	Vermijdbare sterfte kijkt naar 2 groepen van doodsoorzaken: - Doodsoorzaken die door primaire preventie vermeden kunnen worden, dus door te voorkomen dat mensen ziek worden of een aandoening ontwikkelen. De overheid heeft hier een impact op door haar bevolking goed in te lichten en te sensibiliseren voor de gevolgen van ongezonde voedings- en leefstijlfactoren (bv. roken). Het gaat over volgende vermijdbare doodsoorzaken: longkanker, ischemische hartziekten, huidkanker, levercirrose en verkeersongevallen. - Doodsoorzaken die zich amper zouden voordoen als de gezondheidszorg perfect georganiseerd zou zijn. Het gaat om sterfgevallen die voorkomen kunnen worden door medische interventies zoals vaccinatie, vroegtijdige opsporing (bv. van borstkanker) en/of gepaste behandeling (secundaire preventie). Als deze vermijdbare overlijdens zich toch voordoen, is dat een teken dat het gezondheidszorgsysteem niet optimaal werkt.
Streefwaarde	Vermijdbare sterfte niet hoger dan 35%.
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Berekening op basis van sterftecertificaten
Bron data	Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	https://www.zorg-en-gezondheid.be/totaal-vermijdbare-sterfte

Percentage vermijdbare sterfte, 0-74 jaar, mannen

Percentage vermijdbare sterfte, 0-74 jaar, vrouwen

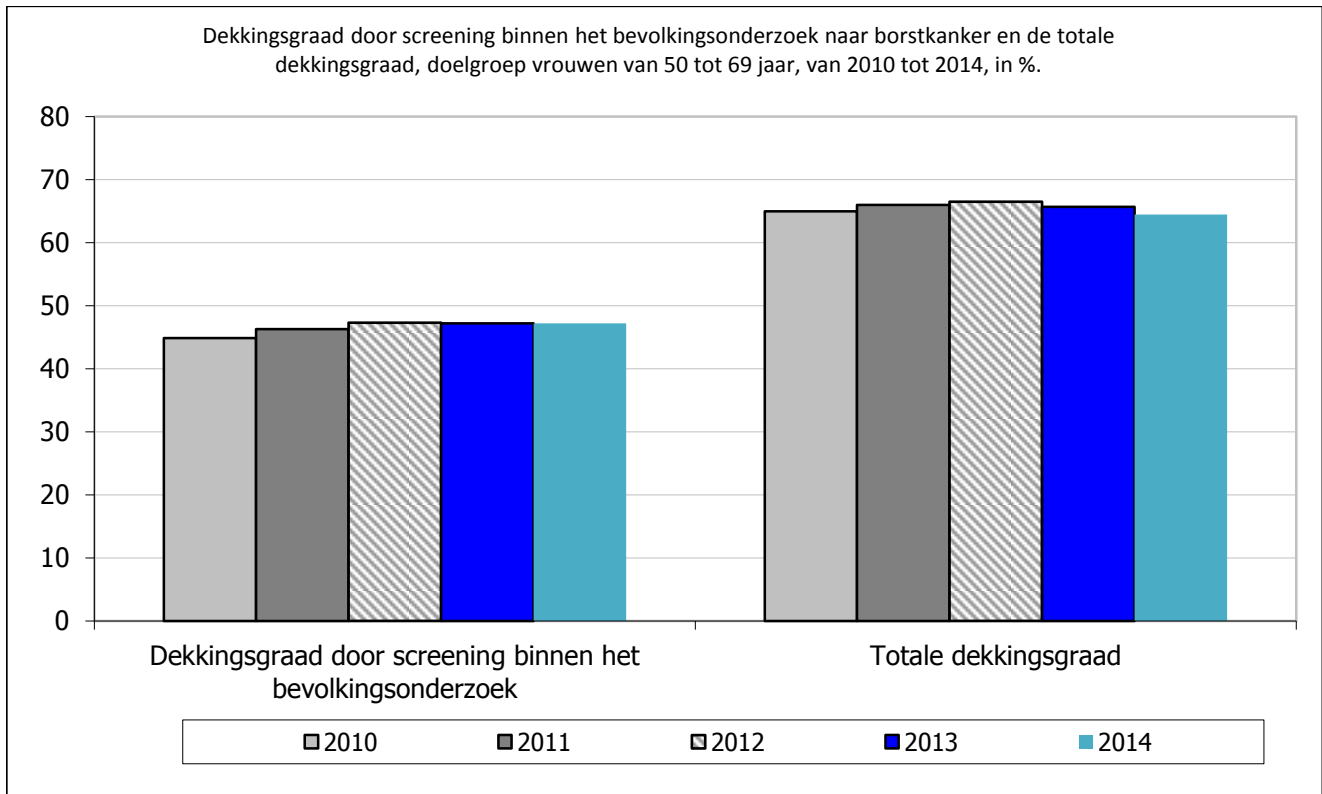
Bespreking

Bijna 2 op de 5 overlijdens voor de leeftijd van 75 jaar zou theoretisch op één of andere manier vermeden kunnen worden. Bij mannen is er in 2013 37% vermijdbare sterfte. Het grootste deel hiervan is vermijdbaar door primaire preventie, dit is het geval bij de sterfte door ongezonde leefgewoonten (longkanker en ischemische hartziekten) of verkeersongevallen. Bij vrouwen is er 41% vermijdbare sterfte, waarvan het grootste deel te wijten is aan doodsoorzaken die sterk samenhangen met de kwaliteit van de gezondheidszorg. Hierin heeft borstkanker, verantwoordelijk voor 38% van de medisch vermijdbare sterfgevallen, een belangrijk aandeel. Er overlijden 1,7 keer meer mannen dan vrouwen voor de leeftijd van 75 jaar. De totale vermijdbare sterfte bestaat voor 60% uit overlijdens bij mannen.

Het voorbije decennium is er bij mannen een dalende trend vast te stellen zowel in de evolutie van sterfte vermijdbaar door primaire preventie als in de sterfte vermijdbaar door een optimale gezondheidszorg. Bij de vrouwen is er enkel een dalende trend voor de sterfte vermijdbaar door een optimale gezondheidszorg.

Doelstelling	17.3.2 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Gezondheidsdoelstelling: Bevolkingsonderzoeken naar kanker
Definitie	
Streefwaarde	Tegen 2020 zijn de Vlaamse bevolkingsonderzoeken naar kanker van de baarmoederhals, borst en dikke darm efficiënt georganiseerd, rekening houdend met kosteneffectiviteit en met maatschappelijke en wetenschappelijke evoluties op vlak van bevolkingsonderzoek, en dragen ze bij tot gezondheidswinst voor de bevolking van Vlaanderen.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2010-2014
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	1/09/2016
Meetmethode	Registratie.
Bron data	Centrum voor Kankeropsporing
Meer informatie	https://www.zorg-en-gezondheid.be/spreiding-cijfers-bevolkingsonderzoeken-naar-borstkanker-baarmoederhalskanker-en-dikkedarmkanker

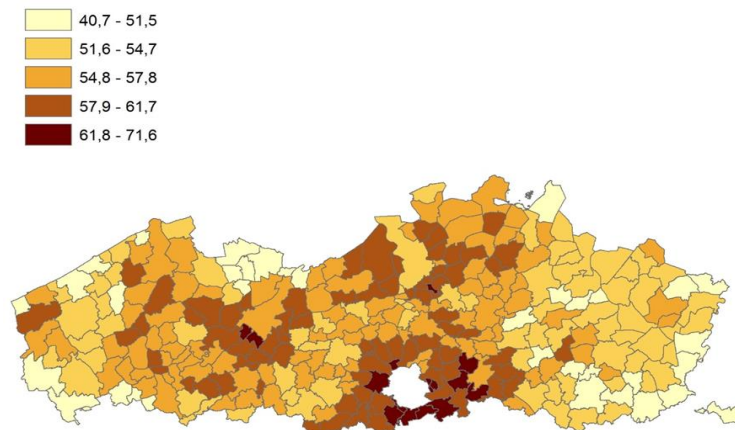

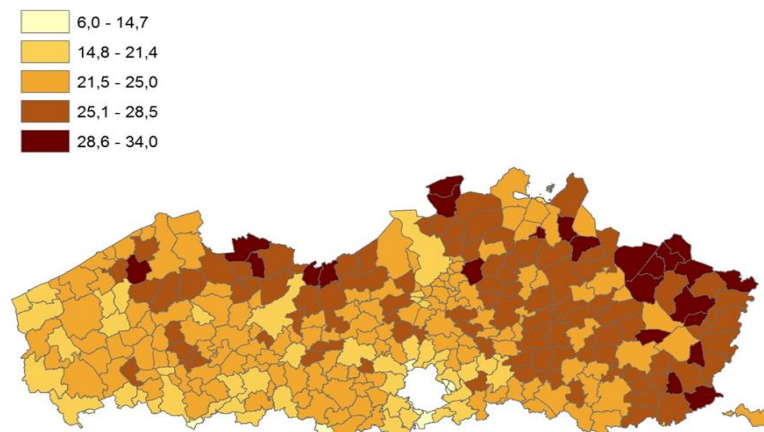
Bespreking

Uit de gegevens van het centrum voor kankeropsporing blijkt dat de totale dekkingsgraad van vrouwen in de doelgroep (50 tot 69 jaar) voor uitnodigingsjaar 2013 65,7% en voor 2014 64,5% bedraagt. In 2014 namen 47,2% van de vrouwen uit de doelgroep deel aan het bevolkingsonderzoek. 14,7% van de vrouwen zijn gedekt door een mammografie buiten het bevolkingsonderzoek. 35,5% van de vrouwen uit de doelgroep kregen geen screening, noch binnen, noch buiten het bevolkingsonderzoek, hoewel ze hiervoor wel in aanmerking kwamen.

Indeling van de gemeenten in kwintielen naar gelang de dekkingsgraad door screening binnen en buiten het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker in 2014, doelgroep vrouwen van 25 tot 64 jaar, in %.

Indeling van de gemeenten in kwintielen naar gelang de dekkingsgraad door screening binnen het bevolkingsonderzoek naar dikkedarmkanker in 2014, doelgroep mannen en vrouwen van 56 tot 74 jaar, in%.

Bespreking

In 2013 is de Vlaamse overheid gestart met een veralgemeend bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker. Daarbij wordt de aanbeveling gevolgd van de Wereldgezondheidsorganisatie en de Europese Unie om vrouwen van 25 tot en met 64 jaar om de 3 jaar een uitstrijkje te laten nemen. De totale dekkingsgraad, het aandeel vrouwen dat in aanmerking komt voor een uitstrijkje en er ook effectief een liet nemen in het betreffend jaar of de 2 voorgaande jaren, bedraagt 61,2% voor 2014. De hoogste dekking is er in de leeftijdsgroep 30 tot 39 jaar, namelijk 67,9%. Daarna daalt de dekking tot slechts 45,8% voor de 60- tot 64-jarigen. De hoogste dekkingsgraden liggen in Vlaams-Brabant, in de rand rond Brussel. Limburg kent de laagste dekkingsgraden, net als een groot deel van West-Vlaanderen.

Eind oktober 2013 startte het Vlaams bevolkingsonderzoek naar dikkedarmkanker voor mannen en vrouwen van 56 tot en met 74 jaar. In 2013 werden de 66-, 68-, 70-, 72- en 74-jarigen uitgenodigd. In 2014 en 2015 werden ook de 56-, 58-, 60-, 62- en 64-jarigen uitgenodigd.

De totale dekking bedraagt voor uitnodigingsjaar 2013 29,8% en voor 2014 49,4%. De hogere dekkingsgraad in 2014 is te verklaren door de gefaseerde uitrol van het bevolkingsonderzoek in 2013. In 2015 zal de dekking verder stijgen doordat het aantal deelnames in het vorige kalenderjaar dan groter zal zijn. Het noorden van Limburg kent de hoogste dekkingsgraad. De rest van Limburg doet het ook goed. Het deel van Antwerpen dat grenst aan Limburg kent eveneens hoge dekkingsgraden. De laagste dekkingsgraden vinden we in Vlaams-Brabant, in de rand rond Brussel. Het oosten van Vlaams-Brabant doet het iets beter. West- en Oost-Vlaanderen kennen een betere dekkingsgraad in het noorden dan in het zuiden.

Doelstelling	17.3.3 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Gezondheidsdoelstelling: Tabak, alcohol, drugs
Definitie	Het realiseren van gezondheidswinst op bevolkingsniveau door tegen het jaar 2015 het gebruik van tabak, alcohol en illegale drugs terug te dringen.
Streefwaarde	<p>Bij personen tot 15 jaar is het percentage rokers niet hoger dan 11%.</p> <p>Bij personen vanaf 16 jaar is het percentage rokers niet hoger dan 20%.</p> <p>Bij personen tot 15 jaar is het percentage dat meer dan 1 keer per maand drinkt niet hoger dan 20%.</p> <p>Bij mannen vanaf 16 jaar is het percentage dat meer dan 21 eenheden per week drinkt niet hoger dan 10%.</p> <p>Bij vrouwen vanaf 16 jaar is het percentage dat meer dan 14 eenheden per week drinkt niet hoger dan 4%.</p> <p>Bij personen tot 17 jaar is het percentage dat ooit cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt niet hoger dan 14%.</p> <p>Bij personen tot 17 jaar is het percentage dat 12 maanden voor de bevraging cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt niet hoger dan 7%.</p> <p>Bij 18- tot 35-jarigen is het percentage dat 12 maanden voor de bevraging cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt niet hoger dan 8%.</p>
Dimensies	Geslacht, Leeftijd
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Jongeren: schooljaar 2004-2005 en 2014-2015; Volwassenen: 2004 en 2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks (jongeren), Vierjaarlijks (volwassenen)
Laatst gewijzigd	2/09/2016
Meetmethode	Enquête
Bron data	Leerlingenbevraging VAD; Gezondheidsenquête WIV
Meer informatie	www.gezondheidsenquête.be/ http://www.vad.be/alcohol-en-andere-drugs/onderzoek/leerlingenbevraging.aspx

Jongeren

	schooljaar 2004-2005	schooljaar 2014-2015	doel 2015
Aandeel rokers tot 15 jaar	14,4	11,3	max 11
Aandeel dat meer dan 1 keer per maand alcohol drinkt tot 15 jaar	26,8	12,9	max 20
Aandeel dat ooit cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt tot 17 jaar	19,0	15,7	max 14
Aandeel dat 12 maanden voor de bevraging cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt tot 17 jaar	9,9	12,2	max 7

Volwassenen

	2004	2013	doel 2015
Aandeel rokers vanaf 16 jaar	26,8	21,8	max 20
Aandeel mannen vanaf 16 dat meer dan 21 eenheden per week drinkt	12,8	7,8	max 10
Aandeel vrouwen vanaf 16 dat meer dan 14 eenheden per week drinkt	5,4	4,2	max 4
Aandeel dat 12 maanden voor de bevraging cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt bij de 18-35 jarigen	10,7	6,7	max 8

Bespreking

De gezondheidsdoelstelling over roken stelt dat tegen 2015 bij personen van 15 jaar en jonger het percentage rokers niet hoger dan 11% mag zijn. Bij de basismeting in 2004-2005 bedroeg het percentage laatstejaarsgebruikers van tabak 14,4%. In de eerstvolgende jaren bleven de resultaten rond dit percentage schommelen. Vanaf 2010-2011 tot 2012-2013 daalde het laatstejaarsgebruik om daarna opnieuw licht te stijgen. In het schooljaar 2012-2013 gaf 9,1% van de jongeren onder de 16 jaar aan het laatste jaar tabak te hebben gerookt. Hiermee werd voor de eerste keer een cijfer lager dan de doelstelling genoteerd. Dit betekent echter geen trendverandering: in 2013-2014 gebruikte 13,7% van de jongeren onder de 16 jaar het laatste jaar tabak. In schooljaar 2014-2015 daalde opnieuw het laatstejaarsgebruik tot 11,3%, waarmee de gezondheidsdoelstelling net wordt bereikt. Het aandeel rokers vanaf de leeftijd van 16 jaar moet tegen 2015 minder dan 20% bedragen. De Gezondheidsenquête 2013 telt nog 22% rokers in Vlaanderen, een duidelijke daling tegenover 2004.

Wat alcohol betreft zou tegen 2015 bij personen van 15 jaar en jonger het percentage dat meer dan 1 keer per maand drinkt niet hoger mogen zijn dan 20%. Bij de basismeting dronk 26,8% van de leerlingen jonger dan 16 vaker dan 1 keer per maand alcohol. Dit percentage kende de afgelopen jaren een geleidelijke daling. Sinds het schooljaar 2009-2010 werd de doelstelling bereikt en voor het schooljaar 2014-2015 bedraagt het aandeel 12,9%. Het percentage volwassen mannen dat wekelijks meer dan 21 eenheden alcohol drinkt zou in 2015 nog maximaal 10% mogen bedragen, in 2013 was dit 7,8%. Het aandeel volwassen vrouwen dat wekelijks meer dan 14 eenheden alcohol drinkt moet terug naar 4% en bedroeg 4,2% in 2013.

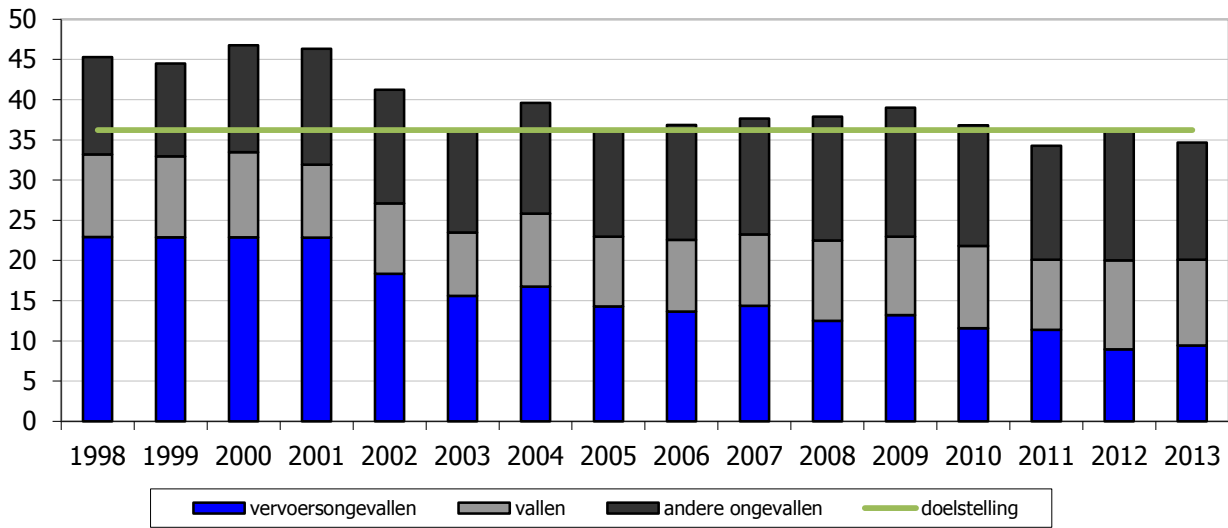
Wat illegale drugs betreft is het doel dat het aandeel personen van 17 jaar en jonger dat ooit cannabis of een andere illegale drug heeft gebruikt in 2015 niet hoger dan 14% ligt. Het aandeel dat 12 maanden voor de bevraging cannabis of een illegale drug heeft gebruikt, mag in 2015 niet hoger zijn dan 7%. Hoewel het ooit-gebruik gedaald is naar 15,7%, is de doelstelling tot dusver nog niet behaald. Voor het schooljaar 2014-2015 bedraagt het laatstejaarsgebruik 12,2%. Dit resultaat is hoger dan het startresultaat in 2004-2005, toen het laatstejaarsgebruik 9,9% bedroeg.

De gezondheidsdoelstellingen voor illegale drugs worden op dit ogenblik dus niet gehaald.

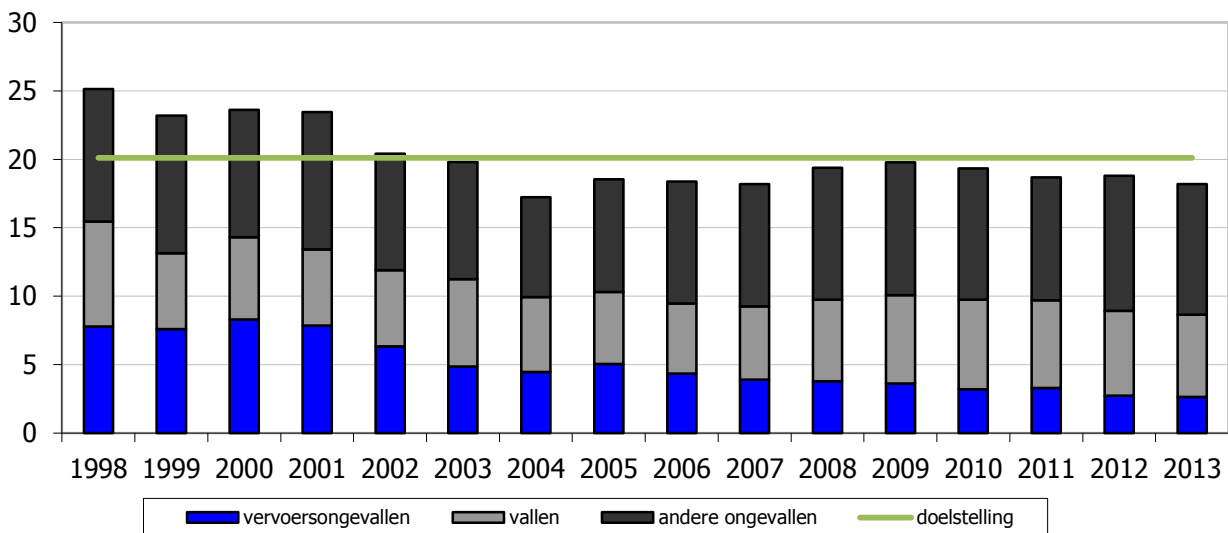
6,7% van de 18-35 jarigen gebruikte in 2008 het jaar voor de bevraging cannabis, wat minder is dan de doelstelling van maximaal 8% in 2015.

Doelstelling	17.3.4 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Gezondheidsdoelstelling: ongevallen in de privé-sfeer
Definitie	Beschouwd worden vervoersongevallen, vallen en andere ongevallen (V00 tot X59 in de ICD-10 classificatie).
Streefwaarde	Gezondheidsdoelstelling: het aantal dodelijke ongevallen in de privésfeer en het verkeer moeten afnemen met 20% (ten opzichte van 1998).
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	1998-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	2/09/2016
Meetmethode	Berekening aan de hand van de sterftecertificaten.
Bron data	Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	https://www.zorg-en-gezondheid.be/sterfte-door-uitwendige-doodsoorzaken-zoals-su%C3%AFcide-en-ongevallen

Direct gestandaardiseerde sterfte door ongevallen, per 100.000 inwoners, mannen

Direct gestandaardiseerde sterfte door ongevallen, per 100.000 inwoners, vrouwen

Bespreking

Tussen 1998 en 2013 is de gestandaardiseerde sterfte door ongevallen bij mannen gedaald met 23,5%. Daarmee is voor mannen de globale doelstelling bereikt. Voor vervoersongevallen is de doelstelling duidelijk bereikt. De sterfte bij mannen door vervoersongevallen daalde tussen 1998 en 2013 met 59%. De sterfte door overige ongevallen nam echter toe bij mannen: de sterfte door te vallen steeg met 4% ten opzichte van 1998, de sterfte door andere niet-vervoersongevallen steeg met 20%.

Over dezelfde periode is de sterfte door ongevallen bij vrouwen gedaald met 27,5%. Daarmee blijft de globale doelstelling voor vrouwen bereikt. Het aantal vrouwelijke vervoerslachtoffers verminderde met 66% en het aantal sterfgevallen door een ongelukkige val nam af met 22%. De sterfte bij vrouwen door andere ongevallen daalde met 1,5% ten opzichte van 1998.

Doelstelling	17.3.5 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Gezondheidsdoelstelling: voeding en beweging
Definitie	De volgende aspecten worden beschouwd: voldoende fysieke activiteit, het geven van borstvoeding, aanbevelingen voor groenten en fruit en het hebben van een gezond gewicht.
Streefwaarde	Gezondheidsdoelstelling: tegen 2015 gezondheidswinst realiseren op bevolkingsniveau door een stijging van het aantal mensen dat voldoende fysiek actief is, evenwichtig eet en een gezond gewicht nastreeft.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2004 en 2013
Frequentie en stiptheid	
Laatst gewijzigd	3/09/2015
Meetmethode	Enquêtes
Bron data	Gezondheidsenquête WIV; Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	https://his.wiv-isp.be/NL/SitePages/Introductiepagina.aspx https://www.zorg-en-gezondheid.be/gezondheidsdoelstelling-voeding-en-beweging

Percentage volwassenen (19-59 jaar) dat de aanbevelingen uit de subdoelstellingen haalt en doelstellingen tegen 2015, in %

		2004	2013	<i>Doel 2015</i>
% personen dat voldoende fysiek actief is	mannen	51	55	<i>59</i>
	vrouwen	34	31	<i>39</i>
% personen dat aanbeveling voor groenten haalt		1	43	<i>11</i>
% personen dat aanbeveling voor fruit haalt		5	29	<i>15</i>
% personen met een gezond gewicht	mannen	53	49	<i>53</i>
	vrouwen	67	60	<i>67</i>
		2004	2014	<i>Doel 2015</i>
% moeders dat met borstvoeding start		62	64	<i>74</i>

Bespreking

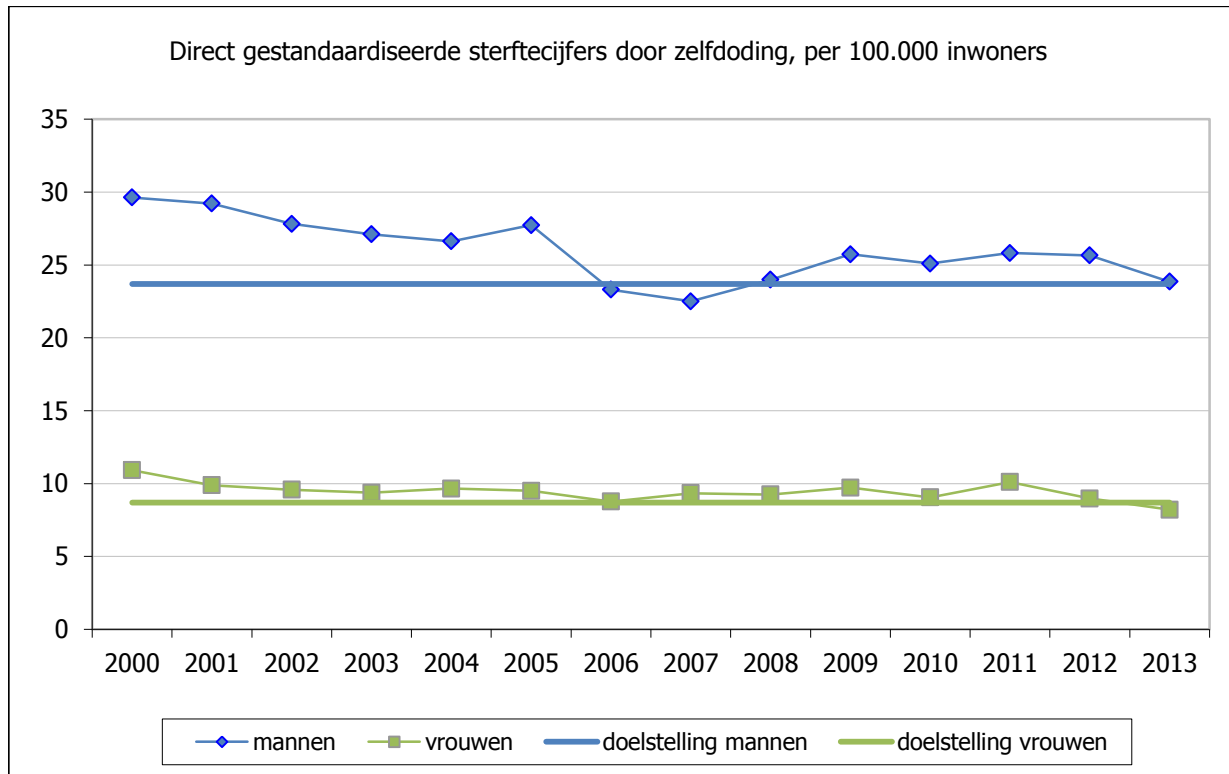
Voldoende fysieke activiteit betekent voor volwassenen dagelijks minstens een half uur bewegen met een matige fysieke inspanning ofwel drie dagen per week minstens 20 minuten intense activiteit. In 2013 haalde 55% van de volwassen mannen deze aanbeveling, een toename ten opzichte van 2004. Bij de vrouwen is er met 31% dat de aanbeveling haalt een daling tegenover 2004.

Volgens de Voedselconsumptiepeiling at in 2004 amper 1% van de bevolking 300 gram groenten per dag en slechts 5% at 250 gram fruit per dag. Volgens de Gezondheidsenquête 2013 eet wel 43% dagelijks 300 gram groenten en 29% eet dagelijks 2 porties fruit.

Bij volwassenen komt een gezond gewicht overeen met een BMI tussen de 18,5 en 25, slechts 49% van de volwassen mannen en 60% van de volwassen vrouwen voldeed hieraan in 2013, een achteruitgang tegenover 2004.

In 2014 gaf 64% van de vrouwen borstvoeding op dag 6 na de bevalling, een lichte toename tegenover 2004.

Doelstelling	17.3.6 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicatoren	Gezondheidsdoelstelling: depressie en zelfdoding
Definitie	Onder zelfdoding vallen doodsoorzaken in de categorie 'opzettelijk zichzelf schade toebrengen' (X60 tot X84 in de ICD-10 classificatie). Gezondheidsparameters hangen sterk samen met de leeftijd van de individuen. Daarom is het voor vergelijkingen in de tijd en in de ruimte belangrijk rekening te houden met de leeftijdsamenstelling van de bevolking. Het effect van een verschillende leeftijdsverdeling wordt uitgeschakeld door voor een populatie de sterfte te berekenen die zou bestaan indien deze leeftijdsverdeling overal gelijk zou zijn. Een direct gestandaardiseerd sterftecijfer is in die zin een "theoretisch" cijfer dat alleen nut heeft bij vergelijkingen in de tijd of tussen verschillende populaties. Men kan hiervoor verschillende standaardpopulaties gebruiken: van een welbepaalde bestaande populatie tot een volledig theoretische populatie (bv. de Europese Standaardbevolking).
Streefwaarde	Gezondheidsdoelstelling: de sterfte door zelfdoding bij mannen en vrouwen moet tegen 2020 verminderd zijn met 20% ten opzichte van 2000.
Dimensies	Geslacht
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2000-2013
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	2/09/2016
Meetmethode	Berekening aan de hand van de sterftecertificaten.
Bron data	Agentschap Zorg en Gezondheid
Meer informatie	https://www.zorg-en-gezondheid.be/evolutie-van-sterfte-door-zelfdoding

Bespreking

In 2013 stierven 1.052 Vlamingen door zelfdoding, 5% minder dan in 2012. Bijna 3 op de 4 van hen zijn mannen: 771 mannen tegenover 281 vrouwen. Zelfdoding is een van de meest voorkomende doodsoorzaken bij jonge volwassenen tussen 15 en 54 jaar. De gemiddelde leeftijd van mannen die suïcide plegen is 51 jaar, die van vrouwen 53 jaar. De meest voorkomende methode is verhangings. De helft van de zelfdodingen gebeurt bij mannen en vrouwen jonger dan 50. Dit grote aantal overlijdens op relatief jonge leeftijd zorgt ervoor dat zelfdoding voor bijna evenveel verloren jaren verantwoordelijk is als longkanker of ischemische hartziekten.

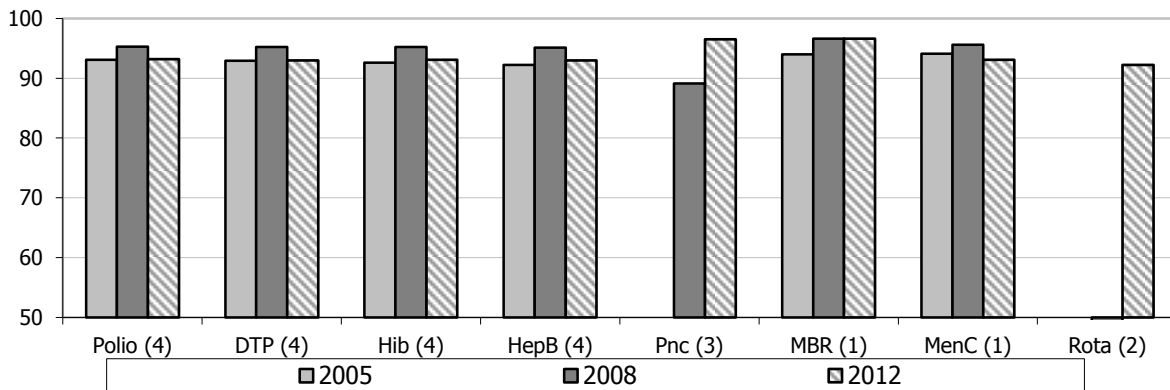
Wanneer er rekening gehouden wordt met de veranderende leeftijdsverdeling, waren er in 2013 duidelijk minder overlijdens door zelfdoding dan in 2000 (gestandaardiseerd aantal op basis van de Europese standaardbevolking).

Voor mannen is er tussen 2000 en 2013 een daling van 19% tussen het gestandaardiseerde aantal overlijdens. Voor vrouwen daalde het gestandaardiseerde aantal overlijdens door zelfdoding in 2013 met 24% ten opzichte van 2000. Bij de vrouwen lijkt de doelstelling dus al gehaald.

De sterftcijfers door zelfdoding waren tussen 2000 en 2013 bij vrouwen steeds beduidend lager dan bij mannen.

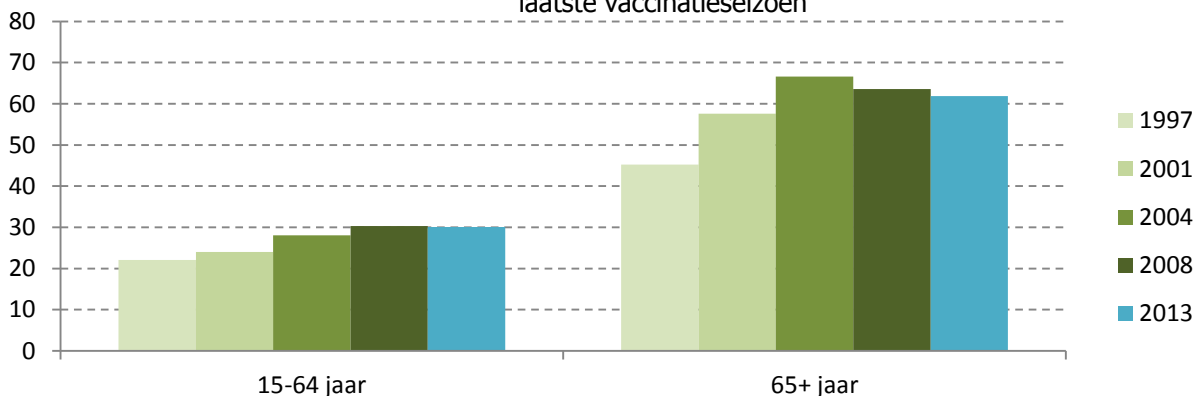
Doelstelling	17.3.7 Mede door ziektepreventie daalt de vermijdbare sterfte tot 35% door de realisatie van de Vlaamse gezondheidsdoelstellingen, o.a. door een terugval van het aantal zelfdodingen.
Kernindicator	Gezondheidsdoelstelling: infectieziekten en vaccinatie
Definitie	
Streefwaarde	Gezondheidsdoelstelling: Tegen 2020 moet een kwaliteitsvol vaccinatiebeleid in Vlaanderen erop gericht zijn de bevolking gedurende het hele leven doeltreffend te beschermen tegen vaccineerbare infectieziekten die een ernstige impact kunnen hebben op de levenskwaliteit. Deze doelstelling is opgesplitst in een aantal meer concrete subdoelstellingen, onder andere: <ul style="list-style-type: none"> • Tegen 2020 wordt voor kinderen en jongeren voor elk van de vaccinatiemomenten de vaccinatiegraad bereikt die nodig is voor het garanderen van groepsimmunitet; • Tegen 2020 is minstens 50% van de risicogroepen voor complicaties van griep jonger dan 65 jaar gevaccineerd tegen seizoensgriep; • Tegen 2020 is minstens 75% van de 65-plussers gevaccineerd tegen seizoensgriep.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	Kinderen: 2005, 2008 en 2012; Volwassenen: 1997, 2001, 2004, 2008 en 2013
Frequentie en stiptheid	Onregelmatig
Laatst gewijzigd	4/09/2015
Meetmethode	Enquête
Bron data	Agentschap Zorg en Gezondheid; Gezondheidsenquête WIV
Meer informatie	https://www.zorg-en-gezondheid.be/vaccinatiegraadstudie-2012 http://www.iph.fgov.be/epidemie/epinl/crospnl/hisnl/his08nl/r2/9.vaccinatie_r2.pdf

Vaccinatiegraad van kinderen tussen de 18 en 24 maanden, in %

DTP: Difterie-Tetanus-Pertussis; Hib: H. influenzae type b; HepB: Hepatitis B; Pnc: Pneumokokken; MBR: Mazelen-Bof-Rubella; MenC: Meningokokken van serogroep C; Rota: Rotavirus.

Aandeel van de doelpopulatie dat tegen griep gevaccineerd is in de loop van het laatste vaccinatiejaar

Doelpopulatie: personen van 15 jaar en ouder met een specifieke chronische aandoening (astma, chronische bronchitis, een cardiovasculaire pathologie, hoge bloeddruk, nierproblemen of diabetes) en personen van 65 jaar en ouder.

Bespreking

De vaccinatiegraadstudie 2012 onderzocht hoeveel jonge kinderen (18-24 maanden) gevaccineerd zijn met de in Vlaanderen aanbevolen vaccins.

Alleen het vaccin tegen polio is wettelijk verplicht. Het vaccin wordt meestal gegeven in een zesvoudig vaccin, samen met difterie, tetanus, kinkhoest, Haemophilus influenzae type b en hepatitis B. De vaccinatiegraad voor volledige vaccinatie (4 dosissen) met dit zesvoudige vaccin blijft stabiel op 93%.

Voor de eliminatie van mazelen is een vaccinatiegraad van minimaal 95% nodig (WHO-doelstelling). Voor de eerste dosis op de leeftijd van 12 maanden is dat percentage bereikt.

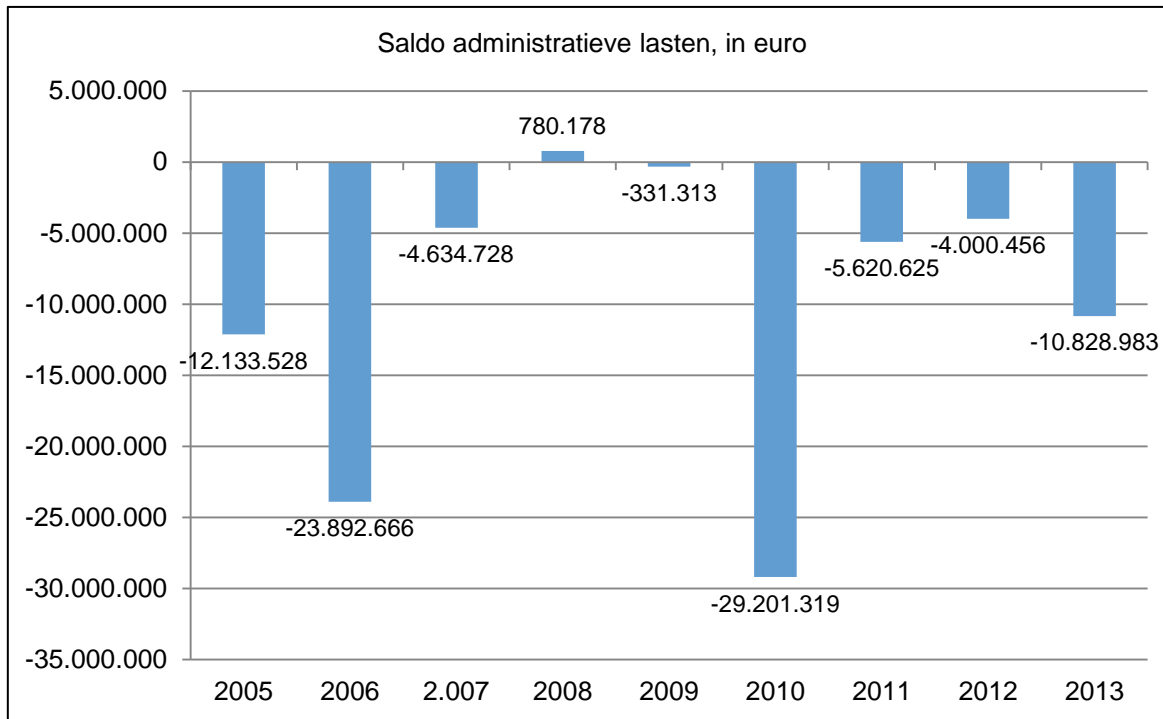
Ook voor de andere gratis vaccins is de vaccinatiegraad bij jonge kinderen hoog genoeg om groepsimmunitet te verkrijgen en de circulatie van de ziekte te doorbreken.

Het vaccin tegen het rotavirus werd in 2008 aanbevolen door de Hoge Gezondheidsraad. Hoewel het niet gratis is maar deels terugbetaald wordt door het RIZIV, is de vaccinatiegraad toch al heel sterk gestegen tot een niveau dat dicht tegen de andere vaccins aanleunt.

In 2013 is 30% van de doelpopulatie tussen 15 en 64 jaar gevaccineerd tegen griep in de loop van het laatste vaccinatiejaar. Bij de 65 plussers loopt dit aandeel op tot 62%. De gezondheidsdoelstelling stelt tegen 2020 vaccinatiegraden van respectievelijk 50% en 75% voorop.

Er is omzeggens geen verschil tussen mannen en vrouwen en ook opleidingsniveau speelt geen rol van betekenis. Tussen 1997 en 2004 is er een duidelijke toename van het percentage risicopersonen dat wordt gevaccineerd in het afgelopen vaccinatiejaar, daarna volgt een stabilisering.

Doelstelling	18.1.1 Een efficiënte en kwaliteitsvolle overheid en regelgeving draagt in 2020 op structurele wijze bij tot het welzijn en de welvaart van de bevolking.
Kernindicator	Netto saldo gemeten administratieve lasten
Definitie	Administratieve lasten zijn de kosten van de administratieve handelingen die actoren moeten uitvoeren voor de naleving van wettelijke informatieverplichtingen aan de overheid, ongeacht of zij die handelingen ook zonder wettelijke verplichting zouden uitvoeren. Die kosten zijn additioneel ten opzichte van de kosten om de administratie van hun kernproces op orde te hebben en gaan uit van een efficiënte naleving van de informatieverplichtingen door de actoren.
Streefwaarde	Niet expliciet bepaald. Negatieve waarde betekent verlaging van administratieve lasten
Dimensies	Beschikbaar per beleidsdomein, lasten voor overheden en voor externe gebruikers (burgers, bedrijven)
Vergelijking ruimte	Enkel voor Vlaanderen, niet vergelijkbaar met regio's
Vergelijking tijd	sinds 2005
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, per kwartaal beschikbaar
Laatst gewijzigd	4/03/2014
Meetmethode	Voor elk dossier dat op de Vlaamse Regering geagendeerd wordt voor 1e principiële goedkeuring en dat een wijziging van de administratieve lasten tot gevolg heeft, moeten deze administratieve lasten gemeten en gerapporteerd worden via de RIA of via de Nota aan de Vlaamse Regering (als er geen RIA moet opgemaakt worden). Deze kosten bestaan uit 2 componenten: 1) de tijdsbestedingskosten (tijdsbesteding * uurtarief * aantal actoren * periodiciteit) en 2) de out-of-pocketkosten: de reële uitgaven die gepaard gaan met het naleven van informatieverplichtingen. Voorbeelden zijn de kost van een aangetekende zending, een verplaatsing naar het gemeentehuis, ... De metingen van administratieve lasten gebeuren obv het standaard Kosten Model.
Bron data	Dienst Wetmatiging
Meer informatie	www.wetsmatiging.be

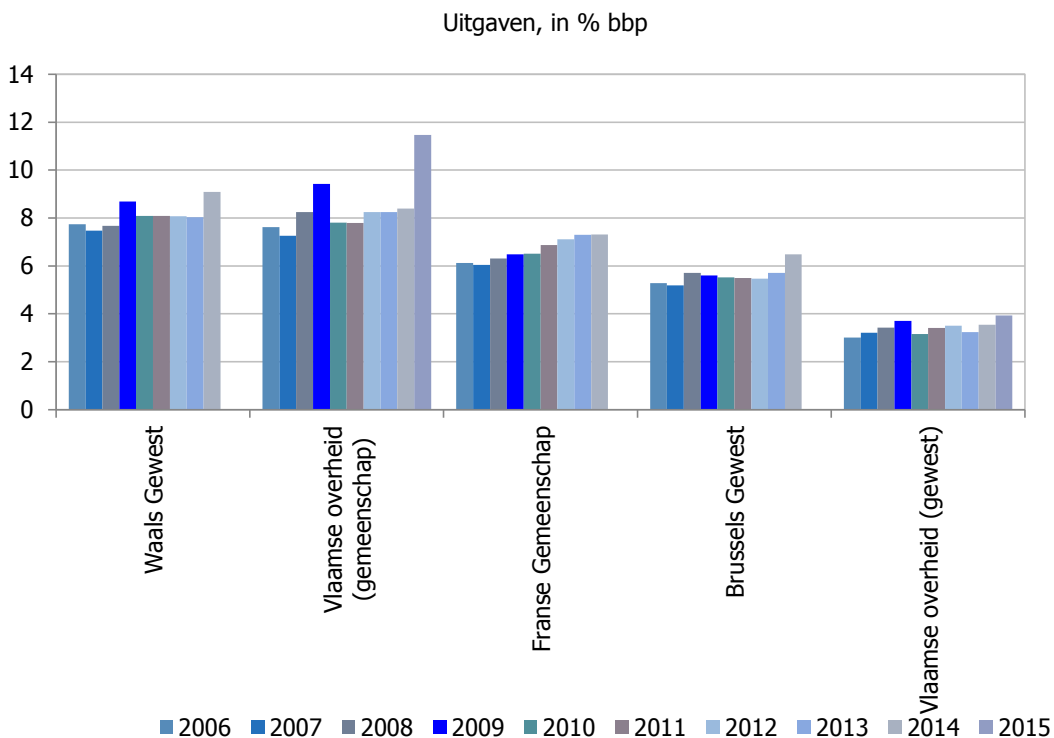
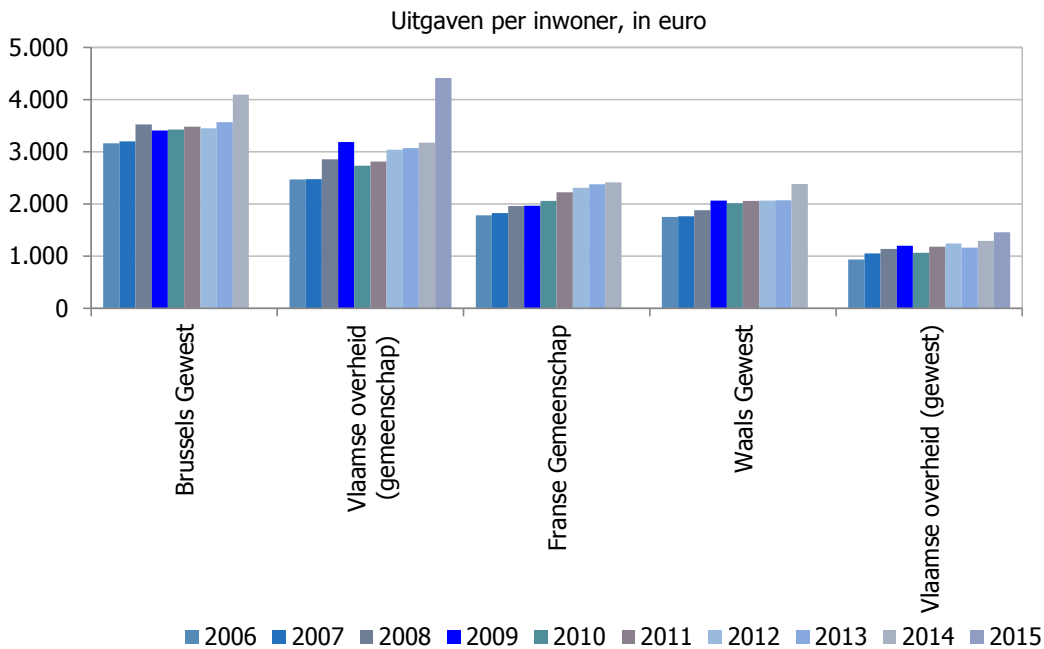

Bespreking

Sinds de invoering van de compensatieregel binnen de Vlaamse overheid (1/1/2005) werd jaarlijks een afname van de administratieve lasten van nieuwe of wijzigende regelgeving gemeten. Enkel in 2008 werd een lichte toename aan administratieve lasten gemeten.

Doelstelling	18.3.1 De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie én de relatie tussen alle dimensies van het overheidsingrijpen kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen bijsturen.
Kernindicatoren	Overheidsuitgaven, evolutie in de tijd, in % BBP en per inwoner in het Vlaanderen, het Waalse en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en de Franse Gemeenschap volgens COFOG-classificatie (2 digits).
Definitie	COFOG is een internationale classificatie van overheidsfuncties. De overheidsuitgaven worden verdeeld naar functie (gezondheid, onderwijs, ...) en niet meer volgens organogram van de overheid. Dit laat een betere vergelijking in de tijd en ruimte toe, zeker als de overheid haar diensten reorganiseert (de functies blijven immers dezelfde). De eenheden van de COFOG-classificatie zijn de verrichtingen. Elke verrichting krijgt een code overeenstemmend met de functie die bij de verrichting hoort. Tot de Vlaamse gewestuitgaven worden gerekend de codes: 4. economische zaken, 5. milieubescherming en 6. huisvesting en gemeenschappelijke voorzieningen. Tot de Vlaamse gemeenschapsuitgaven behoren: 7. gezondheid, 8. recreatie cultuur en godsdienst, 9. onderwijs en 10. sociale bescherming. De code 1. algemeen overheidsbestuur wordt evenredig verdeeld over gewest- en gemeenschapsuitgaven. Het bbp en de inwoners van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest wordt voor 70% over de Franse Gemeenschap en voor 30% over de Vlaamse gemeenschapsuitgaven verdeeld.
Streefwaarde	Geen expliciete streefwaarde
Dimensies	Euro per inwoner, % bbp
Vergelijking ruimte	Vlaams overheid (gewest- en gemeenschapsuitgaven), Waals Gewest, Brussels H. Gewest, Franse Gemeenschap
Vergelijking tijd	2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks. De data voor jaar j zijn beschikbaar aan het eind van jaar j+1.
Laatst gewijzigd	20/09/2016
Meetmethode	Administratieve registratie.
Bron data	FOD Begroting (Algemene Gegevensbank), FOD Economie, AD Statistiek, Federaal Planbureau (HERMREG)
Meer informatie	http://www.budgetfederal.be/NL/figures/Documents/Jaarversalg%202014%20AGB%2029.01.2016.pdf

Bespreking

Een vergelijking met de uitgaven van de andere regionale overheden is een onderdeel van het Pact 2020 van de Vlaamse overheid. De benchmark met de andere deelstaten leert ons dat de Vlaamse overheid wat gemeenschapsbevoegdheden betreft (3.175 euro per inwoner of 8,4% bbp in 2014) duidelijk meer uitgeeft dan de Franse Gemeenschap. De gewestuitgaven van de Vlaamse overheid (1.290 euro per inwoner of 3,5% bbp) liggen duidelijk onder die van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest en vooral onder die van het Waalse Gewest.

Naar COFOG-domeinen (euro per inw., 2014) geeft de Vlaamse overheid (gewestbevoegdheden) het meest uit aan Economische zaken. Op te merken valt dat dit cijfer ook de uitgaven voor mobiliteit omvat. Dit is ook het topdomein in de overige gewesten. Onderwijs is de grootste uitgavenpost voor de gemeenschappen tot en met 2014. Voor 2015 zijn alleen Vlaamse cijfers voorhanden. Daaruit blijkt dat Sociale bescherming het belangrijkste domein is geworden wegens de overdrachten ingevolge de zesde staatshervorming.

Uitgaven gezamenlijke (algemene) overheid naar COFOG op 2 cijfers**Euro per inwoner**

Voor de Vlaamse en Franse Gemeenschap wordt 30%, respectievelijk 70% van de bevolking van het Brussels H Gewest meegerekend.

Vlaamse overheid (gewestbevoegdheden)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	173	169	250	323	153	167	229	203	212	172
ECONOMISCHE ZAKEN	580	663	708	727	754	827	814	785	920	877
MILIEUBESCHERMING	138	168	126	92	107	130	142	121	116	114
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	39	45	49	54	46	58	54	50	43	294
ALGEMEEN TOTAAL	930	1.045	1.133	1.196	1.061	1.183	1.239	1.159	1.290	1.457

Vlaamse overheid (gemeenschapsbevoegdheden)

ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	457	399	627	858	395	398	560	538	523	522
GEZONDHEID	26	43	44	47	49	48	49	56	47	357
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	180	184	188	202	196	197	195	207	204	195
ONDERWIJS	1.333	1.364	1.472	1.442	1.505	1.557	1.556	1.581	1.641	1.640
SOCIALE BESCHERMING	466	476	512	627	587	614	676	690	760	1.698
ALGEMEEN TOTAAL	2.462	2.466	2.843	3.175	2.733	2.814	3.036	3.071	3.175	4.413

Waal Gewest

ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	603	635	672	658	642	710	676	682	705	
ECONOMISCHE ZAKEN	703	683	786	943	905	876	895	945	1.052	
MILIEUBESCHERMING	46	44	41	45	45	56	49	42	49	
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	69	74	67	57	90	68	84	44	209	
GEZONDHEID	14	16	20	19	22	25	34	23	15	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	19	22	21	25	26	27	22	22	34	
ONDERWIJS	75	66	33	33	32	35	37	35	45	
SOCIALE BESCHERMING	216	217	235	277	254	260	268	276	270	
ALGEMEEN TOTAAL	1.744	1.755	1.875	2.058	2.016	2.056	2.066	2.069	2.380	

Brussels Hoofdstedelijk Gewest

ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	1.166	1.316	1.472	1.466	1.494	1.569	1.503	1.529	1.807	
OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	94	96	93	97	96	96	96	110	132	
ECONOMISCHE ZAKEN	1.112	1.151	1.318	1.211	1.262	1.211	1.226	1.271	1.337	
MILIEUBESCHERMING	359	281	245	233	247	271	274	274	296	
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	186	148	124	122	151	132	123	126	116	
GEZONDHEID	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	25	25	23	22	23	22	21	23	24	
ONDERWIJS	41	41	42	45	44	44	44	44	44	
SOCIALE BESCHERMING	157	112	170	175	110	135	165	190	336	
ALGEMEEN TOTAAL	3.140	3.171	3.488	3.371	3.428	3.479	3.451	3.568	4.091	

Franse Gemeenschap

ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	196	196	230	211	254	241	239	233	238	
OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	0	0	0	0	0	0	1	1	1	
ECONOMISCHE ZAKEN	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
GEZONDHEID	27	28	31	32	34	34	34	34	35	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	125	131	141	149	152	153	168	184	190	
ONDERWIJS	1.322	1.358	1.435	1.451	1.498	1.667	1.730	1.783	1.806	
SOCIALE BESCHERMING	102	105	112	115	120	125	140	139	143	
ALGEMEEN TOTAAL	1.772	1.818	1.949	1.957	2.059	2.220	2.312	2.374	2.414	

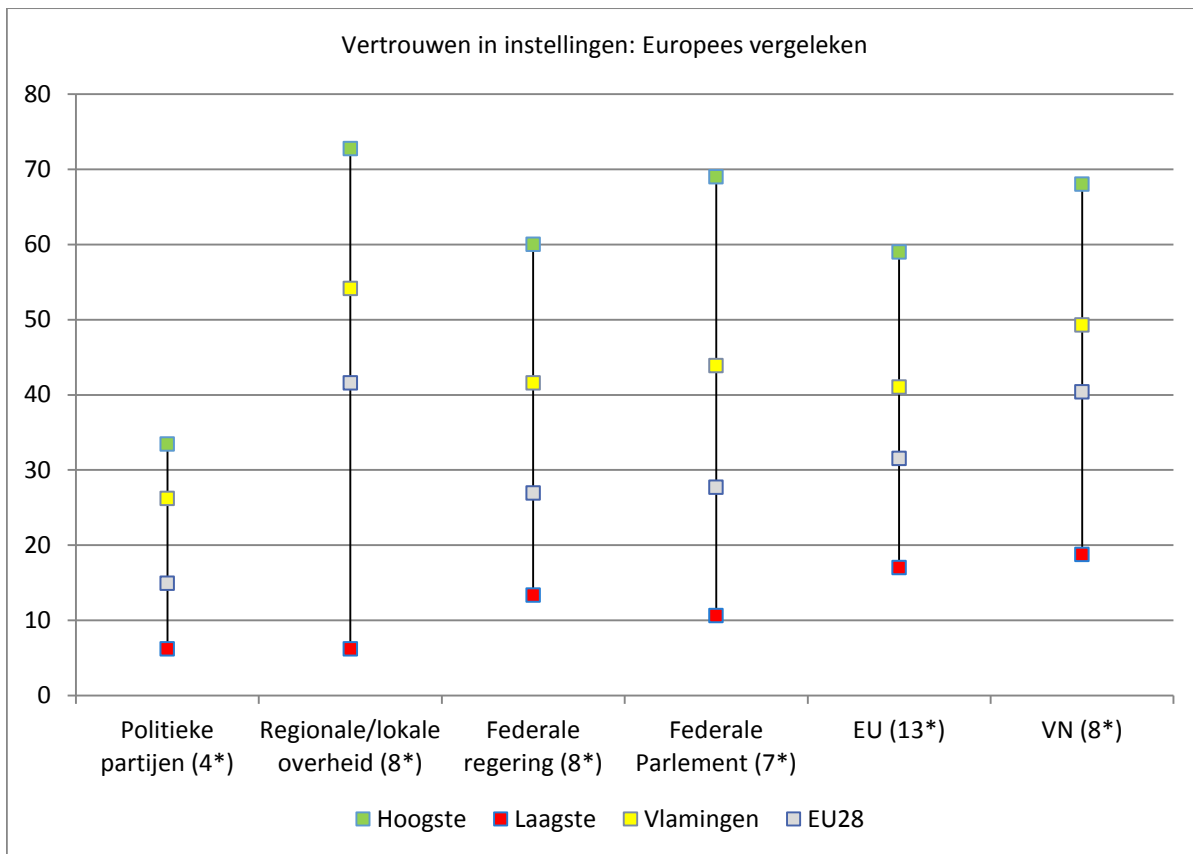
% bbp

Voor de Vlaamse en Franse Gemeenschap wordt 30%, respectievelijk 70% van het bbp van het Brussels H Gewest meegerekend.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	0,6	0,5	0,8	1,0	0,5	0,5	0,6	0,6	0,6	0,5
ECONOMISCHE ZAKEN	1,9	2,0	2,1	2,3	2,2	2,4	2,3	2,2	2,5	2,4
MILIEUBESCHERMING	0,4	0,5	0,4	0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,8
ALGEMEEN TOTAAL	3,0	3,2	3,4	3,7	3,2	3,4	3,5	3,2	3,5	3,9
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	1,4	1,2	1,8	2,5	1,1	1,1	1,5	1,4	1,4	1,4
GEZONDHEID	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,9
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5
ONDERWIJS	4,1	4,0	4,3	4,3	4,3	4,3	4,2	4,2	4,3	4,3
SOCIALE BESCHERMING	1,4	1,4	1,5	1,9	1,7	1,7	1,8	1,9	2,0	4,4
ALGEMEEN TOTAAL	7,6	7,3	8,3	9,4	7,8	7,8	8,2	8,3	8,4	11,5
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	2,7	2,7	2,8	2,8	2,6	2,8	2,6	2,6	2,7	
ECONOMISCHE ZAKEN	3,1	2,9	3,2	4,0	3,6	3,4	3,5	3,7	4,0	
MILIEUBESCHERMING	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	0,3	0,3	0,3	0,2	0,4	0,3	0,3	0,2	0,8	
GEZONDHEID	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
ONDERWIJS	0,3	0,3	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	
SOCIALE BESCHERMING	1,0	0,9	1,0	1,2	1,0	1,0	1,0	1,1	1,0	
ALGEMEEN TOTAAL	7,7	7,5	7,7	8,7	8,1	8,1	8,1	8,0	9,1	
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	2,0	2,2	2,4	2,4	2,4	2,5	2,4	2,4	2,9	
OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
ECONOMISCHE ZAKEN	1,9	1,9	2,2	2,0	2,0	1,9	1,9	2,0	2,1	
MILIEUBESCHERMING	0,6	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,5	
HUISVESTING EN GEMEENSCHA	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	
GEZONDHEID	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
ONDERWIJS	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
SOCIALE BESCHERMING	0,3	0,2	0,3	0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,5	
ALGEMEEN TOTAAL	5,3	5,2	5,7	5,6	5,5	5,5	5,5	5,7	6,5	
ALGEMEEN OVERHEIDSBESTUW	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	
OPENBARE ORDE EN VEILIGHEID	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
ECONOMISCHE ZAKEN	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
GEZONDHEID	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	
RECREATIE, CULTUUR EN GODS	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,6	0,6	
ONDERWIJS	4,6	4,5	4,6	4,8	4,7	5,2	5,3	5,5	5,5	
SOCIALE BESCHERMING	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	
ALGEMEEN TOTAAL	6,1	6,0	6,3	6,5	6,5	6,9	7,1	7,3	7,3	

Doelstelling	18.3.2 De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie en de relatie tussen alle dimensies van het overheidsoptreden kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.
Kernindicator	Vertrouwen in overheidsinstellingen: internationaal vergeleken
Definitie	Het percentage van de bevolking dat vertrouwen stelt in overheidsinstellingen. Het percentage geeft het aandeel van de bevolking weer dat vertrouwen stelt. Respondenten kunnen enkel aangeven of ze al dan niet vertrouwen hebben. In andere surveys (SCV, ESS) is er meer gradatie mogelijk (5- of 10-puntschaal) waardoor vergelijking niet mogelijk is. Het percentage wordt vergeleken met de minimum- en maximumwaarde binnen de Europese landen. Het Vlaamse cijfer wordt ook afgezet ten opzichte van het Europese gemiddelde. Bij de benaming van de instelling wordt ook de ranking van Vlaanderen aangegeven.
Streefwaarde	Toename vertrouwen, bij top van EU-landen.
Dimensies	Europese lidstaten en Belgische cijfers opgesplitst naar Nederlandstaligen en Franstaligen.
Vergelijking ruimte	Europese Unie
Vergelijking tijd	2006 - 2015
Frequentie en stiptheid	wisselend
Laatst gewijzigd	8/08/2016
Meetmethode	Face to face survey in lidstaten EU. Voor België ca. 1.000 respondenten waarvan ca. 600 Nederlandstaligen.
Bron data	Eurobarometer 84.3 (najaar 2015).
Meer informatie	http://ec.europa.eu/public_opinion/standard_en.htm

* rangorde t.o.v. andere Europese lidstaten

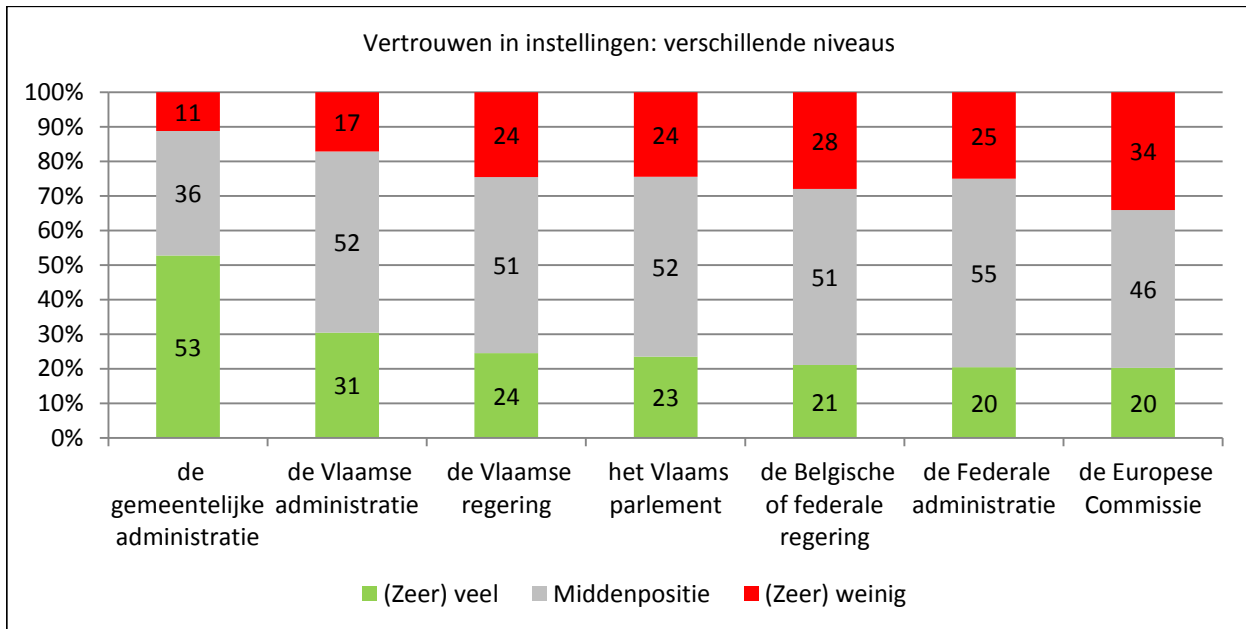
Bespreking

In de herfst van 2015 ligt het vertrouwen van de Vlamingen voor alle instellingen beduidend boven het Europese gemiddelde. Het internet en de sociale media vormen hierop de uitzondering. -Respectievelijk 55% en 68% wantrouwen deze nieuwe media.

Een ruime meerderheid van de Vlamingen heeft vertrouwen in de lokale en regionale overheden. Iets lager liggen de vertrouwensscore in de Verenigde Naties, gevolgd door deze in de Europese Unie, het federale parlement en de federale regering. Een derde van de bevolking vertrouwt politieke partijen. De scores zijn vergelijkbaar met deze van de voorgaande jaren. Vlaanderen verliest wel enige posities.

Opvallend zijn de hoge vertrouwenscores voor de Scandinavische landen, Luxemburg en Nederland op lokaal en nationaal niveau in tegenstelling tot hun vertrouwen in het Europese niveau. Het vertrouwen in de Europese Unie scoort hoog in Roemenië, Litouwen en Malta. De Italianen, Spanjaarden, Cyprioten, Slovenen en Grieken zijn over de ganse lijn het meest wantrouwig. Ook wat betreft het vertrouwen in het Europees Parlement, de Europese Commissie en de Europese Centrale Bank zijn de onderlinge verschillen tussen de landen groot.

Doelstelling	18.3.3 De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie en de relatie tussen alle dimensies van het overheidsoptreden kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.
Kernindicator	Vertrouwen in overheidsinstellingen op verschillende niveaus
Definitie	Het percentage van de bevolking dat vertrouwen stelt in overheidsinstellingen. Per instelling kunnen respondenten aangeven of ze er heel weinig, weinig, niet veel en niet weinig, veel of zeer veel vertrouwen in hebben.
Streefwaarde	Toename
Dimensies	Lokaal, Vlaams, federaal
Vergelijking ruimte	
Vergelijking tijd	Sinds 2010
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks
Laatst gewijzigd	8/08/2016
Meetmethode	Face to face enquête met de vraag hoeveel vertrouwen men heeft in de verschillende instellingen. Heel weinig en weinig en heel veel en veel vertrouwen worden telkens samen genomen.
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://aps.vlaanderen.be/sgml/largereeksen/1069.htm

In de lente van 2015 is er in vergelijking met 2014 een globale stijging van het vertrouwen in instellingen. Van de voorgelegde 19 instellingen blijven het onderwijs, de gemeentelijke administratie en de lokale politie het hoogst scoren. De laagste scores zijn er voor de politieke partijen en de kerk.

Van de Vlaamse instellingen scoort de Vlaamse administratie iets hoger dan het Vlaams Parlement en de Vlaamse Regering. Een kwart heeft (veel) vertrouwen in parlement en regering, een ander kwart (helemaal) geen. Beide instellingen, samen met de vakbonden, zijn de enige die het voorbije jaar aan vertrouwen hebben ingeboet.

Evolutie van het vertrouwen in instellingen

(zeer) veel	2000	2002	2004	2005	2006	2008	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gemeentelijke administratie	43	45	48	44	48	51	38	48	44	47	47	53
Vlaamse administratie	29	35	31	31	30	37	22	27	25	30	27	31
Vlaamse Regering	24	26	17	25	31	29	25	28	26	32	28	24
Vlaams Parlement	25	24	18	22	28	26	23	26	25	29	26	23
Federale regering	25	22	15	19	21	16	13	12	12	20	19	21
Federale administratie	nb	16	13	17	16	14	15	19	14	22	20	20
Europese commissie	17	20	17	20	16	20	20	22	19	20	19	20
Federale parlement	25	23	16	19	21	17	13	13	12	19	18	18
Vlaamse politieke partijen	15	15	12	15	20	20	14	17	16	23	18	17

Doelstelling	18.3.4 De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie en de relatie tussen alle dimensies van het overheidsoptreden kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.
Kernindicator	Tevredenheid van burgers met voorzieningen: algemene perceptie op niveau Vlaamse bevolking.
Definitie	Mate van tevredenheid van de bevolking met diverse voorzieningen. Per voorziening kunnen respondenten aangeven of ze er zeer ontevreden, ontevreden, noch tevreden noch ontevreden, tevreden, zeer tevreden over zijn.
Streefwaarde	Stijging tegenover nulmeting (2007)
Dimensies	/
Vergelijking ruimte	/
Vergelijking tijd	Nulmeting 2007, vervolgmetingen in 2010, 2011, 2012 en 2014.
Frequentie en stiptheid	jaarlijks
Laatst gewijzigd	8/09/2015
Meetmethode	Face to face survey bij de Vlaamse bevolking
Bron data	SCV-survey
Meer informatie	http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Enquetes/Pages/Enquetes.aspx

Tevredenheid met voorzieningen, in %

	2007		2010		2011		2012		2013		2014		2015	
voorziening	NT	T	NT	T	NT	T	NT	T	NT	T	NT	T	NT	T
huisvuilvoorzieningen	9	82	5	85	4	88	5	89	3	91	5	87	7	86
culturele voorzieningen	3	83	3	79	3	84	2	84	2	85	4	81	4	82
gezondheidsvoorzieningen	7	78	7	72	4	84	5	79	5	78	5	80	6	79
openbaar groen	8	76	7	72	4	81	7	79	4	83	6	78	7	78
sportvoorzieningen	6	75	5	71	3	78	4	79	4	79	4	79	3	77
onderwijs	7	78	7	73	4	82	5	81	7	75	7	75	10	71
jongerenvoorzieningen	11	58	11	52	10	58	11	57	10	59	11	56	9	56
bejaardenvoorzieningen	20	51	16	51	7	64	11	59	11	61	12	55	19	49
kinderopvang	14	50	11	49	7	60	9	56	9	55	9	56	9	46
openbaar vervoer	16	62	19	54	14	62	16	57	16	57	16	57	25	46
staat fiets- en voetpaden	39	38	46	28	40	33	32	42	29	45	31	44	41	34
staat wegen	30	42	56	17	30	45	35	36	34	38	31	40	41	32
begeleiding werklozen	23	41	25	31	22	34	26	32	22	32	31	27	30	25
opvang en begeleiding vreemdelingen	28	27	33	20	27	25	32	23	21	27	28	25	22	24
opvang en begeleiding armen	35	26	37	20	30	26	35	22	25	29	33	24	35	22
<i>Tevredenheidsindex (1-5)</i>	<i>3,5</i>		<i>3,4</i>		<i>3,5</i>		<i>3,5</i>		<i>3,5</i>		<i>3,5</i>		<i>3,4</i>	

NT: zeer ontevreden + ontevreden   T: zeer tevreden + tevreden

Bespreking

De tevredenheid met voorzieningen is gebaseerd op een module in de SCV-survey waarbij een reeks van 15 voorzieningen, die minstens deels ook tot de Vlaamse bevoegdheden behoren, aan de respondenten worden voorgelegd. De tevredenheid over deze publieke voorzieningen loopt ver uit elkaar. Hoge scores zijn er voor de voorzieningen voor huisvuil, cultuur, openbaar groen, gezondheid, sport en onderwijs. Er zijn amper mensen die daarover niet tevreden zijn. Ook over jongerenvoorzieningen is nog een meerderheid tevreden. Alle andere voorzieningen scoren gemiddeld onder de helft. Daarbij valt vooral de terugval op voor kinderopvang, openbaar vervoer en de staat van de fiets- en voetpaden. Een lichtere terugval is er voor bejaardenvoorzieningen en de staat van de wegen. Over de staat van de voet-, fietspaden en wegen is meer dan 40% niet tevreden.

De laagste tevredenheidsscores zijn er voor de opvang en begeleiding van werklozen, armen, sociaal zwakkeren en vreemdelingen. Over deze opvang en begeleiding – mogelijk door gebrek aan contact met deze diensten - spreekt bijna de helft van de Vlamingen zich niet duidelijk uit. Er doen zich geen grote appreciatieverschillen voor tussen mannen en vrouwen en ook het opleidingsniveau zorgt voor weinig verschillen. Het meest kritisch is men op actieve leeftijd en dan vooral tussen 35 en 45 jaar. De jongste (<25 jaar) en oudste leeftijdsgroepen (65-plussers) reageren iets milder. De tevredenheid van hoger opgeleiden ligt doorgaans ook iets lager.

Over de ganse lijn is er een terugval van de tevredenheid over de voorzieningen ten opzichte van de voorbije 2 jaar.

Doelstelling	18.3.2 De Vlaamse overheid werkt op korte termijn een set van outputgerichte indicatoren uit, die de kwaliteit en kwantiteit, de efficiëntie en de relatie tussen alle dimensies van het overheidsoptreden kan opvolgen, evalueren en zo nodig in overleg met de betrokkenen kan bijsturen.
Kernindicator	Klachtenregistratie: aantal eerstelijnsklachten en behandelde (tweedelijns-) verzoeken
Definitie	
Streefwaarde	Geen specifieke streefwaarde. Een behoorlijke dienstverlening veronderstelt een goed uitgebouwd systeem van klachtenbehandeling.
Dimensies	Aantal eerstelijnsklachten, aantal behandelde verzoeken
Vergelijking ruimte	Vlaams Gewest
Vergelijking tijd	2009-2015
Frequentie en stiptheid	jaarlijks, jaar x-1
Laatst gewijzigd	12/09/2016
Meetmethode	Administratieve registratie
Bron data	Vlaamse Ombudsdienst
Meer informatie	www.vlaamseombudsdienst.be

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Onroerende voorheffing	401	606	440	389	254	277	255
Milieu - algemeen	188	127	157	64	66	80	83
Milieu - water gas en elektriciteit	775	729	891	1.247	1.553	2.125	2.451
Ruimtelijke ordening	53	22	18	24	87	62	11
Wonen	1.808	2.037	1.670	1.425	1.359	1.792	1.935
Onderwijs	476	959	809	751	845	1.057	984
Verkeer, exclusief de Lijn	514	346	1.386	1.467	636	812	789
Economie en werkgelegenheid	1.427	1.464	1.373	1.422	2.156	1.955	1.955
Welzijn & gezondheid *	1.429	1.553	1.601	1.431	1.313	1.668	164
Media	4.363	3.014	3.386	5.014	3.559	3.805	4.661
Andere	134	264	25	180	167	232	168
<i>Totaal</i>	<i>11.568</i>	<i>11.121</i>	<i>11.756</i>	<i>13.414</i>	<i>11.995</i>	<i>13.865</i>	<i>13.456</i>

Bemerking: Het aantal klachten voor het thema Verkeer, infrastructuur en mobiliteit is exclusief klachten van De Lijn. De door hen gerapporteerde klachten bleken ook meldingen en gewone klantenreacties te bevatten en werden daarom niet opgenomen.

*: Sinds 2015 exclusief klachten van UZ Gent. (In 2014 nog goed voor 1.274 klachten.)

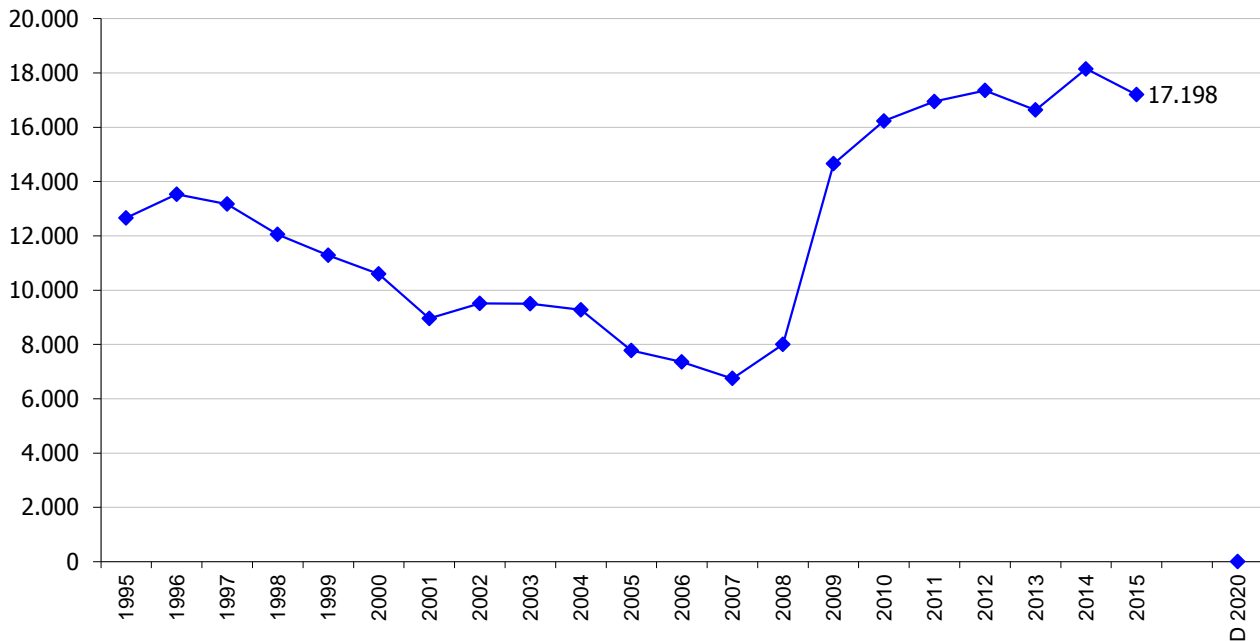
In 2015 liepen 13.456 ontvankelijke **eerstelijnsklachten** binnen. Dat lijkt een daling van 3% ten opzichte van het jaar voordien te zijn, maar in 2015 werden de klachten van UZ Gent niet opgenomen in het totaal. Als we vergelijken met 2014 zonder de toenmalige klachten bij het UZ, zien we een stijging van 7%.

Variatie in het aantal klachten betekent niet noodzakelijk dat de diensten beter of slechter presteren dan voorheen, maar kan te wijten zijn aan een betere en meer toegankelijke klachtenregistratie. Ook komen soms pieken voor in het aantal klachten na het ingaan van nieuwe regelgeving.

De Vlaamse Ombudsdienst die optreedt als **tweedelijnsklachtenbehandelaar**, streeft bij de behandeling van dossiers vooral naar verzoening tussen de betrokken partijen. In 2015 ontving de Vlaamse Ombudsdienst 7.080 verzoeken. In vele gevallen wordt er doorverwezen. De Ombudsdienst behandelde in 2015 1.076 dossiers (470 in 2014), bij 1.011 dossiers kwam het tot een beoordeling (349 in 2014). Een derde ervan eindigde in een verzoening tussen de betrokken partijen.

Doelstelling	20.1. De Vlaamse overheid blijft volgend decennium financieel gezond. Het uitgangspunt is de eind 2008 verworven schuldenvrije positie te behouden.
Kernindicatoren	Geconsolideerde Vlaamse Schuld
Definitie	Het gaat over de geconsolideerde (bruto)schuld op 31/12 (definitie Maastricht), wat inhoudt dat enerzijds de schulden van alle instellingen die volgens het ESR-stelsel van nationale rekeningen tot de Vlaamse overheid behoren worden meegerekend, en dat anderzijds een consolidering plaatsvindt, met andere woorden dat de onderlinge schulden tussen deze instellingen die tot de Vlaamse overheid behoren niet worden meegerekend. Op te merken valt dat deze definitie van de Vlaamse schuld uiteraard veel ruimer dan de bekendere schuld van de ministeries van de Vlaamse overheid, die immers de meeste verzelfstandigde agentschappen niet omvat.
Streefwaarde	Nulwaarde eind 2008 moet behouden worden.
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Vlaanderen
Vergelijking tijd	1995-2015
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, voorjaar van het jaar volgend op het beschouwde jaar
Laatst gewijzigd	20/09/2016
Meetmethode	De gegevens worden door het Instituut van de Nationale Rekeningen berekend op basis van de gegevens die door het Departement F&B ter beschikking worden gesteld.
Bron data	INR, op basis van F&B; Departement Financiën en Begroting, rapport Kas-, Schuld en Waarborgbeheer 2015.
Meer informatie	http://www.nbb.be/DOC/DQ/N/DQ3/HISTO/SNM0405.PDF

Bijdrage aan de geconsolideerde schuld (in miljoen euro)

Bespreking

Per 31/12/2015 bedroeg de bijdrage van de Vlaamse overheid aan de geconsolideerde brutoschuld 17,2 miljard euro, meer dan 2 maal zo hoog als eind 2008. In vergelijking met eind 2014 is de schuld gedaald met 950 miljoen euro of 5%. Vlaanderen bereikte zijn laagste schuld net voor de financiële crisis in 2007. In 2009 nam de schuld van de Vlaamse overheid sterk toe door de overheidssteun verleend aan KBC en het begrotingstekort als gevolg van de financieel-economische crisis. Om die redenen nam de Vlaamse schuld in 2009 veel sterker toe dan bij de andere regio's.

Het Instituut voor Nationale Rekeningen (INR) heeft in 2014 verschillende entiteiten bijkomend toegewezen aan de Vlaamse consolidatieperimeter. Deze herclassificaties worden met terugwerkende kracht toegepast zodat ook de schuld van de vorige jaren aangepast werd. Dit alles heeft tot gevolg dat de schuld cijfers veel hoger uitvallen. De entiteiten die de grootste impact op de geconsolideerde schuld hebben, situeren zich in de huisvestingssector (Vlaamse Maatschappij Sociaal Wonen en Vlaams Woningfonds). Ook de schulden als gevolg van de alternatief gefinancierde subsidies die VIPA verstrekt en verschillende PPS-schulden zijn toegenomen.

Doelstelling	20.1. De Vlaamse overheid blijft volgend decennium financieel gezond. Het uitgangspunt is de eind 2008 verworven schuldenvrije positie te behouden.
Kernindicatoren	Prestatiegericht begroten
Definitie	De index geeft aan in welke mate prestatiegerichte informatie wordt aangewend bij het begrotingsproces: bij het opstellen van doelstellingen, bij de opvolging en rapportering van de uitvoering, bij de begrotingsonderhandelingen en het nemen van begrotingsbeslissingen. De index kan variëren van 0 (geen prestatiegerichte begroting) tot 1 (uitgebreid en diepgaand prestatiegericht begroten)
Streefwaarde	Streefwaarde 100%
Dimensies	
Vergelijking ruimte	Landen OESO
Vergelijking tijd	2011-2014 voor Vlaams Gewest, vragenlijst voor OESO-landen is in 2007 ingevuld
Frequentie en stiptheid	Jaarlijks, voorjaar
Laatst gewijzigd	18/08/2015
Meetmethode	F&B berekent score op basis van OESO-vragenlijst "OECD Budget Practices and Procedures Survey (Part VI; Performance Information)" - controle door SOFI-werkgroep SVR berekent de scores van de buurlanden op basis van de antwoorden op bovengenoemde survey, afgenomen in 2007.
Bron data	F&B, SVR
Meer informatie	

OESO-vragenlijst, scores voor Vlaamse overheid

Begrotingsopmaak 2011

Rubrieken	deelscore	gewicht	%
gebruikte soorten performantie-informatie	44%	13,7%	6,1%
proces inzake het stellen van performantiedoelstellingen	25%	22,7%	5,7%
proces inzake het opvolgen en rapporteren over resultaten	17%	18,2%	3,0%
gebruik van performantie-informatie bij begrotingsbesprekingen en politieke beslissingen	6%	45,5%	2,9%
Totaal		100,0%	17,69%

Bron: F&B, januari 2011.

Begrotingsopmaak 2012

Rubrieken	deelscore	gewicht	%
gebruikte soorten performantie-informatie	50,0%	13,7%	6,8%
proces inzake het stellen van performantiedoelstellingen	21,2%	22,7%	4,8%
proces inzake het opvolgen en rapporteren over resultaten	33,3%	18,2%	6,1%
gebruik van performantie-informatie bij begrotingsbesprekingen en politieke beslissingen	5,6%	45,5%	2,5%
Totaal		100,0%	20,3%

Bron: F&B, januari 2012.

Begrotingsopmaak 2013

Rubrieken	deelscore	gewicht	%
gebruikte soorten performantie-informatie	50,0%	13,7%	6,8%
proces inzake het stellen van performantiedoelstellingen	21,2%	22,7%	4,8%
proces inzake het opvolgen en rapporteren over resultaten	33,3%	18,2%	6,1%
gebruik van performantie-informatie bij begrotingsbesprekingen en politieke beslissingen	5,6%	45,5%	4,5%
Totaal		100,0%	22,2%

Bron: F&B, januari 2013.

Begrotingsopmaak 2014

Rubrieken	deelscore	gewicht	%
gebruikte soorten performantie-informatie	50,0%	13,7%	6,8%
proces inzake het stellen van performantiedoelstellingen	21,2%	22,7%	4,8%
proces inzake het opvolgen en rapporteren over resultaten	33,3%	18,2%	6,1%
gebruik van performantie-informatie bij begrotingsbesprekingen en politieke beslissingen	9,9%	45,5%	4,5%
Totaal		100,0%	22,2%

Bron: F&B, januari 2014.

Bespreking

De Vlaamse overheid wil bij het toekennen van financiële middelen een duidelijker zicht krijgen op de outputs of prestaties (performance) die de begrotingsmiddelen tot stand brengen. De output van de overheid is het geheel van de geleverde diensten. De doelstelling is de efficiëntie te verhogen overeenkomstig het Pact 2020.

De vorderingen inzake prestatiegericht begroten worden gemeten aan de hand van de scores op een internationaal aanvaarde vragenlijst van de OESO. Deze evalueert de gebruikte soorten performance-informatie, het proces inzake het stellen van prestatiedoelstellingen, de opvolging ervan en de mate waarin deze informatie wordt benut tijdens het begrotingsproces. Op basis van deze vragenlijst haalt Vlaanderen in 2014 een score van 22% op een schaal van 0% tot 100%. In 2013 bedroeg de score eveneens 22%. Vlaanderen doet het daarmee beter dan België, maar opmerkelijk minder goed dan de buurlanden. Finland heeft binnen de OESO-landen de beste score met 58% (2007).

